

THOMAS SYDENHAM

Abbas Dab pinxit.

A. Bluntley Sculp.

THOMAS SYDENHAM

Abbas Dab pinxit.

A. Bluntley Sculp.

Observationes Medicæ
CIRCA
MORBORUM
ACUTORUM
HISTORIAM
ET
CURATIONEM.

Authore
THOMAS SYDENHAM M.D.

Cicero de Nat. Deor.

*Opiniorum Commenta deles dies : Naturæ judicio
confirmat.*

LONDINI,
Typis A. C. Impensis Gualteri Kettilby, ad
insigne Capitis Episcopalis in Cœmeterio
D. Pauli. 1676.

Medicines

CIRCA

MURUM

Imprimatur.

Dñob. 23;
1674

Roger L' Estrange.

Amicissimo Viro
D^o. JOHANNI MAPLETOFT,

M. D.

IN COLLEGIO GRESHAMENSI

Apud

LONDINENSES

PROFESSORI,

Nec non Societatis Regiæ ibidem

Socio.

Duo omnino sunt (Humanisti-
me Vir) de quibus hic mihi
tecum agendum est: Pri-
mum, ut causas exponam
quibus impulsus tractatum hunc meum in
publicum edo; alteram, quamobrem eun-
dem duo potissimum nomini dicandum
censeo. Primum quod attinet, Tricesimus
jam agitur annus a quo Londinum pe-
tens ut inde Oxonium denuò proficisce-

Epistola Dedicatoria.

rer, (à quo primi belli calamitas me ad
annos aliquot distinuerat) in virum Do-
ctissimum & maxime ingenuum Dominum
D. Thomam Coxe (qui per eos etiam
annos, atque ad hunc usque diem Medici-
nam magnâ cum celebritate facitavit,)
Fatri meo tunc egrotanti consulentem, au-
spicatò inciderem: qui quidem Vir, pro
nota sua Humanitate suavitatemque morum
me percontatus est, cui me demum Arti,
intercisa jam repetens studia, sumptâque
togâ virili, pararem addicere. Ego verò
incertus adhuc animi, & de medica Arte
ne vel somnians quidem, tanti viri hortatu
atque autoritate permotus, nescio quo fa-
cto meo, me ad eam seriò accinxi. Et sanè
si quando hæc nostra Conamina vel mini-
mum in publica commoda cesserint, illi
grato animo accepta referenda erunt, quo
Promotore atque Auspice ea studia primum
sum aggressus. Post annos aliquot in Pa-
lestra Academica insumptos Londinum
reversus, ad Praxim Med. am accessi,
quam

Epistola Dedicatoria.

quam cum intento admodum oculo omnique
adhibitâ diligentia curiose observarem,
mox in eam veni sententiam, qua mecum
ad hodiernum usque diem crevit; Hanc
sc. Artem haud rectius perdiscendam esse,
quàm ab ipsius Artis exercitio atque usu;
veroque admodum esse simile, quòd qui
ad naturalia morborum Phenomena ocu-
los animumque accuratissimè maximèque
diligenter adverterit, in eliciendis Cura-
tivis Indicationibus veris ac genuinis
maximè pollere debeat. Huic itaque me
Methodo totum tradidi, satis securus,
quòd Naturam si sequerer Ducem, etiam
Avia terrarum peragrans loca, nulli-
us antè Trita solo, nusquam vel latum
unguem à recto tramite discederem. Hoc
me filo regens, primò ad pressio-rem Fe-
brium observationem animum appuli, &
post devoratum haud mediocre tedium, &
molestissimas mentis agitationes, quibus
me ad annos aliquot fatigandum permisi,
 tandem in methodum incidi quâ ista possent

Epistola Dedicatoria.

sanari, quam etiam, amicis flagitantibus
in lucem promittendam jamdudum concessi.
Cum vero ab illo tempore novas Febrium
species, mihi badenus incognitas, sibi
invicem, juxta succedentes animadvertē-
rim, statim apud me quæ ad eas pertine-
bant singula, vel ab eisdem pendebant,
summâ quâ possem diligentia in manus con-
gerere, quæ tandem aliquando priora cap-
ti mei tenuitatem atque angustiam paulo ac-
curatiori ac magis absolutâ horum morbo-
rum Historiâ pensare valerem. Sed dum
hec animo versarem, atque indagarem
sedulo, et præinde jam in eo totus essem,
ut pro multifariis Naturæ mutationibus et
versatili ingenio Medendi Methodum, non
Gladium Delphicum, præcuderem omnibus
parem, statim didici non ideo tantum apt-
uisse oculos, ut pulvere, baudquaque
verò Olympico, iidem complerentur, atque
his quidem, proprii cerebri phantasmata,
illis, nullum ma. prorsus habere ducem
planè videret. Quamvis optassem Lucu-
brationes

Epistola Dedicatoria.

brationes hasce meas non nisi annorum
porro aliquot experientia quædam & con-
firmatas typis evulgasse, contumeliam ta-
men ac sannis procacissimi cujusque Arde-
lionis tandem plus satis delassatus, amicus
eo usque morem gessi (inter quos cum bo-
nore mihi semper nominandus est sagacissi-
mus Vir Dominus Doctor Gualterus
Needham, tam Medicæ Artis, quam rei
Literariæ doctus, & laus) ut mihi tan-
dem confiderem, ac justam partem De-
fensionem; ea nempe Facta prodens scrip-
tis publicis, quæ ingenuos, quæ spero,
omnes mihi Patronos conciliabunt. Cete-
ros quod attinet, expectabo scilicet, quem-
admodum acutè Romanus Philosophus, ut
quæquam Calumniam sit sacrum, cui
nec Rutilius lacer fuit, nec Cato? Si
qui itaque reperiantur, quos præ inhumani-
tate quadam ac asperitate naturæ Convi-
tandi libido adhuc incesserit, recense an se-
cus scripserim haud æstimantes æqua lan-
ce, qui vitio statim vertunt, si quis novi
aliquid,

Epistola Dedicatoria.

aliquid ab illis non prius dictum, vel etiam inauditum, in medium proferat; huiusmodi ego homines a quo me animo laturum spero; certe Convitiarum serram neutiquam recipiabo. Illud tantum opponam, Viro Christiano sanè perdignum, quod olim Titus Tacitus, obtrectanti Metello regeſſit: Facile est in medicere, cùm non ſim reſponſurus: Tu didiciſti maledicere; Ego, Conſcientiâ Teſte, didici maledicta contemnere. Si tu Linguae tuae Dominus es, ut quicquid lubet effutias; Ego Aurium mearum ſum Dominus, ut quicquid obvenerit audiant inoffenſa. Atque hæc ſunt quorum victus pondere Librum hunc luce donandum eſſe ſentiebam.

Tibi verò (Chariſſime Vir) eundem dedicatum valui, tum ob mutuam quâ nos invicem complectimur Amicitiam Benevolentiamque; tum etiam, quia nemo te melius iudicare valeat, ſiquo in loco aut
pretio

Epistola Dedicatoria.

pretio habende sint quas hic trado Observationes; cum per septennium, quod jam ultimò excurrit, plura è præcipuis atque insigniariis, quæ sequentes exhibent pagellæ, Tute etiam oculis usurpaveris. Uti verò eâ tu es morum integritate probitateque notissimâ, ut religio tibi sit fictis insinuationibus alios in errorem pellicere, (maximè ubi de Corio humano agitur) ita eâ etiam polles sapientiâ atque eruditione, quæ tibi à me imponi, si id seriò agerem, nullatenus paterentur; multo minùs tu tibi imposueris istis experimentis, quibus in tuis etiam agris nonnullorum, quæ vel hîc descripsi, vel tibi aliàs affirmavi, veritatem comprobasti. Nosti præterea, quàm huic meæ Methodo suffragantem habeam, qui eam intimè per omnia perspexerat, utrique nostrum Conjunctissimum Dominum Johannem Lock; quo quidem Viro, sive ingenio judicioque acri & subactò, sive etiam antiquis, hoc est, optimis moribus, vix superiorem quenquam

Epistola Dedicatoria.

quenquam inter eos, qui nunc sunt homines, repertum iri confido; paucissimos certe pares. Verum non opus est, ut ulterius tuam fidem sollicitem, de qua jamdiu persuasissimus sum. Ceteros quod attinet, jacienda alea est, quæ utcumque ceciderit, sortem haud gravatè feram. Cum enim jam senex sim, & summi numinis favore, tantum mihi sit Viatici quantum restat viæ, de reliquo dabo operam, ut nec ipsi mihi, neque aliis molestus eum assequar felicitatis modum, quem ita eleganter depinxit Fracastorius,

Felix ille animi, Divisque simillimus ipsis,

Quem non mendaci resplendens

Gloria Fucò

Sollicitat, non fastidi mala gaudia

Luxus.

Sed tacitos sinit ire dies, & paupere

cului

Exigit innocuæ tranquilla silentia

vita.

Quod

Epistola Dedicatoria.

Quod restat, exorandus mihi es, ut hoc propensi in te animi, & quo te prosequor, Honoris pignus aequi bonique consulas; præsertim cum nullo jure Tibi imputari possint quotquot in hoc Opere nævi ac ~~opacula~~ comparuerint, quorum omnium in me solum cudenda est faba; nec tu plectendus, si quid ego fortè deliravero. Quamlibet neque ejus quem exantlavi laboris omnes mihi fructus perierit, cum vel ex erroribus & hallucinationibus meis ansam nactus fuero quàm omnibus palàm faciam quantàm te colam amicitiam, & quòd ex animo sim,

Tibi semper Addictissimus

Thomas Sydenham.

1940-1941

1. The first part of the document is a list of names and addresses, which are arranged in a columnar fashion. The names are written in a cursive script, and the addresses are written in a more formal, printed style. The list includes names such as "John Smith", "Mary Jones", and "Robert Brown", and addresses such as "123 Main Street", "456 Elm Street", and "789 Oak Street".

PRÆFATIO.

Quemadmodum à natura
ita comparata est huma-
ni corporis Fabrica, ut
nec præ jugi particula-
rum fluxu sibi semper constet, nec
præ externarum rerum vi sui juris
ubique permaneat, unde multiplex
ægritudinum cohors terris ab omni
ævo incubuit; sic procul omni dubio
à multis jam sæculis ante natum non
Græcum modò, sed (qui mille annis
hunc antecessit,) *Ægyptium* *Æscu-*
lapium, hominum ingenia investi-
gandæ medelæ necessitas exercuit.
Et profectò, ut quis primus ædifici-
orum, aut vestimentorum usum
ad depellendam cœli inclementiam
instituit, nemo facilè dixerit, ita &
Artis

Prefatio.

Artis Medicae Natales, ut *Nili* fontem, indigitare nequimus; cum ista, perinde ac ceteræ artes, in usu nunquam non extiterit, licet nunc diligentius, nunc frigidius exculpta pro, vario temporum ac regionum habitu. Quantum *Veteres*, ac inter primos *Hippocrates*, præstiterunt, abundè notum est; quibus scilicet, ac eorum scripta compilantibus maximam *Therapeutica* solertiz partem acceptam ferimus. Quin & succedentibus deinde sæculis emicuit nonnullorum industria, qui aut *Anatomia*, aut *Pharmacia*, aut *Methodo* operam navando, *Medicinæ* pomeria ampliare pro virili sategerunt: ut taceam nec in hac nostrâ *Britanniâ*, ipsoque hoc sæculo defuisse, qui in omni scientiarum genere, quo res *Medica* adaugeri possit, optimè meruerunt; quorum quidem laudes impari calamo non attingo. Cæterum

Præfatio.

Cæterùm quantacunque fuerint aliorum conamina, semper existimavi mihi vitalis auræ usum frustra datum fore, nisi & ipse in hoc studio versatus, symbolum aliquod, utcunque exiguum, in commune *Medicinæ* ærarium contribuerem. Quocirca post diuturnam meditationem, ac diligentem fidamque annorum aliquam-multorum observationem tandem aliquando decrevi; Primò sententiam meam in medium proferre, quâ demum ratione Medendi scientia ulterius promoveri possit: Deinde meorum in hoc negotio conatuum specimen aliquale in lucem dare. Sentio autem nostræ Artis incrementum in his consistere ut habeatur (1.) *Historia*, sive morborum omnium descriptio quoad fieri potest graphica & *naturalis*; (2.) *Praxis* seu Methodus circa eosdem *stabilis* ac *consummata*. Sanè morbos crassè
(a)   depingere

Prefatio.

depingere satis obvium est, atqui Historiam eorum ita conscribere, ut evitetur Censura, quam *Clariss. Verulamius* in nonnullos ejusmodi Promissores vibravit, longè majoris est negotii: Satis scimus (inquit vir Nobiliss.) *haberi Historiam Naturalem, mole amplam, varietate gratam, diligentia sæpius curiosam: Atamen si quis ex ea fabulas, & authorum citationes, & inanes controversias, Philologiam denique & ornamenta eximat* (quæ ad convivales sermones, hominumque doctorum Noctes potius, quàm ad instituentem Philosophiam sint accommodata) ad nil magni res recidet. Longè profectò abest ab ea *Historia quam animo metimur.* Similiter etiam & morborum curationes pro more facillimè proponuntur; Atqui hoc ita præstare, ut verba in facta transeant, atque eventus promissis respondeant, magis ardui moliminis illi judicabunt, qui vident
haberi

Praefatio.

haberi apud Scriptores Practicos morbos complures, quos nec illi ipsi scriptores, nec quispiam hactenus medicorum sanare valuerunt.

Quod autem spectat ad *Historiam Morborum*, si quis rem attentius perpendat facile videbit scribentem ad multo plura animum debere advertere, quam vulgò existimatur. Quorum pauca hæc impræsentiarum attingere suffecerit.

Primò, expedit ut morbi omnes ad definitas ac certas *species* revocentur, eadem prorsus diligentia ac *exacte* quâ id factum videmus à *Botanicis* scriptoribus in suis *Phytologiis*. Quippe reperiuntur morbi qui sub eodem genere ac Nomenclaturâ redacti, ac quoad nonnulla symptomata sibi invicem confimiles, tamen & naturâ inter se discreti diversum etiam medicandi modum postulant. *Cardui* quidem nomen ad plures her-
(2 2) barum

Prefatio.

barum species extendi nemo nescit :
at verò parum accuratè faciet rei
herbariæ scriptor, qui generalem
hujus Plantæ descriptionem, quâ sci-
licet à cæteris stirpibus discrepat,
proponere contentus, propria inte-
rim & peculiaria cujusque speciei
signa, & characteres quibus ab in-
vicem discriminantur, contempse-
rit. Eodem planè modo nec satis est
scriptori communes duntaxat morbi
alicujus *πλευιδῶς* apparentias anno-
tasse. Esto sanè non omnibus morbis
eandem contingere varietatem ; ta-
men complures esse qui, licèt ab
authoribus sub eodem titulo citra
ullam speciei distinctionem tracten-
tur, dissimillimâ sint indole, in se-
quentibus pagellis, uti spero, palàm
fiet. Imo etiam ubi distributio in
species reperitur, id fit plerumque
ut *Hypothesi* alicui quæ veris Phæ-
nomenis substruitur, suus reservetur
honos ;

Præfatio.

honor; ac proinde ejusmodi discrimina-
tio non tam ad morbi, quàm
ad Authoris ingenium, Philosophan-
dique theoriam accommodata est.
Quantum Medicinæ obfuerit *ἀρε-
τής* hâc in parte defectus, ostendunt
multorum morborum exempla;
quorum nempe curationes hodiè
non desideraremus, si scriptores,
dum Experimenta & Observationes
Medicas benevolo saltèm animo
communicârint, unius sc. speciei
morbus pro alio speciei diversæ sub-
stitutus non fefellisset. Atque hinc
etiam arbitror profectum esse, quòd
materia Medica in sylvam tam im-
mensam, sed fructu perexiguo, ex-
creverit.

Porro autem in scribendâ morbo-
rum Historiâ, seponatur tantisper
oportet quæcunque *Hypothesis Philo-
sophica*, quæ scriptoris judicium præ-
occupaverit; quo factò, tum demum
(a 3) morborum

Præfatio.

morborum *Phænomena* clara ac naturalia, quantumvis minuta, per se accuratissimè adnotentur; exquisitam *Pictorum* industriam imitando, qui vel nævos & levissimas maculas in imagine exprimunt. Enimverò dici vix potest quot erroribus ansam præbuerint *Hypotheses* istæ *Physiologicae*, dum scriptores, quorum animos falso colore illæ imbuerint, istiusmodi *Phænomena* morbis affigant, qualia, nisi in ipsorum cerebro, locum nunquam habuerunt, debabant autem in conspectum venire, si Hypothesis, quam ipsi pro concessa ac rata habent, constaret veritas. Adde quòd siquando symptoma aliquod, quod cum dictâ Hypothesi appositè quadret, revera morbo competat cuius typum delineaturi sunt, tum illud supra modum evehunt, ac planè reddunt *ὡς μὲς ἐλφαντα*, quasi in hoc scilicet totius negotii cardo

Præfatio.

cardo verteretur : sin Hypothesi minus congruat, aut prorsus silentio, aut levi saltèm pede transmittere consueverunt, nisi fortè beneficio subtilitatis alicujus Philosophicæ in ordinem cogi, ac quoquo modo accommodari possit.

Expedit autem tertio ut in describendo aliquo morbo peculiaria & *perpetua Phænomena* seorsim ab *accidentalibus* & adventitiis (qualia sunt quæ non tantùm ob ægrotantium temperiem & ætatem, sed etiam ob rationem medendi diversam variè se habent) enarrentur. Nam sæpe accidit ut facies morbi variet pro vario medicandi processu, ac nonnulla symptomata non tam morbo quàm Medico debentur ; adeò ut eodem morbo laborantes, sed variâ methodo tractatos, varia etiam symptomata exerceant. Unde nisi cautela adhibeatur, necesse est ut admodum

(a 4)   vagum

Prefatio.

vagum & incertum sit circa morborum symptomata iudicium. Præterea quòd *Casus oppidò rari* ad morborum Historiam propriè non pertineant; quemadmodum & in descriptione *Salviæ* v. gr. Erucarum morsus inter signa discriminantia istius plantæ neutiquam recensentur.

Denique, *Anni tempestates*, quæ scilicet cuius morborum generi potissimum faveant, diligenter observandæ sunt. Non inficior nonnullos esse omnium horarum; alii tamen, nec pauciores, occulto quodam Naturæ instinctu, annorum tempora, non secus quàm quædam aves aut plantæ, sequuntur. Sæpe quidem subiit mirari hoc morborum quorundam ingenium, satis obvium, à paucis tamen fuisse hætenus observatum; cum quo sydere stirpes, aut pecudes solenniter procreentur plurimi curiosius adnotârint. Sed quæcunque

Prefatio.

quæcunque sit hujus oscitationis causa, pro certo statuo tempestatum, in quibus ægritudines ingruere consueverunt, notitiam multum Medico prodesse, tam ad speciem morbi dignoscendam, quàm ad ipsum morbum extirpandum; atque horum utrumque minùs feliciter evenire, ubi istiusmodi observatio negligitur.

Hæc quidem etsi non sola, saltem insigniora sunt quæ in scribenda morborum Historia observari convenit. Cujus *Historiæ* utilitas ad Praxin, omnem æstimationem excedit, ac præ qua subtiles Disquisitiones ac argutiolæ, quibus Neotericorum libri ad nauseam ferè inferciuntur, nullo in numero sunt habendæ. Quâ enim aut compendiosiore aut etiam aliâ viâ, vel causæ morbificæ quibus obviâ eundum est, deprehendi, vel Indicationes curativæ elici possunt,

Præfatio.

sunt, quàm certâ ac distinctâ peculiarium symptomatum perceptione? Neque enim ulla est circumstantia tam levis aut exigua, quæ suos usus ad utrumque non habeat. Nam ut demus aliquid varietatis à temperamento individuorum, & tractandi ratione proficisci, nihilominus adeò æquabilis ac sibi ubique similis est naturæ ordo in producendis morbis, ut in diversis corporibus eadem plerumque reperiantur ejusdem morbi symptomata; ac illa ipsa quæ in *Socrate* ægrotante observata fuerint, etiam generaliter ad *Hominem* quemcunque eodem morbo laborantem transferri possint; non secùs ac universales plantarum Notæ ad omnia cujusque speciei individua ritè se diffundunt. Qui verbi gratia *Violam* accuratè descripserit quoad colorem, saporem, odorem, ac figuram cæteraque id genus, omnibus ubique terrarum

Prefatio.

terrarum *Violis*, quæ sub ea specie continentur, Historiam illam in ple-
risque fere omnibus convenire facile animadvertet.

Et quidem existimo, nos ob eam potissimum causam accuratiori mor-
borum Historiâ ad hunc usque diem destitui, quia sc. plerique eos pro confusis inconditisque Naturæ, male se tuentis & de statu suo dejectæ, effectis tantum habuere, ac proinde laterem lavare crederetur is qui justam eorundem enarrationem moliretur.

Sed ut ad rem revertamur. Non minus certò etiam à minutissimis morbi circumstantiis Indicationes Curativas possit Medicus desumere, quàm ab iisdem sumpsit Diagnostica. Atque adeò non semel mihi in mentem subiit, quòd si morbi cu-
juslibet Historiam diligenter perspe-
ctam haberem, par malo remedium
nunquam

Præfatio.

nunquam non scirem adferre, variis ejusdem Phænomenis viam quâ mihi incedendum foret haud dubiam præmonstrantibus; Quæ quidè Phænomena, si inter se sedulò conferantur, manu quasi ducerent ad Indicationes illas maximè obvias, quæ ex intimo naturæ sensu, non verò Phantasie erroribus depromuntur.

Atque his sanè gradibus, ut ita dicam, his adminiculis ad cælum ascendit, ad medicinæ nempe fastigium, Medicorum ille *Romulus*, nunquam satis laudatus *Hippocrates*; qui hanc Arti Medicæ insuper struendæ solidam ac inconcussam substernens basin, viz. *νέστων φύσις* *in* *legi*, i. e. *Naturæ morborum medicatrices*, id egit ut morbi cujusslibet Phænomena aperte traderet, nullâ Hypothesi adscitâ, & in partes per vim adactâ; ut in ejus libris *de Morbis*, *de Affectionibus*, &c. videre est. Regulas etiam quasdam tradidit

Præfatio.

tradidit ex observatione methodi
istius, quâ utitur natura tam in mor-
bo provehendo, quàm in eodem
amoliendo, natas; cujusmodi sunt
Coactæ Prænotiones, Aphorismi, & reli-
qua id genus. Atque in his fere ste-
tit magna illa Divini senis *θεωρία*,
non ab irritò lascivientis Phantasiæ
conamine desumpta, ceu vana ægro-
rum insomnia, sed legitimam exhi-
bens Historiam earum Naturæ ope-
rationum quas in hominum morbis
edit. Cùm verò dicta *θεωρία* nihil es-
set aliud quàm exquisita naturæ de-
scriptio, par erat omninò ut in praxi
eò tantùm collimaret, ut eidem la-
boranti quibus posset modis subve-
nire contenderet; unde etiam non
aliam Arti mandat provinciam,
quàm ut deficienti naturæ succurrat,
effrænem coerceat & in ordinem re-
digat; utrumque verò hoc, tum pas-
su illo, tum etiam methodo quibus
Natura

Prefatio.

Natura morbum expellere satagit
atque amovere: Animadverterat
nempe sagacissimus Vir, quod sola
Natura τοῦ νόσου κέρει, & ἐξαπείη τοῦ πάλιν τοῦ
νόσου. Atque hæc omnia peragit Na-
tura paucissimis simplicissimisque ad-
iuta remediorum formulis, alicubi
etiam prorsus nullis.

Altera ab hac Methodus quâ Ars
medendi, si quid ego judico, possit
ulteriùs provehi, in eo potissimùm
cardine vertitur, ut certa aliqua, &
consummata undique ac *fixa Methodus*
medendi in publica commoda tra-
datur; eam intelligo quæ satis mag-
no Experimentorum numero corro-
borata suffultaque, huic vel illi mor-
bo devincendo suppar invenitur.
Neque enim satis esse arbitror, ut
successus particulares, sive Methodi
cujuslibet, sive etiam Remedii, scri-
ptis prodantur, si neque hoc, neque
illa universaliter atque in omnibus
scopium

Prefatio.

scopum attingere deprehendatur,
(positis saltem his vel illis circum-
stantiis.) Contendo verò ego nos
æquè certò scire debere, hunc illum-
ve morbum expugnatum iri, si huic
aut alteri Intentioni satis fecerimus,
ac certò jam scimus, nos hoc aliove
remediij genere huic aut alteri Inten-
tioni satisfacere posse : quod quidem
licèt non semper & ubique, frequen-
tissimè tamen, *ἡ ἀντι τὸ πολὺ* votis
respondet exhibentium; ita *sennæ*
foliis v. gr. alvum subducimus, *Pa-*
pavere invitamus somnum. Non is
sum qui negem debere Medicum
animum diligenter advertere ad par-
ticularia, tum Methodi, tum Reme-
dii eventa quibus est usus in morbo-
rum curatione, & in usus suos repo-
nere, tam ad sublevandam memori-
am, quàm ut ansas inde arripiat,
quibus paulatim peritior evadat Me-
dicus, tandemque post diutina, &
repetita

Prefatio.

repetita sæpius experimenta, Methodum sibi figat firmetque, à qua in hujus aut illius morbi curatione ne hilum sibi recedendum putet. Observationes autem particulares in lucem dare, non ita magnam, me judice, adfert utilitatem. Nam si id tantum agit *Observator*, ut nos doceat hunc morbum. semel, vel etiam sæpius huic remedio celsisse, quid mihi, obsecro, profuerit si infinitæ ferè medicamentorum decantatissimorum copix, quâ jamdiu obruimur, adhuc aliud mihi hactenus inauditum accrescat? Quòd si repudiatis cæteris omnibus remediorum formulis, huic me unicè addixero, annon innumeris ferè experimentis probanda mihi venit ejus vis, innumeræ etiam circumstantiæ trutinandæ, tum ægrum, tum ipsam Methodum spectantes, antequam ex observatione solitaria fructum aliquem

Praefatio.

aliquem queam decerpere? Si Observatori nunquam non responderit Medicamentum, quare in particularibus versatur, nisi aut sibi diffidat ipse, aut minutatim potius quàm in solido imposuisse orbi videri præoptet? Quàm verò in proclivi sit densissima hujus generis volumina conscribere, nemo vel mediocriter in praxi versatus ignorat; uti nec è contrà quàm sit illud difficile perfectam & confirmatam undique Medendi Methodum in quovis morbo condere ac stabilire. Si vel unus tantùm per singula mundi sæcula hoc modo unicum tractaverit morbum, Medendi Ars (quæ Medicorum est provincia) à multis retro annis ad ~~seculum~~ pervenisset, omnibus absoluta numeris, saltem in quantum fert mortalium fors. Quæ verò fundi nostri est calamitas, jamdiu ab antiquissimo & peritissimo duce Hip-

(b)

pocrate,

Præfatio.

poerate, & priscâ Medendi Methodo, causarum conjunctarum (utpote quæ certò se prodant) cognitioni superstructâ, descivimus; unde est, ut quæ hodie exercetur, à Logodædalis conficta, Confabulandi magis sit Ars, quàm Medendi. Sed ne hanc ego dicam temerè impegisse videar, fas mihi sit è via parumper deflectere, quo scilicet evincam Causas illas remotiores, in quibus assignandis & in lucem extrahendis hominum Curiosorum & περιεργῶν vanæ speculationes unicè desudant triumphantque, prorsus esse ἀκαταλήπτis ac inscrutabiles; solas verò proximas & conjunctas à nobis posse cognosci, atq; ab his solis Indicationes Curativas esse mutuandas.

Observandum est itaque, quòd si Humores vel diutiùs quàm par est in corpore fuerint retenti (quia sc. Natura eosdem concoquere nequeat, ac deinceps expellere;) vel ab hac
aut

Præfatio.

aut illa aeris Constitutione labem
morbificam contraxerint; vel de-
nique contagio aliquo venenato in-
fecti in ejusdem castra transferint;
his inquam modis & his similibus;
dicti Humores in formam substan-
tialem, seu *speciem* exaltantur, quæ
his aliisve Affectibus cum propria Es-
sentia convenientibus se prodit; quæ
quidem symptomata, licet minùs
cautis videantur oriri, vel à natura
partis quam humor obsedit, vel à na-
tura humoris ipsius antequàm hanc
induerat *speciem*, nihilominus reverà
Affectus sunt ab essentia dictæ speciei
in hunc gradum recensevectæ, pen-
dentes. Adeò ut quilibet *morbis*
specificus Affectio sit ab hac vel illa
specifica Exaltatione, vel specifica-
tione succi cujusdam in corpore ani-
mato, ortum ducens. Sub hoc ge-
nere potest comprehendi maxima
pars morborum qui certum aliquem

Præfatio.

typum ac formam agnoscunt. Et profectò haud minùs se Natura methodo astringit in his tum producendis, tum maturandis, quàm in *Plantis*, sive etiam *Animalibus*. Quinimò ut cuilibet sive *Plantæ*, sive *Animali* proprii quidam ac peculiare Affectus competunt, ita se res habet in qualibet succi cujuscunque Exaltatione, ubi semel in *speciem* proruperit. Exemplum hujus rei satis luculentum quotidie nobis ingerunt, & ob oculos ponunt varia istæ Excrescentiarum species, quas *Arbores*, *Fruticesque* emittunt, vel ob succi Nutritii perversionem & depravationem, vel alias ob causas, in formâ sc. *Musci*, *Visci*, *Fungorum*, aliorumque id genus; quæ omnia *Essentia* sunt sive *Species*, à parente, seu *Arbore*, seu *Frutice*, diversæ planè atque distinctæ. Et sanè qui seriò atque ad amussim pensitaverit

Prefatio.

verit *φαινόμενα* illa quæ Febrem v. gr. Quartanam comitantur; Quòd viz. semper sub Autumno ingreditur; quòd certum ordinem ac Typum ubique servat, revolutiones periodicas quarto quoque die non minùs certò repetens, quàm suas repetit Horologium, sive aliud quoddam ejusmodi *αὐτόματον* (nisi ab accedente aliquo extrinsecùs adveniente hic ordo perturbetur;) quòd cum rigore ac notabili frigoris sensu aggreditur, quem excipit caloris perceptio non minùs sensibilis, quæ tandem in sudore effusissimo terminatur; quod denique morbus hic, quemcunque demum invaserit, vix ante *Vernum Æquinoctium* abigi poterit & fugari: Qui hæc, inquam, omnia perscrutatus trutinaverit, haud minùs firmis rationibus inducetur ut credat morbum hunc *speciem* esse, quàm sunt illæ ob quas credit Plantam esse

(b 3)   speciem,

Præfatio.

speciem; quæ parem semper ad normam è terrâ nascitur, floret, interitque, atque in reliquis afficitur pro ratione Essentiæ suæ; neque facile comprehendi potest, quâ fiat ut hic *morb*us oriatur à combinatione sive principiorum, sive qualitarum evidentium, cum *planta* substantia ac species distincta in rerum naturâ ubique agnoscatur. Illud interim non diffitemur, quòd cum species sive Animalium sive Plantarum singulæ (demptis perpaucis) per se subsistant, istæ Morborum Species ab iis dependent humoribus à quibus generantur.

Tametsi verò ex jam dictis constare videatur morborum plerorumque causas inscrutabiles prorsus esse, ac *avendimus*, non tamen insolubilis erit illa quæstio, *Quo pacto sanari possint?* cum de causis remotioribus nos hoc asseramus: Nemo autem
est

Præfatio.

est qui non videat curiosos istos speculatores in causis primò primis ferè ac remotissimis indagandis, ac in lucem (ut ut invitâ Minervâ ac reclamante naturæ sensu) protrahendis operam perdere, immediatas verò & conjunctas, seu ante pedes jacentes, contemnere, quæ tamen necessario debent cognosci, & possunt etiam, sine ficulneis hujusmodi adminiculis; cùm Intellectui se aperte sistant, vel proprii sensûs testimonio, vel Anatomicis Observationibus ab aliis jampridem factis, resectæ. Atque ut impossibile planè est, ut Medicus eas morbi causas ediscat, quæ nullum prorsus cum sensibus habent commercium, ita neque est necesse; abundè enim sufficit ut sciat unde immediatè oritur malum, talesque ejus effectus atq; symptomata, ut inter hunc aliumque morbum hujus non dissimilem, valeat accuratè distinguere,

(b 4)

Prefatio.

stinguere. In *Pleuritide* v. gr. diu atque incassum se fatigabit aliquis, nec tamen mente assequetur pravam illam Crasin & malè cohærentem sanguinis texturam, quæ prima est hujusce mali origo; qui verò causam à quâ immediatè producitur rectè cognoverit, & ab aliis morbis quibuscunque rite valeat distinguere, non minùs certò curandi scopum attinget, etiam neglectâ otiosâ istâ atque inutili remotissimarum causarum indagine. Sed hæc *ὅς ἐν πλερίδῳ*.

Jam verò si quærat aliquis, an ad prædicta in Arte Medicâ Desiderata duo, (Veram scilicet & Genuinam morborum *Historiam*, & certam confirmatamque medendi *Methodum*) non etiam accedat tertium illud, Remediorum nempe *Specificorum Inventio*? Assentientem me habet & in vota festinantem. Etsi enim *Methodus* sanandis morbis *Acutis* maximè accommo-

Prefatio.

accommoda mihi videatur, quibus exigendis cum natura ipsa certum aliquem Evacuationis modum statuerit, quæcunque Methodus eidem fert opem in promovenda dicta Evacuatione, ad morbi sanationem necessario conferet; optandum est tamen ut beneficio *specificorum*, si quæ talia inveniri possint, æger rectiori semitâ ad sanitatem proficeret; & (quod majoris etiam momenti est) extra aleam malorum, quæ sequuntur Aberrationes istas, in quas sæpe invita dilabitur Natura in morbi causâ expellendâ, (ut ut potenter & doctè ei ab assistente Medico subveniat) possit collocari.

Verùm quod ad morbos *Chronicos* sanandos attinet, licet nihil dubitem ultiores in medendo profectus vel à sola *Methodo* posse sperari, quàm qui in primam statim cogitationem incurrant, attamen plus satis constat deficere

Prefatio.

deficere illam in curatione *Chronicorum* aliquot vel maxime spectabilium inter eos quibus homines urgentur; quod ob hanc præcipuè causam usu venit, quia sc. Natura in hujusmodi morbis non habet Methodum tam efficacem, quâ materiam morificam foras ejiciat (perinde atque in *Acutis*). quò nos cum eadem manus jungentes & ad debitum dirigentes scopum, morbum debellare valeamus. In vincendo itaque morbo *Chronico* is demum jure meritòque Medici nomen sibi vindicat, penes quem est ejusmodi medicamentum, quo morbi *Species* possit destrui: non qui id tantum agit, ut è primis secundisque qualitatibus nova aliqua introducat, & prioris subeat vicem; quod fieri quidem potest non extinctâ specie: v. gr. taleheri potest, aut refrigerari qui *Podagrâ* laborat, vigente adhuc *podagrâ*, necdum devictâ.

Praefatio.

vicinâ. Methodo hâc quâ diversa tantum qualitates introducuntur, morbi *Specifici* non magis immediate perdomantur, quàm ignis gladio extinguitur. Quid enim obsecro, Calor, Frigus, Humidum, Siccumve, aut è secundis qualitatibus quæ ab his pendent, alia aliqua ad morbi curationem faciet, cujus essentia in harum nullâ consistit? Si quis hîc objecerit, satis magnum Remediorum Specificorum numerum jamdiu nobis innotescere, hunc ipsum, si examen paulò diligentius instituerit, in oppositas partes facilè transiturum confido, cùm unicus *Cortex Peruvianus* à suis militet. Toto enim cœlo distant quæ huic aliivæ *Indicationi Curativæ* Specificè respondent Medicamenta, cui si faciamus satis morbus abigitur; & quæ hunc aliuvæ *Morbum* Specificè atque immediate persanant, nullo habito respectu.

Prefatio.

respectu ad hanc aut illam Intentionem sive Indicationem Curativam : v. gr. *Mercurius*, & *Sarsæ radices* in *Lue Venerea Specifica* vulgò audiunt, quæ tamen pro Specificis propriis atque immediatis non debent haberi, nisi argumentis satis validis atque irrefragabilibus possit confici, *Mercurium* nullâ excitatâ *Salivatione*, *Sarsæ* verò radices sine motis *sudoribus* tam egregiam operam præstitisse. Ad hanc pariter normam alii etiam morbi aliis Evacuationibus curantur, cùm tamen quæ adhibentur Remedia non magis propriè competant immediatæ curationi istorum morborum qui eis sanantur Evacuationibus, quibus faciendis ejusmodi remedia maximè propriè designantur, quàm *Scalpellum Phlebotomum Pleuritidi*; quod tamen nemo opinor *Specificum* hujus morbi faciliè appellaverit.

Specifica

Præfatio.

Specifica proinde medicamenta, si ad hanc mentem nostram restringantur, non cuivis homini contingunt, neque oscitantibus temerè se ingerunt: nullus tamen dubito quin in exundanti illâ plenitudine quâ turgēt *Natura* diffuitque, ita iubente *Optimo Maximo* rerum omnium *Conditor*e, in singulorum præservationem prospectum pariter sit de curatione malorum magis insignium quæ homines vexant; idque pro foribus & in patrio cujusslibet solo. Et sanè dolendum est *Plantarum* naturam nondum magis exploratò nobis innotescere; quæ mihi videntur reliquæ omni, quâ patet, *Materiae Medicæ* palmam præripere, & quæ inveniendorum de quibus jam diximus *Remediorum* uberrimam nobis spem faciunt: Cùm *Animalium* partes cum humano corpore nimium convenire videantur, nimium dissidere *Mineralia*;

Præfatio.

lia; unde est quod Mineralia Indicationibus potentiùs respondere, quàm vel Plantas vel ex Animalibus desumpta, lubens fateor; at non specificè tamen mederi, eo quo diximus sensu ac modo. Me quod spectat, non hîc aliud mihi sumo præter laborem ac tædium hæc atque hujusmodi diu multumque jam per aliquot annos animo versandi, necdum mihi tam feliciter cessit, ut cum prudenti fiducia quæ de iis cogitaverim in publicum dare auserim.

Quantumlibet verò mihi præ cæteris arrideant *Plantæ*, non tamen is sum qui eximia illa Medicamenta ex alia tribu desumpta, quæ vel hoc, vel alio aliquo sæculo hominum industriâ atque labore Intentionibus aptè respondentia reperta fuere, contemnâ. Inter quæ primum sibi locum vendicant quæ nomine *Guttarum Doctoris Goddard* insigniuntur, &

Præfatio.

& à viro Doctissimo, & solertissimo tam Methodi quàm Remediorum indagatore, *Domino Doctore Goodall* præparantur; quorum vim ac efficaciam in attingendo, ad quem vulgò diriguntur, scopo, cæteris quibusque *Spiritibus Volatilibus* jure præfero.

Coronidis loco, cum in hac introductione fuero pollicitus, me daturum specimen eorum quæ in hujus Artis augmentum utrinque conatus sum; fidem liberare jam tentabo in tradendis *Historiâ Curationeque Acutorum Morborum*. Qua in re licet satis advertam, me supinis atque ignorantibus fructum omnem eorum, quos per meliores vitæ annos corpore animoque exantlavi labores, expositurum, malum tamen pessimi hujus sæculi genium satis habeo perspectum, ut non aliam ex hac semente, quàm convitiatorum atque contumeliarum messem expectem;

Praefatio

Item ; Meque famæ meæ longè melius consuluisse, si inanem aliquem atque inutilem speculationem commentatus fuëram. Hoc verò mihi perinde est : Mercedem aliunde præstolor. Si quis hic objiciat alios æquè in hac arte versatos non idem mecum de his rebus sentire ; meum non est quid sentiant alii disquirere, sed meis observationibus adstruere fidem, quod ut faciam Lectoris patientiam desidero tantùm, non favorem. Res ipsa etenim brevî loquetur, an fidelitè & sincero animo hîc egerim, an è contra ad instar sceleratissimi hominis morumque profligatissimorum, homicidam me præstiterim vel in terra defossus. Illam tantùm mihi veniam peto, quòd minùs accuratè quàm proposueram Morborum Historiam ac Curationem descripsero ; cùm non tam metam figam, quàm animos

Praefatio.

mos iis addam, qui feliciore ingenio præditi ad hoc opus posthac se accingent, quod jam ego imperfectè molior.

Unum adhuc restat de quo monendus est Lector, mihi in animo non esse sequentes paginas infinito particularium observationum numero distendere, quibus Methodo ibidem traditæ fidem astruam : Frustra enim & cum tædio Lectoris repeterentur ista singulatim, quæ in summas contraxi. Satis autem habui ad calcem Observationis cujuslibet Generalis (saltem quæ ad annos nuperos spectat) Particularem hîc illic adnectere, quâ Methodi præcedentis medulla contineretur. Hoc interim spondeo nullam à me Methodum Generalem fuisse evulgatam, quæ experientiâ reiteratâ non est stabilita, atque confirmata.

Præfatio.

Sed & spe frustrabitur qui ingentem Remediorum, seu Formularum sylvam hîc expectaverit, cum Medici judicio permittatur, ut pro re natâ iis utatur; mihi sufficit innuisse quibus Indicationibus satisfaciendum est, quo etiam ordine & tempore; Etenim in eo præcipuè stat Medicina Practica, ut genuinas Indicationes expiscari valeamus, non ut remedia excogitemus quibus illis satisfieri possit; quod qui minùs observabant, *Empericos* armis instruxere, quibus Medicorum opera imitari queant.

Quod si quis objecerit me in aliquibus non tantùm medicamentorum pompæ renunciasse, sed ea insuper remedia proposuisse, quæ ad materiam medicam vix possint referri, adeò sunt simplicia atque inartificiosa; vulgaribus tantùm opinor ac plebeis animis hac in re displicebo,

Præfatio.

cæbo. Norunt enim Sapientes Bona
ea esse omnia quæ sunt utilia, atque
Hippocratem, dum Follium usum in
Ileo sanando proponit, & in *Cancro*
nihil prorsus agendum præcipit, (at-
que ejusmodi alia quæ in singulis ferè
pagellis scripta leguntur,) non mi-
nùs bene de re medica meruisse,
quàm si pomposis remediorum for-
mulis omnia implevisset.

In animo erat & *Chronicorum* mor-
borum *Historiam* tradere, eorum sal-
tèm quos frequentissimè tractave-
ram, sed cùm operosius id sit, cùm-
que harum, quas jam edo, Lucu-
brationum fortunam experiri pri-
mùm libuerit, impræsentiarum su-
perfedendum mihi esse duxi.

(10) 1811

AUTHORI,

IN

Tractatum ejus de FEBRIBUS.

FEbriles astus, victumque ardoribus orbem
Flevit, non tantis par Medicina malis.

Nam post mille artes, Medicæ tentamina curæ,
Ardet adhuc Febris, nec velit arte regi.

Præda sumus flammis; solum hoc speramus ab igne,
Ut restet paucus, quem capit urna, cinis.

Dum quærit Medicus Febris causamq; modumque,
Flammarum & tenebras, & sine luce faces;

Quas tractat patitur flammæ, & Febre calefcens,
Corruit ipse suis victima rapta focis.

Qui tardos potuit morbos, artusque trementes
Sistere, Febrili se videt igne rapi.

Sic faber exesos fulsit tibicine muros,
Dum trahit antiquas lenta ruina domos.

Sed si flamma vorax miseras incenderit ædes,
Unica flagrantés tunc sepelire salus.

Fit

*Fit fuga, tectonicas nemo tunc invocat artes,
Cum perit artificis non minus usta domus.*

*Se tandem Sydenham Febrisq; Scholaeq; furori
Opponens, Morbi quærit, & Artis opem*

*Non temerè incusat tectæ putredinis ignes;
Nec fictus, Febres qui fovet, humor erit.*

*Non bilem ille movet, nulla hic pituita: Salutis
Quæ spes, si fallax ardeat intus aqua?*

*Nec doctas magno rixas ostentat hiatu,
Queis ipsis major Febribus ardor inest.*

*Innocuas placidè corpus jubet urere flammæ,
Et justo rapidos temperat igne focos.*

*Quid Febrim extinguat, varius quid postulat usus,
Solari egrotos quâ potes arte, docet.*

*Haecenus ipsa suum timuit Natura calorem,
Dum sæpe incerto, quo calet, igne perit:*

*Dum reparat tacitos malè provida sanguinis ignes,
Prælusit busto, fit calor iste rogus.*

*Jam secura suas foveant præcordia flammæ,
Quem Natura negat, dat Medicina modum.*

Nec

Nec solum faciles compescit sanguinis aestus,
Dum dubia est inter spemque metumque salus ;
Sed fatale malum domuit, quodq; astra malignum
Credimus, iratam vel genuisse Strygem.
Extorfit Lachesi cultros, Pestique venenum
Abstulit, & tantos non finit esse metus.
Quis tandem arte novâ domitam mitescere Pestem
Credat, & antiquas ponere posse minas ?
Post tot mille neces, cumulataque funera busto,
Victa jacet parvo vulnere dira Lues.
Ætheriæ quanquam spargant contagia flammæ,
Quicquid inest istis ignibus, ignis erit.
Delapsæ cælo flammæ licet acrius urant,
Has gelidâ extinguere non nisi morte putas ?
Tu meliora paras victrix Medicina, tuusque,
Pestis quæ superat cuncta, triumphus erit.
Vive liber, victis Febrilibus ignibus ; unus
Te simul & mundum qui manet, ignis erit.

J. Lock A. M. Ex Æde
Christi Oxon.

Errata Typographica Lector sic corriget.

Pag. 8. lin. 6. Lege *Perspecto*. p. 11. l. 14. *Sabnascantur*. p. 20. l. 26. *Ac*. p. 26. l. 9. *Pervicacior*. p. 29. l. 27. *Vitius*. p. 47. l. 16. *Cancror*. p. 54. l. 8. *Sed*. p. 81. l. 3. *Inidonea*. p. 90. l. 21. *Evagetur*. p. 98. l. 16. *Sumendum*. l. 25. *Fungatur*. p. 99. l. 15. *Dosis*. p. 100. l. 13. *Depuratione*. l. 28. *Quartanas*. p. 106. l. 12. *Cortic*. l. 13. *Tamarisci*. l. 15. *Epitbimi*. p. 107. l. 20. *Causa*. p. 110. l. ult. *Intermittentes*. p. 114. l. 2. *Lesā*. p. 115. l. 10. *Intra*. 120. l. 21. *Utcunque*. p. 121. l. 21. *Nomine*. p. 131. l. 22. *Et*. p. 139. l. 27. *Lusitanus*. p. 141. l. 27. *Derepente*. p. 145. l. 3. *Summa*. p. 161. l. ult. *At*. p. 163. l. 8. *Proximē*. p. 169. l. 23. *Pertinaciores*. p. 170. l. 5. *Excavantur*. p. 176. l. 27. *Computandi*. p. 180. l. 19. *Pustulis*. p. 182. l. 25. *Hicce*. p. 184. l. 6. *Laudabili*. p. 185. l. 24. *Opportuna*. p. 187. l. 2. *Neque*. p. 189. l. 12. *Sum-*
thē. p. 191. l. 2. *Astimentur*. p. 192. l. 17. *Molestiam*. p. 198. l. 21. & p. 224. l. ult. *Debitam*. p. 237. l. 20. *Cedens*. p. 244. l. ult. *Adest*. p. 245. l. 6. *Idque*. p. 250. l. 3. *Kegrain*. p. 252. l. 18. *Commovent*. p. 253. l. 11. *Aquam*. p. 255. l. 18. *Eāque*. p. 265. l. 18. *Prægressa*. p. 270. l. 6. *Cū*. p. 274. l. 25. *Bosdem*. p. 276. l. 22. *Deliniam*. p. 284. l. 12. *Zythepssa*. p. 311. l. ult. *Exterminarent*. p. 318. l. 7. *Ultra*. p. 320. l. 17. *Didici*. p. 325. l. 10. *Itero*. p. 355. l. 11. *Morbus*. p. 363. l. 20. *Lateris*. p. 400. l. 12. *Cicatur*. p. 403. l. 8. *Oleo*. l. 17. *Peripneumonia*. p. 410. l. 8. *Phlebotomia*.

In Praefat. p. 2. l. 5. *pro vario*.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Morbis Acutis in genere.

Dicatur ratio, si quid ego hic judico, Morbum, quantumlibet ejus Causæ humano corpori adversentur, nihil esse aliud quàm Naturæ conamen, materiæ morbificæ exterminationem, in ægri salutem, omni ope molientis. Cùm enim hominum genus, ita volente supremo rerum omnium arbitro ac moderatore *Deo*, variis impressionibus, forinsecus advenientibus, excipiendis aptum natum sit, fieri non potest quin idem variis etiam malis fuerit obnoxium; quæ quidem partim ab istis aeris particulis nascuntur, quæ cùm corporis humoribus malè convenientes in idem se insinuaverint, nudo sanguini permistæ corpus omne morbifico afflant contagio: partim à variis fermentationum

tationum generibus vel etiam putrefactionibus humorum, qui in corpore ultra justum tempus ideo sunt commorati, quia scilicet iisdem digerendis primum, dein excernendis, vel ob nimiam eorundem molem vel qualitatem incongruam super idem non fuit. Hisce rerum circumstantiis, ita intimè essentiæ humanæ intertextis complicatisque, ut nemo quisquam se ab illis in solidum queat liberare, Natura de ejusmodi methodo ac symptomatum concatenatione sibi prospexit, quibus materiam peccantem atque alienam, quæ totius Fabricæ compagem aliter solveret, è suis finibus possit excludere. Quamlibet autem frequentius longè quàm fieri cernimus, illum, ad quem remediis hisce ingratis collimat, sanitatis scopum attingeret, nisi ab ignaris, à recto, quem tenet cursu, detorqueretur, veruntamen cum sibi relictæ vel nimio opere satagendo vel etiam sibi deficiendo hominem letho dat, ferreæ illi atque insolubili mortalitatis legi obsequitur cui debemus nos nostraque. Rectè enim *Boethius* atque ex rerum sensu,

*Constat eternâ positumque lege est,
Constet ut genitum nihil.*

Sed

Sed ut instantiâ unâ alterâve jam dictorum veritatē asseramus; Ipsa *Pestis* quid, obsecro, aliud est quàm Symptomatum complicatiō, quibus utitur natura ad inspiratas unâ cum aere particulas *mauissimas*, per emunctoria, Apostematum specie vel aliarum eruptionum opera, excutiendas? Quid *Arthritis* nisi Naturæ providentia ad depurandum senum sanguinem atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur? Potest & idem affirmari de plerisque aliis morbis perfectè formati.

Jam verò nunc hoc munere celerius fungitur natura, nunc verò tardius, pro varia methodo, quâ causam morbificam deturbare nititur. Nam cum Febris opem deposcit, quâ adjutrice particulas inquinatas à sanguine divellat, divulsasque progressu adhuc ulteriori per Sudores, Diarrheam, Eruptiones, aut aliam istiusmodi evacuationem expellat, cumque in sanguinis massâ corpore pertenui ac fluido res omnis peragatur, idque motu partium violentiore, necesse omnino est, non solum ut subito vel in salutem ægri vel in mortem determinetur (prout sci. Natura vel materiam morbificam Criticè norit solvere vel ab eadem oppressa fatiscat) sed etiam

De Morbis Acutis in genere.

ut pejora vehementioraque symptomata se ubique comites adjungant. Atque hujusmodi planè sunt morbi isti quos *Acutos* appellamus, qui velociter sci, atque cum impetu & periculo ad statum moventur. Quamvis, si minus accuratè, haud tamen minus verè loquamur, isti etiam morbi pro *Acutis* sint habendi, qui, licèt respectu *Paroxysmorum*, si omnes simul sumantur, tardiùs moveant, respectu tamen *Paroxysmi* cujuslibet particularis, citò atque etiam Criticè ad finem perveniunt, quales sunt *Febres Intermittentes* omnes.

Ubi verò continens morbi materia ejus est indolis ut febrem in partes suas pertrahere non valeat ad dictæ materiæ separationem universalem; aut cùm hujusmodi materia parti alicui affigitur quæ eidem explodendæ prorsus est impar, sive ob propriam conformationem (uti se res habet in materia Morbifica *Paralyticorum* nervis impactâ, in materia item suppurata in cavitate Thoracis *Empyicorum*) vel ob defectum caloris naturalis & spirituum, (ut cùm Pituita in pulmones decidit vel Senio vel Tussi diuturniore labefactis) vel denique ob continuum materiæ novæ affluxum, quâ sanguis vitiatus & ad ejusdem eliminationem unicè dispositus, partem obruit gravatque:

De Morbis Acutis in genere.

vatque : In his, inquam, casibus, vel tardè admodum ad coctionem pervenit materia, vel non omnino; adeoque morbi ab hujusmodi materia inconcoctili provenientes *Chronici* & nuncupantur & sunt : A duobus his itaque principiis sibi invicem contrariis, de quibus modò egimus, morbi alii *Acuti*, alii verò *Chronici* exurgunt.

Acutos quod spectat, quos impræsenti-
arum tractare mihi est animus, eorum alii à secreta atque inexplicabili Aeris alteratione, hominum corpora inficientis, gignuntur, neque à peculiari sanguinis & humorum crasi omnino dependent, nisi quatenus occulta aeris influenza dictis corporibus eandem impresserit : Hi durante arcanâ illâ aeris constitutione nec ultra pergunt laceessere, neque alio ullo tempore invadunt. *Epidemici* hi dicti sunt.

Acutorum alii ab hac vel illâ particulari corporum particularium *anomalìa* oriuntur, qui cùm à causa magis generali non producantur, ideo neque plures simul corripunt. Hi insuper *Acuti* quibuslibet annis & quolibet anni tempore indifferenter invadunt; exceptis tamen iis quæ dicemus, ubi de genere hoc peculiariter agetur. Hos ego *Acutos Intercurrentes* sive

Sporadicos appello, quia nullo non tempore contingunt quo Epidemici grassantur. Ab *Epidemicis* primum exordium mihi sumam, generalem eorundem historiam ante omnia proponens.

CAP. II.

De Morbis Epidemicis.

Nihil quicquam, opinor, animum, univ-
 versa quæ patet Medicinæ pomœria
 perlustrantem tantâ admiratione percellet,
 quàm discolor illa & sui plane dissimilis
 Morborum Epidemicorum facies; non
 tam quæ varias ejusdem anni tempestates,
 quàm quæ discrepantes diversorum ab in-
 vicem annorum *Constitutiones* referunt, ab
 iisque dependent. Quæ tam aperta prædi-
 ctorum morborum diversitas tum propriis
 ac sibi peculiaribus symptomatis, tum eti-
 am medendi ratione, quam hi ab illis dispa-
 rem prorsus sibi vendicant, satis illucescit.
 Ex quibus constat, Morbos hosce, ut ut
 externâ quadantenus specie & sympto-
 matis aliquot utrisque pariter superveni-
 entibus convenire paulò incautionibus
 videantur,

videantur, re tamen ipsâ, si bene advertaris animum, alienæ admodum esse indolis, & distare ut *Æra Lupinis*. Haud equidem fatis scio, an diligentius examen (quali ritè instituendo vix unius hominis brevis ætas par esse videatur) nos edoceret, Epidemicorum alios continuâ quadam serie, ceu factò circulo, alios semper excipere; an verò omnes indiscriminatim nulloque servato ordine, pro occultâ Aeris diathesi & inexplicabili temporum ratione, mortales incessere. Hoc saltem pro comperto habeo ex multiplici accuratissimarum observationum fide, prædictas morborum species, præsertim Febres continuas ita toto, quod aiunt, cœlo differre, ut quâ Methodo currente anno ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ anno jam vertente forsitan è medio tolles: quodque, ubi semel in genuinam Medendi rationem, quam hæc vel illa Febris species sibi vendicat, auspiciatò inciderim, ad eundem scopum collimans (favente, ut fit, optimo Numine) metam quasi semper attingam, respectu ad temperamentum, ætatem & reliqua ejusmodi usquequaque habito; donec extinctâ illâ specie novoque gliscente malo, anceps rursus hæreo, quâ mihi viâ insistendum ut ægris subveniam, ac

B 4   proinde

De Morbis Epidemicis.

proinde nisi ingenti adhibitâ cautelâ intentisque omnibus animi nervis, vix ac ne vix quidem possum efficere ne unus aut alter eorum, qui se primi meæ curæ commiserint, vitâ periclitetur, donec investigato jugiter tandemque prospecto morbi genio, ad eundem perdomandum recto pede & intrepidus denuò procedam.

Quamvis autem diversas diversorum annorum habitudines, quoad manifestas aeris qualitates, maximâ quâ potui diligentia notaverim, ut vel exinde causas tantæ Epidemicorum vicissitudinis explicarer, me tamen ne hilum quidem hæcenus promoveri sentio; quippe qui animadverto annos quoad manifestam aeris temperiem sibi planè consentientes, dispari admodum morborum agmine infestari, & vice versâ. Ita enim se res habet. Variæ sunt nempe annorum *Constitutiones*, quæ neque calori, neque frigori, non sicco humidove ortum suum debent, sed ab occulta potius & inexplicabili quadam alteratione in ipsis terræ visceribus pendent, unde aer ejusmodi effluviis contaminatur, quæ humana corpora huic aut illi morbo addicunt determinantque, stante scilicet præfatæ Constitutionis prædominio, quæ exacto demum aliquot annorum curriculo faceffit

faceffit atque alteri locum cedit. Unaquæque harum Constitutionum generalium propriâ ac peculiari sibi Febris specie funestatur, quæ extra illam nusquam compareret, cujusmodi Febres idcirco *Stationariæ* nobis audiunt. Ad hæc sunt & particulares quædam ejusdem anni, ut ita dicam, Crases, in quibus licèt secundum manifestas aeris qualitates, ejusmodi Febres quæ generaliore anni Constitutionem sequuntur magis minusve Epidemicè grassentur vel seriùs ocysùve ingruant; præ cæteris tamen ejusmodi Febres, quæ omnibus in universum annis competunt (quas idèò *Intercurrentes* voco) ab hoc illove manifesto aeris temperamento ortum ducunt; verbi gratiâ, *Pleuritis*, *Angina*, & reliquæ ejusdem farinae, quæ à subito calore, intensius ac diuturnum frigus statim excipiente, plerumque invadunt. Potest itaque fieri, ut sensibiles aeris qualitates ad illas quidem Febres producendas faciant, quæ in qualibet constitutione se exerunt, non verò ad istas alias quæ certæ alicui constitutioni quasi propriæ ac peculiæres existunt: Fatendum tamen est, prædictas aeris qualitates corpora nostra ad hujus illiusve morbi Epidemici generationem magis minusve disponere;

ponere; quod & de quocunque errore circa *sex res non naturales* dictum volo.

Animadvertendum autem est, Epidemicorum alios in hoc aut illo anno regulariter & eodem semper modo se habere, iisdem planè Phænomenis & conformi symptomatum agmine in plerisque ferè omnibus quos adoriuntur, stipatos; atque eadem prorsus viâ sibi fugam & exitum parantes. Ex his itaque tanquam in suo genere perfectissimis, vera & certa Morborum Epidemicorum Historia ediscenda est atque tradenda.

Sunt vero alii aliorum annorum Morbi, qui licèt Epidemicorum insigniantur nomine, enormes tamen sunt & perquàm *anomali*, utpote qui nulli se Typo patiuntur astringi, & revera mali sunt moris, tum quoad incertam symptomatum varietatem certissimamque dissimilitudinem, tum quoad methodum quâ se ipsi expediunt & amoliuntur. Hæc tanta illorum disparitas exinde oritur, quòd scilicet quælibet Constitutio morbos parit, à morbis ejusdem generis, qui alio tempore grassabantur, multùm abludentes, quod non tantùm in Febribus locum habet, sed in plerisque aliis Epidemicis. Neque hîc finitur *Orestes*; restat enim & aliud, paulò subtilioris

subtilioris *theopias*, luxuriantis, si fas est dicere, naturæ lusus; quod nempe idem morbus in ipsissima anni constitutione variâ sæpe & dissimili se facie ostendat, quod ad tempora attinet Principii, Statûs, & Declinationis; quod quidem tanti potest esse momenti, ut pro ejus arbitrio Curativæ Indicationes ponendæ sumendæve fuerint.

Porro observandum est, Epidemicos quosunque in duos omnino ordines dispesci; *Vernos* dico, & *Autumnales*: & quamvis fieri potest, ut aliâ qualibet anni tempestate subnascentur, ad illam tamen sunt relegandi, Ver Autumnusve fuerit, quam proximè contingunt: Accidit enim nonnunquam, aeris temperiem cum Epidemicorum aliquo in tantum conspirare, ut, eo fautore, ante tempus sibi debitum miseris invadat; & è contra est, ubi tam parùm illis inter se convenit, ut corpus prædispositum non nisi aliquandiu post aggrediatur. Cùm itaque *Ver* dico vel *Autumnus*, non de ipso statim *Æquinoctio*, sive *Verno* sive *Autumnali*, ad amussim loquor.

Epidemicorum, qui *Verno* tempore grassantur, alii maturè admodum se ingerunt, mense scilicet *Januario*, & exinde pedetentim

De Morbis Epidemicis.

tentim increbrescentes circa *Æquinoctium Vernale* ad Statum perveniunt, à quo sensim imminuti circa *Solstitium Æstivum* evanescent, nisi quod paucissima postea forsitan hunc illumve petant. In horum numero sunt *Morbilli*, ut & *Febris Tertiana Vernales*; quæ, licet serius aliquanto emergant, *Februario* nempe, tamen appetente *Æstivo Solstitio* pariter se subducunt. At verò alii *Vera* orti, & de die in diem invalescentes non nisi sub *Æquinoctium Autumnale* statum incipiunt, quo præterlapso paulatim cedentes tandem adventante brumali frigore vertuntur in fugam; huiusmodi sunt *Pestis* ipsa, & *Variole*, istis annis quibus eorum utervis aliorum morborum prædominio fuerit potitus.

Cholera Morbus ex Epidemicorum Autumnalium familiâ, mense *Augusto* exorsus, intra angustos unius mensis cancellos conclusus, percurrit sua tempora. Sunt tamen alii qui eâdem tempestate prognati ulque ad hæmem excurrunt, v. gr. *Dysenteria*, *Febris Quartana*, & *Tertiana Autumnales*. Hi omnes, utut eorum aliquos quos semel invaserint longiori vel breviori tempore affligant, plerumque tamen intra duorum mensium spatium & nomen &

De Morbis Epidemicis.

13

& Epidemicorum naturam prorsus amittunt.

Febres autem speciatim quod attinet, observandum est, maximam earum partem quæ *Continuæ* sunt nulla hucusque nomina, in quantum à Constitutionis generalis Influentia pendent, obtinuisse; appellationes autem quibus dignoscuntur ab insigni aliqua alteratione sanguini impressâ vel evidentiori symptomate mutuari. Hâc ratione *Putridæ* dicuntur, *Malignæ*, *Petechiales* &c. Quandoquidem verò singula fermè constitutio præter has quas parturit *Febres*, ad alium morbum aliquem magis Epidemicum eodem tempore propagandum proclivis est, celebrioris nominis, cuiusmodi sunt *Pestis*, *Variolæ*, *Dysenteria*, &c. non satis video, cur istiusmodi *Febres* non potius sortirentur nomina à Constitutione, quatenus horum morborum alterutri producendo favet, eodem illo tempore quo comparebant, quàm à qualibet sanguinis alteratione, vel symptomate particulari, quæ diversæ speciei febribus pari jure possunt competere. *Intermittentes* verò nomina sibi desumunt ab intervallo *Paroxysmis* interjecto, atque hoc quidem caractere satis discriminantur, si variarum etiam anni tempestatum quibus contingunt,

tingunt, Veris sc. & Autumni, habeatur ratio. Licet nonnunquam earum aliqua de Intermittentium natura revera participant, nullo caractere admodum visibili easdem prodente. Ut cum præmaturè *Julio* mense v. gr. Intermittentes Autumnales ingrediuntur atque increbrescunt, non statim genuinum Typum induunt, (quod Intermittentibus Vernis quidem solenne est) sed continuas Febres ita per omnia imitantur, ut nisi castigatissimo utrasque examine trutinaveris, ab invicem discriminari non possint; at retuso paulatim Constitutionis impetu, & frænata vi, jam in Typum regularem migrant, atque exeunte Autumno, larvâ abjectâ, Intermittentes se esse, quales ab initio reapse fuerunt, palàm fatentur, sive Quartanæ illæ fuerint sive Tertianæ; quod si non diligenter animadverterimus, cum magno ægrorum nostrorum malo medicantes hallucinabimur, dum hujusmodi Febres, quæ ex Intermittentium numero sunt, pro Continuis veris & genuinis habeantur.

Porro, quod sedulò advertendum, quum plures aliquot horum morborum eundem fatigent annum, unus eorum aliquis reliquorum prædominio potitur, cæteris in ejus quasi ditionem redactis, & parcius

parcius id temporis sævientibus, ita ut illo augescente imminuantur hi, eodemque rursus imminuto, mox recrudescant. Atque ita vicissim mortales laceffunt, prout anni genius & sensibilis aeris temperies huic aut illi magis suffragantur. Qui verò morbus circa Æquinoctium Autumnale maximopere furit & cumulatissimam edit stragem, totius anni Constitutioni nomen imperat suum; quisquis enim fuerit morborum, qui eâ tempestate præ cæteris invaluerit, principatum omnium qui isto anno invadunt obtinuisse facillè deprehendetur, cujus ingenio Epidemici quotquot sunt *συγχροτοι* se accommodant, in quantum eorum fert natura: v. gr. cum Variolæ eo tempore latissimè depopulantur, Febris toto anno sparsum oberrans ejusdem planè inflammationis est particeps, quæ Variolas parit. Uterque nempe Morbus ad eandem ferè normam adoritur, maximaque inter maximè propria utriusque Symptomata intercedit cognatio, (exceptâ Variolarum eruptione & reliquis quæ ab illa pendent) ut ex ingenti illâ tum ad spontaneos sudores, tum ad salivam excernendam propensione, in qua utrique convenit, abundè constat. Pariter, cum Dysenterix dicto tempore præcipuè

cipue fuerint grassatæ, Febris quæ eo anno infestat earundem indolem non leviter æmulatur; (nisi quod illæ causam morificam per sedes eliminant, & pauca alia exinde nascantur symptomata,) quod tum à consimili utriusque morbi insultu, tum etiam quod utroque malo correpti Aphthis similibusque invicem symptomatibus admodum sint obnoxii, satis evincitur. Et sanè Dysenteria de quâ agitur, ipsissima illa Febris est; hoc tantum discrimine, quod introvertatur, & in intestina se exonerans per eadem viam sibi faciat. Notandum autem est, Epidemicorum illum principem qui sub Æquinoctio Autumnali, seu rupto aggere torrens, omnia straverat, ingruente hyemis frigore intra suum se alveum condere; cum ex adverso Epidemici inferioris ordinis, qui sub eo merentur, tunc temporis præsertim ingravescant & rerum potiantur, donec dictus anni princeps eorum vires denuò frangat & deleat nomen.

Postremò observandum est, quoties Constitutio aliqua varias Epidemicorum species parit, singulas has species genere ab illis differre, quæ cum idem planè nomen sortiantur, aliâ tamen Constitutione generentur. Quotcunque sint autem Species

cies illæ peculiare, quæ in una eademque Constitutione invadunt, in communi una atque generali causâ, singularum productrice, omnes conveniunt, hæc scilicet aut aliâ aeris Diathesi peculiari, & ex consequenti, quantocunque ab invicem, quoad Typum & Formam specificam, intervallo distent, Constitutio tamen omnibus communis subjectam singularum materiam ad ejusmodi conditionem atque statum effingit formatque, ut præcipua symptomata, quæ ad particularem evacuationis modum nihil attinent, omnibus paria sint; singulis etiam in hoc conspirantibus, ut eodem pariter omnes tempore & intendant sævitiam & remittant. Notandum est insuper, quibus annis variæ illarum species grassantur uno eodemque tempore, eas omnes modo quo primùm aggrediuntur, atque invasionis symptomatis consentire.

Hinc itaque cernere est, variam admodum & accuratam naturæ methodum, quam ad morborum generationem adhibet, quam nemo hominum, arbitror, hætenus pro rei dignitate satis observando est assecutus. Atqui ex pauculis hisce omnino conficitur (cùm specificæ Popularium morborum differentia, nominatim Februm, arcanæ annorum constitutioni inni-

C

tantur

tantur) incassum desudare illos, quotquot diversarum Februm rationes à causa morbificâ in humano corpore aggestâ deducunt; nam liquidò patet, quemlibet, pancreaticè licèt valentem, si certa quâdam hujus nostræ regionis loca adeat, Febre ibidem grassante intra dies aliquot laboraturum: vix autem credibile sit, *manifestam* aliquam mutationem ab aere præfati viri humoribus tam brevi impressum iri. Neque minus difficile est, generales regulas Febris his debellandis accommodare & certos aliquos limites figere, quos ultra citraque progredi, aut in iisdem consistere, non liceat. In hac itaque tam spissâ rerum caligine, nihil mihi prius est, quàm quando novæ Febres grassari incipiant, cunctari paulisper, & ad magna præsertim remedia non nisi suspensò pede ac tardius procedere, diligenter interim illarum ingenium atque morem observare, quibus itidem præsidiorum generibus ægri juventur vel lædantur, ut quamprimum his repudiatis, illis utamur.

Verbo dicam: Epidemicorum Species omnes juxta Phænomenon suorum varietatem in classes redigere, ac characteres cujusque idiopathicos enucleare, necnon propriam medendi rationem unicuique sigillatim

figillatim accommodare, ut res est multi otii ac summè ardua, ita etiam cum nullo certo (aut saltem nondum explorato) annorum ordine emergant, ad justum de iisdem observationum apparatus congerendum fortasse unius Medici ætas non suffecerit. At verò hic labor, ut ut sit improbus, prius est exantlandus, quàm nos aliquid memoratu dignum in extricanda tam multifaria horum morborum serie præstitisse jure possimus gloriari.

At verò quibus demum modis rationem reddemus distinctarum specierum *Epidemicorum*, qui non tantum, quatenus saltem nobis liquet, fortuito incurfant, sed etiam qui uno anno aut certâ aliquâ annorum serie ejusdem sunt generis, anno alio specie ab aliis alii distinguuntur? Nulla hîc mihi unquam methodus æquè commoda est visa atque illa, quæ per sufficientem annorum numerum protensa, eodem illos ordine describeret quo se invicem excipiebant & insequabantur. Quod ut jam pro meo modulo efficiam, Historiam & Curationes Epidemicorum, qui ab anno 1661 ad Annum usque 1676 (per 15 videlicet annorum spatium,) depopulabantur, ex accuratissimarum, quas mihi facere licuit, observationum fide orbi erudito tradam.

Cùm mihi impossibile planè videatur, effectum id dare, vel causas eorundem exortûs assignando à manifestis aeris qualitatibus desumptas, vel multo etiam minus à particulari aliquâ dyscrasiâ in sanguine atque humoribus, nisi in quantum secretæ aeris influentiæ illa deberetur. Quin & magis adhuc, si fas est dicere, impossibile fuerit Variorum Epidemicorum Species tradere, qui à specificis aeris alterationibus oriuntur, quantumvis in proclivi illud esse videatur, istis videlicet qui Febrium nomina attexere norint notionibus, in speculatione istarum alterationum, quæ in sanguine humano atque ejus humoribus per hanc illamve principiorum degenerationem fieri possunt, malè fundatis. Quo quidem pacto, cùm non naturam sequamur, optimam semper ducem, sed conjectandi libidini indulgeamus, tot nobis erunt morborum species quot comminisci placuerit: Eam nobis interim arrogamus licentiam, quam nemo facilè Botanico concesserit, à quo in describenda Plantarum Historia sensuum requirimus testimonium, at fidem, non rationis Commentationem, quantumlibet istâ polleat, atque aliis longè antecellat.

Haud equidem tantum mihi fumo, ut me in his quæ jam trado omnem absolvisse numerum existimem, forte ne in recensenda quidem universa Epidemicorum familia; multo minus in me recipio, ut qui morbi elapsis, de quibus nobis sermo est, annis, ordine infra dicendo se mutuò exceperunt, venturis sæculis eundem perpetuò servaverint. Unum hoc molior, ut quo pacto hæc se res habuit nuper, astipulante paucorum aliquot annorum observatione, enarrem, quod ad has scilicet regiones spectat & hanc in quâ degimus Urbem; ut meum, quale quale sit, symbolum conferam ad opus inchoandum, quod, si quid ego judicando valeo, in maximum humani generis emolumentum cedet, ubi tandem à Posteris, quibus integrum Epidemicorum curriculum venientibus annis sibi invicem succedentium intueri dabitur, ad umbilicum perducetur.

CAP. III.

*Constitutio Epidemica annorum 1661,
62, 63, 64, Londini.*

ANno 1661 Febres Autumnales Intermittentes, quæ jam ab aliquot retrò annis obtinuerant, de novo vires redintegrabant (*Tertiana præsertim mali moris*) sub initio Julii, & quotidie increbrescentes, mense Augusto quàm immanissimè debacchabantur, inque multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum stragem edebant; dein verò sensim decrescientes superveniente hyemis frigore extinctæ sunt, perpaucos Octobris mense aggressæ. Quæ dictæ Tertianæ famulabantur Symptomata, illa ab Intermittentium Tertianarum aliorum annorum Symptomatis, his præsertim discriminabantur. Ægri Paroxysmus atrocior, lingua magis nigra siccaque, extra paroxysmum ἀπυρεξία obscurior, virium & appetitûs prostratio major, major item ad paroxysmum ingeminandum proclivitas, omnia summatim Accidentia immaniora, ipseque morbus quàm
pro

pro more Februm Intermittentium funestior. Si quando ætate provectiores aut etiam Cachecticos invalisset, quibus pariter vena secta, aut aliæ quævis evacuationes minuissent vires, nunc ad duos nunc ad tres menses perdurabat. *Quartanæ*, rariores licet, Febres jam descriptas comitabantur, utrisque verò primum brumæ impetum non sustinentibus (neminem enim, antè intactum, feriebant) subsecuta est *Febris Continua*, ab intermittentium AutumNALium genio in hoc tantum abhorrens, quod hæc statis solum temporibus, illa continenter urgebat. Etenim eodem ferme modo ægrotos adoriebantur; qui utrisque pariter vehementer laborabant, vomituriabant, cum partium externarum siccitate, siti, linguæ nigredine; & sudoribus sub morbi finem materia morbifica in utrisque promptissimè exterminabatur. Quinimò vel hinc liquebat, Febrem hanc ad AutumNALium Intermittentium classem attinere, quod rarò admodum surgente anno compareret. Dicta itaque *Febris Continua* Intermittentium quasi compendium quoddam, & è contra singuli earum Paroxysmi compendium hujusce mihi videbantur; atque adeò discrimen in hoc maxime versari, quòd *Continua* conceptam semel

effervescentiam *ouerxōs* eodemque semper tenore perficerent; *intermittentes* autem partitis vicibus ac diversis temporibus eādem defungerentur. Quanto autem jam tempore prædicta Febris continua invaluerat dicendo non sum, quum mihi hætenus satis fuerat ad generalia Febrium Symptomata attendere; utpote qui nondum vel juxta varias annorum crases, aut ejusdem anni varia tempora easdem distinguere posse animadverteram. Hoc saltem scio, unicam fuisse *Continuam* Febris speciem usque ad annum 1665, ac *Intermittentes* Autumnales, quæ ad illum usque annum frequentes incurfabant, jam deinceps rarissimas occurrisse.

Sed ut ad rem redeamus: Febris illa Tértiana, quæ dicto anno omnia longè lateque fuerat prædata, eodem elapso intra angustiores limites se continuit: insequentibus verò Autumnis Quartanæ Epidemicis reliquis prædominabantur, stante hac aeris Constitutione. Quartanis semper post Autumnum vela contrahentibus, Febris Continua (quæ per hoc omne tempus, parcius licèt, se immiscuerat) jam inclementiùs debacchabatur ad usque ver, quo tempore Febres Intermittentes Vernaes succedebant, quibus ad Calendas Maii

Maii pariter fatifcentibus, Variolæ hinc & inde sparfim se ostendebant, quæ denuò ad confpectum Epidemicorum Autumnalium (Febrem Continuam volo & Quartanas) terga dabant victoribus. Hoc ordine Morbi Epidemici integram hanc aeris Constitutionem pervadebant & se mutuò insequabantur. De his mihi sermo erit in specie, & nominatim tum de Febre hæc, tum etiam de Intermittentibus, siue Ver siue Autumnum attinerent, quibus hæc constitutio præ cæteris infamabatur.

Telam ordiar ab hæc Febre Continua, quæ aliarum, quotquot sunt, omnium præcipua & Coryphæa mihi videtur, eò quòd Natura in hæc præ alijs quibuscunque uniformiter & ad eandem ferè normam tum Materiam Febrificam ad debitam Concoctionem perducatur, tum coctam certo ac præfinito tempore exigat eliminetque. Ad hæc, quandoquidem illæ annorum constitutiones, quæ Intermittentes Autumnales promovent, communibus annis multo sæpius recurrant quàm illæ quæ ad cæteros Epidemicos faciunt, necessario sequitur, ut quæ illas committatur Febris Continua frequentius accursæt. At præter Symptomata quæ cæteras Febres stipabant, dicta Febris sequentibus insuper urgebatur :

tur: *Æger* plerumque animam tantum non agebat, vomituriebat, lingua sicca & nigra, ingens ac subitanea virium consternatio, & partium externarum siccitas. Urina ubique vel crassa, vel tenuis, utraque ex æquo cruditatis inditium. In morbi declinatione, *Diarrhæa*, nisi fortè medicus principio obstitisset, superjungebat, unde *Morbus* pervicacior redditus diutius affligebat. Sed suoapte ingenio ac propria indole vix ultra diem 14 vel 21 perdurabat, quo primùm tempore, oborto sudore vel potius lenimadore, morbus solvebatur. Neque prius *Urinæ Coctionis* signa predebant, quod jam ut plurimum eveniebat. Quin & alia superveniebant *Symptomata* quoties hic morbus minus peritè tractabatur. At verò tum hæc, tum etiam omnis morbi genius clariùs elucescent ex peculiari *Methodo* quam olim huic *Febri* accommodaveram, quam itaque huc transferam, (saltem quòd ad rem nostram apprimè faciat) prout jamdudum typis evulgaveram; Quo quidem tempore nondum mihi innotuerat, aliam aliquam *Febris* speciem in rerum natura inveniri.

CAP. IV.

Febris Continua hujus Constitutionis.

I. **P**rimò quidem adverto inordinatam illam massæ sanguineæ commotionem Febris hujus seu causam, seu comitem, à natura concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eadem conclusa, ac ipsi inimica secernatur; vel ut sanguis in novam aliquam diathesin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latius & generalius *Commotio* vocabulum, quàm vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quòd inanis λογισματίας occasionem præscindat, quam fortassis istiusmodi voces (quæ etiamsi explicationem non incommòdam admittant, tamen minùs propriæ, ac nonnihil duriores nonnullis videntur) haud satis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febris *commotio*, liquorum vegetabilium aliàs *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non desunt nihilominus qui eandem non uno modo ab utraque plurimùm differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterúmve
ab

ab illis sumatur exemplum. Primò, licet fermentescentiâ liquida vinosam quandam indolem ita nancisci soleant, ut spiritum ardentem ex iisdem destillatio eliciat, atque in acetum faciliè desciscant, quod ipsum insigni acore pollet, & spiritum acidum destillando exhibet; neutram tamen ejusmodi mutationem in sanguine hæcenus observatam fuisse contendunt.

Deinde adverti volunt quòd cum in liquoribus vinosis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quasi paribus passibus procedant, *depuratio* tamen sanguinis in Febribus ejusdem *astuationem* non comitetur, sed consequatur, id quod in paroxysmo febrili per sudores soluto, vel oculorum testimonio, patere existimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet summopere refragantem, in multis nimirum casibus, quoties non adeò effrænis est cruoris orgasmus, ut *Ebullitionis* appellationem mereri possit. Verùm utut sit, (neque enim hisce controversiis me ullatenus immisceri patiar;) quandoquidem *Fermentationis* & *Ebullitionis* vocabula apud recentiores Medicos plurimùm invaluerunt, ego quoque eadem

dem subinde usurpare non dubitaverim, dummodo ex jam dictis satis constet voces istas in hoc Tractatu clariori solummodo dicendorum explicationi inservire.

Porro febrilem hanc sanguinis commotionem ob materiæ cujusdam heterogeneæ, ipsique naturæ adversantis, secretionem ab eâdem concitari, omne genus febrium malignarum testatum facit; utpote in quibus, istius ebullitionis sanguinis beneficio, fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & prava qualitate affecti.

Quinimo nec, meâ quidem sententia, minùs liquet febrilem sanguinis commotionem sæpè (ne dicam sæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipse sese in novum quendam statum, & diathesin immutet, hominémque etiam, cui sanguis purus, & intaminatus perstat, febri corripì posse; sicuti in corporibus sanis evenire, frequenti observatione compertum est, in quibus nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla insalubris aëris anomalia, quæ febri occasionem subministraret. Nihilominus etiam hujusmodi homines, præcedente insigni aliquâ aëris victû, cæterarúmque rerum nonnaturalium (ut vocant) mutatione, identidèm febre corripiuntur; propterea

pterea quòd eorum sanguis novum statum, & conditionem adipisci gestit, qualem ejusmodi àër aut victus postulaverint; minime verò quòd particularum vitiosarum in sanguine stabulantium irritatio, febrem procreet. Et si nequaquam dubitem materiam in sanguinis despumatione post febrilem commotionem, solenniter excretam, vitiosam esse; quamvis sanguis laudabilem antea diathesin obtinuerat: id quod vix magis mirandum est quàm quod esculentorum portiones aliquot corruptæ, & foetidæ evadant, postquam insignem in corpore alterationem subierint, ac jam à reliquis segregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo confurgunt, in eo versari, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem, sistatur; ea nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliscat, unde periculosa symptomata insequi solent, nec illinc nimium torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protrusio impediretur, vel sanguinis novum statum affectantis labefactarentur conatus. Adèd ut siue materiæ heterogeneæ irritanti, siue cruori res novas molienti febris ortus debeat, Indicatio utrobique eadem existat. Hisce positis
fundamentis

fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu instituo.

Quoties mihi cum ægris res est, quorum sanguis vel per se imbecillior existit (utî ferè in pueris) vel iusta spirituum copia destituitur (ut in decliviori ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ-sectione manum tempero. Enimverò si Phlebotomiam his imperarem, sanguis etiamnum citra ejusmodi imminutionem plùs satîs debilis, despumationi suæ obeundæ prorsus impar redderetur; unde totius massæ perversio, ac proinde forsan ipsius ægri interitus sequeretur (quemadmodum si cervisiæ aut aliûs cujusvis multi fermentatio intempestivè sistatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt.) Quippe particularum, quas semel exterminare cœperit, quæque, tametsi dum reliquæ cruoris massæ æquabiliter immiscerentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaserint, consortium natura ferre amplius non potest. Quamquam haud me latet ægros temerariâ sanguinis missione mulctatos, convenientium Cardiacorum usû aliquando servari, sanguinémque ad tenorem defæcationi suæ peragenda

peragendæ idoneum restitui posse. Sed præstiterat plagam non infligi, quàm sanari.

Attamen ubi in contrariæ indolis sanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento sanguineo præditis reperiri consuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in casibus inferiùs memorandis) sine salutis periculo hîc omitti nequit. Nam aliàs non solum præ nimia sanguinis ebullitione, Phrenitidum, Pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret, sed præ copiâ etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius massæ quasi strangulatus consequeretur.

Mensuram quod attinet, mihi solenne est eam duntaxat sanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis quibus immodicam ejusdem commotionem obnoxiam esse diximus, incolumem præstet. Æstuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omitendo, Cardiacis calidis vel insistendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compescendo, prout motum illum vel efferari, vel languescere animadverto.

Post

Post Venæ-sectionem (siquidem ipsa juxta casus præmemoratos necessaria fuerit) sollicitus sedulûsque inquirō nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propensio sub Febris initium interturbaverit. Id si contigerit omninò medicamen Emeticum præscribo, nisi vel ætas tenella, vel insignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum suaserit. Sane Vomitorium propinare, ubi istiusmodi prægressa est vomendi proclivitas adeò est necessarium, ut nisi humor ille expellatur, in sentinam complurium malorum difficultum sit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrumque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè solitis est *Diarrhœa*; quæ ut plurimum in deservescencia Febris consequitur, quotiescunque Emetica, quando ea suadebat indicatio, omissa fuere. In febris quippe progressu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit Natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in stomacho fonte perpetim scaturiente usque adeò corroduntur, ut non possit non insequi *Diarrhœa*.

Observavi nihilominus in Febris quæ verè malignæ haberi debent, omissionem

D

Vomitorii,

Febris Continua hujus Constitutionis.

Vomitorii, tametsi talis vomendi propensio præcesserit, *Diarrhœam*, quemadmodum in aliis quibusvis Febribus, necessario non inferre; sed de ista re plura in sequentibus.

Jam autem in eo versatur istiusmodi *Diarrhœæ* periculum, quòd æger satis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris est in ipsius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere se sanguis, ac vim suam exerere debebat ad despumationis officium peragendum, penitus præpeditur hac emissionem.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, nisi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (*Diarrhœam* dico) quasi ex insidiis aliquanto post daturum, inquisitione institutâ, nunquam ferè non comperies, siquando Febrim *Diarrhœa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuisse, nec tamen Emeticum fuisse propinatum. Porro etiam compertum habebis etiamsi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit, *Diarrhœam* tamen quamprimum Vomitorium exhibueris plerumque cessaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpius autem observavi
Diarrhœa

Diarrhoeâ semel obortâ, medicamenta adstringentia vel nihil omninò, vel parùm admodum ad eandem sistendam conferre, sive intro-sumpta, sive exterius applicata.

Emeticum quale passim à me propinatur hujusmodi fere est. *Rec. Infus. Croc. Metall. 3vj. Oxymel. Scillit. & Syr. Scabios. comp. aa. 3 ss. M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis post leve prandium. Verùm quò tutius, ac felicius vomitio subsequutura succedat, illud etiam in mandatis habetur, ut *Zythogala* t̃b vj. vel viij, sint in promptu, quippe quòd periculosa sint ista medicamenta nisi copiosè diluantur: Ideòque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è vestigio sumendus erit haustus: quo factò, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auspiciò procedunt.

Sæpè miratus sum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eamque neque mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, quì factum fuerit ut ægri tantum levaminis exinde senserint; Nempe vomitu peractò, sæva illa symptomata (nausea v. c. anxietas, jactationes, suspiria luctuosa, linguae nigredo, &c.) quæ & ipsos excruciant,

ciarant, & adstantes perterrefecerant, mitigari solent ac solvi, quódque morbi reliquum est *αὐθιγός* tolerari.

Illud hic loci non omittendum erit, Si ægri conditio utrumque auxilium postula-verit (Venæ-sectionem intelligo, & Vomitorium) tutum omnino esse, ut Venæ-sectio, Emetici exhibitionem præcedat ; aliàs enim dum vasa sanguine distenta sunt, periculum imminet nè ex violentis illis vomendi conatibus vel rumpantur vasa pulmonum, vel Cerebrum lædatur, affuso cum impetu sanguine atque effuso, adeóque æger Apoplexiâ correptus pereat. Cujus rei quamvis historias aliquot commemorare possim, illis tamen hic supersedere visum est, monuisse contentus maxima hac in re cautela utendum esse.

Siquis autem quærat, quo tempore Febris Vomitorium exhiberi velim ; dico, In ipso planè Febris initio, siquidem optio daretur, Emeticum propinarem : ita enim fiet, ut ab horrendis illis symptomatibus, ex humorum in ventriculo, locisque vicinis delitescentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus ; immò verò & fortasse in ipsis quasi incunabulis opprimamus morbum, qui aliàs cum ægroti periculo grandescet, ac longævus evadet :
nutritus

nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel substantiâ suâ in penitiores corporis partes transmissi cum sanguinis massa commiscuntur, vel ex ipsa mora peiores facti, atque venenatâ pravitate inquinati, ex foco suo jugiter pertranseunti sanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (nè longius abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempestiva opera vomitum in illo morbo cohibere satagentes (sive illud Laudano fiat, sive adstringentibus medicamentis) eo cohibito non minùs periculosam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum exclusionem tantisper permittere oportuerat ut satis evacuarentur, hoc pacto repulsi, vires suas, ac sævitiam in sanguine exercent, febremque accendunt, quæ ut mali moris, & gravibus symptomatis stipata esse solet, ita nisi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam nè quidem vomituri.

Quòd si nobis (ut sæpe fit) serò accersitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum salutem sub febris initium consulere; certè tamen convenire existimaverim ut quovis morbi tempore illud fiat, modo vires eò usque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam ampliùs nequeant.

nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cum æger vomiturire desiisset, neque sine fructu: Eo namque Diarrhœam sustul-
li, quæ sanguinem in peragendâ despuma-
tione impedivit; quin & seriùs idem facere
minimè dubitarem, nisi virium attritarum
ratio prohiberet.

Vesperî, celebratâ jam vomitione, sem-
per illud ago ut tumultum ab Emetico in
humoribus excitatum consopiam, & quie-
tem conciliem; ideoque sub noctem, vel
horâ somni Paregoricum quempiam hau-
stum exhibere jubeo. Ex. gr. *Rec. Aq. pa-
pav. rhœad. ʒ ij. aq. Mirab. & syr. de mecon.
aa ʒ iiij. syr. papav. errat. ʒ ss. M. F. Hau-
stus.*

At si vel ob copiosam sanguinis jacturam,
quam curationis decursu passus est æger,
vel ex vomendi frequentia, dejectionibus-
que in Emetici hujus usu factis, vel ex
præsenti ejusdem ἀμπεξία, vel ex debili-
tate ejus, vel ex Febris jam declinantis
vetustate, nullum jam supersit in posterum
concitandæ nimiae Ebullitionis periculum;
tum metu procul habito, vice haustus
præscripti, Diascordii satis largam dosin
vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ
sociati exhibere jubeo. Præclarum sanè
Medica-

Medicamentum, modò eâ quantitate exhibueris, quæ remedii potius quam tituli mensuram impleat.

Hic autem loci, priusquam de Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non est, omninò tutum non esse Vomitoria ex infus. Croc. Metall. parata puerulis, ullivè infra adolescentiam constitutis; vel minimâ quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, sed satisinterim efficacia suppetere, quæ humorem hunc, in febris declinatione, ferè semper, Diarrhœam minuantem, radicatus extirpare possit; vel saltem ut medicamento aliquo idoneo acrem istam materiam, ejusque vim corrosivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhœam nequiret. Sæpius profectò mihi molestum illud accidit, quòd ad infantes, puerosque febre correptos, accersitus, indicationem conspexi, quæ quidem medicamenti usum suasit, cujus ope extra periculum collocari potuissent, quod tamen exhibere, veritus infeliciem exitum, non sum ausus. Verùm in adultis nullam inde noxam hæcenus observavi, modò cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulteriùs disquirere soleo, utrum evacuationibus prægressis non obstantibus, sanguis etiamnum adeò exæstuet, ut illius effervescentiæ limites adhuc ponendi sint, ac sufflamen addendum; an verò eò usque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an Fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti sibi absque ægri periculo possit. De horum singulis nonnulla mihi dicenda sunt.

1. Itaque si sanguis consque exæstuet ut meritò adhuc suspicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, vel alii alicui molesto symptomati, ex nimia sanguinis ebullitione prognato, obnoxium esse, postridie Emetici exhibiti *Enema* præscribo, idémque repeti, pro re nata jubeo; quo sæpe fit ut sanguine nonnihil ventilato refrigeratóque, illius effervescencia satis compescatur. Interdum tamen usu venit, ut Venæ-sectionem etiam semel adhuc atque iterum repetere necesse sit, nempe in temperamentis admodum sanguineis, & ætate florentibus, aut in iis qui nimio vini usu, inflammatoriam quandam diathesin sanguini suo impresserunt. Verùm plerumque tanto, tamque insigni remedio (quale quidem est repetita Venæ-sectione) non opus est; ac proinde, si prædictos

dictos casus exceperis, effervescentiam illam Enematum adminiculo satis reprimeamus. Quare si sanguis nimium æstuet, atque effervescat, alternis diebus Clysterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum usque morbi diem vel circiter. Veruntamen si magna vis sanguinis missa fuerit, vel æger sit ætate provectâ, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamsi sanguis multum efferbuerit. In his etenim casibus, uti metuentum non est, ne omissis Clysteribus, ebullitio concepta eò usque procedat, ut insignis alicujus, & infesti symptomatis periculum immineat; ita certissimum est, eorundem usu sanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etsi minus propriè) tonum relaxari, eatenus quidem ut, in senibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam prosperè ac juvenibus cedere solent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod si vena secta quidem fuerit, sed non multum sanguinis emissum, tunc, uti dixi, Clysteres adusque decimum, plus minus diem impero; nonnunquam etiam adusque duodecimum; quod in illis præsertim obtinet, quibus sanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui post Intermittentes Autumnales (sive Tertianæ fuerint illæ, sive Quartanæ) febribus continuis,

tinuis, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripuntur; His si sanguinem miseris, periculum est, ne sedimentum illud, quod prægressa fermentatio deposuerat, in massam sanguineam reformetur, novaeque turbas excitet: Venæsectionis itaque loco, rebus ita se habentibus, Clysteribus utor, & quidem ad diem usque duodecimum, modò æger sit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verùm è contrario, si Venæsectionem adhibueris, si omiseris, si sanguinis effervescencia nimis elanguescat, adeoque stimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit; tunc equidem à Clysteribus etiam ante diem decimum, multoque magis eo præterlapso, prorsus abstinendum arbitror. Quorsum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulterius compescere atque reprimere conaremur? Quod si verò post tempus illud, in morbi nempe declinatione, Clysteribus utaris, profectò non minùs absolum id fuerit, atque ab omni ratione alienum, quàm si quis effervescenti Cerevisiæ nimis amplum spiraculum aperuerit: Etenim aperto illo spiraculo præpeditur Natura, quo minùs ad morbificæ materiæ separationem unitis viribus incumbat, postquam igitur vel medi-

antibus

antibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἰὼ βελῶν positus fuerit, quantum ad illa symptomata attinet quæ ex nimia ebullitione nascuntur, vel morbus jam declinaverit; quantò magis astrictam illi alvum præstitero, tantò magis eam extra periculi aleam colloco: nempe febrili materiâ ad sui concoctionem suaviter, ac blandè propendente. Quocirca si præcedentes evacuationes, sanguineæ massæ quasi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam suam periodum pervenerit, non solum Enemata procul haberi volo, sed & Cardiacorum opem atque auxilium suggerendum arbitror, atque mox ad alvum adstringendam memet accingo.

Cardiaca verò quod spectat, quoniam usu mihi compertum est, eadem propere nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (venâ scilicet nondum sectâ metuendum est ne materia cruda adhuc existens in Cerebri membranas, &c. aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi semper est, ne Cardiacæ exhibeantur, dummodo vel nihil omninò, vel parùm sanguinis emissum, nullaque alia insignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit; neque

neque enim video, quorsum sanguis ejus per se satis locuples, ulterius in ipsius perniciem ditesceret: Locuples autem atque opulentus satis est, neque succendiculis eget, quamdiù evacuationes insignes calorem ejus insitum non postraverint. Hujusmodi ægris domi nascuntur Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut frustranea sunt, aut etiam damnosa: quapropter ego vel nulla omninò, vel saltem levissima, permiserim. Interim verò si æger ex profusis evacuationibus lassus & languidus, vel ætate fuerit provectus, solenne mihi est, Cardiaca vel in ipso febris initio propinare: Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad secretionem vergente, medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum censeo; (imò paulò maturiùs idem fieri potest, modò non metuendum sit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur;) Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverà cogitando assequi possum, quid sibi velint Medici, cum sua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem administrandis, id quod in morbi initio accersiti sæpe faciunt: nihilominus tamen eodem ipso tempore medicamenta

dicamenta ejusmodi imperare non dubitant, quæ febrim scilicet attemperare possint. Profectò enim est Febris ipsa Natura instrumentum, quo partes impuras à puris secernat : hoc illa modo planè imperceptibili præstat ab initio, atque etiam in ἀρχῇ morbi, verùm in ejusdem declinatione apertius, atque manifestius idem opus aggreditur, id quod ex urinâ cernere licet. Materię febrilis *concoctio* nihil aliud reverâ significat, quàm peccantis materię à sana separationem. Hanc igitur ut acceleres, non satagendum nescio quibus, attemperantibus, sed Febris effervescentia tamdiu permittenda est, quamdiu salus ægrorum passa fuerit; cum autem finem spectat, atque declinationem, secretionem jam conspicuâ, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo insequemur, ad rem eo celerius ac certius perficiendam. Atque hoc reipsa est, febrilis materię *concoctio* nem promovere; cùm evacuationes, & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipsamque sanitatem jam appropinquantem abigunt, uti sæpius à me fuit observatum.

Si fermentatio satis progrediatur, desputatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm si refrigerantia quælibet seriùs

serius adhibueris, atque ita eorum ope effervescentia sufflaminetur, mirum non est, si febris ad diem vicesimum primum, quin & in effoetis corporibus malè tractatis multò longiùs excurrat.

Illud porro observatu dignum est, quandoque accidere, ut æger Clysterum, aliorumve catharicorum usu circa declinationem morbi intempestivè præscriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexia omnimodà frui, post diem autem unum alterumve senties, non tam pristinam febrem vires suas redintegrâsse, quàm novam accendi; rigor nimirum, atque horror subitò invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem stadium (nisi forsan in intermittentium classem se reponat) decursurâ, quod in præcedentibus monstratum fuit. Cum ita se res habeat, non aliter tractandus est æger, quàm si antea febre non detentus fuisset, verùm quoad res agendas calcata jam vestigia repetenda; despumatio enim, quæ coeptæ jam ebullitioni debetur, non nisi prædicti temporis, scilicet 14 dierum spatio peragetur, utcunque molestum fuerit ægro, à prægresso morbo satis jam debilitato, eousque sanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, passim sunt ejusmodi,

modi, quæ statim subindicabo, quorum *moderationibus* utor in morbi principio, æstuatione maximè fervente; gradatim ad usum calidiorum, juxta morbi progressum, vel ebullitionis gradus pergens; semper memor licere, siquidem multum sanguinis missum, vel æger senex fuerit, ut Cardiacæ fortiora administrentur, quàm cum vel nulla præcesserit Venæ-sectio, vel æger ætate floruerit.

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiacæ fiunt ex aquis stillaticis (*verb. gr.*) Borag. Citr. Scord. compos. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Melissophyll. Fernel. Caryophyll. & de succo Citr. &c. fortiora verò ex pulver. & Chel. Canor. Comp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliisve ejusdem indolis. Quæ sequuntur in frequenti usu sunt.

Rec. Aq. borag. citri, Scordii compos. & cerasor. nigr. aa ʒ ij. aq. cinamomi bordeati ʒ j. margarit. præparat. ʒ ij. sacchari crystallini ʒ j ss. Misce, sumat cochl. iij. sæpius in die, præcipuè in languoribus.

Rec. Aq. totius citri, & fragor. aa. ʒ iij. aq. cord. frig. Saxon. ʒ i. aq. theriac. stillat. syr. melissophyl. Fernel. Caryophyll. & de succo citri da ʒ ss. Misce, f. Julapium, de quo capiat sæpius.

Rec.

Febris Continua hujus Constitutionis.

Rec. Pulv. è chelisi cancrorum compos. lap. bezoardici Oriental. & Occidental. contrayerua aa ʒ i. fol. auri n. j. Misce. s. pulvis subtilissimus : Capiat ad quant. gr. xij. quoties opus fuerit ; ex syr. è succo citri, Caryophyll. aa ʒ ij. superbibendo cochl. aliquot Julap præscript.

Rec. Aq. theriac. stillat. ʒ iiij. semin. citri ʒ ij. contundantur simul & s. Emulsio. Colatura adde sacchari perlati q. s. ad gratum saporem. sumat cochl. ij. ter in die

Plures verò formulas recensere supervacaneum arbitror, quoniam & innumera sunt aut esse saltem possunt, & in morbi decursu juxta varia ejus tempora, ac diversa symptomata, varianda sunt.

3. At si Fermentatio neque nimium aestuet, neque langueat, cum in isto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, nisi ægrorum vel amicorum, quibus stipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipsis citra instituti, & scopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me sæpius ad tenuis conditionis homines, quorum crumena prolixo apparatui Medico ferendo non erat, accersitum, nil fecisse aliud post Venæ-sectionem, & vomitionem peractam (siquidem eas postulasset indicatio)

catio) nisi quod ipsis præscriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non nisi juscula avenacea, & hordeacea vel similia haurirent; tenuem cerevisiam (dempto frigore) moderatè biberent ad sitim sedandam; & versùs febris finem, coeptâ jam separatione, siquidem segnior esset, ad eam juvandam fortiolem subinde potum, Cardiacorum loco, bibere ipsis permisi: Atque ita sine ulteriore aliquo apparatu, nisi quod leve Catharticum in fine morbi addere soleam, eos salvos, & incolumes dimisi.

Sed ut ad institutum meum revertar, si prædicta methodus sollicitè observata fuerit, usitatò circa 15 diem, tum ex laudabilis in Urinâ separationis signis, tum etiam ex manifestâ omnium symptomatum remissione, percipio tempestivum tunc esse potionem purgantem exhibere, quæ sedimentum è prægressa fermentatione hic illic depositum subducat; quod nisi tempestivè factum fuerit, periculum est, ne in sanguinis massam remigret; ejusdemque febris recidivam conciliet; vel etiam sua in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, morâ, in mineram, tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum, separatione jam factâ, humores
E crassi

crassi ac impuri ex arteriis sanguini in venis refluo, immixti, regressum ejus facillè impediunt, ex quo varia obstructionum ac tandem fermentorum genera nascuntur.

Ubi tamen animadvertendum, non adè planè necessarium esse post febres Vernales, atque post-Autumnales purgationem celebrare; idque propterea quod sedimentum à Vernalibus depositum tum copiâ, tum qualitate terrea, malignaque ab autumnali superetur. Quod ipsum etiam in Variolis obtinet, multisque morbis aliis Verno tempore grassantibus, in quibus Purgantium ommissio non tam grave periculum (quod ego quidem observaverim) quàm in casibus prius memoratis, inferre solet.

Etsanè non multùm is à veritatis scopo aberraverit, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi scil. post morbos Autumnales omissione) plurium morborum colluviam, quàm ab ullo alio, quo demum cunque causarum fonte, dependere.

Si valdè debilis sit æger, vel alioquin perfecta adè depuratio facta non fuerit ut audactè possim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam septimam; quo tempore sequentem, vel similem, proratione ægri virium, potionem propino.

propino. *Rec. Thamarind. 3 ss. fol. sennæ 3 ij. rhubarb 3 i ss. Coq. s. q. aq. Colaturæ 3 iij. dissolve manna & syr. rosac. aa 3 j. Misce f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hæcenus lecto, ex præscripto meo, defixum, surgere, & paulatim ad pristinam victûs rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc usque tempus præscripsi, eadem prope modum est cum illa quam modò commemorabam; Utî juscûla aveniacea, & hordeacea; panatellæ ex pane & vitello ovi, in aquâ cum saccharo confectæ; juscûla tenuia ex decocto pulli; Cerevisia tenuis lupulata, cui quandoque æstuante ardore Febrili, immisceri potest succus Aurantiorum recens expressus, & super ignem ad cruditatis tantummodo sublationem coctus; & his similia; quamvis juscûla Avenacea sint instar omnium. Negare verò cerevisiam tenuem, quæ subinde in mediocri quantitate sumatur, severitas est minimè necessaria, imò sæpenumerò etiam detrimetosa.

Accidit interdum (maximè in senibus) ægrum Febri jam curatâ, & corpore satis jam supérque purgato, niholominùs valde debilem esse; & quandoque tussi, interdum etiam screatu, magnam glutinosi, vis-

cosique phlegmatis copiam expectorare : quod symptôma non tantum ægro terrorem iniecit, sed & ipsi Medico, præsertim minus cauto, imposuit, eumque in opinionem induxit, quasi affectus iste Phthisi viam sterneret ; licet observaverim ego, rem adeo periculosam non esse. Hoc in casu ægrum jubeo Vinum Malaganum annosum, vel Falernum, sive Muscatum, cum pano tosto ei immisso, bibere ; quod cras in multum prægressâ æstuatione sanguinis debilitati (proindeque nuper-ingestorum succis assimilandis impari) corroborans, symptôma illud paucorum admodum dierum spatio abigit, ut crebrâ experientiâ mihi constat.

Hâc ipsâ, quam proposuimus ratione, ægrum à multis affectibus, symptomatibusque, quæ malignitati tribui solent, tutum præstabimus ; cum nihil magis solitum sit Medicis in arte suâ minus exercitatis, quàm, quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel usu Enematum intempestivo, cras in sanguinis ita relaxârint, Naturamque in perficiendâ sanguinis depuratione adeo debilitarint, ut animi deliquia, aliâque symptomata (quæ genuina sunt ejusmodi impedimentorum arte positorum effecta) contingant, *malignitati* culpam transcribere :

bere : at si diuturnitas in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tùm quicquid eos in medelâ deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt : quamvis reipsâ neque symptomata, quæ accidebant, quamdiu vigeat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus, *Scorbuti*, sed utrumque rei malè gestæ debetur, quemadmodum crebrò id à me observatum est.

Non quod ego, aut quisquam alius, qui Morborum historiam vel delibaverit, nescius esse possit, Febres esse, quæ non intemperie solâ, aut putrido tantùm calore, sed etiam maligna qualitate (cujus signa evidentissima in ægris non possunt non apparere) constent : vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum* & complures alios morbos posse ; hoc tantùm dico, has affectiones immeritò sæpe in litem vocari.

Si fermentatio sanguinis ritè processerit, fiet omninò materiæ morbificæ despumatio intra tempus modò dictum. At si remedia refrigerantia, vel Enemata seriùs exhibita fuerint, multò longiùs excurret Febris, præcipuè in hominibus grandævus, malè à medico curatis ; ad quos quandoque accersitus, postquam Febri per qua-

draginta dies & amplius laboraverant, nihil non expertus fui quo despumationem sanguini inducerem: sed nempe usque adeò debilitatus erat sanguis, partim senio, partim enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis scopum meum assequi possem; sed vel illorum Febris, virium suarum tenax permanebat, vel alioqui, si adesse videretur *ἀμπεξία*, vires agrorum admodum prostratæ erant, & tantum non emortuæ.

Aliorum autem remediorum successu frustratus, aliò consilium vertere sæpe coactus fui, cum successu non vulgari; nempe adolescentulorum vivum vegetumque calorem agris applicando. Nec est quod quis multum miretur, hâc methodo, licet inusitatâ, agrum tantopere corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut semetâ materiæ secernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cum proclive sit intelligere, insignem effluviolorum vegetorum copiam à sano, & athletico corpore in corpus agri exhaustum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præstare valuisse, quod modò præscripta methodus præstitit; ubi calor applicatus tum
magis

magis est humano corpori congener, tum simul blandus, humidus, æqualis, perennisque. Atque hæc ratio, spiritus, & halitus, forsitan Balsamicos, in ægri corpus immittendi, ex eo quo ipse illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab aliis cum successu felici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminisse, tametsi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti supercilio contemnentes, me forsitan hoc ipso nomine aspernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac salutem vanis illorum opinionibus longè anteferendam censeo.

Methodus hætenus enarrata, si quis illam prudenter, & cum destinato animi consilio observaverit, ægros, si non ab omnibus, saltem à plerisque molestis illis symptomatibus immunes præstabit, quæ hanc Febrem vel comitari, vel eidem supervenire solent, quæque Medicum animi ancipitem, atque sæpè in curationis decursu consilii penè expertem reddunt, immò & illius curæ commissos non rarò è medio auferunt, etiamsi morbi natura mortem non interminari visa sit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpâ, Medicum non satis opportunè accersentium, vel

E 4   ipsius

ipsius Medici minori sive peritiâ sive cautelâ, ejusmodi accidentia sæpissimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorundem curam summatim hic attingere; verùm ad ea tantùm symptomata me restringam, quæ, tametsi sæpenumerò præverti potuerint, modò viâ, atque ordine prædicto quis usus fuisset, cum tamen semel acciderint, diversam quandam, sibi que propriam curam postulant.

Phrenitis.

Atque (ut hinc ordiar) si æger, vel calidiora medicamenta minùs properè atque intempestivè sumendo, vel calido nimis temperamento suâ naturâ fretus, in *Phrenitidem* prolapsus fuerit; vel (quod proximè illuc accedit) si non omnino dormiat, sæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur, si vultu ac loquelâ ferociat, si medicamenta, potùmve communem avidè & quasi raptim bibat, vel denique urinam habeat suppressam; in hoc, inquam, casu, liberaliori manu, quàm supra indulsi, ad venæ sectionem, clysteres, ac medicamenta refrigerantia me accingo, verno tempore præsertim, (quo etiam aliàs symptomate hoc non apparente, juvenes atque vegeto calore præditi, ejusmodi auxilia sine multo discrimine admittunt) atque talibus remediis utens, ægrum eousque

que sustinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodum difficile erit eum & à morbo & à symptomate unâ eademque operâ liberare : id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulò dosi exhibendo. Quamvis enim febre vi-
gente, quæ *vaporosa* vi prædita sunt non omninò profint, neque destinatum à Medico scopum feriant ; tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt : antea verò prodesse non possunt, partim quia fermentationem vi atque impetu procurentem sistere nequeunt, etiam in maximâ dosi exhibita, partim verò (quod quidem majoris adhuc momenti est) materiæ peccanti tunc temporis massæ sanguineæ æquabiliter admixtæ neque versus separationem adhuc vergenti, ab exhibito hujusmodi medicamento manus injicitur, adeoque depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verùm sive hæc ratio sit hujusce phænomeni, sive alia aliqua magis abstrusa, judicent illi, quibus animus atque otium est talia speculari. Interim ex fideli atque idoneo observationum plurimarum complexu rem ipsam certissimam esse pronuncio, *Laudanum*, vel alia quævis *Narcotica*

cotica in principio, augmento, vel statu morbi ad symptoma hoc levandum, vel non prodesse omninò, vel quod sæpe accidit etiam, obesse; verum in ejusdem morbi declinatione eadem mediocri dosi adhibita non sine successu usurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo usus sum, nec frustra; citiùs autem nunquam prosperè exhibitum novi. Quodsi autem illius usum ad decimum quartum usque diem distuleris, tanto magis proficuum evadet, separatione nempe perfectiori tum factâ. Neque verò hæc mora, tametsi forte altantes mognopere perterrefaciet horrendum hoc symptoma, mortem statim subinfert; cùm sæpe observaverim, hanc rem plerunque inducias ferre posse ac solere, donec ad Narcotica descendere fuerit opportunum; saltem si caveatur nè *Cardiacis*, calidisque medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberiùs, quo casu ægri subitò pereunt. Narcotica, quibus ego uti soleo, sunt vel *Landanum Lond.* ad gr. i. vel sequens. *Rec. flor. Paralys. M. i. Coq. f. q. aq. cerasor. nigr. Colaturæ ʒiij. Dissolve syr. de meconio ʒss. succi limonum g. viij. vel. x. Misce.*

Illud unicum hìc addere placet, quod
ad

ad hanc rem observasse non inconsultum arbitror; nempe si symptoma hoc eousque inducias ferat, ut æger ante assumptum Narcoticum commodè purgari possit, medicamentum illud tanto felicius effectum suum editurum. Quocirca ego imperare soleo Pil. coch. ma. ℞ij. in aq. Betonicæ dissolut. atque hoc 10 vel 12 horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuentum est à tumultu illo, quem calidior illa massa pil. aliàs excitare solet; subsequens enim Narcotici vis pensabit illas turbas, & quietem suavissimam, blandissimamque inducet.

Quodsi vigilæ ultra febrem excurrant, cessantibus aliis symptomatibus, observavi, linteum in aqua rosar. immersum, & frigide sincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodesse.

Sæpe accidit, ægrum per totum morbi *Tussis.* decursum *tussi* molestâ divexari; nimirum commotâ vehementer ac tumultuante sanguineâ mole, omnibus jam ad seditionem & partium studia spectantibus, fit ut humores quidam soluti, diffuentesque è massâ sanguinis per vascula pulmonaria, vel etiam per diapedesin in trachæ membranâ interiorem, teneriorem scilicet atque exquisito sensu præditam, transferantur;

tur: hinc *tussis* oboritur; quæ primò sicca est, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox crassescit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quòd sensim febrili calore torreatur, atque assetur: hinc fit, ut suffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires defunt ad lentam hanc viscidamque materiam tussi eliminandam. Ego in hoc effectu rarò alio aliquo medicamento utor præter *oleum amygdalarum dulcium* recentèr expressum, nisi forsan acciderit (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorsus aversetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, siquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum censeo, ob eam causam præcipuè, quòd cùm necesse sit hæc liberaliùs, & majori quantitate exhibere, modò prodesse velimus, hoc pacto ventriculum jam satis superque debilem & ad nauseam proclivem oneramus; nonnunquam etiam eadem operâ præpedimur, nè reliqua, eodem ipso tempore transigenda, procuremus. Neque verò satis aut intellectu assequor, aut experientiâ edoctus sum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, usu in febribus abhorreamus, eo quòd

quòd scilicet inflammabile sit, adeoque metuendum ne febrim adaugeat. Fac enim, illud suâ naturâ calidum esse, certè tamen calor ille tantus non est, ut aliundè non abundè pensetur: præ cæteris enim manifesta vi pectori conducit, aperitque vias, ac lenit, adeoque expectorationem promovet, quâ (præsertim si copiosior acciderit) tum exoneratur sanguis à molesto humore, commode jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur; adeoque me non admodum malè habet, si quando viderim symptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit. Illud unicum nunc moneo, unâ, eâdemque vice tutum non esse, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim est ne & ventriculo nauseam & alvo fluxum inducamus: parcè itaque sed frequentèr interdiu, noctuque propinandum erit, quo non solùm expectoratione factâ tussim leniemus, verum etiam, quod alicujus momenti est, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil solabimur.

Fit nonnunquam, ut *hemorrhagia narium* Narium hemorrhagia. superveniat; si ve quòd medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, si ve quòd ebullitio non satis coercita fuerit

rit, ægro nempe vel in florenti ætate constituto, vel anni tempestate coadjuvante. Hoc si fiat, non admodum juvabunt ea, quæ ad sistendum sanguinis motum vulgò fieri consueverunt, qualia sunt venæ sectiones, ligaturæ, medicamenta adstringentia, atque agglutinantia, vel etiam sanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum consilio, ac prudentiâ, his atque hujusmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento sanguinis ebullitioni frænnum imponatur, quod sistat, figatque illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem est, si symptoma seorsim spectetur, ea quæ supra enumeravimus (ac venæ sectionem potissimum) accommoda satis esse; nec ego ipse dubitarem, iisdem uti; sed nempe symptomatis hujus causam (saltem si phlebotomiam exceperis) non satis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm si gladio ignem extinguere satageres. Ego itaque in hoc casu, frustrâ aliis tentatis, tale quidpiam adhibere soleo, quale nunc subnectam. *Rec. aq. portulacæ, & papaveris ceratici aa ʒiſs syr. de meconio ʒvj. syr. paralysæos ʒiſs. M. f. haustus.* Nolim autem hæc ita intelligi, quasi hæ-

mor-

morrhagiam quamlibet ita statim curari velim; quin potius illa sæpe permittenda est, atque ægro plurimum prodesse potest, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum solvendo. Atque revera parum proderit huic symptomati frænum prædictum aptare, priusquam illud aliquantisper excurret, vel etiam priusquam vena in brachio secta fuerit. Illud diligentè advertendum est, hanc ipsam, atque alias omnes immo-
dicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quòd quamprimum illæ quomodocunque sedatæ fuerint, nisi leniens aliqua purgatio celebretur, metus est ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (si Febris tempora spectentur) serius aliquanto id fieri soleat, atque debeat, nisi symptoma hoc accederit.

Hoc symptoma plerumque senibus acci- *Singultus*
dit post copiosas evacuationes, vel per se-
cessum ex diarrhœa, vel maximè per vo-
mitiones, atque sæpenumero mortem præ-
foribus adesse denunciat. Ingenuè fateor,
me mihi met ipsi de *Singultus* causa disqui-
renti satisfacere non posse; nihilominus
observavi, sæpe illum ex turbis, ac tumultu
ab asperioribus medicamentis in ventri-
culo, locisque vicinis excitato, ortum
ducere

ducere, quibus sedandis atque in pristinam pacem reducendis cum naturæ vires non suffecerint, fit ut ingens periculum imminet: proindeque consentaneum existimavi, curam eo derigere, ut quod natura per se nequibat, artis adminiculo suffulta perficeret. *Diascordinum* igitur largâ dosi exhibitum, nempe ad.ʒ ij, à scopo meo non aberravit; cum *semine anethi*, aliisque, quæ tanquam specifica decantantur, usus nihil profecissem.

Diarrhæa.

Si in morbi hujus decursu *Diarrhæam* obortam conspexeris, quæ (uti jam alicubi supra notavimus) accidere tum solet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio se obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc casu convenire, ut quovis morbi tempore (nisi vires contraindicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamsi jampridem illa ad vomendum propensio præterierit. Quoniam autem hac de re satis, opinor in superioribus pagellis à nobis dictum est, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto sit opus, si exhibitio licet emetico nihilominus *Diarrhæa* supervenerit. Quod tamen oppidè rarum est, nisi in Febre verè malignâ, ubi vomitorium, hoc symptoma non solum non impedit sed quandoque creat; quod

quod notatu dignum est. Itaque cum sic se res habuerit, præ quibusvis astringentibus hujusmodi clysterem profuisse comperi. *Rec. Cort. granator. ʒ ss. ros. rubr. p. ij. Coq. in lactis vaccinis. q. Colatura ʒ ss. dissolve Diascordii ʒ iij. M. F. Enema.* Non suaserim ut majori quantitate Clysterem injicias, quamvis enim propria vi adstrictionem polliceatur, metuendum tamen est, ne sua mole laceßat intestina, adeoque fluxum alvi, quem consopire animus erat, uberius provocet.

Sed forsitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præsertim declinante morbo, diarrhœam, si quidem acciderit, permittas potius quam sistas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus est, morbumque solvit. Respondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut Febris per hanc portam sibi viam faciat, atque effugiat; verum illud rariùs accidit, quam ut illius spe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ de medelâ Februm universim loquuti, fluxûs hujusce sistendi necessitatem ostendere conati sumus, etiam hic omnino locum obtinet. Nunc autem illud addendum est, meâ quidem sententiâ animadversione non indignum, nempe ad genuinam sanguinis depurationem non tantum

F

tum

tum necessariam esse illam quarundam partium secretionem, quæ per *fæces* fit, sed requiritur etiam ut secernantur alia, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidie cernimus. Itaque si Diarrhœæ nimium indulseris, mediam solummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis atque etiam forsân, quod postremo in loco rejiciendum erat primò excernetur. Fateor equidem separatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, sensim, & sine sensu peragi solet, atque plerunque paulo pleniori διαρροή potius quàm sudore manifesto) Diarrhœam, si forte acciderit, periculi non multum interminari : Sciendum tamen est, illam tum non aliunde accidere, quàm quod purgatio subducendis facibus dicata, non opportunè exhibita fuerit ; quæ quidem fæces morâ suâ fermenti alicujus maligni indolem adeptæ, intestina jam ad excretionem irritant, stimulantque ; ut omittam dicere, liquidissimam illam excrementorum consistentiam (tali enim formâ plerunque visuntur) satis indicare ea pro criticâ morbi solutione habenda non esse.

Illud.

Forsân etiam inter symptomata Febribus supervenientia recenseri potest *Iliaca passio*,

eo

eo quodd vomitus enormes qui initio Februm accidere solent, huic occasionem quandoque subministrant.

Horrenda hæc affectio est, & huc usque omnium fere judicio funesta, ex intestinorum motu inverso, ac præpostero originem ducens. Nimirum intestinorum fibræ, quæ à superioribus versus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad superiora, & quæcunque in intestinis continentur non versus alvum sed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeo ut Enemata, quantumcunque acria, emetica evadant, uti etiam cathartica per os assumpta per vomitum subito excernuntur. Et, meâ quidem sententiâ, exquisitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo superveniens, non aliunde oritur quam ex præpostero intestinorum motu modo dicto. Cum enim sinus illi quos multiplices intestinorum circumvolutiones constituunt, ita à naturâ formati sint ut ad descensum faciem quàm aptissimè conducerent, cum ii, inquam, motui suis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti instar terebelli infigitur, cum aut valvula quæ ad initium coli apposita excrementorum ad ileon regressum impedit, aut alia

quævis membrana ad sinum pertinens, vim hujus præposteri impulsus sola sustinet.

Hujus verò inversionis unde dolor illè exoritur duplicem causam assignare licet. Obstructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunque intestina vehementer obstruunt ut nihil per inferiora descendere valeat, hunc contrarium in intestinis motum ut producant necesse est, & nemini non notum. In horum censum ab Authoribus referri solent faeces induratae, flatus crassi magnâ copiâ collecti, ac intestina velut in nodum convolventes, constrictio intestinorum in hernia, inflammatio denique, alique tumores magni, qui cavitatem internam intestini occludunt. Interim verò haud negandum quòd motus contrarius hisce causis originem debens, potius ingestorum, quàm intestinorum motus habendus, neque hæc totius intestinorum ductûs inversio est, sed illorum tantum quæ supra sedem istius obstructionis sita sunt. Quam ob causam *affectio iliaca* hinc profecta, à me *notha* appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco causa inversionis peristaltici intestinorum motûs ut plurimum ita se habet. Nimirum ex tumultuante sanguine in Febre nuper conceptâ, in ventriculum & proxima

proxima intestina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum suum invertere ac violento impetu materiam molestam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, intestina *tenua* ipsi continua jam debilitata cedunt, & cum his demum *majora* in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci est. Methodus eum curandi hætenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de usu *argenti vivi*, & *globulorum*, quæ præterquam quòd parum conducunt, noxam sæpe haud contemnendam inferunt. Ego cum felici successu hæc methodo utor.

Quando liquet ex Clysteribus per os rejectis & aliis signis verum esse ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iste ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. 2. Ut intestina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut satisfaciam, curationem hoc ritu instituo. Primò *salis absinthii* ʒj ex cochleari uno *succi limonum* mane, & serò sumendum præscribo, intermediis vero tem-

poribus *aque menthe stillatitiae* sine saccharo, aliove quovis additamento cochlearia aliquot bis quaque horâ propino, cujus vel solius repetito usu & vomitus & dolor ex eo natus subito evanescent. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indefinenter accumbere jubeo. Postquam verò dolor cum vomitu per spatium diei unius, vel alterius omnino cessaverit, tum *pil. coeb. ma. 3 j. in aqua mentha*, dissolutam exhibeo, quam etiam aquam (quò certius vomitus recursum prævertam) toto catharseos tempore sæpius sumendam injungo. Neque catulus removendus antequam usum pilularum æger aggrediatur.

Observavi frustra pilulas istas vel quodvis aliud catharticum, utcunque forte, propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeò ad motum naturalem reducto, intestina etiam ad proprium motum æquè reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus assumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde est quod remediis purgantibus viam facere non aggredior donec per spatium quoddam medicamentis istis ventriculum respicientibus usus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præscribo, ita ut nonnisi cochlearia aliquot jusculi
ex

ex pullo Gallinaceo parati sorbenda bis vel ter in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ sanationis signa appareant, ac etiam post sanationem per longum tempus in prædictæ aquæ usu persistere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis est obnoxius.

Pauca hæc universam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt, quàm à nemine consulto ob simplicitatem suam & splendidioris sive verborum sive pharmacorum apparatus defectum aspernatum iri confido.

Atque hæc sunt illa symptomata, quæ in febre hac occurrere solent. Sunt autem & alia quædam, quibus memorandis nunc supersedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti sunt; partim verò, quòd peculiarem nullam curationem postulent, febre enim ritè tractatâ sponte sua cessant.

De Febre continua hujus Constitutionis, ac de symptomatibus ejus hætenus.

CAP. V.

Febres Intermittentes.

Quandoquidem, ut jam sumus præfati, quæ prædictos annos omnes Constitutio pervasit, producendis omnium generum. *Intermittentibus* tam egregiè favit, quas tum de illis feci observationes haud indiligentes, hic impertiam: Addam insuper & quæ de paucis illis intermittentibus observavi, quæ ab illo deinceps tempore sporadicè contigerunt, quò minùs orationis filum insequentium deinceps annorum historiam complectentis, cogar intercidere.

Primo loco, quò naturam illarum atque genium conjecturâ saltem assequamur, advertendum est, quòd in paroxysmis Februm intermittantium hæc tria tempora spectanda sunt. 1. Tempus *Exhorrescentiæ*. 2. Tempus *Ebullitionis*. 3. Tempus *Despu-mationis*. Et quidem ad *exhorrescentiam* quod attinet (ut de his rebus summatim loquar) ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia Febrilis, quæ nondum turgescens

turgescens à massa sanguinea utcunque affi-
milata fuerat, jam tandem non solum inuti-
lis verum & inimica naturæ facta, illam ex-
agitat quodammodo atque laceffit : ex
quo fit ut naturali quodam sensu irritata &
quasi fugam molita, rigorem in corpore
excitet atque horrorem, averfationis suæ
testem & indicem. Eodem planè modo,
quo potiones purgantes à delicatulis as-
sumptæ, aut etiam toxica incautè degluti-
ta, horrores statim inferre solent, alia-
que id genus symptomata. Natura itaque
hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitio-
nis* jam transeamus) quo facilius hunc ho-
stem à suis cervicibus depellat, *fermenta-
tionem* aggreditur, solennem nempe ma-
chinam, quâ in Febribus & quibusdam
aliis acutis morbis uti consuevit, cum san-
guinis molem ab intestinis inimicis liberare
conetur : hujus enim effervescentiæ bene-
ficio disjunctæ peccantis illius materiæ par-
tes, quæ sanguini æquabiliter admixtæ
fuerant, aggregari quodammodo incipi-
unt, atque adeo leviori operâ subigi pos-
sunt, ut ad despumationem opportuniæ
evadant. Et quidem ut hoc fiat, vel ex eo
plurimum referre constat, quod qui ex
Febribus Intermittentibus moriuntur, si-
quidem in paroxysmo pereant, in primo
illo

illo tempore (*exborrescentia* scilicet) fato fungantur, nam si ad tempus effervescentia pertigerint, saltem pro illa vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in angusto versantur; quibus elapsis, tertium tempus quod *despumationi* dicatum est, insequitur, quo succedente, symptomata omnia primò leviora fiunt, atque tandem planè evanescunt. *Despumationis* autem nomine nihil aliud significatum volo, quàm materiæ Febrilis jam subactæ, & quasi devictæ, expulsionem, seu separationem; atque illud quod separatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) *florum*, partim *fecum* rationem & sortem obtinet.

His ita positis, videamus quomodo fiat, ut redeat Paroxysmus, quandoquidem ægrorum sors in vado jam constituta videtur. Nimirum Febrilis materia nondum tota emigravit, sed quemadmodum apum Embrya statis temporibus sensim succrescunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceffit, idem stadium decurrens quod in præcedentibus modò ostendimus. Nunc autem si quis à me causam quæsierit, cur fomes ille delitescens effervescentiâ præcedenti non satis subactus,

actus, ac proinde cum reliqua materiâ peccante non expulsus, proindeque novas tragedias daturus, non eodem modo in omni Febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priusquam ad maturitatem perveniat novumque Paroxysmum excitet) de hac re, inquam, si quis mihi negotium exhibeat, ego plane me nescire fateor. Neque verò quisquam alius, quod sciam, in hac causâ tam præclarè se gessit, ut arcanum hoc opus naturæ satis enarrasse videatur. Ego Philosophi nomen non ambio, & qui titulum illum se mereri existimant, atque me fortassis hoc nomine culpandum putabunt, quòd in hæc penetralia non irrumpere conatus sim; moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obversantur, vires suas experiri velint, antequàm aliis dicam scribant. Libenter enim quæsierim, cur *equus* ad ἀχμὴν suam pertingat septem annorum spatio, *homo* 21; cur in *plantarum* regno, hæc Mense *Mai*, illa *Junio*, ista alio, florere soleat, ut innumera alia nunc fileam. Quod si doctissimos quosque viros non pudeat suam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, si in re non minus difficili, atque forsitan prorsus inexplicabili,

inexplicabili, manius ab αἰτιολογία abstineam : quippe cū persuasissimus sim, naturam non minus hic loci quā in aliis quibuscunque, methodo quadam certā, atque ordine progredi : *quartanosa* enim (ut sic dicam) ac *tertianosa* materia non minus naturæ legibus subjacet, iisque regitur, quā alia corpora qualiacunque.

Cum rigore atque horrore in universum *Intermittentes* omnes incipiunt, cui mox calor succedit, atque huic deinceps sudor ; Per utrumque paroxysmum, tum illum quo rigit æger, tum quo plus satis incalescit, vomitur ut plurimum, vehementer ægrotat, cum siti & lingua arida, &c. Quæ quidem Symptomata iisdem omnino gradibus recedunt quibus provehitur sudor, quo uberius prorumpente Paroxysmus solvi videtur. Satis rectè valet qui modò ægrotabat, donec Paroxysmus periodo sibi consuetā denuò recrudescat ; in *Quotidianā* scilicet quolibet *πυχθήμερον*, in *Tertianā* alternis diebus, in *Quartanā* tertio quoque die, calculatione videlicet factā ab unius Paroxysmi initio, ad initium subsequēntis. Licet haud rarò ingeminentur posteriores duo, ita ut Tertianā quolibet die invadat, Quartanā per duos dies continuos,

continuos, tertio quidem ab insultu libero manente; quandoque etiam ter tribus diebus continuis infestet, cum *Triplex Quartana* est; morbo ab isto, quem primum assumpsit, Typo nomen sortiente.

Quæ sanè Paroxysmorum reduplicatio nonnunquam à materiæ Febrilis excessu activitateque nimia producitur, quo in casu Paroxysmus *adventitijs primarium* antevertit; nonnunquam etiam à virium prostratione, cum in ægro nempe nimium illæ fuerint dejectæ, & Paroxysmi vigor retusus, sive refrigeratione intensiore, sive etiam evacuationibus præter modum effusis: in hoc verò casu cum Paroxysmus *adventitijs primarium* insequitur, mitius insuper, neque ita prorsus diu atque alter ægrum affligit. In priore instantia, materiæ turgescencia sive *όργασμός* tardius revertentem sibi debitam periodum nequaquam præstolatur, ac proinde aliquanto præmaturius despumatione suâ defungitur; in posteriore autem cum sanguis non jam eâ vi polleat, quæ materiæ Febrili uno impetu excutiendæ sufficiat, mox alium de novo Paroxysmum substituit, quo ejus reliquias è sinu suo exturbet. Quinimò è duabus hisce causis sibi invicem adversantibus fortè etiam pendet tam Paroxysmo-
rum

rum Anticipatio in Febre Intermittente ordinariâ atque regulari, quàm eorundem tardior accessio ; quarum utraq̃ue in his Febribus frequenter occurrit, quæ, ut jam dictum, *νυχθημερον* omne percurrunt, vel solitum Paroxyfmi tempus anticipantes, vel eo seriùs accedentes.

Februm autem Intermittentium quædam *Veris* sunt, quædam *Autumni* : quamvis enim in tempestatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ & minus frequentes sunt, & ad prædictas reduci possunt (illas nempe quibus magis appropinquant) idcirco omnes sub duobus hisce generibus, *Vernalibus* nempe atque *Autumnalibus*, complectar. Tempora ad quæ particulariter *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* referuntur, menses sunt *Februarii* atque *Augusti* ; licet quandoque maturiùs invadant, tardiùs etiam nonnunquam ; prout scilicet uberior parciore in aere apparatus, vel ad easdem producendas facit, vel officit, & ex consequenti magis etiam minusve Epidemicè deprædantur. Cujus rei exemplum habemus satis obvium in Febribus Intermittentibus Autumnalibus Anni 1661, quo anno memini foeminam quandam ædibus meis vicinam primo Quartana, postea

reptam fuisse. Et complures alii circa idem tempus præmaturum Febribus illis correpti fuere, quæ postmodum adeo Epidemicæ evaserunt; quod argumento est magnum tum fuisse in istâ quæ tunc obtinebat aeris temperie, ad istos morbos apparatus, qui deinceps procedente anno stipatiores grassabantur.

Et quidem usque adeo necessaria est hæc Febrium distinctio, ut nisi eandem in praxi sedulo contemplemur, neque de earum duratione prognostico aliquo ritè factò quicquam pronunciare, neque commoda regimine ægrorum corpora curare poterimus, habitâ tum tempestatum, tum naturæ Febrium diversæ ratione. Verum quidem est Febres utriusque tempestatis ingenium non planè dissimile nancisci, sive modum spectes primi insultûs, qui cum horrore primùm incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per sudorem solvitur; sive typorum discrimina, quorum respectu quedam *Tertiana* sunt, tum *Vere*, tum etiam *Autumno*. Interim tamen non dubito, quin Febres istæ totâ suâ naturâ sive essentialiter distinguantur.

Atque ut de *Vernalibus* primò dicam, ^{Intermittentes Ver-}
illæ sunt, quæ *Quotidianæ* sunt, vel *Tertianæ*.

vario tempestatis apparatu. Nam per brumale frigus spiritus concentrati vires in suo recessu sibi acquirunt, quos appropinquantis postea solis calor jam vegetos evocat, qui cum viscidis humoribus (minùs tamen viscidi sunt hi, quàm quos in Autumno prægressi fervores excoxerunt ac torrefecerunt) commissi, quos durante hyeme natura in sanguinis massa congeisserat, dum avolare nituntur implexi detinentur, & quasi irretiti, adeoque vernam hancce ebullitionem concitant. Eodem planè modo quo vasa cerevisiâ repleta atque in arena vel cellâ frigidâ diutiùs reposita, si igni admoveantur, tumultum statim concipiunt, & liquor ad volatum pronus est. Sanguis hoc modo affectus purgationem sui molitur, atque spirituum volatilium ope negotium hoc sat citò peragit, nisi fortè nimia viscidorum succorum vi instructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur; & licet hoc ipsum accadat, effervescentia tamen verna rarò continua suique similis manet, verùm dissilire atque in diversos Paroxysmos quasi findi solet. Sanguine enim opulenti hîc spiritibus jam turgido, natura negotium suum quasi præceps aggreditur, & quarundam partium secretionem ad modum perfectæ solutionis

per

per Paroxysmos particulares peragit, priusquam universali separatione defungatur: Atque hæc mihi quidem ratio non idonea videtur, quòd vernâ tempestate, præsertim illâ quæ æstatem propius attingit, paucæ Febres continuæ occurrant, nisi fortè constitutio fuerit Epidemica. Fermentationes enim tunc temporis abortæ vel subito consopiantur, vel ad intermissionem properant; vel denique partes humorum ad separationem proniores, præmaturè & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox *Angina*, *Peripneumonia*, *Pleuritides* aliæque id genus pestes succrescunt, quæ desinente potissimum vere caput suum exerunt.

Animadverti Febres Intermittentes Vernales rarissimè fuisse diuturnas, semper verò salutares; ita ut vel maximè senex vel debilis quispiam, officiosissimâ damno-
sissimâque imperitissimi cujullibet *περὶ* *γὰρ*, modò probus is fuerit, è medio vix queat tolli. Contigit mihi tamen videre Tertianas Vernales, quæ ob Phlebotomiam & Catharsin indebitè celebratas, & regimen insuper cum morbo malè quadrans, moras traxere etiam usque ad tempus illud quo Autumnales solent invadere; quæ tempestas, cùm hujus morbi genio sit
G admodum

admodum contraria, eundem continenter extinguit; ægro interim frequenti Paroxysmorum reduplicatione, & duratione longiore ita penè confecto, ut in extremis versari videatur; quæ nihilominus (quatenus mihi hætenus observare licuit) semper est eluctatus. Neque in convalescentibus ab hoc morbo mihi adhuc subiit videre gravissima illa symptomata, quæ, ut infra dicetur, Intermittentes Autumnales diuturniores sequuntur; *Lethalem* intelligo *tonsillarum inflammationem, ventrem induratum, tumores Hydropicos, &c.* Plus semel tamen adverti ægros à morbi diuturnitate & Paroxysmorum ingeminatione (accedentibus ad malorum cumulum evacuationibus repetitis) ad summam debilitatem redactos, ubi primùm ceperint convalescere, in *Maniam* incidisse, quæ pari cum illo passu recessit, quo eorundem vires de novo redintegrabantur.

Intermittentes verò Autumnales longè aliter se habent. Primò enim *Tertiana*, licet quibus annis Epidemica non est, & sanos invadit, citò nonnunquam se proripit, neque pluribus stipatur Symptomatis, quàm quæ Verno tempore contingere solent *Tertianæ*, ubi tamen Epidemicè grassatur, & ætate proveciores, aut pravo corporis

corporis habitu præditos ferit, haud va-
 eat periculo; quinetiam ad menses duos
 vel tres, fortè etiam in sequuturum usque
 Ver tyrannidem exercet. Deinde *Quarta-*
na & periculosiores sunt, & obstinatior
 longè quàm sunt illæ de quibus ultimò
 diximus: Ubi enim natu grandiores impe-
 tunt, eosdem paucis adhuc Paroxysmis
 multatos quandoque jugulant; quo in ca-
 su æger tempore *exhorrescentiæ*, ineunte-
 que adèd Paroxysmo, ut plurimùm mo-
 ritur, quod jam dictum. Quod si æger in
 senectutis tantum fuerit confinio, nec-dum
 ejus limen prætergressus, licèt non in eo-
 dem versetur discrimine ne inter Pa-
 roxysmos primò laceffentes luce privetur,
 haud tamen facilè à Febre hac elabetur,
 nisi vertente anno, appetenteque illo tem-
 pore quo primò corripiebatur. Nonnun-
 quam etiam *hæret lateri lethalis arundo*,
 nec, nisi à morte, languescenti decutitur.
 Quartana interim Typum subinde variat,
 plurima etiam parit Symptomata, *Scorbu-*
tum v.gr. *Ventrem induratum*, *Hydropem*, &c.
 Juniores verò ferendo huic morbo pares
 sunt, à quo nonnunquam circa *Solstitium*
Brumale liberantur, frequentius tamen non
 nisi adveniente *Vernò Æquinoctio*, vel etiam
 Autumno insequenti, ubi sci. venæ-sectio-

nem aut Catharfin admiserint. Sæpe non sine stupore sum intuitus, Infantes tenellos cum hoc morbo per totos menses sex commissos, nec oppressos tamen, sed de eodem, *Herculis* instar pueri, in cunis triumphantes.

Hic notandum, quòd cujuscunque ætatis aut temperamenti fuerit, is qui Quartanâ corripitur, si quolibet alio vitæ tempore (vel etiam ab hoc remotissimo) eâdem semel laboraverit, non diu admodum eum secundâ hâc vice fatigabit morbus, sed post paucos aliquot Paroxysmos sponte suâ solvetur, quod scitû dignum erat.

*Intermittentium
Vernalium
Curatio.*

Intermittentium autem *Vernalium* curationem quod spectat, licet illas suo semper arbitrio permittendas existimaverim, & nihil prorsus movendum, cum nemo quicquam, quod sciam, earum unquam operâ fatis concesserit; atque ex adverso, qui illas abigere sategerunt, remediis præsertim evacuantibus, id tantum egerint, ut morbus inde confirmator pertinaciùs obssisteret, si tamen importuna ægri impatentia medici opem obnixè efflagitet, *Intermittentes Vernales* variis modis, & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti observatione abundè constitit.

Nonnun-

Nonnunquam *Emeticum* tempestivè propinatum, ut nempe ante Paroxysmum negotio suo defungi possit, felicissimè successit; præsertim si quantitatem medio-
crem Syr. de Metonio vel cujusvis Narcotici post finitam Emetici operationem, exhibueris immediatè ante Paroxysmi insultum.

Est ubi sanitatem videas restitutam per diaphoretica, quæ sudorem in Paroxysmi solutione abortum promoveant, ægro interim optimè stragulis cooperto, id quod tantopere ac tamdiu faciendum est, quamdiu vires ægri patiantur. Atque hoc in Veris Intermittentibus, præcipuè Quotidianis, sæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempestate non admodum crassis existentibus, solutio aliàs imperfecta futura, in perfectam adolescit, quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quòd Clysteris in diebus intermittentibus per triduum vel quatrimum adhibiti beneficio, Tertianas aliquando curaverim.

Interim, si ob Phlebotomiam, liberiori manu celebratam, quò tempestas ipsa parum cautos faciliè inclinat; vel ob ægri debilitatem antecedaneam, spiritus illi qui subito ad despumationem se accingerent,

pauperiores facti minùs valeant; accidere potest, ut hujusmodi Febres Vernales, auxiliis quibuscunque frustrà tentatis, Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed sanè non solent illæ eousque durare; quippe quæ vel sponte suâ desinant, vel leviori remediorum ope facilè in fugam vertantur.

ermittentes
Autumnales.

Intermittentes autem *Autumnales* non tam levi operâ se amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda sunt. Si Autumnalis Constitutio fuerit Epidemica, circa Junium adultum solent invadere. Sin minus, *Augustum* præstolantur & *Septembris initium*; in subsequen-
tibus verò mensibus rariùs occurrunt.

Cùm earum ingens aliquod agmen simul invaserit, observare licebit earum Paroxysmos plerunque unâ eâdemque diei horâ contingere, accessionibus nunc prævertentibus, nunc postponentibus, simili planè modo, atque eodem tenore, nisi quod accidere queat ut ordo ille medicamenti adhibitis, quæ retardandi vel præcipitandi vi pollent, in quibusdam corporibus immutetur vel pervertatur.

Observandum est etiam quòd in principio Febrium Intermittentium (Epidemicarum præcipuè quæ Autumno contingunt)

gunt) haud ita in proclivi est Typum sub primis Invasionis diebus ritè distinguere, quandoquidem Febre continuâ adscitâ primum adoriuntur, neq; facile est aliquandiu, nisi diligenter adverteris animum, quicquam aliud præter aliqualem morbi remissionem deprehendere, quæ tamen paulatim in perfectam desinit Intermissionem, & Typum anni tempestati aptè respondentem.

Typorum ratione vel Tertianæ sunt vel Quartanæ. Atque de Quartanis quidem illud merito affirmari potest, eas genuinam esse Autumni sobolem. Utræque profecto ei affinitate inter se connexæ sunt, & sæpe numero vices permutare, saltem ad tempus, deprehendantur, mox fortassis ad pristinum genium redituræ. Sed Tertianæ Vernales, Quartanarum typos nunquam induunt, cum toto (ut ita dicam) cælo à se invicem distinguantur. Neque porro observavi unquam, hac tempestate, Quotidianam contigisse, nisi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomine censuerit *ἀνωλεως* appellandam.

Has autem Febres intermittentes eo ferè modo suam originem nancisci arbitror, quem nunc summatim attingemus, Nempe

anno surgente atque progressio, sanguis etiam pro rata proportionem exaltatur (haud secus ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus suis anni cursum referunt) donec ad *apex* suam ultimumque vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempestatibus anni pergens eo declinante relaxari tandem & ipse incipit, ac tum præcipue cum ab accidental aliqua causa promotus fuerit, puta sanguinis immodicâ jacturâ, frigore admissio, cibis crudis atque excrementitiis, balneorum usu intempestivo, aliisque non paucis. Jam verò sanguis in hoc decidendiæ statum constitutus, impressioni morbificæ cuicumque obnoxius est, quam in illum facie quælibet aeris constitutio, quæ hoc tempore dictis Intermittentibus est Epidemica. Atque hunc spectat ebullitio mox inducta, quâ liquorem sanguineum quandoque vade degenerem corripiente, Febris incoriunda mali moris esse solet, & malignis atque horrendis symptomatibus plenissima. Illud utcumque accidit ut sanguis spiritibus suis magnam partem exutus, & ab æstate præcedenti plurimum adustus, ebullitione suâ non nisi tardissimis motibus defungatur, suæque despumationi longissimam periodum postulet.

Jam

Jam verò ut manifestum evadat quàm difficulter hæ Febres (Autumnales puta) curationem admittant, hoc loco perpendendum est: Continuarum hujus tempestatis, atque intermittentium discrimen in eo maximè versari; quòd *Continuæ* conceptam semel effervescentiam *συεχῶς* unoque tenore perficiant, *Intermittentes* autem partitis vicibus ac diversis temporibus eadem defungantur. Interim in utrisque fermentatio naturæ ductu peragitur spatio horarum 336 aut circiter, neque enim citius aut tardiùs massa sanguinea in humano corpore ordinariò repurgatur, si negotium naturæ permiseris; haud secus ac pomatium suam, vinum atque cerevisia suam, ac pecularem habet periodum quâ depurentur. Quamvis autem in Febribus intermittibus sanguis nonnunquam (ut in Quartana contingit) sex mensium spatio despumationem suam molitur, ac tandem perficiat; non tamen (si ritè calculum ponas) plus temporis in eadem absolvenda impenditur, quàm quod in continuis impendi naturaliter solet; quatuordecim enim *πυλθήμερα* sive dies naturales efficiunt horas 336; tribuendo nempe horas quinque cum dimidia cuilibet Paroxysmo Quartanarum, habebis in Quartana valorem

rem 14 dierum h. e. horas 336. Jam si quis dixerit quartanam, verbi causa, (eadem enim reliquarum intermittentium ratio subintelligenda est) ultra sex mensium spatium aliquando excurrere, antequam periodum suam absolvat; respondeo idem etiam non rarò in continuis Febribus spectari, quæ sæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum casu si effervescentiam (præsertim circa Febrium finem) ritè atque ordine decurrere, ac sustineri vegetam curaveris, despumatio intra prædicti temporis spatium, hoc est quatuordecim dierum, vel 336 horarum peragetur: quòd si verò effervescentiam illam, seu fermentationem refrigerantium medicamentorum aut Clysterum usu tunc temporis (scilicet versus Febrium declinationem) importunè inhibueris, & quasi frænum illi injeceris, mirum non est si in longum eragentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodammodo sanguinis humani tonus, unde se ad despumationem accingere cum effectu nequit. Imo verò in corporibus debilibus & effatis idem aliquando vel sponte accidit, nisi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quo sanguini despumando par sit.

Verum

Verum illud hîc jam porro notandum arbitror, ea quæ de fermentationis spatio atque continuatione suprà tradidimus, de illis solummodo Febribus intelligenda esse, quæ statam quandam naturam, atque habitum nactæ sunt. Sciendum enim est, neque me præterit, Febres quasdam esse, tum continuas, tum intermittentes, quæ transeuntis & incertigenii sunt, neque in suis effervescentiis ad destinatam periodum pertingunt. Hujus generis sunt quæ à levi aliquâ offensâ ex sex rerum non naturalium quas appellant, ut cibi, potûs, aeris, & his similibus, abusu, nonnunquam ortum ducunt; his enim morbis correpti subito sæpe convalescunt. Idem etiam in adolescentulis, sanguine puro, ac multis spiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum Febres illorum spirituosâ quâdam ac nimis tenui, volucrique materiâ nixæ, fermentationes suas citius, perficiunt, ac celeri gradu spatia sua Emenſæ, evanescunt. Ad fermentationem enim illud primò requiritur, ut materia fermentescibilis, sive illa sanguis sit, sive vinum aut alius aliquis liquor quilibet, eâ tenacitate & viscositate polleat, ut spiritus implexos, atque irretitos eatenus detinere valeat, ut in liquoris massâ moveri atque agitari possint, eodem

eodem ferè modo, quo aves visco captae aut muscæ atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura sua pergere possunt, avolare interim non valentes. Neque tamen, (ut obiter illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut spiritus prorsus obruant opprimantque, adeò ut non omnino moveantur.

His jactis fundamentis (quæ quidem nescio analiis, mihi certè ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, si illis non aliam medendi methodum superstruam, quàm quæ in Febribus continuis ad despumationis debitum opus ritè perficiendum, adhibenda videatur : cum nimirum illæ à continuis nullo discrimine sejungantur, si ordinem spectes quo natura earundem materiam expellere solet, scilicet per effervescentiam certâ periodo comprehensam. Et si quod ad earum speciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & à continuis, & à se invicem plurimum differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ se natura liberare ab hoc morbo solet, cautè, sollicitèque observando indicium sumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad sanitatem ægros perducamus ; vel in
ipsam

ipsam causam specificam penetrando, danda erit opera ut remediis efficacibus, ac specificis morbo obviàm eatur. Ab horum alterutro indicationes sumenda sunt. Ego utramque viam ingressus aliquando fui, atque illas (uti opinor) verecundiâ profiteri possum, non sine summâ curâ, atque attentione animi indefessâ, sed nondum eam felicitatem adeptus sum, ut Autumni Febres intermittentes certâ aliquâ praxi, atque medicandi ratione tollere possim, antequam statas illas fermentationes (de quibus suprâ locuti sumus) peregerint, utcunque molestum hoc febricitantibus videatur, qui eousque sanitatem suam expectari inviti coguntur. Revera autem si quis inter mortales reperiatur, qui sive methodo aliquâ certâ, sive remedio specifico adhibito, Febrium harum intermittentium cursum non solùm inhibere, sed etiam omnino abrumpere novit, existimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam summopere expetendam patefaciat: quod si non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare ausim; neque enim civis boni est, illud in rem suam vertere, quod toti generi humano tam ingens beneficium apportet; nec viri prudentis, divinâ benedictione

ditione semetipsum privare, quam à summa bonitate liceret expectare, si ad publicum bonum promovendum se accingeret. Honoris autem, ac divitiarum longè minor apud probos, ratio habetur, quàm virtutis & sapientiæ.

Quantumlibet autem fuerit difficile, Intermittentes has Autumnales certò fugare, tradam tamen quicquid ad earundem curationem præ reliquis facere mihi visum est.

*Intermittentium
Autumnalium
Cura-
tio.*

Intermittentium Autumnalium curationem non sine ingenti discrimine per Catharsin tentari, (nisi eo, quem mox dicemus, modo instituatur) præsertim verò per Phlebotomiam, frequenti nimis observatione jam olim didici. Etenim in Tertianis (maxime si ea Constitutio admodum fuerit Epidemica) hac methodo sanandis, nisi Chirurghi gladiolus eodem ictu quo venam pertundit, ipsam etiam Febrem confodiat, dictæ Febres, etiam in vegetioribus & Athleticè caterà valentibus, non nisi longo temporis tractu expugnari se patiuntur: In provectionibus autem, diutinum Febris cruciatum tandem etiam mors excepit, quam præ foribus jam esse haud rarò denunciat lethalis illa Tonsillarum inflammatio, cujus fecimus mentionem. Adde quòd
Venæ-

Venæ-sectio alia etiam symptomata illa maturius accersivit, quæ Febres Autumnales Intermittentes in statu declinationis vel comitari diximus, vel à tergo sequi. Quartanariis verò in tantum obest Phlebotomia ut Juvenes qui à morbo aliàs intra sex menses fuissent liberati, per sex adhuc alios ab eodem detineantur: Ætateque proVectiores, qui, nisi sanguinem detraxissent, intra annum poterant sanari, morbum etiam ultra statum illud tempus alere periclitantur, ac denique ab eodem victi succumbere. Quæ de Venæ-sectione jam dixi, levi operâ ad Catharsin possunt transferri, nisi quod hæc non usque adeò perniciosa sit, nisi crebrò repetita.

Intermittentes Tertianas Autumnales hoc pacto aggredior. Ægro in lectulo composito, & stragulis undiquaque cooperto, sudores provoco sero lactis Cerevisiato, cui Salviæ folia incocta fuere, quatuor circiter horis ante Paroxyfmi adventum; quibus jam obortis mox præcipio, ut devoret ꝑij. Pilularum Cochiarum majorum solutarum in ꝑj. sequentis misturæ, & Aq. vitæ ꝑj. Theriac. Andromach. ꝑij. Croci Angl. 3j. M. stent simul pro usu. Hæc ubi assumpserit, in sudoribus continuò eliciendis persistat, donec elapsæ fuerint aliquot
horæ

horæ ab illo tempore quo Paroxysmus ingruere debuerat, magnâ cum cautela se muniens contra illas sudationis interruptiones quas illi fortè creabunt dejectiones aliquot à medicamento Cathartico profectæ. Sæpiùs mihi ex animi voto cessit medicamentum hoc in fugandis Tertianarum Paroxysmis, quàm usu receptum illud ad eundem scopum tendens, Decoctum, sc. *Rad. Gentian. Summit. Centaur. &c.* cum paucâ *Sennæ* atque *Agarici* quantitate. Cùm enim duos illos contrarios sudandi ac dejiciendi motus eodem tempore exciter, eundem cum vulgari isto effectum obtinet, ordinatum sc. Paroxysmi processum confundendo atque interturbando; idque efficacius, nec tamen tutò minùs. Atque hâc sanè methodo Intermittentes Autumnales Tertianas bene multas pepuli; necdum præstantiorem aliam experiri mihi licuit.

In tertiana duplici, quæ Typum variavit, ob ægrum vel evacuationibus vel alio quovis modo debilitatum, sudor pari etiam modo provocandus, & pari temporis intervallo à futura Paroxysmi invasione, vel medicamento jam laudato (omittantur verò *Pilulæ Cochix*, cùm nec tutum sit, nec ad rem faciat, Cathartico, jam ab eodem

eodem fractas ægri vires ampliùs deijcere, & Paroxyſmis ejusdem ope ingeminatis ſuppètias ferre) vel diaphoretico alio aliquo *deasuaripor* atque efficaci, quod etiam repeti poteſt Paroxyſmo genuino proximè ſubſequentē: In ſumma ægri debilitate à dicta Paroxyſmi ingeminatione, Electuarium, quod jam ſequitur, præſcribo: *ꝛ Conſerv. ſt. Borag. Bugloſ. an. ʒ j. Conſerv. Anthoſ. ʒ ſs. cortic. citri condit. Nucis Moſch. cond. Theriac. Andromachi an. ʒ iiij. Conſec. Alkermes ʒ ij. M. F. Opiata,* de qua capiat ad magnitudinem avellanæ mane & vèſperi, ſuperbibendo cochl. 6. ſequentis Julepi *ꝛ Aquæ Ulmarie & Theriacalis ſtillat. an. ʒ iiij. Syr. Caryophil. ʒ j. M.* vel hujus loco Aquam aliquam Epidemicam ſimpliciorē ſaccharo dulcoratam exhibeo, Interdicto Enematum uſu; ægro Juſcula è pullorum carnibus, Avenacea, &c. concedo.

Quartanarum quod attinet Curationem, nemo eſt, opinor, in hâc arte vel mediocriter verſatus, qui neſciat quàm parum votis reſpondeant methodi iſtæ omnes, quæ huic medicorum opprobrio eluendo hætenus deſtinantur, ſi *Corticem Peruvianum* excipiamus, qui tamen inducias ſæpiùs impetrat morbo, quàm eundem debellat,

bellat, cùm postquam ad septimanas duas vel tres delituerit, magno cum ægri emolumento, qui ab illò malè multatus paululum interim respirat, mòx de novo recrudescens haud segniùs quàm priùs laceffit; atque ut plurimum, quotiescunque demum repetatur illud medicamentum, non nisi longo temporis tractu expugnatur. Referam tamen quicquid de methodo ejusdem exhibendi habeo compertum.

Curandum est ante omnia ne præmatùrè nimis hic Cortex ingeratur, ante scquàm morbus suo se marte aliquantisper protriverit (nisi collabescentes & jam fractæ ægri vires eundem temporius sustinendum esse dictaverint) neque enim illud solum est metuendum ne à præpropèro ejus usu inefficax iste reddatur, & spem ægri fallat, sed etiam ne de ægri vitâ agatur, si sanguini omni fermentationis nisu se despumanti eam derepente injiciamus remoram. Proximo loco, neque Catharsi, multò minùs Venæ-sectione, subducenda est materiæ Febrilis pars aliqua; quò libèriùs cortex suo Jungatur munere: cùm enim ab utrâque labefactetur quadantenus œconomia corporis, eò promptiùs certiusque recrudescant Paroxyismi, evanescente semel pulveris vi. Mibi etiam
magis

magis è re fore videtur ut sanguinem dicto
medicamine sensim, longioreque à Pa-
roxyſmis intervallo, leviter inficiamus,
quàm ut uno omnino ictu Paroxyſmum
jam instantem tentemus confodere; hoc
enim pacto & plus temporis remedio con-
ceditur quo suum opus plenius absolvat,
& evitatur quicquid id est periculi quod
ægro poterit oriri ex subito isto atque in-
tempeſtivo nimis sufflamine, quo Paroxyſ-
mum jam invaleſcentem atque omni se ope
exerentem conamur opprimere. Postremò
brevibus istis temporis intervallis repeten-
dus est Pulvis, ut non protinus evaneſcat
prioris dotis virtus, antequam altera exhi-
beatur: crebrâ enim repetitione istâ
ovēgia tandem recuperabitur, proſtigato
in solidum morbo. His adductus rationi-
bus hanc ego methodum cæteris antepo-
no, *Peruviani corticis* ʒj cum *Conſerva*
Rosar. rub. ʒij misceatur; æger verò
quantitatem Nucis moschatae majoris ma-
ne & serò quotidie devoret diebus à ge-
nuino Paroxyſmo vacuis, donec confecti-
onem omnem abſumpſerit. Repetatur
porrò ad tres alias vices interjectis semper
diebus quatuordecim.

Neque fortè cum minori fructu usurpari
poterit cortex hic in Tertianis, quâ Vernis,

quâ Autumnalibus, quàm in Quartanis adhibetur. Sed ut vera loquamur, nec Artem *αεγοδιονίους* ostentemus; Si harum Febrium alterutrâ correptus æger vel infans sit, vel ætate floreat, convenit omnino (quantum ego hætenus edoctus sum) nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aeris, ac diætæ mutatione moliri: Nihil enim hinc mali natum hucusque intellexi, si modò totam rem naturæ permiserim. Id quod ego non sine admiratione, præcipuè in infantulis, sæpe observavi; sanguine namque dapuratione suâ defuncto, Febres illæ sponte suâ evanuerunt. Quòd si autem è contrario vel strictioni aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia subinde adhibeas (adhiberi scilicet solent eo prætextu, ut obstructions expediantur, atque humores in primis viis stabulantes exturbentur) vel si, quod præcipuum est, inconstitutiane Epidemica Venæ-sectio celebretur, fiet ut morbus in longissimum tempus prorurrat, atque interim ut ægri mille symptomatis, iisque periculosissimis exponantur.

Si verò febricitantes provectioris ætatis sint, ex utroque morbo (Tertianas dico Autumnales, ac Quartanus) non solum diurnitatis, verum etiam ipsius mortis græpericulum imminet.

Hic

Hic itaque Medicum illud agere oportet, si neque cortice *Pernviano*, nec aliâ quâvis methodo morbum submovere valuerit, ut naturæ saltem suppetias ferat, eamque illis adminiculis sublevet quibus ad negotium suum peragendum opus habuerit. Certè enim in effætis corporibus, nisi fermentatio cardiacorum & corroborantis diætæ, ut vini *absynthitis* ac id genus similia, beneficio sustineatur, illud accidet, ut ægri incertis atque frustraneis Paroxyfmiis divexati debilitentur, atque morbus eousque duret, donec languida priùs natura, Paroxyfmo aliquo graviore correpta, ad ebullitionis tempus pertingere non possit, adeoque in ipso exhorrescentiæ tempore diem suum obeant ægroti. Atque hoc in senibus non rarò usu venit, qui longâ Catharticorum serie debilitati fuerunt, imò, ut aliquando visum est, in ipso vel primorum Paroxyfsmorum rigore, penitus defecerunt, cùm exhibito cardiaco satis forti saltem ad tempus aliquod sustineri potuissent.

Cùm sanguis tempus illud exegerit quod ad despumationem suam perficiendam requiritur, necessarium est ut provectoris ætatis ægri, eodem ipso tempore, vel paulo antea, insignem aliquam aeris mutationem subeant, sive (quod potiùs

optandum esset) in calidiorem aliquam regionem commigrando, sive mutando saltem locum in quo primùm hoc morbo correpti sunt. Mirum sane est quantum valeat hæc aeris mutatio ad morbum hunc prorsus abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aer mutetur, non tantum non necessarium est ad sanitatem ex hoc morbo restituendam, sed & minùs convenit. Etiam si enim quis in regionem quantumcunque Australem & calidam migraverit, sanguis tamen ejus in morbo hoc motu semel constitutus, depurationem suam ut peragat necesse est, quod quidem beneficii frustra expectabitur ab inusitato novoque aere, priusquam procedente atque adulto jam sanguinis motu, sanitatis recuperandæ capax fuerit. Insignis ergo illa aeris mutatio tum demum adeunda est, cùm primùm æger à Paroxyfmo liberari potest: Exempli causâ. In Quartana quæ primùm in Autumno invalfit, non citius aer mutandus est, quàm circa Februarii initium. Interim si æger mutare locum vel nolit, vel commodè nequeat, oportebit ut hoc ipsius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus eæ sint vires, ut uno quasi ictu languescentem illam depurationem potenter promoveat, & si fieri poterit

poterit perficiat. Ad hanc rem consulerem ego, ut Electuarii de Ovo, vel Theriacæ Andromachi sesqui-drachma in aquæ Cœlestis, vel aquæ Vitæ communis unciis duabus dissoluta exhibeatur. Id quod à me, cum successu non infelici, in morborum hujusmodi declinatione factum est. Licet agnoscam calidiora hæc citius exhibita vel morbum duplicare, vel in Febrim continuam permutare, quod ab aliis jamdudum observatum est. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri potest, cautelâ adhibitâ. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantum non convenit, verum etiam periculo non vacare dudum observavi.

Priusquam huic argumento clausulam addamus illud monendum venit. Ea quæ de Februm Autumnalium intermittantium duratione, atque de tempore ad sanguinis despumationem requisito, jam dicta sunt, ita intelligenda esse, ut nos solum illud nunc spectemus quod Natura vulgaribus atque usitatis tantum medicamentis suffulta, præstare soleat. Nequaquam enim eo consilio de his rebus ita locuti sumus, ac si doctos ac solertes Medicos despondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis spem totam

abjicere, quorum ope hujusmodi morborum sanationem accelerent; tantum enim ego profectò ab hoc proposito abssum, ut non desperem vel à meipso tale quidpiam five methodi, five remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger sedulò purgandus est; incredibile enim dictu quanta morborum vis ex purgationis defectu post Febres Autumnales subnascatur. Miror autem hoc à Medicis minùs caveri, minùs etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulò provectioris ætatis hominibus accidisse vidi, atque purgationem etiam omissam, certò prædicere potui periculosum aliquem morbum eosdem postea adoriturum, de quo tamen illi nondum somniaverant quasi perfectè jam sanati.

Omnino interim cavendum est, ne purgetur æger nisi morbo penitus depulso. Quamvis enim partes Naturales illuvie istà quam in illas congeffit Febris, hoc pacto quadantenuis sublevari videantur, nova tamen materia derepente succrescet, Febre sc. à Cathartici impetu atque humorum agitatione jam revocatà, eandem suppeditante; ac proinde id tantum à Purgatione lucrì fecerimus, ut morbus contumacior evadat.

evadat. Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi *ἰσχυρῶς*, ut *Theorie* isti morem gerant quæ in tollendis obstructionibus, & evacuando humore melancholico, qui mali fons & origo vulgò habetur, Curationis spem omnem ponit, repetitis purgationibus miserè plectuntur; quibus sanè quicquid id demum est humorum quod à corpore divellitur atque eliminatur, compertissimum est nobis Febrem altiores exinde radices agere, & pertinaçius stationem suam tueri, quàm si non fuerit proritata. Quapropter religio mihi est Catharticum propinare ante tempus illud, quo non tantum Paroxyismi perceptibiles, sed etiam alteratio ista qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis in quos Paroxyismus incidere debuerat, persentiscitur, omnino evanuerint, atque unus insuper mensis fuerit elapsus: quo quidem effluxo Potionem aliquam ex Lenitivis vulgaribus præscribo, atque eandem semel in septimanâ ad menses duos tresve subsequentes repetendam impetro; addito etiam singulis vicibus Haustulo aliquo Paregorico, horâ somni assumendo, finitâ jam medicamenti operatione; ut nempe Paroxyismo se de novo ingerendi ansam præscindamus, quam aliter fortè arriperet ex occasione tumultûs atque

que orgasmi, quos vel mitissima excitant Cathartica.

Purgationibus instituendis idcirco spatia ista ampla interpono, ut sc. æger à recidivæ metu liberetur, quæ quidem à nimis crebrâ & confertim repetita sanguinis atque humorum exagitatione, de facili poterat induci. At cum jam ista res vacet periculo, Apozema sequens frequenter usurpari poterit. *Rad. Rhabarb. Monachor. ʒ ij. Rad. Asparag. Brusci, Petrosel. & Polypod. quer. an. ʒ j. Cortic. Median. fraxini, & Tamarisi an. ʒ ss. fol. Agrimon. Ceterach, & capill. Ven. an. M. j. Sennæ mund. ʒ j ss. (irrorat. ʒ iij. vini albi) Epithimi ʒ ss. agarici troch. ʒ ij. sem. feniculi ʒ iij. Coq. in aqua fontana ad ʒ j ss. sub finem adde succi aurantiorum ʒ iij. In colaturâ dissolve Syr. Cichor. cum Rheo, & Magistral. ad melancholiam an. ʒ j ss. F. Apozema, de quo capiat ʒ ss. singulis matutinis per tri-duum, & repetatur quoties opus fuerit.*

Ut tandem *Symptomata* illa memoremus, quæ Febres Intermittentes in declinationis statu comitantur, observandum est, Vernarum paucissima esse, si ad illa comparentur quæ Autumnalibus accidunt, tum quia non ita diu hærent istæ, tum etiam quia in humoribus non usque adeo terrenis, & minus etiam malignis fundantur. Pri-

Primum hîc sibi locum vendicat, sub-*Hydrops.*
inde occurrens Hydrops; unde primò quidem Crura intumescunt, deinde etiam venter; qui exinde nascitur quòd sc. sanguis crebris illis fermentationibus, quas peperit morbi diuturnitas (præcipuè in naturâ grandioribus) plures Spirituum manipulos prodegit, unde summâ eorundem inopiâ jam laborans, succos cum alimentis ingestos non amplius valet assimilare, quorum cruda adhuc indigestaque moles in crura tandem deponitur, atque his jam distentis, neque ulterius quicquam admittentibus, in ventrem etiam, unde verus Hydrops formatur. Rarò autem juvenes obsidet hæc malorum Ilias, nisi Cathartici per Febris decursum, sæpenumerò iteratis, eandem inconsultò nimis sibi accersiverint.

Verùm Hydrops ex casu memorata superveniens aperientium & cathartico-
rum usu facillè sanatur, si modo recens fuerit. Neque mihi molestum est, quoties hunc natum morbum audio atque intelligo, nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens: Nonnullos enim usu Apozematis jam præscripti, *vel* sine admistione Hydropi magis appropriatorum, perlanavi.

Veruntamen

Veruntamen observavi, frustra esse, si quis Hydropem ex Febre intermittenti natum, medicamentis purgantibus tollere conetur, Febre illâ adhuc durante: Febris enim hoc pacto radices profundius agere deprehendetur, non autem amovebitur Hydrops; expectandum itaque donec Febris exulet, ac tum demum negotium prosperè suscipiendum.

Verum enimverò si tam importunè atque acriter instet symptoma hoc, ut ejus curatio non eo usque videatur differenda donec Febris recessus Catharticum usum permittat, aggredienda omnino illa est Infusionibus *rad. Raphani rustici, fol. Absinthii, baccarum Juniperi, Cinerum Geniste, &c.* in vino factis, quæ non solum huic symptomati obsistunt, effoetas sanguinis vires de novo instaurando, sed naturæ etiam de morbo jam triumphaturæ temporè subveniunt.

Rachitis.

Infantes autem post Febres Autumnales tum Continuas, tum Intermittentes, Hæctici aliquando fiunt. Ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; sæpe etiam tussis, aliaque tabidorum symptomata subnascuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego sequenti modo tractandos consulo. Paretur potio Cathartica
quam

quam in Febrium continuarum sine assu-
mendam præscripsi. Hujus capiat infantu-
lus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate,
mane per 9 dies, uno atque altero die, si
opus fuerit, intermisso. Interim verò pur-
gatio ita moderari debet ac regi, dosim
vel augendo vel minuendo, ut ultra 5 vel 6
sedes singulis diebus non procedat. Post
finitam catharsin totus venter inungatur li-
nimento aliquo aperitivo per aliquot dies.
Sequenti uti soleo. *Rec. Ol. lilior. & ta-
marisci an. ʒ ij. Succī rad. brioniæ & apii
an. ʒ j. bulliant ad succorum consumptio-
nem, addendo unguenti de althæa & bu-
tiri insulsi an. ʒ j. gummi ammoniaci in aceto
soluti ʒ ss. ceræ flavæ q. s. f. linimentum.*
Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ Ra-
chitide laborantes, hâc methodo à me libe-
rati fuerunt.

Veruntamen (ut antè monuimus) ca-
vendum sedulo ne purgationem aggredia-
mur, nisi Febre jam perfectè fugatâ ; licèt
enim hoc pacto humoris in partes naturales
amandati portio quædam evacuari non sine
causâ videri possit, nihilominus ab ipsâ Fe-
bre nova subinde pravæ materiæ copia sug-
geretur, quæ non solum purgationem
reddet frustraneam, verùm & ipsum mor-
bum diuturniorem præstabit, ob rationes
antèà memoratas. Observatu

Observatu non indignum est, quòd cùm Febres Autumnales teneram ætatem diu cruciãrint, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurariatque tumefieri occæperit; iisdem enim gradibus quibus hoc symptoma supervenerit, Febris etiam fugam meditatur. Neque fortè ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quàm si sedulâ animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Idem porrò in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando spectantur.

Ventris tumor qui Infantibus accidit post has Febres, quibus annis aeris constitutio Intermittentibus Autumnalibus progignendis Epidemicè determinatur, tangentis digitum haud aliter ferit, ac si materiam aliquam continerent viscera in Scirrhum induratum; cùm qui aliis annis, simili licèt *αερίων*, contingit, tactum ita afficit, ceu Tensio tantùm foret Hypochondriorum à subjectis flatibus. Hinc, nisi annis quibus Intermittentes Autumnales prædominium habent, veræ Rachitides rariùs occurrunt, quod observatu dignum.

Tonsillarum dolor & inflammatio post Febres sive Continuas, sive Intermittentes,
cum

cum deglutiendi primùm difficultate & molestiâ, supervenientibus deinceps rauce-
cedine, oculiscavis, & Hippocraticâ facie,
mortem certò imminentem præmonstrant,
intercisâ planè omni redintegrandæ sani-
tatis spe. Funesto huic symptomati produ-
cendo evacuationes justò copiosiores in
ægris vi morbi jam ferè attritis, longiori
Febris moræ sociam operam ut plurimùm
commodasse observavi.

Multa alia sunt accidentia quæ mor-
bos hosce consequi solent ob purga-
tionem vel non omnino, vel non ritè
celebratam, quibus inpræsentiarum enu-
merandis supersedebimus, cùm curatio-
nis eadem ferè ratio sit utrobique, nem-
pe sedimenti ab effervescentia præcedaneâ
depositi repurgatio, quippe quod suâ mo-
râ malis hujusmodi materiam præbuerit.
Quanquam licet hîc loci non contem-
nendum symptomatis genus referre, quod
non tantum purgationibus & evacuatio-
nibus aliis quibuscunque, Venæ-sectioni
præsertim, cedere dedignatur, verùm &
ab illis vires sibi acquirit. Illud autem
peculiaris quædam est ac sui generis *Mania*
Intermittentes diuturniores (*Quartanas*
præcipuè) nonnunquam excipiens, quæ
communem medicandi rationem asperna-
tur,

*Mania
species
quædam.*

tur, & post evacuationes fortiores adhibitas in miseram quandam stultitiam degenerans, non nisi cum ipsa ægrorum vitâ terminatur. Miratusque sæpenumerò sum nullam hujus rei mentionem ab Autoribus factam fuisse, cum non rarò accidisse viderim. Cum reliquæ Amentię species copiosis evacuationibus, & Venæ-sectione, & Catharsi ut plurimum persanentur, hæc neutram potest ferre. Sed cum jam æger in sanitatis limine est, si *vel* Enema ex lacte saccharato semel injeceris, statim de novo recrudescet malum. Et si reiteratis Purgationibus, venæ-sectioneque contranitamur, ejusmodi evacuationes morbi quidem ferociam possunt domare, ægrum verò certissimè non tantum Fatuum, sed & incurabilem omnino reddent. Quod quidem nemo mirabitur, qui secum reputaverit, alteram Amentię speciem à nimis exaltata & vivida sanguinis crasi produci; hanc verò ab ejusdem debilitate, & ut ita dicam, vapiditate à diutina Fermentatione quam invexit Febris, quâ mediante Spiritus functionibus Animalibus obeundis impares planè sunt.

Huic malo ad hunc modum mederi soleo. Ægro ter in die Cardiacum aliquod è Generosioribus exhibeo dosi paulo liberaliori

liberaliori, e. g. *Theriacam Andromachi. Elect. de ovo. pulverem Comitissa. pul. Qualteri Raughleigh*, vel similem in *Aq. Epidemica, Theriacali*, vel aliâ. Possunt etiam in aliâ quavis formâ exhiberi Cardiacam medicamenta. Ager interim victu quidem moderato, Analeptico tamen, & Potu generosiore reficiendus est; foras ne exeat, in lecto se diu multumque contineat. Alvus sub hoc regimine justò erit alstrictior, unde ut etiam à calidorum medicamentorum usu à Febre quis sibi metuat, sed vano prorsus timore; cum spiritus antecedente morbo penè exhausti novum deinceps non valeant accendere. Post aliquot septimanas paulatim in melius proficiet, quo tempore omitti possunt Cardiacam ad dies pauculos, Diæta verò Analeptica jugiter instituenda, & post brevem intermissionem repetendus est denuò Cardiacorum usus, atque in eo persistendum donec integrâ sanitate fruatur.

Dicta methodus maniam etiam quæ has Febres minimè exceptit, quandoque sanavit, frigidiori sc. atque infirmiori temperamento præditis. Anno nuper elapso *Sarisburiam* accersebar, ut cum Medico erudito & sagaci, mihique conjunctissimo, Domino Doctore *Thomas* fœminæ nobili

I   consulerem,

consulerem, cui imaginatio haud parùm fuit Clāsa. Adhibitis, etiā cū jam prāgnans esset, remediis modò dictis, ad sanā omnino mentem rediit.

Febris Continua atque *Intermittentes* quas supra descripsimus, soli fermè erant morbi Epidemici, qui durante illā Constitutione quæ per annos 61, 62, 63, 64. regnabat, emicuere: quot retro annis eum obtinuerant principatum non habeo dicere; id certò sciò, quòd ab anno 64. ad hunc usque quo hæc edimus, rarissimæ omninò Londini comparuere.

Dicendum mihi etiā erat de *variolis*, quales nam scilicet erant istæ quæ tum contingebant, respectu habito ad Constitutionem illam; quandoquidem (ut jam subindicavi) vario admodum se habent modo pro variā Constitutione quā incessunt: sed cū non satis attentè per id temporis animum ad eas adjecerim, missas jam facio: id tantū tradam illis peculiare, quòd sc. iis annis labentibus, sub initio Maii confertissimæ invadebant, supervenienti verò Epidemicorum Autumnalium cohorti (Febrem volo Continuam, atque Intermittentes) locum dare solebant. In pustularum summitate foveolæ quædam ad instar capitum acicularum minorum plerumque subside-

subsidebant; atque in *discreto* genere æger octavo maxumè die periclitabatur, quo tempore, abrupto, derepente, quo hucusque dimanaverat, sive sudore, sive madore, externa exarescebant, nec revocari poterat sudor Cardiacis quibuscunque; æger phrenitide, atque anxietate insigni corripiebatur, cum magno dolore & ægritudine, urinam frequenter, at in parvâ quantitate, reddebat, ac infra paucas horas de magnâ spe decidens, ad plures migrabat.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica Annorum 1665, &
1666. Londini.*

PRægressâ Hyeme frigidissimâ, & sicco gelu in veris usque tempora indefinenter perdurante, cùm ex improvviso solveretur, fine sc. *Martii*, ineunteque, ex Anglorum Computo, Anno 1665. *Peripneumonia*, *Pleuritides*, *Angina*, aliique id genus morbi Inflammatorii magnam derepente stragem edebant: quo ipso tempore caput etiam extulit *Febris* quædam *Continua Epidemica*, à Febrorum Continuarum genio, quæ præcedenti Constitutione vigeant, longè diversa; quarum vix ullæ eâ anni tempestate solebant invadere. Dolor Capitis quàm in priore illâ intensior, & vomituritiones adhuc magis immanes ad hanc Febrem accedebant, in plerisque *Diarrhœa*, quam pri-

ùs diximus assumpto Emetico præcaveri
 potuisse, jam ab eodem provocabatur, nec
 tamen cessabat Vomituritio. Externa hic
 pariter ac in Febribus Constitutionis præ-
 cedentis sicca reperiiebantur, attamen, præ-
 missâ maximè Venæ-sectione, ager in sudo-
 rem solvi poterat, quo provocato leviora
 mox Symptomata; atque hoc nullo non
 morbi tempore fieri potuit, cùm in Febre
 prægressâ nequitia ante diem 13 vel 14 id
 tentaveris, nec faciliè voti fueris compos.
 Sanguis sæpe Pleuriticorum, & Rheu-
 matismo laborantium sanguinem colore re-
 ferebat, non verò usque adeo Gelatinâ illâ
 albescente quâ illorum sanguis prætextitur.
 Hæc primò erant Phenomena hujus morbi
Διαγνωστικά, Anno verò surgente ipsa Pe-
 stis irrupit magno symptomatum Pa-
 thognomicorum numero stipata, *Carbuncu-
 lus*, viz. *Bubonibus*, &c. Hæc indies ma-
 gis ac magis invalescens, circiter Æqui-
 noctium Autumnale *ἀκμήν* attigit, quo jam
 instante, unius septimanæ decursu octo
 plùs minùs hominum millia delevit; à quo
 tempore receptui canere cœpit, & urgente
 Brumali Frigore tantùm non evanuit, nisi
 quod sparsim unum atque alterum hinc
 inde feriret per omnem hyemem, & inse-
 quentis veris exordium; quo appetente &
 ipsa

Annorum 1665. & 1669. Londini. 119

ipsa omnino est deleta; mansit tamen *Febris*, quamvis non ita Epidemica, excurrente integro anno sequente, imò ad Verusque ortum Anni 1667. De his nonnulla hìc subnectam.

I 4

CAP.

CAP. II.

Febris Pestilentialis & Pestis.

IN superioribus obiter admonui è febris nonnullas in malignarum classe vulgò reponi, cùm indomita symptomatum sævitia, quæ huic opinioni patrocinari videtur, non à venenosâ morbi indole sed à therapeiâ perperam administratâ proficiscatur. Nam cùm ad morbi solutionem à naturâ destinatam haud satis attenditur, sed alia medendi ratio temerè instituitur, hinc perturbatâ totius corporis œconomiâ, ac omnibus susque deque conversis, non modò tristissima rerum facies ultra consuetum morbi morem inducitur, verùm morbus jam à seipso alius, etiam anomalis accidentibus velut alienigenarum satellitio stipatur. Atqui *Febris verè maligna* non est omnium dierum morbus, utpote quæ ab aliis Febrinum speciebus, ob symptomatum anomaliam eâ nomenclaturâ utcunque insignitis, totâ suâ ideâ ac ingenio dissideat. Reverâ enim cum ipsissimâ Peste, specie convenit, nec ab eâ nisi ob gradum remissionem

florem discriminatur. Quocirca utriusque affectûs ortum ac curationem in eodem capite complectar.

Aeris massæ occultam ejusmodi sive crassin sive texturam obtingere, quæ diversarum diversis temporibus ægritudinum ansa atque pararia existat, nemini obscurum est, qui modò animadverterit unum eundemque morbum certâ aliquâ tempestate infinitam mortalium vim corripere, ac Epidemicum fieri, aliàs tamen unum alterumve hominem afflixisse contentum, ulterius non grâsari. De Variolis, ac imprimis de Peste, hujusce capitis argumento, res est sat superque manifesta.

At verò quæ qualisque sit illa aeris dispositio, à qua morbificus hic apparatus promanat, nos pariter ac complura alia, circa quæ vecors ac arrogans Philosophantium turba nugatur, planè ignoramus. quicquid sit, hoc saltem nomne Dei Opt. Max. clementiam ac bonitatem meritissimo jure veneramur, quod aeris constitutiones λοιμώδεις, id est, Pestem malorum omnium immamissimum, ac humano generi maxime internecinum, inferentes, rariùs evenire voluerit, quàm quæ cæteris affectibus minùs exitialibus suscitandis inserviant. Unde fit quod hunc orbem nostrum *Britanicum*

tannicum Pestis vix frequentius quàm post annorum circiter quadraginta intervalla, summo perniciæ vigore, ac totâ furiarum acie adoriatur. Quæ per annos aliquot Pestem insigniorem subsequentes, sparsim occurrunt, pestiferorum funera paulatim imminui, ac evanescere solita, Pestilenti aeris diathesi etiamnum ex parte perseveranti, nec dum in aliam salubriorem penitus immutata, attribuenda sunt, quippe quæ antegressæ messis duntaxat spicilegia reputari debeant. A quibus etiam nuperæ luis reliquiis, fit ut Febres quæ anno post graviolem Pestem uno aut altero passim grassantur, Pestilentes esse soleant; & licet aliquibus veræ Pestis notis destitutæ, tamen ejusdem naturam ac indolem quam plurimum referant, necnon consimilem medendi rationem sibi vendicent, quemadmodum inferius ostendemus.

Verùm præter istam aeris constitutionem, ceu causam communiorem, accedat oportet & alia procatarctica, nimirum *μιάσμα* sive seminii à pestifero aliquo corpore, vel immediate ac propiore consortio, vel mediatè ac per fomitem aliundè transmissi, susceptio. Hoc enim si instante qualem diximus aëris diathesi fieri contingat, ab exigua primùm scintilla mox horribile

horribile erumpit incendium, ac densatis undique funeribus, universo aeri per istum terræ tractum à Peste, tum laborantium halitibus, tum mortuorum cadaveribus, labes & contagium inducitur; adeo ut ad tristissimæ ægritudinis propagationem jam non amplius vel fomite, vel personali confortio opus sit, verum quemcunque hominem, vel summâ curâ à Peste correptis semotum, ipse aër cum spiritu intrò subiens per se ac suo Marte inficere valeat, modò ille corpus habeat humoribus ad afflatum excipiendum paratis, refertum.

Quamquam autem hic morbus, cum duntaxat sporadicus existit, nullo tempestatis discrimine paucos aliquot, tradito quasi per manus contagio, affligat, tamen ubi adest etiam Epidemica aeris constitutio, exoritur circa eam anni partem quæ inter Ver ac æstatem ambigit, utpote quæ ad producendam ægritudinem, cujus essentia in humorum φλογίσει sive inflammatione, ut postea ostendemus, imprimis consistit, maximè idonea atque accommodata sit. Porro & sua habet Incrementi ac Declinationis tempora, non secùs ac cæteræ rerum naturalium species. Nascitur eo quo diximus tempore, crescente anno adolescit, eodemque vergente collabascit, donec tandem

dem aërem in diathesin huic morbo adversantem, glacialis bruma transmutet.

Quod si tempestatum anni vicissitudines in hunc affectum nihil imperii exercerent, verum seminium Pestilentiale, nullâ aëris mutatione domabile, de alio in alium perpetuâ propagationis serie transmitteretur, fieri non posset, quin ubi in frequentiores aliquam Urbem semel pedem intulisset, continuatâ strage funera usque & usque densaret, donec tandem nemo superesset in quem Pestilentis miasmatis labes impingat. Atqui contrarium sæpe evenisse animadversum est, numero extinctorum, quos unica mensis *Sextilis* septimana ad aliquot millia extulerat, sub *Novembris* exitum valdè imminuto ac propemodum nullo. Nec tamen diffiteor fieri posse, quod & nonnulli auctores factum prodiderunt, ut Pestis aliis etiam anni tempestatibus caput primum exerat; hoc autem rariùs accidit, nec ejusmodi lues in populum admodum debacchatur. Interea, aeris dispositionem, quantumvis λοιμός, pesti suscitandæ per se imparem esse, vehementer suspicor; quin Pestilentia morbum alicubi semper superstitem aut per fomitem, aut per pestiferi alicujus appulsum, è locis infectis in alios deferri; ibidemque non nisi accendente

dente simul idoneâ aeris diathesi popula-
rem fieri. Aliàs enim non assequor quâ fiat
ut in eodem cœli tractu dum unum aliquod
oppidum Peste gravissimè affligitur, aliud
non longè distitum, omnem commercii
necessitudinem cum loco contagioso cautè
inhibendo, prorsus immune se præstiterit;
quemadmodum non ante multos annos Pe-
sti per universam ferè Italiam immaniter
grassanti, *Magni Ducis* cura atque pru-
dentia aditum in *Hetruria* fines penitus in-
terclusit.

Primus insultus rigorem ac horrorem,
quemadmodum & Febrium intermittenti-
um accessiones, ferè perpetuum habet co-
mitem. Mox vomitus enormes, dolor cir-
ca cordis regionem (ac si torculari preme-
rentur) Febris ardens usitatâ symptoma-
tum *undequam* stipata, indefinenter ægros
divexant, donec aut mors ipsa, aut benigna
Bubonis vel Parotidis eruptio, quæ ma-
teriam morbificam foràs ablegat, eos ab
luctuosissimo discrimine liberet. Rariùs
quidem accidit, ut citra ullam Febris pre-
sensionem ingruat, ac homines de impro-
viso è medio tollat, maculis purpureis,
præsentanei interitûs nuntiis, etiam dum in
foro versantur erumpentibus. Quæ repen-
tina exanimatio (quod animadversione
dignum)

dignum) nisi in Pestis admodum funeste exordio vix contingit; remittente ac refractâ jam lue, aut in annis in quibus non existit popularis, nunquam observata est. Fit etiam nonnunquam ut tumores prorumpant, nec Febre nec graviore aliquo symptomate prægresso; quanquam suspicor rigorem, & horrorem leviusculum, ac minus perceptibilem semper præcessisse. Quibus autem hoc obtingit, iis integrum est per publicas plateas pro libitu obambulare, ac communia vitæ munia, sanorum more, spretâ omni regiminis curâ, obire.

Cæterum quod ad morbi essentiam spectat, eam enucleatè definire in me non suscipio. Nec fortasse hominibus cordatioribus rem minus importunam ille facere videbitur, qui à me postulârit quid hanc aut illam ægritudinis speciem constituat, quam ego etiam facerem, si ab illo idem de *Equo* v.c. inter animalia, vel de *Betonica* inter stirpes vicissim sciscitarer. Nimirum certissimis ubique legibus, ac artificio sibi soli intellecto rerum omnium generationes Natura parens exequitur, quæque uspiam è causarum gremio in actum ac quasi in lucem educit, eorum essentias, quidditates, ac differentias constitutivas altissimis tenebris obvelat. Hinc unaquæque morborum

non

non minùs quam animalium aut vegetabilium species, affectiones sibi proprias perpetuas, ac pariter univocas ab essentia sua promanantes, sortita est. Neque interim magnoperè urgebit ista Quæstio, Quì demum morborum medela administrabitur dum causæ ipsorum nos latent? Quandoquidem non causarum, sed methodi convenientis atque experienciâ comprobata cognitione, affectuum plurimorum curatio absolvitur. Sed ut ad rem redeamus. Quoniam simularium omnium morborum ortus à qualitatibus vel primarum vel secundarum vitio (quod solum in hac rerum caligine nobis licet) deducere solemus, propè est ut credam Pestem peculiarem ac sui generis Febrim esse, quæ à particularum sanguinis spirituosiorum inflammatione, originem ducit, utpote cujus naturæ subtilissimæ, præ tenuitate suâ, maximè proportionatæ ac adæquatæ videntur. Quod si subtilitate quâ potest maximâ pollet (ut in principio & statu constitutionis Epidemicæ videre est) subito ac quasi ex improvviso calorem nativum dissipat, & ægrum e medio tollit: Cadaveribus interim hujus morbi ferociâ tam subito extinctorum, maculis purpureis undiquaque conspersis, atque fœdatis; nempe Fibris cruoris præ
intestini

intestini conflictus violentiâ dissilientibus, & compage ipsius prorsus dissolutâ. Atque hæc tragoedia præ hujus quasi flammæ subtilitate eximiâ, etiam sine aliquâ sanguinis Febrili ebullitione, vel alterius ægritudinis præensione, cietur. Secus quàm ut plurimum accidit ubi causa morifica miuùs subtilis existit & quasi obtusiori telo vitam impetit. Discriminis modus pinguiori exemplo sic adumbretur. Si acus vel quid aliud cuspide graciliori præditum pulvinari supponatur ac vi adigatur, illud, æquè ac ab obtusiore instrumento similiter adactò, in sublime non attollitur, sed perforatur. Verùm ejusmodi subitanea extinctio, rariùs occurrit, nec nisi (ut supra innuimus) circa initium Pestis, vel incrementum. Etenim, ut in aliis Febribus, plerumque rigor atque horror primùm invadit, quem calor mox excipit, & tantisper excurrit, donec particulæ cruoris inflammatae provido naturæ ductu ad Emuntoria amendantur, ac ibidem ad instar phlegmonum communium in pus vertantur. Jam si inflammatio adhuc remissior existat, Febres quas Pestilentes vulgò appellant producere solet; ut in fine pestilentis constitutionis sæpenumerò accidit, ac forsitan etiam uno alteróve post anno, donec
ista

ista Febrium species prorsus dispareat.

Certè, me iudice, in inflammatione ista quam Latini *Ignem Sacrum* appellant, quandam *Pestis* imaginem non obscuram intueri licet. Est enim morbus hic apud saniores Medicos, *Febris Continua* à sanguinis parte tenuiori corrupta, ac inflammata originem ducens, quâ ut natura se liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit, in qua Tumor, aut potius (cum tumor adeò notabilis sepe non appareat) *Macula rubra*, lata, dispersa, quam *Rosam* appellant, oritur. Solvitur autem ista *Febris*, postquam uno atque altero die ægrum afflxit, criticè per hunc tumorem, & proinde aliquando in glandulis sub alis vel in inguinibus dolor, ut etiam in *Peste* fieri consuevit. Et ferè invadit hoc malum ut *Pestilentia*, cum horrore & insequenti calore *Febili*, ita ut qui ipsum ante non sunt passi, existiment huc pestifera se corripì, donec tandem in crure aut alio loco sese affectus prodat. Quibus accedit quod & maligni aliquid huic morbo inesse nonnulli Authores suspicantur, ac proinde curationem in sudoriferorum atque alexipharmacorum usu constituunt. Hæc quidem flamma, ubi Ebullitionem commoverit, cujus ope particula sanguinis leviusculè ustula

*Vid Sen-
nertum, lib.
2. cap. 16.
de feb.
Sympt.
contin.*

late ac quasi siderata brevi spatio foras
ablegantur, sponte sua, nec ulteriorem
noxam molita, extinguitur.

Veruntamen Ignis noster isto *Sacro* longe
divinior est, ut qui summâ quâ pollet
substantiæ tenuitate intimiores corporis
recessus ad instar fulgetri permeare aptus
natus sit, spiritibus cruoris derepente pro-
fligatis, ipsiusque compage nonnunquam
citius dissolutâ, quam Natura præcipiti
malo oppressa, Ebullitionem Febrilem (so-
lennem nempe machinam quâ quicquid
sanguini infestum est, suis è finibus amove-
re satagit) concitare valeat.

Quod si quis mihi hic litterem paret de eo
quod hunc morbum ab Inflammatione ori-
ri existimem, is attendat non modo Febris
præsentiam, sed & complura alia huic sen-
tentia suffragari; nempe sanguinis detrac-
ti colorem, qui Pleuriticorum ac Rheu-
matismo laborantium sanguinem planè
æmulatur; adustam Anthracum faciem,
Pyrotici actualis impressioni non absimi-
lem; necnon Bubones ipsos, qui inflam-
mationem æquè solenniter excipiunt ac
eandem alii cujuscunque generis tumores
consequi solent, uti & inflammationes ple-
uraque omnes in abscessum terminantur.
Quin & anni tempestas quâ Epidemica
Pests

Pestis, ut plurimum exoritur, ad hanc rem symbolum suum conferre videtur: Eodem enim tempore, nimirum quod inter vernum æstivum que medium est, *Pleuritides, Angina* aliæque inflammati sanguinis affectiones populariter ingruere consueverunt: quemadmodum etiam nunquam frequentiores mihi visæ sunt, quàm per aliquot septimanas, quæ nupera *Pestis Londinensis* exortum antecesserunt. Nec verò nullius est momenti illum ipsam antum tot millium strage funestum, alioquin mitissimum ac saluberrimum extitisse; omnesque qui à Peste immunes persisterunt nunquam meliori valetudine usos fuisse; quin & eos qui ab eadem convalescent, cachexiæ aliisque affectibus à residua priorum morborum labe provenire solitis, non magis obnoxios deinceps vixisse. Quibus accedit, quod & quantæcunque latitudinis apostemata ea carbunculi, postquam inflammata particula una cum sanie decessissent, Chirurgicis auxiliis, iisque non admodum conquisitis facile sanata fuerint.

Verum perquirat hic fortasse aliquis, si Pestis in inflammatione quadam consistat, qui fiat ut medicamenta calidioris census, qualia sunt *Alexipharmaca* propè omnia,

tum ad huiusce affectus Therapeiam, quam Prophylaxin tanto cum fructu usurpentur. Cui respondeo, illa duntaxat per accidenti auxilium præstare, nempe Diaphorescos, quam suscitant, beneficio, quo particule sanguinis inflammatae diffillantur, atque exterminantur. Quod si fortè exhibita sudores commovere non valeant (ut per sepe accidit) mox sanguinis incendium ab additio calore magis efferatum, eorum noxam palam proclamat. Prophylaxin ut verbo attingam, non sum nescius etiam ad illam *Antidotalium* calidorum usum passim deprædicari, at quo emolumento adhuc probandum restat. Imò vinum liberius ingurgitatum, aliaque fortiora præservativa statim horis dictim assumpta, complures, qui aliàs salvi intactique verisimiliter permanissent, in hunc effectum coniecerunt.

Quod ad harum Februm Therapeiam attingit, erunt fortasse qui me temeritatis atque arrogantia eo nomine infimulabunt, quòd ab Urbe dum nupera Pestis grassaretur, maximam partem conplurium milliarium intervallo semotus, adeoque observationum copia minùs instructus, de hac re tamen dislerere sustineam. Verùm cum Medicis illis longè peritioribus, quibus per totum calamitosæ luis decursum inter media

media pericula & mille mortis imagines commorandi animus ac fiducia non defuisset, tamen ea quæ crebrior usu de hujusce morbi ingenio annotassent, in lucem edendi voluntas hactenus defuit, mitiorem, uti spero, de consilio meo sententiam laturi sunt omnes boni, quod meam de truculentissimo affectu sententiam, paucis quidem, sed propriis observationibus superstructam, in medium expromam.

Ac primus quidem locus *Indicationibus curativis* debetur, quæ eò in universum dirigenda sunt, aut ut naturæ ductum in exterminando morbo accuratè sequentes, eidem subsidiariam porrigamus manum; aut ut methodo, quâ natura in intestino hoc hoste debellando uti solet, minimè fidentes, diversam ac tutiorem ex nostro penu atque artificio vicè illius substituamus. Nisi fortè hic aliquis regerat rem etiam satis feliciter per pestifuga alexiteria geri posse, quorum ingentem apud Practicos copiam reperire est. Verùm enim verò annon auxiliùm quod præstant hujusmodi medicamenta, potius manifestæ ipsorum facultati, quàm sudores affatim proliciendo simul materiæ morbificæ exitum aperiant, quàm occultæ cuidam indoli quâ à Natura ad Pestilentis malignitatis labem delendam donata fuerint,

referri debeat, magnam atque ancipitem habet disceptationem. Nec de hisce tantummodò, sed & de aliorum morborum Alexiteriis dubitandum est, utrum evacuationem aliquam sollicitando, potius quàm virtute quadam specificâ agrotantibus non succurrant. Qui enim, verbi gratia, in *la Venerea* vel *Mercurium* vel *salsaparillam*, veneni in isto morbo reperti alexipharmaca objiciat, adducenda sunt ei curationum exempla, in quibus ille sine sputo aut secessu, hæc vero sine sudoris suscitatione sanitatem aliquando restituerit; quod ego quidem credo ei admodum difficile futurum. Mihi autem verisimile est, peculiare Pestis remedium, propriumque ipsius perniciiei alexiterium adhuc in naturæ sinu abditum delitescere, nec eandem nisi ratione quâdam mechanicâ tolli posse.

Quocirca ut intentionem illam priorem paulò plenius expendamus, quæ eo spectat ut Naturæ in materiæ morbificæ exterminatione suo more & modo auxilium suppediteretur; advertendum venit, quòd in verâ Peste Natura, dum neque sponte sua aberrat, neque vi aliquâ transversim agitur, per abscessum aliquem in Emunctoriis erumpentem, unde materiæ exitus patescit, negotium suum exequitur. Atqui in Febre quam

quam Pestilentem nuncupamus, mediante diaphoresi per universam corporis superficiem idem efficitur. Unde colligere est, pro diversa, quam natura in utroque morbo præmonstrat, viâ ac ordine, etiam diversam medendi rationem institui debere. Nimirum si quis materiam veræ Pests, ope sudoris amoliri satagat, is diversâ à naturâ viâ insistit, utpote quæ id per apostemata molitur. Contrâ verò qui aliâs quàm per sudores Febris Pestilentis materiam eliminare tentat, is cursum instituit cum naturæ ductu ac *επι* nequaquam convenientem. Caterùm in Peste verâ, quonam idoneo ac certo remedium genere naturalis morbigica materiæ ejectio, id est, apostematum eruptio promoveri possit, nondum constat; nisi quis fortè victum corroborantem atque Cardiaca ad illud conferre posse existimet; quæ tamen multum dubitarent ne agrum, jamjam plus æquo calefcentem, in majorem æstum conjiciant. Certè sudores in hoc casu frustrâ esse compertissimum habeo; quanquam haud inficior, post magnos sudores ad trium quatuorve horarum spatium productos, ac deinde abruptos, tumorem se in conspectum dare; quem ego à sudore proficisci minimè arbitror; utpote quo vigente, nul-

lum appareat eruptionis indicium ; finito quidem veluti per accidentis consequatur, nimirum cum jam aliquam sarcinæ partem, quæ naturam plus satis gravabat, sudores abstulerint, ac corpus à Cardiacis ad Diaphoresin sulcitandam propinatis, vehementius incalêscat. Verum quàm fallax & infida sit, hæc peccantis materiæ per apostemata à sudoribus foràs evocata, exterminatio, testor funestos eorum exitus qui hoc modo tractati fuerunt, è quibus vix tertius quisque (ut modestissimè dicam) medicationis ac morbi periculum evasit. E contra vero multi, quibus laudabili ritu tumores eruperunt, etiam dum negotiis suis intenti versarentur, nec ullius sive naturalis sive vitalis sive denique animalis facultatis læsione perceptâ, sanitatem brevi recuperarunt ; nisi qui malo suo fato in medicamentum aliquem incidentes, ejusque monitu, quantumvis corpore pariter ac animo optimè valentes, ad sudandum in cubilibus compositi, ab eo ipso tempore deterius se habere inceperint, ac demum ingravescente ægritudine, inauspicati consilii noxam suo interitu comprobarunt. Verum lubricam atque aleæ plenam in se esse hujusce morbi per tumores judicationem ex eo manifestum est, quòd interdum

Bubo

Bubo qui primum laudabiliter ac cum symptomatum remissione protuberavit, postea ex improvise dispareat, ejusque loco, Maculae purpureae, certissimi mortis indices, succedant; cujus retrocessionis causa magnis illis sudoribus ad eruptionem promovendam destinatis, jure tribuenda videtur, ut qui bonam materiae partem, quae tumoris molem infercire ac sustentare debuerat, alioversum per ambitum corporis distrahendo ac dissipando leves in auras disflaverint. Ut ut sit, hoc saltem planissime constat, ceteris affectibus, à Dei Opt. Max. benignitate, certam amoliendae causae morbiicae rationem, huic autem, enormium delictorum flagello, non nisi lubricam admodum & versatilem adjunctam esse. Atque hinc fortasse non minus commodè, quam à malignitate, eximiae perniciiei causa atque origo peti possit. Nam & in *Arthritide* aliisque morbis, qui exiguam habent malignitatis suspensionem, materiae morbiicae recursus non minori certitudine fatum accersit. Ex quibus omnibus manifestò consequitur, medicum, qui in aliorum morborum medicatione, naturae ductum ac propensionem pressim, ac passibus æquis sequi tenetur, hic ejusdem auspiciis renunciare debere. Cujus effati veritatem
quia

quia paucissimi hæcenus perspexerunt, hinc numerus eorum, quos tumulo Pestis intulit, haud paulò auctior evasit.

Quare cum minimè securum sit in exterminando hoc morbo naturæ vestigiis insistere, proximo loco dispiciendum venit, quâ demum arte secundæ quam diximus Intentioni satisfaciat, nempe aliam atque à Naturali diversam, hujusce morbi solutionem aggrediendi. Hoc autem dupliciter omnino fieri posse existimo; scilicet vel per sanguinis missionem, vel per sudores. Priorem quod attinet, non sum nescius facram apud pleròsque audire in hoc morbo venæ-sectionem. Verùm vulgi præjudicia parùm moratus, rationum in hac quæstione momenta, quâ par est æquitate atque candore, paulisper expendam. Ac primum quidèmedicorum, qui grassante nuperrà lue in Urbe perstiterunt, fidem appello, Numquis eorum, Phlebotomiam largâ manu ac repetitis vicibus, necnon tumore nullo adhuc protuberante celebratam, Pestelaborantibus funestam esse animadvertit? Parcam quidèmel tumore jam conspicuo sanguinis detractionem semper damnosam esse, neutiquam mirandum est; Siquidem cum mediocris tantum quantitas cruoris adimitur, hinc Naturæ, quæ tumori

protru-

protrudendo totas intendit vires, rei administratione è manibus eripitur, nec interea alia satis efficax materiam morbificam evacuandi, ratio substituitur. Apparente autem jam tumore, celebrata venæ-sectio, cum à peripheria ad centrum trahat, motui naturæ, qui fit à centro ad circumferentiam, inducit motum planè adversantem. Nihilominus vix quicquam frequentius factitatum videas, quàm Phlebotomia, perverso hoc ritu administratæ, noxam, à contrariæ sententiæ patronis universim ac in genere adversus sanguinis in hoc morbo detractionem validissimi argumenti loco torqueri; uti in *Diemerbroeckio* aliisque Observationum scriptoribus passim videre est. Quod ad me attinet, equidem eorum ratiocinationi assentiri non possum, donec intellexero, quid Quæstioni superius propositæ respondeant. Sanè Venæ-sectionem in Peste convenire, complures iique gravissimi scriptores jampridem senserunt; quorum præcipui sunt *Ludovicus Mercatus*, *Joannes Costæus*, *Nicolaus Massa*, *Ludovicus Septalius*, *Trincavellius*, *Forestus*, *Mercurialis*, *Altomarus*, *Paschalius*, *Ander-nacius*, *Pereda*, *Zacutus Lucitanus*, *Fonsæca*, aliique. Verùm qui totum curationis negotium in copiosa, qualem nos postulamus, sanguine

cap. 7. De
curatione
per vena-
sectionem.

sanguinis detractiōe collocaverit, unus quod sciam, repertus est *Leonardus Botallus*, medicus superioris sæculi celeberrimus, quem, ne solus in hac palæstra versari videar, Lector accipiet suis ipsius verbis de hac re differentem. Ego (inquit) ut uno verbo dicam, nullam Pestem esse puto, cui hæc non possit esse salutaris supra omnia remedia; modo opportune & quantitate convenienti usurpata sit; ratus eam aliquando inutilem inventam fuisse, propterea quod aut tardius aut parcius quàm opus esset, aut quod utroque modo circa eam usurpandam peccatum sit. Et paulò post hæc subjungit; At in tanta timiditate & parca detractiōe quæ fieri potest ut quis recte possit judicare quantum ea in Pestilenti morbo prodesse valeat, aut obesse? Non enim morbus pro cuius curatione requirebatur detractio librarum quatuor sanguinis, in quo una tantum detrahitur, si hominem interficiat, ideo interficit, quia sanguis est missus, sed quia non iusto modo missus est, nec fortè etiam opportune. Verùm nebulones nequissimi & ignavissimi in id semper culpam convertere satagunt, non quod nocuit, sed quod per nefas à cunctis vituperari exoptant. Aut si id nequitia non faciant, ignorantia tamen prave dispositionis efficiunt: utraque certe perniciosa, sed illa magis. Quæ omnia experientiâ

experientiâ confirmaturus, paulò inferiùs sic pergit; *His observatis nemo rationis capax jure in his morbis vituperare missionem sanguinis potest, sed mirificè & tanquam divinum auxilium commendare, extollere, & confidenter usurpare; quod ipse profecto ab annis quindecim facio. Ideo in morbis Pestilentibus, in obsidione Rupellarum, & Montibus Hannoniæ abhinc quadriennium & Parisiis toto hoc biennio, & Cameraci anno proxime actò, in omnibus meis agrotis (qui innumeri fuerunt) nullum præsentius ac salutaris reperi ipsa largâ & tempestivâ sanguinis missione. Deinde ad curationum exempla descendit, quæ brevitati studens, hùc transferre supersedeo. Libet tamen rei in hac nostra Britannia ante aliquot annos gestæ historiam oppidò raram ac à proposito nostro non alienam, hìc loci apponere.*

Cùm inter ceteras belli civilis calamitates quæ hanc patriam nostram miserrimè affligerunt, pestis etiam multis in locis grassaretur, ac fortè in Castrum *Dunstar*, quod in provincia *Sommertonensi* situm est, aliunde invec̃ta, aliquot præsidariis cum macularum efflorescentia derepentà exanimatis, complures etiam alios corripuisset. Chirurgus quidam qui à longa in regionibus

bus exteris peregrinatione redux tunc temporis stipendia inter alios faciebat, à præfidi præfecto enixè rogat ut sibi liceret commilitonibus suis truculento morbo correptis pro virili succurrere, quo annuente, singulis agris, statim à primo morbi insultu, atque nullo adhuc tumore conspicuo, sanguinem ingenti copâ detraxit donec pedibus deficere inciperent, nam stantibus ac sub dio vena pertusa est, nec aderant vascula quæ cruoris in terram effluentis mensuram definirent. Hoc facto eos in turguriola sua ad decumbendum dimisit. Et quanquam à Phlebotomia nullum omnino remedium adhibuit, tamen ex complurimis iis quos hoc modo tractasset, mirum dictu, ne unus quidem desideratus est. Vir Nobilissimus juxta ac morum probitate atque fide spectabilis D. *Franciscus Windham* militum Tribunus, ac prædicti castrî tunc temporis Præfectus, mihi hæc retulit, & etiamnum in vivis est, pro eâ quæ est humanitate rei gestæ veritatem cuilibet dubitanti confirmaturus.

Quid mihi met ipsi circa hanc rem singulare ac memoratu dignum aliquando observare contigit, Lector inferius accipiet, ubi pauca ea quæ deserviente nuper à Peste *Londonensi* à me usâ atque experientiâ annotata

annotata fuerunt, inferius ostendam.

Huiusce autem praxeos utilitatem etiam non solum tantum ac judicio assequor, verum etiam reipsa atque editis experimentis dudum exploravi, tamen Pestilentis fermenti per diaphoresin dissipatio, prae ejusdem per Venæ-sectionem evacuatione mihi multis nominibus arridet; utpote quæ nec agrorum vires æquè prosterнат, nec medicum infamiae periculo objiciat. Atqui & hæc difficultatibus suis non vacat; Primum enim, multis, ac præsertim calidioris temperamenti juvenibus, sudores agrius proliciuntur; cujusmodi agrotos, quò hydroticis fortioribus, ac cumulationi tegumentorum pondere diaphoresin conciere satagas, eò manifestius Phrenitidis periculum adduces; aut quod tristioris adhuc ominis est, vana spe aliquantisper lætatus, tandem pro sudoribus *Exanthemata Pestilentialia* elicies. Cum enim præcipua huiusce mali labe in spirituosiori massa sanguineæ parte resideat, unde crassiorum particularum exagitatio nonnihil languidior quam in aliis inflammationibus plerumque existat, tenuior illa portio novæ caloris accessione in majorem rabiem acta, impetu demum facto omnes cruoris fibras ultra texturæ modum distensas prorsus frangit

frangit ac comminuit. A quâ fibrarum sanguinearum dissolutione macularum Pestilentialium causam petendam esse censet, quippe non secus ac *vibices* à plaga fortiore in partem aliquam corporis musculosam inflicta, primò intensius rubicundæ in cutem efflorescunt, ac brevi post tempore liyorem quendam aut nigredinem induunt.

Deindè verò, in corporibus quæ satè promptè in sudorem solvuntur, si diaphoretis justo prematurius (nempe totâ materiâ morbosâ nondum penitus dissipatâ) abruptatur, bubonum, qui laudabiliter quidem sub finem sudoris prodire inceperant, postea deterior evadit conditio. Nam subductâ quæ eos in molem attollere deberet materiæ parte, aut de facili intro remeant, aut saltem ad legitimos abscessus, nunquam perducuntur (quemadmodum etiam in Variolis accidere solet, quoties ager per primos dies impensius sudavit) recepto autem denuò intra muros hoste feraci, in sanguine commotio excitatur, cuius operâ eo quo superius inuimus modo, sæpe ecchymata imminenti lethi indicia foras propelluntur.

Verùm quibusnam modis his aliisque difficultatibus obviâiri possit, ut luctulentiùs pateat, quid in hoc morbo à me pro

pro modulo meo factum observatumque fuerit, initio à nuperæ luis primordiis ducto, summâ fide edisserere lubet.

Nobilem foeminam ineunte *Mai*o anno 1665 ætatis circiter 21 annorum, ac temperamento sanguineo præditam invisi. Præter Febrem ardentem quæ paulò antè invaserat, vomitiones importunæ, aliaque symptomata Febrilia ægram excruciabant. Curationem à Venæ-sectione auspicatus, postero die ad præcavendam Diarrhœam, quæ, ut in hujusce Tractatûs initio monuimus, ob omissam, quod postulabat in principio morbi vomendi propensio. Emetici exhibitionem, defervescente Febre supervenire consuevit, Vomitorium imperavi, quod satis commodè ventriculi saburram elicit. Postero mane, cum ægram iterum adirem, ei alvum profluere intelligo, quæ res, ab aliquot annorum usu insolentior visa, mihi non levem sollicitudinem iniecit. Exinde autem Febrem non vulgaris generis esse judicavi (quemadmodum etiam eventus docuit) proindeque aliam ab eâ, quæ superius tradita est, quæque constanti successûs serie hætenus à me usurpata fuisset, medendi rationem sibi vindicare. Quocirca, adscito in negotii societatem medico alio seniore, venæ-se-

L

ctio,

ctio, quam ægrotantis ætas, temperamentum, ac inordinata sanguinis ebullitio flagitare videbantur, ex communi nostro consilio iterum celebrata est; etiam cardiaca moderatè refrigerantia propinata, ac denique clysmata alternis diebus injecta sunt. Sub finem ægritudinis, quoniam symptomata valdè anomala ac inconfueta, malignitatis egregiæ indicia, ingruiebant, ex Alexipharmacorum classe fortiora aliquot præscripsimus. Quibus tamen omnibus nequicquam proficientibus, ægra circa diem decimum quartum è vivis excessit. Insolitum hujusce Febris ingenium per aliquot post dies animum meum variè exagitabat; ac tandem in memoriam revocans, summum ardorem, etiam post reiteratam venæsectionem, in prædicta ægrâ perseverasse; ruborem genarum adfuisse; cruoris aliquot guttulas paulò ante mortem è naribus fluxisse; necnon sanguinem ipsius in acetabulis refrigeratum, ei qui à Pleuritidis detrahitur, non absimilem fuisse; quin & tussim aliquam & obscuros quosdam in partibus vitalibus dolores emicuisse; porro & eam anni tempestatem incubuisse, quæ finem veris ac initium æstatis complectitur, quæque Febribus continuis producendis minùs esset idonea (illæ enim hoc tempore

tempore sua sponte quasi dissiliunt & in intermittentium classem se reponunt, vel in Pleuritides atque id genus alias inflammationes præcipites ruunt) denique Pleuritides eo ipso tempore admodum populares fuisse: His inquam omnibus ritè perpensis, in eam deveni sententiam, ut Febrim hanc, etsi pathognomicis Pleuritidis, aut etiam Peripneumoniæ signis destitutam, tamen symptomatis rationem habuisse, judicarem, inflammationis cujusdam respectu circa partes spiritales delitescens; quippe nullus aderat lateris dolor, nulla insignis spirandi difficultas. Ut rem contraham, eò tandem deveni ut eadem omninò mihi methodo procedendum fuisse in prædicto casu arbitrarer, quâ in Pleuritide sæpius cum successu singulari usus fueram. Quæ sententia deinceps feliciter atque ex voto cessit. Vocatus enim non multò post ad hominem consimili prorsus modo ægotantem, reiteratis venæ-sectionibus, quales ad Pleuritidem suprà laudantur, curationem commisi & absolvi. Circa mensis modò memorati exitum atque initium *Junii*, complures operam meam implorantes ab eadem Febre (quæ jam valde populariter grassabatur) prædictæ praxeos beneficio convalescerunt. Ab hoc tempore immaniter de-

bacchari cæpit calamitosa illa Pestis, quæ
 eò tandem truculentia devenit, ut septem
 dierum spatio totidem animarum millia in
 una urbe extinxerit.

Febri autem illi de qua modo loquebar,
 an pestis appellatio attribui mereatur, non
 aulam definitò pronuntiare. Hoc tamen
 exploratè cognitum habeo, omnibus, quos
 illo & aliquanto post tempore, ipsissima
 Pestis cum universo symptomatum sibi pe-
 culiarium apparatu in mea vicinia afflixit,
 eandem tam in primo morbi insultu quàm
 in decursu, accidentium *ovis epulæ* adfu-
 isse. Cæterùm cùm proximo pariete arden-
 te propiùs ædibus meis immineret pericu-
 lum, ego tandem amicorum suasu numero-
 sissimis fugientium turbis me adjunxi, fa-
 miliâ etiam meâ ad aliquot ab Urbe lapides
 subductâ. Eò tamen vicinis meis maturiùs
 redii, ac dum calamitosæ illius Luis in tan-
 tum perseveraret sævitia, ut fieri non po-
 tuit quin meliorum medicorum penuria ad
 Pestiferorum auxilium advocarer. Nec
 multò post, complures Febricitantes invisi,
 quorum Febrem, illius quæ ante decessum
 meum tam prosperis ægrorum rebus à me
 tractata fuisset, morem atque genium
 æmulari non sine magna admiratione de-
 prehendi. Ideoque propriâ experienciâ
 fretus

fretus ceu duce, quibuscunque præceptis umbratilibus anteposendo, Phlebotomiam similiter administrare non dubitavi.

Hunc autem ritum imminuendi liberalius sanguinem (cui etiam Ptisanæ ac dietæ id genus refrigerantis usus accessit) in multis ægris miro profectu continuavi, donec tandem in nonnullorum tractatione solito successu destitutus præ adstantium protervia, qui præjudiciis inanibus occupati, debitam sanguinis quantitatem auferri non patiebantur, magno ægrotantium malo, quibus (saltèm dum in hoc cardine curandi scopus versaretur) sanguis aut sufficienti quantitate, aut non omninò detrahendus fuerat, insignem obicem conatibus meis oppositum sensi, ac proindè alium à venæ-sectione huic morbo occurrendi modum reperiri, magnoperè ex usu futurum judicavi. Nocumenti quod aliquando insons dedi, non ex eo quòd sanguinem ademerim, sed quòd ex voto eundem adimere impeditus fuerim, exemplum hîc adducam. Vocatus ad juvenem quendam, temperamento sanguineo ac habitu athletico præditum, quem Febris vehementior cum doloribus capitis vertiginosis, vomitu enormi, aliisque id genus symptomatibus à biduo corripuerat, cum nullum adesse

tumoris signum interrogatus responderet, statim liberali manu sanguinem emitti imperavi, cujus refrigerati superficies puriformem Pleuriticorum sanguinem referebat, præscriptâ etiam ptisanâ cum jusculis ac Julapiis refrigerantibus. A meridie pro secunda vice parem sanguinis jacturam subiit, quâ etiam sequente aurorâ similiter multatus est. Sub hujus autem diei exitu ægrum meum invisens, eum quidem multò melius se habere, & nihilominus amicos ejus adversus ulteriorem venæ-sectionem animis vehementer obstinasse deprehendo; quam tamen ego denuò celebrandam esse enixè contendi, superesse alteram duntaxat venæ-sectionem dictitans, quæ ægrum in sicco collocaret; sin contrâ niti pergerent, satius fuisse ut nullo omnino sanguine detractò curatio per sudores instituta fuisset; uno verbo, ægrum certò certius interiturum. Præsagium eventus confirmavit; nam dum hæc altercatio rei agenda occasionem corrupisset, maculæ purpureæ postridiè eruperunt; nimirum materiæ peccantis reliquiis, quas radicitus evacuari oportuit, cum jam omnem abscessûs spem Phlebotomia totiès repetita abstulisset, morâ suâ universam cruoris massam pervertentibus, ejusdemque compagem subtilitate

tate eximiâ disrumpentibus: Ager autem post aliquot horas fatis concessit. Cum ergo frequentior hujusmodi obstaculorum occurfus mihi molestiam facesseret, magnâ cogitandi sollicitudine mecum agitavi, equis demum reperiri possit medendi modus qui morbum non minùs efficacitèr abigeret, nec hominum offensionem æquè incurreret. Re diù multùmque apud animum meum deliberatâ, tandem in hanc methodum incidi, quam nunquam non proficuum, ac omnibus numeris absolutam deinceps expertus sum.

Primò, siquidem tumor nondum pro-*Curatio.*
tuberaret, sanguinem pro ægrotantis viribus ac temperamento, moderatè detraxi, quò facto, Diaphoresis, cujus aliàs sollicitatio in nonnullis corporibus non modò summam habebat difficultatem, verùm etiam majoris incendii proindeque ecchymatum purpureorum periculum minitabatur, facilis erat atque expedita. Atque hanc sanguinis jacturam, quæ utut exigua aliàs gravissimum incommodum attulisset, diaphoreseos immediatè insequentis beneficium abundè compensavit. Post Venæ-sectionem (quam in lecto celebrandam curavi, cum jam omnia ad sudores proliciendos in promptu essent) ne vel minimâ interpo-

sitâ morâ stragulis ægrum obrui, ac lacini-
am laneam sincipiti alligari iussi; quæ qui-
dè capitis obtectio ad sudorem ciendum
plùs proficit quàm quis facillè crediderit.
Deinde, si vomitus non adesset, hæc &
similia hydrotica exhibui; & *Theriac. An-
drom.* 3 ß. *El. de ovo* 3 j. *pul. è chel. crancor.*
comp. gr. xij. *cochinell.* gr. viij. *croci.* gr. iij.
cum s. q. succi. kermes. f. bolus, quem sumat.
6â quaque hora, *superbibendo Cochl.* vj. *seq-
Jalapij.*

& *Aq. Car. benedicti & scord. comp. an.*
3 iij. aq. theriac. still. 3 ij. syr. caryophill. 3 j.
misc. f. Jul.

Quòd si vomitio interpellaret, ut in Pe-
ste ac Febribus Pestilentialibus sæpissimè
accidit, medicamentum sudoriferum tan-
tis pèr propinare distuli, donec solo tegu-
mentorum pondere (nisi quod lintheaminis
pars subindè ad colligendos halitus vultui
superinduceretur) sudor promanare inci-
peret. Nam (quòd quidè observatu
summè dignum est) cùm matèriæ morbi-
ficæ radii versus ambitum corporis sese
exporrigant, illicò alvi profluvium & vo-
mitiones, ab eisdem introrsum reflexis, ac
in ventriculum & intestina decumbentibus
provenientes, ultrò sedantur: Adeò ut
quantacunque stomachi subversio præ-
cesserit,

cesserit, assumpta deinceps medicamenta probè retineantur, ac ad sudores ex voto proliciendos conducant. Memini cùm me aliquandò Pharmacopola quidam ad fratrem suum ex Febre Pestilentiali graviter ægotante vocasset, atque ego de medicamento ad sudorem sulcitandum exhibendo, sermonem injicerem, retulit se jam jam varia eaque fortiora sudorifera incassum propinasse, siquidem æger omnia vomitu rejecerat. Cui ego, adduceret, inquam, ex omnibus iis quæ antea exhibuisset vel ingratissimum ac summè fastidiosum, me faciliè effecturum, ne illud deinceps evomeretur. Promissi fidem eventus liberavit; quippe æger, ubi à sola stragulorum mole paululùm maduisset, largiorem Theriacæ Venetæ bolum deglutivit ac retinuit, cujus beneficio in copiosiore sudorem conjectus, incolumitatem recuperavit. Sed ut ad institutum redeam, inceptam jam diaphoresin, haustibus Zythogalæ salviâ alteratæ, vel cerevisiæ, cui macis aliquantulum incoxerit, subinde repetitis, ad naturalis diei spatium continuari præcepi, abstertione interim omni religiose interdictâ; imò nec infra quatuor ac viginti horas à sudoribus finitis indusium utcunque madidum ac immundum mutari permitto.

Id

Id quon summâ cautelâ observari velim.
Quòd si sudatio angustiori temporis limite
circumscribatur, recrudescit illico sympto-
matum sævitia, atque ægroti salus, quam
prolixior diaphoresis extra aleam consti-
tuisset, in acie novaculæ relinquitur. Et
profectò *Diemerbroeckium* aliosque nequeo
satis mirari, quoties adverto eos tam levi
pretextu ad diaphoresin interpolandam
adduci, ut scilicet ægotantium viribus
consultatur. Primò enim ægrum sudore dis-
fluentem viribus meliùs quàm antea constare,
nemini in hujus morbi medicatione vel
tantillùm versato non potest esse animad-
versum. Quid me in hac re usus atque ex-
perientia docuit, palàm eloqui ac etiam
propugnare non verebor. Multi, me au-
thore in 24. horarum diaphoresin coniecti,
tantum abest ut se exinde debiliores factos
quererentur, quin potiùs quantum super-
vacanei humoris sudando decessisset, tan-
tundem novi roboris sive acrevissent profite-
rentur. Circa horas autem aliquot posteri-
ores sæpe non sine stupore observavi erum-
pere sudorem quendam, priore illo, quem
vis medicaminum exprellerat, magis na-
turalem, genuinum, copiosum, quique
multò plus levaminis afferret, planè ac si
verè criticus foret ac totius morbi eradica-
tivus.

tivus. Porro in summo sudoris vigore jusculis ac forbilibus confortativis ægrum reficere, quid secum trahat incommodi non, video, ideoque ad nihilum recidit illa ob-
jectio de virium ad longos sudores perfe-
rendos impotentiâ. Si qua igitur defectio
sub finem imminere videatur, jusculi ex
pullo tantillum, vitellum ovi, vel his simi-
lia forberi permitto; quæ cum cardiacis &
haustibus ad sudorem continuandum ex
more destinatis, virium labefactioni ab-
undè succurrunt. Cæterum in re adeò ma-
nifestâ non opus est ut plura argumenta ad-
ducam: Etenim, quod hujus praxeos uti-
litatem palàm proclamat, videre est, quòd
quamdiù æger sudore disluit benè se habe-
re existimet, neque minùs ex astantium ju-
dicio res tota in vado constituta videatur;
Atqui quamprimùm corpus arefcere inci-
pit ac sudor abruptitur, omnia in pejus
ruant, morbo quasi post liminè rede-
unte.

Per horas à finito sudore viginti qua-
tuor, moneo ut frigus cautè vitetur, indu-
sium sponte suâ in corpore arefcere per-
mittatur, potulenta omnia calidiuscule
hauriantur, & Zythogalæ salviâ alteratæ
usus etiamnum continuetur. In sequenti
luce commune Catharticum exhibeo. At-
que

que hâc medendi ratione, anno à Pestis proximo, complurimis Febre Pestilentiali correptis sanitatem restitui, adeò ut unus quidem ex eo morbo mihi desideratus est, postquam eandem exercere inceperam.

Verùm ubi tumor jam enatus fuerit, venam aperire, etiam in corpore ad sudandum quantumvis inhabili, hæcenus non sustinui, veritus ne materiâ morbificâ depleta vasa confestim remeante, subitaneus ægri interitus destinatam diaphoresin anteverteret. Nihilominus fortasse salutò administrari poterit Phlebotomia, modò confestim ab ea peractâ, ac nullâ morâ interjectâ eliciantur sudores, qui ad spaciū superiùs requisitum producti, omnem tumoris molem paulatim absumere ac dissipare valeant; idque longè minore salutis periculo, quàm si legitima apostematismaturatio, quæ in præcipiti affectu admodum incerta ac fallax existit, seriùs expectaretur.

Denique, ut ad calcem tandem perveniam, sicubi circa Theoriam me hallucinatum fuisse Lector deprehendat, errori veniam peto; verùm quod ad Praxim attinet, profiteor me omnia ex vero tradidisse, nihilque uspiam proposuisse, nisi quod probè

probè exploratum habeam. Sanè cùm supremus vitæ meæ instabit dies, confido mihi adfuturum alacrem in præcordiis testem, me non solùm ægrorum omnium, cujuscunque demum sortis, qui sese curæ meæ concrediderant, summâ fide ac diligentia salutem procurasse (quorum interim nemo à me aliàs tractatus est, quàm ego memet tractari cuperem, si mihi ex iisdem morbis ægrotare contingeret) verùm etiam pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendisse, ut si quo modo fieri possit, morborum medela post cineres meos majori cum certitudine administraretur; ratus quantulamcunque in hoc scientiæ genere accessionem, etsi nihil magnificentius, quàm *odontalgia* aut *clavorum pedibus* in nascentium, curationem edoceat, longè maximi faciendam esse, præ inani subtilium speculationum pompâ, ac levicularum rerum notitiâ, quæ fortassè Medico ad abigendos morbos non magis ex usu futura est, quàm *Architecto* ad construendas ædes *Musicæ* artis peritiâ.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis fortè sinistra interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam saltem non satis assequatur, postremo loco subjungam. In præcedenti

cedenti nempe Diatribâ, *Natura* nomine
 sapius utor, illique varios effectus attri-
 buo, perinde quasi rem aliquam singula-
 rem & seorsim subsistentem, sed per totam
 hanc mundi machinam ubique diffusam
 sub hoc titulo mihi repræsentarem, quæ
 ratione aliquâ & consilio freta corpora
 quævis regeret ac moderaretur: quale
 quidpiam de *Mundi Anima* nonnulli Phi-
 losophorum cogitasse videntur. Verum ad
 me quod attinet, uti nec rerum, ita nec
 verborum novitatem affecto; adeoque
 antiquam quidem vocem, sed sensu (ni
 fallor) & sobrio, & à sanis omnibus non
 intellecto solum, verum etiam usitato, in
 hisce pagellis usurpavi. Ego enim quoties
Naturam nomino, toties *causarum naturalium*
complexum quendam significari volo;
 quæ quidem causæ brutæ licet, atque om-
 ni consilio destitutæ, non tamen sine sum-
 mo consilio reguntur, dum suas quæque
 operationes edunt, suosque effectus exe-
 quuntur. Nimirum supremum illud Nu-
 men cujus vi producta sunt omnia, & à
 cujus nutu dependent, infinitâ suâ sapi-
 entiâ sic disponit omnia, ut ad opera
 destinata se certo quodam ordine atque
 methodo accingant, neque frustra quic-
 quam

quam molita, neque nisi quod optimum
est, ac toti Rerum Fabricæ, suisque
privatis naturis maximè accommodum,
exequentia : perinde atque automata
non pro suo, sed artificis consilio moven-
tur.

SECTIONIO

... of the ...
 ... of the ...
 ... of the ...
 ... of the ...

OF THE

SECTIO TERTIA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica Annorum 1667,
1668, partim etiam Anni 1669,
Londini.*

ANno 1667, appetente Æquinoctio Verno, *Variolæ*, quæ durante illâ, quæ proximè est prægressa, constitutione Pestilentiali, vel prorsus delituerant, vel rarissimè comparuerant, caput cœperunt attollere, jamque indies latius grassantes, sub Autumno Ἐπιδημῶνται τοι factæ sunt; à quo tempore paulatim imminutâ vi, superveniente brumali frigore parcius lacescebant; at proximo Vere adolecente, postliminiò invaluit hic morbus viguitque, donec ab insequentis hyemis gelu, uti priùs, retuso impetu coerceretur. Posthæc tertio demum cum Vere surgente increbuit, ac jam languidior, & suc-

M

ciso

cifo quasi poplite, minùs latè dominabatur, quàm duabus quæ præcesserant æstibus : Mense verò Augusto 1669. penitus intercidit, Dysenteria Epidemica locum cedens. Labente primo illo biennio, quo hæc Constitutio regnabat, Variolæ plures in urbe aggrediebantur quàm unquam aliàs, quantum ego memini, seu prorsum spectes, seu retrò : Quo non obstante, cùm genuinæ per id temporis fuerint, neque mali moris, paucos jugulabant, si ingentem laborantium numerum reputemus.

Quo primùm tempore Variolæ incessabant, & novum quoddam Febris genus exortum est, à Variolis, quales se tum gerebant, non multum abhorrens, si pustularum eruptionem demas, & quæ ab illa pendent, de qua in sequentibus speciatim agemus. *Febris* hæc, licèt multò pauciores invaderet quàm Variolæ, easdem tamen duratione æquabat : Hyeme verò cùm jam illæ minuerentur, invaluit, atque, illis Vere novo invalescentibus, recessit, prædominium Epidemicorum hujus constitutionis hoc pacto illis relinquens ; Nihilominùs per hæc tempora non planè desiiit unquam, donec tandem cum Variolis mense Augusto 1669 omnino disparuit.

Binos hosce morbos Epidemicos & tertius comitabatur, ultimâ præsertim ætate, quam dicta Constitutio defamabat, *Diarrhæa* scilicet, aeris Constitutione jam tum ad subsequenter *Dysenteriam* vergente : Utut verò hæc se res habuerit, id saltem constabat, morbum hunc Febrem, quæ tunc regnabat, ita proximè attingere, ut nihil aliud esse videretur, quàm ipsa Febris introversa, & visceribus incumbens.

De tribus hisce morbis, qui soli in hac Constitutione Epidemicorum nomen sibi jure vendicabant, sigillatim jam agam, à *Variolis* initium faciens ; quas idcirco paulo insius tractabo, quoniam quæ per hos annos regnabant, mihi Genuinæ præ cæteris & *regulares* maximè videbantur, utpote eadem prorsus exhibentes *παρόμυξα*, & parili symptomatum agmine omnes, quotquot adoriebantur, ubique impetentes, & à quibus proinde, tanquam in suo genere perfectissimis, tum vera morbi Historia, tum etiam medendi methodus est desumenda. Notandum enim est, non tantum Febrim quandam propriam & peculiarem cuilibet peculiari constitutioni competere, sed peculiare etiam Variolarum genus, quæ hanc quidem speciem referunt durante hac

annorum serie, aliam verò annis sequentibus, quantumlibet inter se convenire videantur quoad certa *φαινόμενα* omnibus communia. Ita ludit natura in morborum Epidemicorum generatione! Sed ut ad rem redeam; Variolarum hujus generis Historiam ante omnia perscribam; quas ideo *Regulares* mihi licebit indigitare, ut ab *Anomalis* subsequantium annorum valeam dispescere: Tum etiam methodum adjiciam, quæ mihi in earundem *θεεραπεία* ex animo votoque maxumè cessit.

CAP. II.

Variolæ Regulares.

V*ariolæ*, quibus annis Epidemicè grassantur, si *Regulares* etiam sint atque mitiores, circa *Æquinoctium Vernal* (uti hæc de quibus sermo nobis est) ingrediuntur; quibus verò annis non tantum grassantur Epidemicè, sed & *irregulares* atque periculosioris sunt generis, maturius nonnunquam, mense putà *Januario*, invadunt. Integras familias contagio suo afflantes, nemini parcunt, cujuscunque demum ætatis is fuerit, nisi prius hoc morbo laboraverit; Neque tamen eximuntur illi, quos adulterinum Variolarum genus aliquod, ad hunc morbum nihil attinentium, prius obsederit. Duplex est harum species (ut & Variolarum quæ quibuscunque annis infectant;) vel sunt enim *Distinctæ*, vel *Confluentes*; quæ licet essentialiter, ut aiunt, non differant, per illustriora tamen quædam symptomata quæ hanc comitantur speciem, *illam* verò non item, haud difficulter ab invicem discriminantur.

1. *Interstinæ* vel *Discretæ* cum rigore atque horrore invadunt, quos mox excipiunt calor intensus admodum, Capitis & dorsivehemens dolor, vomituritio, ingens in sudores propensio (quod de Adultis dictum volo, neque enim in infantibus hujusmodi *διαθεσιν* mihi unquam observare contigit, vel ante pustularum eruptionem, vel etiam post;) doloris sensus in partibus quæ scrobiculo cordis subjacent, si manu premantur, stupor etiam & somnolentia, in infantibus præsertim, nonnunquam & Paroxysmi Epileptici: Qui si infantes Dentitione jam perfunctos corripuerint, suspicor ego ubique, Variolas in procinctu stare, quæ intra pauculas horas se exerentes, Prognostico ut plurimum fidem conciliant, & autoritatem; ita ut si forte infans insultum Epilepticum sub vesperam, quod fieri solet, patiatur, Variolæ sequente aurorâ in conspectum se dederint, & (quod sæpe sæpius observavi) quæ Variolæ infantes statim ab hujusmodi paroxysmis aggrediuntur, pustulas emittunt magnitudinis conspicuæ, mites etiam sunt, atque boni moris, & rarissimè confluunt. Atque hæc ferè sunt illa symptomata, quibus hic morbus sub initio stipatur, quæque eruptionem pustularum ut plurimum antece-

antecedunt. Quamvis interim hîc loci consentaneum fuerit subindicasse, in sanguine laxiori atque *εὐμεταβλήτῳ* nonnunquam accidere, ut separationis periodus sensim atque gradatim sine insigni aliqua ægritudine transigatur, priusquam expulsio materiæ, pustularum eruptione se prodât.

Variolæ discretæ quarto ut plurimum die, (si primum etiam incluseris) ab invasione erumpunt, nonnunquam seriùs aliquanto, ante illum verò rarissimè; quo quidem tempore vel minuuntur admodum symptomata, quod plerumque fit, vel etiam penitus evanescunt; ac proinde iis affectus satis pulchrè sibi videtur valere, nisi quod adulti in sudores propensi vix ab illis possint cohiberi, ut ut leviter tegantur; quæ quidem *διάθεσις* non nisi pustulis jam maturationem attingentibus ægrum deserit, idque suâ demum sponte. Eruptionem quod spectat, hoc se ferè habet modò: Primò pustulæ subrubræ, tenuissimarum acicularum puncta æquantes magnitudine, sparsim se produnt, faciem imprimis occupantes, vel etiam collum & pectus, dein corpus universum. Per id temporis & fauces dolor infestat, qui unâ cum pustulis surgentibus augetur, quæ indies grandescentes, & in majus fastigium elevatæ,

cutem carnesque vicinas rubore afficiunt atque inflammatione. Circiter enim *octavum* à primo insultu diem (quam in hoc morbo Epocham ubique servo) interval-
la, quæ priùs subalbebant, pro pustula-
rum quibus obsidentur numero rubere jam
incipiunt, atque in molem attolli, non sine
partium dictarum dolore tensivo & lanci-
nante, qui in horas auctus inflammationi
& tumori prædictis viam sternit; ita ut
progrediente morbo palpebræ usque adeo
impleantur extendanturque, ut æger luce
fermè privetur; qui quidem palpebra-
rum tumor vesicam inflatam ac resplen-
descendentem per easdem extensam non malè
refert.

Est etiam ubi temporius oculis capiun-
tur ægri, si nempe major pustularum vis à
prima eruptione se in illos effuderit. Proxi-
mæ à facie intumescunt manus, digitique,
pro pustularum numero, distenduntur.
Usque ad hunc diem pustulæ quæ faciem
obsederant, læves ad tactum fuere atque
rubræ, jam verò asperiores evadunt (quod
quidem primum est incipientis maturatio-
nis indicium) & subalbidæ; paulatim in-
super succum quendam luteum, colore à
favo non abludentem, evomunt. Faciei
interim & manuum inflammatio ad sum-
mum

num evecta apicem, colorem exhibet in pustularum interstitiis satis floridum, & Rosarum Damascenarum æmulum. Et sanè quò mitiores sunt Variolæ & genuinæ magis, eò etiam magis, tum ipsæ pustulæ, tum & cutis in earundem interstitiis, dictum colorem ad vivum exprimunt, qualem jam descripsi. Uti verò quæ faciem occuparunt pustulæ, asperiores quotidie ac magis flavæ pro maturationis ratione; ita è contrà, quæ manus & reliquum corpus, minus asperæ, albæque magis conspiciuntur indies. Die *undecimo*, faciei tumor atque inflammatio satis apertè recedunt, & pustulæ tam faciei quàm reliqui corporis jam maturitatem, & justam magnitudinem adeptæ, (quæ his annis ad pisum grandiusculum ascendebat) exarescunt deciduntque; atque, in hac variolarum specie, die *decimo quarto* vel *decimo quinto* ut plurimum funditus pereunt. Veruntamen manuum pustulæ, cæterarum partium pustulis pertinatiores plerumque, recentes adhuc, albæque, diei unius aut alterius morâ illas vincunt. Faciei & reliqui corporis pustulæ desquamatione, at verò manuum quæ sunt, diruptione abitum sibi parant. Pustulis faciei succedunt squamulæ furfuraceæ, quas aliquando excipiunt foveæ cutis

cutis. Etenim ubi primùm decidunt pustulæ, nulla adhuc in cute cernitur inequalitas; at verò hujusmodi squamulis exurgentibus recedentibusque vicissim, tandem excuvantur foveæ istæ quæ sæpenumero in convalescentibus ab hoc morbo diu visuntur; quamvis rarò admodum *Variola Interstincta* ulla sui linquant vestigia; atque illæ fermè solæ, quæ sex postremis anni mensibus invasere; cùm quæ hos præverterint, nullas cuti notas imprimant, nisi fortè confluerint, ut postea dicetur. Decurrente morbo omni, æger vel constipatam prorsus habet alvum, vel saltem rarissime dejicit. Atque hæc de Variolis *Discretis* dicta sunt.

2. Symptomata cum *Discretis* communia habet & illa Variolarum species, quas *Confluentes* appellavimus, nisi quòd hinc atrociora sint omnia: Febris scilicet, anxietas, atque ægritudo, vomituritio, &c. immaniùs affligunt, quibus signis Medico sagaci etiam ante eruptionem *Confluentes* se produnt. Nihilominus non ita promptè hinc in sudores dissolvitur æger ac in alio genere jam suprà descripto. Diarrhœa insuper nunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum alterumve post illam protrahitur; quod quidem in *Discreto* Variolarum

larum genere nondum mihi contigit observare.

Tertio ut plurimum die erumpit species hæc, ante illum aliquando, vix unquam post illum; cum *Discreta* vel ipso die *quarto* inclusivè à primo insultu morbi, vel postea, ante illum rarò admodum se monstrent. Quantoque magis quartum illum diem præverterint Variolæ, tanto etiam confluent magis. Quamvis autem, ut generaliter loquamur, *Confluentes* diem quartum vix præstolentur unquam; sit tamen, licet oppido rarò, ut ob atrocius aliquod symptoma, ad quartum vel quintum usque diem differatur eruptio; Verbi gratiâ, acutissimus dolor nunc in regione lumborum, Paroxysmi Nephritici æmulus, nunc in latere, qualis pleuriticos vexat, nunc denique in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu enormi ante eruptionem ægrum fatigat angitque. Hisce in casibus, licet infrequentes sint, Variolas solito seriùs erumpere animadverti, utpote ab immani symptomatum dictorum violentia constrictas atque impeditas: Quæ quidem symptomata solitis vehementiora, cum agmen ducant, mihi satis apertè indicant secuturas Variolas & è *Confluentium* genere esse, & periculo minimè vacare.

At

At verò (quod jam proximè dicendum) licèt in *Discretis*, mox ab eruptione (ut dictum est) quæ morbi insultum comitabantur symptomata nullum jam amplius facessant negotium, in *Confluentibus* longè aliter se res habet ; cùm tam Febris, quàm alia symptomata etiam ad multos dies à pustularum eruptione ægrum discrucient.

Variolæ dictæ nunc Erysipelatis ritu, nunc Morbillorum, erumpunt, à quibus non nisi à Medico in his morbis versatissimo distinguuntur, saltem quoad faciem externam : Nam qui ad dispar in utroque morbo eruptionis tempus, aliàsque circumstantias, quas utriusque historia longè ab invicem discrepantes exhibet, sedulo animum adverterit, haud difficulter hunc ab illo discriminaverit. Crescente morbo, non in molem aliquam spectabilem, uti *Discretæ*, attolluntur, quæ faciem præsertim occupavêre ; at sibi invicem implicitæ primò se habent instar vesiculæ rubræ, vultum omnem contegentis, quem maturiùs etiam in tumorem elevant quàm solent *Discretæ* ; dein ad instar pelliculæ albæ vultui agglutinatæ, solitam cutis superficiem non multùm superantes. Præterlapso die octavo, pellicula alba quotidie paulatim

paulatim magis exasperatur iudice digito, & ad colorem fuscum non verò flavum, ut in *Discretis* accedit, intenduntur indies tum asperitas, tum etiam cujus color, donec tandem pellicula dicta latioribus laminis desquamatur, quod in quibusdam faciei partibus, si morbus truculentior fuerit, non nisi post vicesimum diem solet contingere. Quantò atrociores fuerint Variolæ, tantò magis pustulæ maturescentes ad colorem subfuscum vergunt, tantò etiam lentius, si suo utantur genio, abscedunt; ut è contrà quantò minùs confluxerint, tantò magis & flavescent, & se ocyùs proripiunt. Pellicula hæc seu scabies omnia pervadens, ubi primùm deciderit nullâ quidem scabritie vultum afficit, at verò mox illam excipiunt squamulæ furfuraceæ indolis perquam corrosivæ, quæ non modò patientiores excavant foveas quàm solent Variolæ distinctæ, sed etiam faciem cicatricibus foedè deturpant. In *Confluentium* genere, si admodum sævierit morbus, humerorum etiam & dorsi cuticula nonnunquam deperditur, nudatis partibus subiectis expositisque.

Animadvertendum est autem, Morbum hunc magnum æstimari non pro Variolarum frequentia, quæ reliquum corpus, sed pro

pro earum numero tantum quæ faciem ob-
sedere, quæ si his tanquam injectâ arenâ
ubique contegatur, ut ut pauca atque
Discretæ sint eæ quæ in reliquo corpore
cernuntur, haud minùs periclitatur æger,
quàm si membra omnia denso agmine per-
vaserint : Atque ex adverso quantumlibet
spissè truncum & artus occupaverint, si in
facie rariores comparuerint, magis in vado-
res est. Quod de numero diximus, & de
Variolarum more potest affirmari; ma-
lusne scilicet is fuerit, an secus, vultus apertè
indicat.

In *Confluentium* genere ubique observa-
vi Pustulas manuum atque pedum majores
fuisse quàm reliqui corporis; & quò alti-
ùs ab artuum extremitate truncum versùs
ascenditur, eò sensim minores & contracti-
ores semper extitisse. Atque hæc de *Pustu-
lis* censui dicenda.

Sunt verò & alia symptomata duo, quæ
Variolis *Confluentibus* accidunt, haud mi-
noris momenti quàm vel pustulæ ipsæ, vel
tumor, vel aliud quodlibet è prædictis;
Salivatio nempe in adultis, atque in infan-
tibus *Diarrhœa*. Horum prius ita perpe-
tuum se comitem adjungit, ut unicum tan-
tum viderim Variolis *Confluentibus* labo-
rantem, nullâ superveniente Salivatione.

Utrùm

Utrum providens natura has evacuationes idcirco substituerit, quod in pusillo hoc ac humili genere materia morbifica ita penitus nequeat exterminari, ac in pustulis istis majoribus ac magis fastigiatis generis *Discreti*, nullus definitio; cum Historiam tantum scribam, non solvam Problemata. Hoc certò scio, quod non solum Variolas *Confluentes* ubique comitantur, sed etiam quod quæ per illas fit evacuatio tam est necessaria, quam sunt vel Pustulæ, vel faciei & manuum intumescencia.

Dicta *Salivatio* nonnunquam sub primum eruptionis tempus se prodit, nonnunquam non nisi posttridie, biduove præterlapso. Materia primò tenuis excernitur, ac facilè ad tempus aliquod rejicitur, ægro interim multa lintea eadem nocte conspurcante. Neque sanè multum cedit Ptyalismus hic alteri illi qui ope *Mercurii* excitatur, nisi quod non ita malè oleat. Die autem ferè *undecimo* saliva viscidior jam facta, ægerrimè excreatur; siticulosus est æger, tussit subinde inter bibendum, & potus per nares revertitur, atque ab hoc die cessat ut plurimum Salivatio; licèt aliquando, (rariùs tamen id accidit,) ubi per diem unum alterumve omnino cessaverit, tandem postliminiò recrudescat.

Diarrhœa

Diarrhœa non ita maturè infantes sole invadere, atque adultos *Ptyalismus*; quocunque verò tempore ingruerit, nisi arte sistatur, singula morbi stadia decurrit.

In utraque Variolarum specie Febris à primo statim insultu ad eruptionem usque præcipuè dominatur; quâ peractâ inducias ferè dat usque ad pustularum maturacionem, & tempus in quo pus conficitur, quo demum elapso prorsus desinit.

Observavi semper in morbo vehementiori, ægrum sub vespèram quasi Paroxysmo laborasse, & funestiora symptomata vespertinis præsertim horis se ostendere, atque exacerbari.

En justam Variolarum hujus generis Historiam, vera ac genuina hujusce morbi Phænomena, prout scilicet naturaliter se habet, complectentem: De *Accidentibus Anomalis*, quæ eidem, ubi minus rectè tractetur, superveniunt jam proximè disseremus.

Animadvertendum est itaque, ista quæ die octavo in genere *Distincto* occurrunt Symptomata Anomala, & quæ undecimo diè in *Confluente*, (facto semper à primo morbi insultu computadi initio) maximum ad ægri sive vitam, sive interitum pondus habere, magisque ad amissum expendi debere,

debere, cum liquidò constet, maximam eorum partem qui utrolibet morbi (sc. jam descripti) genere intereunt, præfatis singulis latim diebus defungi. Primò enim qui *Discretis* Variolis laborat æger, cum satis promptè sudoribus diffluet, (quod hîc in adultis fieri solere jam diximus,) ac sibi omnia bona promittat, si morbi, ut sperat, virus per cutis poros hoc pacto amandaverit; diligenter ideo huic methodo insistit, tum remediis Cardiacis intrò assumptis, tum regimine calidiore, ut par est, adhibito; (atque hæc eò facit lubentiùs, quòd tum ab hac Methodo in principio sibi meliùs videatur habere, tum etiam ad male fundatam Astantium opinionem propiùs accedat.) Tandem verò eliminatis per *diaphoræ* particulis istis, quæ ad pustularum elevationem, atque intumescentiam faciei debuerant facere, die *octavo* quæ turgescere, & per interstitia pustulis interjecta inflammari debuerat facies, flaccida è contra reperitur, & albescunt interstitia, licet interim rubescant pustulæ atque eleventur, etiam post ægri mortem. Qui ad hunc usq; diem nullo negotio manaverat sudor, jam subitò suæque sponte evanescit, neque remediis ullis Cardiacis, vel etiam calidissimis, revocari potest. Æger interim Phrenitide

nitide corripitur, anxietate, jactatione, agritudine vehementibus, urinam parci reddit, ac frequenter, ac tandem paucissimarum horarum spatio amicorum spem fallit, & ad plures migrat. Veruntamen hic est notandum, quòd, si pauca compareant Variolæ, hyems si fuerit, æger ætate provectior, aut venæ-sectio fuerit celebrata, regimen illud calidius in quod jam animadvertimus, non ita certò faciei turgescientiam impedit, & proinde mortem accersit, atque ubi confertæ Variolæ, Ver æstasve fuerit, æger ætate florens, neque sanguis detractus.

At verò in *Confluentibus* maximè periclitantur ægri, & plerique etiam moriuntur, die *undecimo* ; nam cum hoc ferè tempore *Salivatio*, quæ ægrum hætenus in tuto posuit, soleat desinere sponte suâ, nisi faciei & manuum intumescencia adhuc persistens ejus vicem subeat, necesse est ut pereat æger : Id enim est perpendendum, quòd in hoc Variolarum genere, ubi pustulæ tam sunt exiguæ, non *Salivatio* tantùm, sed faciei insuper & manuum intumescencia ad materiam morbificam ritè eliminandam omninò requiruntur, quarum utralibet, si vel non adsit, vel ante justum tempus recedat, ægro pròtinus moriendum est. Jam verò

verò nimio saepius evenit in hoc morbo calidiori, ut sanguinis Crasi à regimine præfervido disjecta, fractaque, atque eo usque accensa ut particularum inflammatarum exterminationi sensim faciendæ non amplius competat, (ut quæ sudoribus importunè extortis debentur mala, jam taceamus,) itaque vel non omnino intumuerint facies manusque, vel tumor ille unà cum salivatione Evanuerit; quamvis enim faciei tumor ipso hoc die aliquantisper debeat remitti, non debet tamen nisi post diem unum alterumve omnino recedere: manuum interim tumore persistente vigentèque; quo quidem vix aliud est minùs fallax Convalescentiæ *περὶ πύωσιν*, uti neque contrariò certum magis imminentis, periculi indicium.

Sed ut ut id fit; materia Ptyalismi quæ ad hunc usque diem cruda fuit, tenuis, & facilè excreabilis, viscida jam facta & tenax, ægro suffocationem intentat; Potus quem assumit in pulmones ferè dilabitur, unde cum Tussi violentâ per nares rejicitur, voce est raucâ, somnolentiâ & stupore corripitur ingentibus, oppressus undique. vi morbi, atque in hujusmodi agone ut plurimum extinguitur; eo quem jam diximus die.

Sunt & alia adhuc symptomata, quæ in quolibet morbi statu occurrunt, tam *Discreto* Variolarum generi, quam *Confluenti* pariter communia.

Phrenitis v. g. à nimia sanguinis ebullitione nonnunquam ægrum corripit, & caloris tam parum est patiens, ut magnis viribus, ac furibundo nisu injectas prehendentium & lecto incarcerantium manus, eludere conetur.

Aliquando eadem causa effectum longe diversum, seu contrarium, ut videtur, producit, Affectum sc. *Comatosum*; ita ut æger nunquam fermè evigilet, nisi continuo pulsu excitatus.

Est etiam ubi in hoc morbo, perinde atque in Peste, laxata, inflammationis vi, sanguinis compage, *maculæ purpureæ* se ostendant Pustuli interspersæ, mortis ferè semper Præunciæ. Frequentiùs hoc evenit, ubi aeris Constitutio morbo isti Epidemicè grassanti præ cæteris favet. Aliquando in pustularum summitate maculæ nigrae exiguae, acicularum capita vix æquantes, in medio verò subsidentes, se produnt variis in locis; quæ cum nimio fervori ortum debeant suum, tandem beneficio regiminis magis temperati fuscum colorem acquirunt, posteaque pedetentim subflavum

vum illum, qui variolis genuinis, ac suum morem obtinentibus, naturaliter competit; quod satis liquidò cernitur in illà quæ circa morbum hunc versatur praxi, in quo omnia Symptomata eò sunt mitiora, quò magis pustulæ maturitatem adeptæ ad dictum colorem accedunt, atque è contra.

Adolescentum porrò, & ætatis flore vigentium, præcipuè si vino, aut aliò quovis liquore spirituofo se nimium impleverint, usque adeo in hoc morbo nonnunquam sanguis accenditur furitque, ut per Arterias & vesicam viam sibi faciat, & quâ data porta, ruat; quo quidem *miçtu sanguineo* vix aliud symptoma peioris notæ atque ominis invenire licet, per omnem hujus morbi tragoediam.

Ab eadem insuper causa nonnunquam, licèt rariùs, sanguis è pulmonibus ejicitur. Utraque verò Hæmorrhagia hæc sub morbi initio plerumque contingit, pustulis nondum erumpentibus, vel si in quibusdam locis se ostendant, in plerisque tamen aliis adhuc sub cute densæ latent, atque ejus sunt generis quæ in maximè *Confluentes* adolescerent, nisi jam dictum symptoma ægri morte morbum finierit.

Aliquando etiam *Urinæ suppressio* totalis

talis ad malorum cumulum accedit, in juvenibus præsertim, idque in statu, vel etiam declinatione *Discreti* generis.

Sunt & alia symptomata, quæ à *περπαδον* aliqua jam dictis contraria interdum oriuntur, si nempe ager à frigore nimis intenso fuerit læsus, vel si præter jus fasque vena fuerit pertusa, aut alvus Catharsi subducta; unde pustulæ nonnunquam fastigiis cedunt & derepente confidunt, superveniente insuper *Diarrhæa*, à qua ager, (adultus si fuerit, ut supra innuimus,) ingens est discrimen, & anceps morbi exitus, materiâ sc. Variolosâ intro versâ, ita ut natura eidem per cutis poros debite exterminando impar prorsus inveniatur. Huc accedit, quod faciei manuumque tumor ab his retunditur, qui non minus in bonis acri rebus est censendus, quàm ipsa Pustularum eruptio, nisi ex fuerint *perpaucæ*.

Quæ verò à suscepto frigore pendent symptomata, rarò admodum occurrunt, si cum illis conferantur quæ à contrario, calidiori nempe regimine, nascuntur; Cum enim morbus hisce inter calidissimos jure optimo habeatur, longe minus ab hac parte peccatur, quàm ab altera.

Qualis verò sit hujus morbi essentia, ob naturalem & communem mihi cum reliquis hominibus

hominibus Intellectus defectum, nescire planè me fateor; veruntamen prædicta symptomata pensiculatim trutinata mihi videntur subindicare, *Inflammationem* cum esse (à cæteris tamen Inflammationibus specie diversam) tum sanguinis, tum reliquorum humorum, in qua amolienda, per dies priores duos tresve id agit natura, ut particulas inflammatas digerat coquatque, quas postea in corporis habitum ablegatas maturat adhuc, & sub Abscessulorum forma suis demum finibus expellit. Quapropter ut fundamento alicui medendi methodus superstruatur, notandum est, duo esse hujus morbi tempora, quorum primum *separationis* est, secundum *expulsionis*. Atque primum quidem illud tempus plerumque cum Febrili ebullitione transigitur, quod tribus vel quatuor primis diebus peragi solet, quorum decursu natura id satagit, ut partes ejusmodi inflammatas seligat congregetque quæ sanguinem lacefcunt, atque etiam ut illas in carnosas corporis partes relegatas ibidem deponat, quo facto pristina quiete fruitur, sedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in sanguine ciebatur. *Separatione* sic ope ebullitionis, in sanguine peractâ, *Expulsio* jam locum obtinet, quæ per reliquum

morbi tempus, mediantibus parvis illis *abscessibus*, in carne perficitur. Sicut enim à natura abscessuum suâ specie non abluunt, ita parem cum alijs, cruditatis, maturationis, atque exarescentiæ statum percurrere solent; quæ omnia si ritè atque laudibili modo absolvant & exequantur, in tuto res est, cum exinde curationis summa dependeat; sin minus, omnia pessum ruitura sunt. Et quidem postremum hoc negotium priori illo *separationis* opere, tanto plus temporis sibi vendicat, quod prius illud in tenui fluidoque corpore transigatur, atque in ipso (ut sic dicam) naturæ foco; posterius autem denso spissoque theatro, atque à vitæ fonte paulò remotiori, partes suas exequi cogatur.

His ita præmissis, Indicationes exurgunt: 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis in sanguine conservetur, qui neque nimis properè separationem nimiam suam perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur, vel non satis idoneam præstet. 2. Ut abscessuli, pustulæve summâ curâ sustineantur, quo debita tempora percurrentes, tandem contentam in se materiam omnino avehant, ipsæque etiam evanescant.

Ut

Ut itaque paucis de *primo* agamus: sollicitè inprimis cavendum est, hoc tempore præsertim, ne nimium assurgat ebullitio, sive id fiat ex congestis stragulis, sive ex aere loci in quo decumbit æger, igne nimium exalfacto, sive ex calidorum medicamentorum & cardiacorum usu; præcipuè verò ab his cavere oportet, si æger in ætatis flore constitutus fuerit, vel sanguinem habeat generosiori potu nimis exaltatum, vel anni tempestas aut Verna sit, aut saltem ultra æstatis initium non processerit. Hinc enim fiet, ut separatio, quæ sensim lentisque gradibus peragi debebat, ut ad universalem quandam despumationem opportuniùs pergat, præcipiti cursu feratur; atque ita vel non satis idoneus partium numerus congregetur, vel (quod fortè contingat) nonnullæ partes ad secretionem damnentur, quas aliàs Natura illam subire noluisse, nisi quod ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc sibi creet: secretis enim illis quæ ad separationem minùs oportuna sunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeòque redduntur expulsionì minùs accomoda. Mihi quidem rationi consentaneum videtur, ut quo diutiùs natura *separationem* molitur, ac perficit, dummodo

dummodo ebullitio non omnino torpeat, eo certius atque universalius eadem *separatio* absolvatur. Atque ex illa sic absoluta, curationis insequentis successus potissimum ut dependeat necesse est, uti ex methodo contraria, contrarius planè rei exitus: ex calido enim isto regimine nihil boni nascitur; sicut ex præcoci fructu, nihil frugi; cum frequenter usu veniat, ut vel in Phrenitidem æger prono lapsu ruat; vel (quod peioris notæ est) sudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non secerni aptæ, neque *puræ* naturæ respondentes (quod ipsum tamen pus genuina soboles est hujusce excretionis) eliminantur; vel ex cardiâ illis administratis, calidâque custodiâ, Variolæ nimis protrusæ in unum confluant, sædo certè spectaculo, tristemque eventum interminanti.

Atque hæc & hujusmodi symptomata ex his erroribus progigni solent, cum ex altera illa methodo nihil unquam mali observaverim. Natura enim sibi permessa negotium suum suo tempore exequitur, materiamque debito ordine ac viâ tum secernit, tum etiam expellit, ut (in Junioribus præsertim vegetisque temperamentis) nostrâ ope, nostris artificiis, atque auxiliis non indigeat, suis viribus optime instructa, suis opibus

opibus locuples, suo denique ingenio satis edocta. Nequa sanè vel ipse vidi, vel fando accepi, quenquam ex eo periisse, quòd Variolæ primò non eruperint, & si nimis multi perierint, quorum Variolæ primùm laudabiliter, & cum summa spe erumpentes, postea recedentibus pustulis pramaturè detumuerunt.

Quemadmodum autem inconsultum est atque periculosum, calidioris regiminis vel Cardiacorum ope coeptam ebullitionem nimis evehere; ita è contrario non minùs vacat periculo, mediantibus venesectione, clysteribus, emeticis, catharticis, aut id genus aliis eandem minuere, cum hoc pacto partium separabilium commoda secretio plurimùm impediatur. Licet enim vulgare illud atque tralatitium argumentum, quo adversus Phlebotomiam, aliasq; evacuationes utuntur (nempe quòd non liceat à circumferentia ad centrum movere humores, cum natura in hoc morbo contrarium affectare videatur,) nullarum planè virium sit; eo quòd ex earundem usu contrarius omnino effectus, subitaneus scilicet variolarum eruptio, sæpissimè consequi deprehendatur; aliz nihilominus rationes in promptu sunt, quæ vehementer suadent, ut, siquidem ullo modo vitari possit,

possit, ab hac praxi manus abstineamus. Namque (ut earum præcipuas paucis attingamus) per hæc evacuationes, non tantum ebullitio nimis imminuitur, ejus interim ope partes despumandæ accurate secerni debuerant, verum etiam illud ipsum subducitur, quod cæptæ secretioni quasi pabulum continenter suppeditaret; unde sæpenumero contingit, ut variolæ primum laudabili impetu erumpentes (eoque fortasse melius, quod evacuationes jam dictæ præcesserant) paulò post ex improvîso quasi reperiussæ detumescunt, idque ob eam potissimum causam, quod materia desit, quæ quasi à tergo præeuntem insequeretur, atque agmen clauderet.

Tandem, ut ad secundam illam Indicationem pedem promoveamus ad tempus *expulsionis* accommodatam; quo tempore materia separata, parvorum abscessuum sive pustularum ope, amandatur atque expellitur; nempe illud hic agendum est, ut pustulæ debitò modo sustineantur, quo ritè atque ordine destinatam periodum assequantur.

Sicut itaque supra satis, ut opinor, ostensum est, inprimis periculosum esse, si æger præsentî Febre, at pustulis vix dum apparentibus

rentibus, in ipso *secretionis* tempore nimium calefiat; ita etiam non minori periculo plena res est, si idem quovis morbi tempore fiat, atque illo præsertim quod ad expulsionis initium vergit, crudis adhuc existentibus pustulis: Quamvis enim sanguis, peractâ jam *separatione*, atque relegatâ ad carnosas partes materiâ, ab intestino tumultu magnam partem immunis sit, interrim tamen tener adhuc, recensque, ac vix novo statu & quasi texturâ indutus, *crustâ* est, facileque vi caloris immodici undecunque appellentis afficitur, atque adeò levissimo momento irritatus flammam concipit, & in novam ebullitionem proclivis est; quæ quidem nova ebullitio, non, uti prior illa, *separationem* jam molitur (illam quippe peractam supponimus) verùm illius loco, non tantùm symptomata superiùs memorata excitat, sed & cœptam per pustulas *expulsionem* interturbat, & contentam materiam exagitando, noxam parit. Vel itaque partes jam secreta, atque in corporis *§. 14* depositæ, vehementi illo rapidoque sanguinis ebullientis cursu abreptæ, in ejusdem massam resorbentur; vel partes carnosæ ultra gradum suppurationi debitum exalfectæ, minùs commodè illam exequentur; vel denique fortassis oborta

obortâ hâc novâ agitudine, sanguinis occo-
nomia, ipsarumque carniû tonus perva-
ritur, usque adeo ut materiam illam expul-
sam vincere, eamque solenni more abices-
suum coquere nequeat.

Interim non usque adeo nos illuc inten-
tos esse oportet, quo ebullitionem nimi-
am in sanguine prævertamus, ut ægrum
frigoris injuriis exponendo, pustularum
eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad
harum expulsionem promovendam accom-
modatissimus, naturalis sit oportet, atque
ejusmodi quæ carnosarum partium tempe-
rici conveniat; quique hunc excedit, aut
ab eodem deficit, utrinque periculosus
est.

Ex dictis itaque satis manifestum vide-
tur, in quàm incerto lubricoque sit loco,
tum morbus ille de quo loquimur, tum
praxis medica, quæ eidem accommodan-
da est. Atque etiam exinde pronunciare
ausim, illius famam, qui in medicando hoc
morbo frequenter sese exercet, in angusto
versari; quando quidem non vulgus so-
lummodo mortis causam satagenti nimis
Medico transcribere paratum sit, verum
etiam ejusdem artis professores calumni-
andi ansam inde cupide arripiant, atque co-
ram iniquis judicibus causam dicentes,
severissi-

severissimam sententiam facile eliciant; eo scilicet consilio, ut ipsi pluris aestimantur, & super aliorum ruinis viam sibi sternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorsus est, imò & vilioribus Artificibus, modò probitatem colant. Hinc porro cernere est, quòd minùs mirum sit, si Nutricibus, per se nimium plerumque officiosis & satagentibus, res male saepe numero succedat; Nempe res ardua est, & quæ muliercularum ingenium atque iudicium superat, gradum caloris huc requisiti definire, præsertim cum anni tempestas, ætatum ætas, & vitæ ratio, aliaque huc spectantia simul pensanda veniant, id quod prudentem profectò atque sagacem Medicum omnino postulat.

Si contigerit, ut vel Phlebotomiâ minùs opportunè celebratâ, vel admissò frigore pustulæ reciderint; vel facies ac manus detumuerint, Cardiacis utendum est. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimii simus: Quamvis enim sanguinem ademeris, fieri tamen potest, ut virium inde jacturam metuens, adeoque Cardiacis aut fortioribus aut sæpe repetitis utens, novam ebullitionem ex improvviso suscites. Nimirum sanguis adhuc tenerior est, & vim calidioris stimuli facile sentit; unde fit, ut sæpe repetitæ

repetita ebullitiones in eodem excitentur, quibus agrorum mors majori jure tribuenda est quam prægicissæ venæ-sectioni. Atque hæc generatim de iis, quæ primariis Intentionibus satisfacere possint, dicta sunt.

Curatio.

Jam ut calcata vestigia repetam, ac ad Praxin propiùs accedam: Quamprimùm manifesta hujus morbi indicia se produnt, agro aurâ liberiore, vino, ac carnum esu interdico, cerevisiam verò tenuiorem pane tosto leviter tepesactam pro potu ordinario, ac nonnunquam pro arbitrio, hauriendam concedo; pro victu etiam juscula avenacea, hordeacea, poma cocta, aliaque, quæ neque frigoris neque caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo molestiam exhibent, injungo. Nec vulgarem illam rusticamque dietam admodum improbo, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuso vescatur, modò cautum sit ut eo per vices utatur, & modicè, dempto etiam lactis frigore. A regimine calidiore protinùs inhibeo, ut & ab usu medicamentorum Cardiacorum quorumcunque, quibus variolas in cutem ante diem *quartum*, qui eruptioni proprius est ac naturalis, temerè propellere nonnulli fatagunt: Cùm pro certo habeam, eò magis univèrsalem fore materiæ Variolosæ separa-

separationem, quò tardiùs istæ prorumpunt, proinde & securiores possumus esse ne se denuò intrò condant, & rectiùs maturescent: cùm, si ante tempus extrudantur, præcipitatur materia cruda adhuc atque inconcocta, quæ ad instar fructuum præcociorum inani spe lactat. Adde, quòd ab hac nimium festinata diligentia periculum est (in calidoribus præsertim temperamentis ac vegetioribus, quorum principia Activa plus satis Cardiacorum suppleant vicem) ne natura nimis incitata coactaque, universam penè corporis substantiam in variolas effundat; ita ut jam *confluant* illæ, quæ, nisi plùs æquo properasses, in *distinctarum* ordine lætiori omine subsistissent. Porro non ideò statim foràs propellendæ sunt Variolæ, ubi primum aliqua morbi hujus suspicio oritur, quia sc. æger ante eruptionem vehementer ut plurimum laborat angiturque; cùm ne vel unâ quidem instantiâ possit ostendi, quempiam ideo interiisse, ut ut graviter ægrotaverit, quod non mox prodirent Variolæ; vel naturam iisdem seriùs ocyùs extrudendis defuisse, nisi sicubi regimine calidiore & remediis Cardiacis, præmatùrè ingestis, fuerit impedita. Etenim non semel observavi in junioribus & temperamento sanguineo

O

præditis,

præditis, regimen calidius, & Cardiaca eo animo exhibita ut Variolas ante justum tempus exturbent, ita parum eruptionem accelerasse, ut eidem è contra obicem ponerent: Sanguine enim his modis excalescens, & in motum violentiorem, quàm qui materiæ Variolosæ separationi ritè peragenda par esset, concitato, certa tantum quædam morbi indicia se prodidère, latentibus intra cutim pustulis, neque se ultra efferentibus, quibuscunque demum Cardiacis sollicitarentur, donec tandem sanguine ad moderatam debitamque temperiem redacto, concessâ sc. Cerevisiâ tenuiori, demptoque partim stragulorum quibus torrebatur onere, pustulis exiturientibus commodum viam stravi, atque ægrum in tuto, Favente Numine, colloca- vi. Neque magis, si quid ego judicando valeo, ab illis stat Ratio, qui ægrum ita pertinaciter ante diem *quartum* lecto addi- cunt, modò cubiculi ambitu se contineat, quàm ab his qui adeo præmaturè atque in- tempestivè Cardiaca ingerunt, Etenim *Sanguinis mictus, maculæ purpureæ*, & reli- qua symptomata lethalia, (de quibus su- præ,) eo tantum nomine, præsertim ætate florentibus, superveniunt, quòd nempe lectulo præproperè nimis affigantur. *Quarto*
verò

verò die lectulo ægrum adjudico, ac tum temporis, si eruptio parum pro votis succedat, rectè exhiberi potest Cardiacum aliquod blandius, unicâ saltem vice, quo exigantur pustulæ. Inter ista quæ huc faciunt medicamenta, *Paregorica* dicta, qualia sunt *Laudanum Liquidum*, *Diascordium*, &c. si in pauca quantitate Aquis Cardiacis Appropriatis admisceantur, cæteris prælucent. Hæc enim cùm sanguini æstuantis frænum injiciant, Natura materiam morificam opportuniùs atque liberiùs ejicit, atque amolitur. Neque etiam consulerem, Cardiacum antehunc diem propinare vel urgente *Diarrhœa*, atque illud, ut videtur, indicante. Licèt enim, (quod antea innuimus,) nonnunquam Variolarum *Confluentium* eruptionem præcedat *Diarrhœa*, quæ oritur ad halitibus inflammatoriis, vel humoribus è massa sanguinis, per primos dies exagitati atque æstuantis, in intestina exoneratis; non tamen hîc magis deerit Natura dictis materiæ variolosæ halitibus in corporis habitum propellendis, (quo factò, suâ jam sponte sistetur *Diarrhœa*,) quàm solet in halitibus istis extrò vertendis eliminandisque, qui in ventriculum inversi sub initio morbi vomitum provocant.

Animadvertendum verò est, quòd si ad adolescentem vegetiorem accersor, & qui insuper liberaliore sive vini sive liquoris cuiuscunq; spirituosì compotatione morbo affam dedit, non satis habeo ad frænandam sanguinis ebullitionem, ut tam Lectulo, quàm Cardiacis abstineat, nisi ad hæc sanguis è brachio mittatur: Quod si non concedatur, obtinente vulgi præjudicio, missionem mihi saltem esse petendam existimo. Superinductâ enim Inflammatione istâ, quam sanguini impressit liquorum spirituosorum Fervor, intenso illi calori quem hic morbus naturaliter comitem habet, ita furit sanguis, ut non rarò in vesicam vasorum ductu irruat; vel maculas pariat purpureas, aliaque ejusmodi symptomata, quæ per omnem morbi decursum crucem figunt Medico, atque ægrum è medio tollunt. Atque hæc de illis quæ ante pustularum eruptionem sunt peragenda.

Ubi primùm eruperint Pustulæ, jam proximò diligenter mecum perpendo, an *Discreti* fuerint generis, an verò *Confluentium*; cùm longo hæc intervallo ab invicem distent, quantumlibet convenient quoad symptomata quædam utrisque communia. Si itaque ex pustularum magnitudine, & paucitate, tardioreque eruptione,

tum

rum etiam *Egritudinis*, aliorumque symptomatum gravissimorum, quæ in *Confluentibus* etiam post eruptionem fatigant, evanescentiâ, de genere *Discreto* mihi constet; ægrum *Cerevisiâ* tenuiori, jusculis avenaceis, hordeaceis, &c. reficiendum curo, modo quem suprà descripsimus. Atque si tempore æstivo eoque calidissimo *Variolæ* non ita multæ obtingant, quorsum attineat ægrum in lecto jugiter stratum obrutumque detinere, ego quidem non video. Quin potius singulis diebus, per aliquot horas de toro surgat, eâ lege, ut tam loco, quàm vestitu, frigoris pariter ac caloris nimii incommoda præcaveantur. Quid quod ægroto à cubili quandoque abstinente, morbus minori cum molestiâ, ac etiam breviori spatio tempora sua peragat, quàm si eidem continenter affigatur; quod non modò *ægritudinis* tædium adauget, verùm etiam *Febrilem* æstuationem fovet, & prodeuntibus vesiculis dolorificam inflammationem conciliat. Quòd si aut frigidior anni tempestas, aut copiosior *Exanthematum* eruptio perpetuò decumbendi necessitatem ægrotanti imponat, prospicio ut non intensiore caloris gradu, vel adjectis pluribus stragulis in lecto decumbat, quàm quibus in prospera valetudine uti solebat,

accenso interim non nisi hyeme incumbente, mane & serò foco mediocri. Neque etiam exigo, ut in eodem loco semper jaceat, nempe ne sudores erumpant, quos ego tum rationibus suprà allatis, tum ipsa experientiâ fretus, fidenter affirmo non absque ingenti periculo promoveri posse.

Determinante morbo, cùm halituum, à materia jam in pus conversâ prodeuntium, Eruptio liberior à pustulis tandem crustosis ac duriusculis impediatur, abs re non erit Vini Canarini semi-cocti cochl. 3 vel 4, vel aliud medicamentum Cardiacum temperatum, exhibere, ne scilicet halitus illi putridi in sanguinis massam postliminio revertantur. Et sanè jam nunc, neque priùs, Cardiacis locus est. Eodem pariter tempore Diætâ paulo calidior & Cardiaca magis potest concedi; juscula v. gr. ex pane & Cerevisia Saccharatis, à farina Avenacea cum Cerevisia & Saccharo, &c. Neque aliis omnino erit opus, in genere sc. *Discreto* ac leniori, si æger hâc Methodo ac Diætâ, utrisque moderatis, se tractari patiatur.

Hæc sanè, reclamante licèt immani isto ac malè fundato hominum præjudicio quod ex adverso militat, vera est ac genuina

nuina Methodus huic Variolarum generi Medendi, & obtinebit demùm, me vitâ functo. Et licèt non negem, multos regimine admodum opposito tractatos nihilominùs convalescere, fatendum est tamen, (& sanè dolendum etiam, si nobiscum reputemus quàm omni prorsùs periculo vacat ex sua natura hoc *Discretum* genus) plurimos etiam interire ; quin & alii complures fati pariter concederent, nisi vel à frigidiore tempestate in quam incidit morbus, vel à Phlebotomia (aliter supervacaneâ atque inutili) nuper celebratâ, servarentur. Quo nomine, si vel obstinatio amicorum, vel ægri diffidentia prædicto regimini intercesserit, tutius mihi videbatur sanguinem detrahare ; quod quidem, licèt per se officiat (quatenus sc. & separationem perturbat confunditque, & pabulum insuper tum pustulis, tum tumori elevandis destinatum subducit) aliquantisper tamen secuturum regimen calidius pensat, ac proinde hanc, quam non nisi coacti usurpamus, Methodum, non usque adeò periculosam atque ancipitem reddit.

Ex dictis, (ut obiter attingam,) facile erit vulgare illud Problema solvere ; quâ fiat sc. ut perpauca adeò è plebe hoc

morbo pereant, si ad eos comparentur qui inter divites eodem trucidantur; quod quidem vix ad aliam causam potest referri, quàm quod ob rem domi angustio rem, & agreste vivendi gentis, vix illis fiat copia sibi nocendi regimine magis accurato ac delicatiori. Quinimò & plures inter vulgus jugulavit hic morbus, ex quo *Mithridatii*, *Discordii*, *Decocti C. C. &c.* usum didicere, quàm in sæculis *indoctioribus* quidem, et magis *sapientibus*; cum in singulis ferme ædibus reperiatur stolidi aliqua ac sciola muliercula, quæ in hominum perniciem, quam non didicit, Artem exerceat. Atque hæc de Variolarum, quas *Interstinctis* appellavimus, curatione.

At si *constuant* Variolæ, periculosa plena res alea est; arbitror enim ego, genus hoc non minùs ab altero illo discrepare, quàm ab hoc ipsa pestis, licet apud hominum vulgus, quibus nomina & verba pro rebus sunt, utriuslibet Curatio ex æquo prædicetur. In hac morbi specie, cum intensioris sanguinis inflammationis proles sit, major pariter adhibenda est cura ne calefiat æger, ut in prioris Curatione jam dictum est. Quamvis autem species hæc ex sua natura majorem sibi vendicet refrigerationem quàm altera ista, ad promovendam

dam tamen faciei ac manuum intumescenti-
am, (sine qua de agro actum est) & pu-
stularum elevationem atque augmentum,
tum etiam quia ager ob exulcerationes do-
lorificas lecto abstinere nequeat, expedit
ut in eodem contineat & se, & manus eti-
am suas, modò stragulis modicè contextus
sit, & concessa fuerit venia ab hac in illam
lecti partem corpus pro arbitrio suo trans-
ferendi, ut in genere *Discreto* innuimus.
Præsertim verò morbo exeunte, cùm jam
appetat *Febris Murationis*, non tantùm
hâc libertate demerendus est ager, sed
moriendus etiam ut eâ utatur, quin & ver-
satus persæpè nocte atque interdiu, ut
ingens calor contemperetur, & evitentur
sudores, quibus amandatur lenis iste humor
quo diluendæ sunt Variolæ ut mitescant.

Quandoquidem verò, ut diximus,
Ptyalismus hanc speciem jugiter comita-
tur, qui cùm è præcipuis sit Naturæ Eva-
cuationibus, atque hîc in ejus locum quæ
per pustulas fieri debuit, substituatur (quæ
quidem per pustulas evacuatio in hac spe-
cie humili ac depressiore non æquè atque
in altera procedit) summopere anniten-
dum est, ut dicta Salivatio in vigore persistet
& conservetur, nec ante diem suum sistat-
ur, vel remediorum calidorum usu, vel à
cerevisia

cerevisia tenui aut simili alio liquore, liberaliter hauriendo, ægrum arcendo. Jam cùm Ptyalismus mos sit naturaliter se habentis, ut cum prima eruptione incipiat, & die *undecimo* minuatur, neque tamen nisi post diem adhuc unum aut alterum omnino desinat, si ante diem illum penitus cesset, in lubrico sunt ægri res. Nam cùm faciei tumor (per quem nonnihil materiæ morbificæ evacuatur) nunquam non eo ipso die dispareat, si Salivatio eodem pariter tempore se subducatur, æger materiâ Variolosâ jam putrescente, ceu Veneno, inficitur; cùmque nulla ampliùs detur porta per quam evacuari possit, in busti limine constituitur; nisi forte (quod fit nonnunquam) manuum intumescencia, quæ ut ferius quàm illa faciei se ostendit, ita tardius recedit, ejus sit molis ac momenti ut ab Orci faucibus illum eripiat. *Salivatio*, quæ tanti hîc est tamque necessaria, admodum promovetur, si ægro affatim propinetur Cerevisia tenuis, vel liquor alius quilibet, qui nec illum calefaciat, nec ad sudores provocet.

Præter hæc verò, ut consopiatur vehemens illa sanguinis ebullitio, quâ hæc Variolarum species alteram illam longè superat, & sustentetur *Ptyalismus*, (necessaria nempe

nempe hujusce morbi evacuatio) conveniunt medicamenta *Narcotica* præ aliis quibuscunque: quæ licet ob vim quâ donantur incrassantem, educendæ Salivæ videantur officere, jamdiu tamen ego me isto liberavi præjudicio, atque eadem in hoc morbo adhibui, astipulante ubique rerum eventu, modò æger pubertatem excesserit. Sanguis enim Infantium Puerorumque (qui per integrum morbi stadium plerumque satis bene dormiunt) cum mitius ferveat, nullo hujusmodi eget sufflamine; atque insuper horum usu *Diarrhæa*, quam in hoc morbi genere infantibus evacuationem natura instituit, cum ægri damno sistitur. Adultis verò *Paregorica* Medicamenta, si frequenter usurpentur, hæc adferunt commoda: Primò, somnum moderatè conciliando, efferam nimis sanguinis ebullitionem ac proinde Phrenesin cohibent, præcaventque. Dein, ab eorum usu Faciei & Manuum intumescencia, quam insignem in hoc morbo natura habet evacuationem, rectius procedit. Quinetiam, quod non parum facit ad ægri securitatem, cum non rarò justo citius detumescat facies cum malis ægri rebus, tumor Narcoticorum ope ad debitum usque naturæ terminum suffulcitur & protrahitur; mitigato enim sanguinis

guinis fervore, radii inflammati opportu-
nè ad manus, faciem, atque omnem cor-
poris superficiem pro morbi ingenio fe-
runtur. *Ptyalismus* denique hisce propa-
gatur, qui licèt vi medicamenti ita fortitèr
incrassantis ad horas aliquot sistitur in qui-
busdam, mox tamen aucto novis hisce sup-
petiis robore, insurgit denuò natura, &
conceptum opus feliciter peragit. Quinetiam
animadverti *Salivationem*, quæ circa diem
undecimum, aliquando etiam citius, cum
ingenti ægri periculo minui solet, exhibi-
tis plus semel *Paregoricis* de novo fuisse
redintegratam, nec ante diem *decimum*
quartum, alicubi etiam & post illum, de-
fuisse. Propino ego ut plurimum vel *Lan-
dani liquidi* guttas 14, aut circiter, vel
3vj aut 3j *Syr. de Meconio* in *Aq. flor. Pa-
ralys.* vel simili stillatitiâ solutam: Quæ si
Adultis post plenam eruptionem ad morbi
usque finem singulis noctibus propinentur,
non modò incommodi nihil, sed & mag-
num inde emolumentum capient, quod
frequenti experienciâ didici. Expedit ve-
rò, ut censeo, paulò temporius quam ali-
ter fieri solet, *Paregoricum* exhibere; fa-
cilè enim observatu est in Variolis pessimi
moris, caloris, ut ita dicam, Paroxysmum
vesperi plerumque ægrum inquietudine,
anxieta-

anxietate, aliisque symptomatis laceffere, quæ, si *Paregoricum* horâ sextâ septimâve vespertinâ fumatur, aliquatenus præcaveri possint.

Proximo loco, cùm in Variolis *Confluentibus* haud minùs certò *Infantes Diarrhœa* comitetur, quàm *Adultos Ptyalismus*, naturâ, ut supra ostendimus, alterutram harum evacuationum materiæ morbificæ eliminandæ ubique constituyente; ut nec hîc *Ptyalismo*, ita neque istic *Diarrhœæ* frænum injicio, cùm utrumque ex æquo sit absurdum: Malè locata interim imprudentium aliquot muliercularum opera in sistenda hujusmodi Diarrhœa, multa infantium millia letho dedit, dum falsò secum reputant, Diarrhœam par in hac Variolarum specie atque in *Distinctâ* discrimen apportare; nesciæ scilicet, *illic* tantum officere Diarrhœam ubi per pustulas fit evacuatio, hîc verò naturæ opus illam esse, morbo effugium quærentis. Missâ itaque Diarrhœâ ἐν τῇ φύσει ex præcepto Divini senis συμπεράττων, quo cœpi pede pergo; in cunis ut nunc jaceant infantes, ut nunc istinc auferantur, consulo; & si fuerint ablactati, eandem, quam superius Adultis, Diætam istis concedo.

Ultimis

Ultimis morbi diebus, cùm facies ob pustulas crustosas, duras aridasque fermè riget, eandem oleo *Amygdal. d.* inungo per sæpe, tum ad mitigandum dolorem à rigiditate ortum, tum ut effluvia calidiora liberius exhalent.

Facies ne cicatricibus deturpetur, nihil quicquam molior; cùm *Olea, Linimenta*, &c. id tantùm agunt quo tardiùs evanescant albi isti furfures, quibus se invicem pellentibus excipientibusque, postquam æger jam lecto surrexit ac mediocriter valet, paulatim succedunt fœdæ illæ cicatrices. Sed ab his non valdè metendum est ægro, ubi ob regimen moderatius pustulæ minùs exacerbatae nullam qualitatem Causticam contraxère.

*Curatio
Symptomatum.*

Jam verò, licèt Methodus hæc (si cautè sc. ac prudenter circumstantiis particularebus accommodetur) prædicta illa, à naturâ abhorrentia atque periculosa symptomata præoccupet, & securum atque perbenignum morbum reddat; à quacunque tamen causa exorta sint hæc, me nondum accersito, necesse habeo in aliquibus, quæ hîc subnectam, aliâ viâ insistere, eadem ut submoveam atque debellem.

Imprimis igitur, si in *Discreto* genere ob regimen justo calidius, & continuos sudores,

dores, ægri facies die *oſtavo* non intumeſcat (puſtulis interim ſatis denſe ſe exerentibus) ſed flaccida ſit, & palleant puſtularum interſtitia ; in caſu poſito, ultra quod ad temperatum magis regimen, & compoſcendum ſanguinis *ὀργασμὸν* velis remiſque contendo, *Paregoricum* aliquod medicamentum è veſtigio hauriendum præcipio ; quod quidem ſomnum blandè conciliando (niſi plus nimio cerebrum incaluerit) & mitigando proinde effrænem ſanguinis ferociam, ſanguinem unà cum cal ore ad faciem, prout morbi ratio poſtulat, tempeſtivè determinat. Quod ſi eò uſque proceſſit malum hâc *πεφάσκει* ortum, ut ſudor qui huc uſque copioſè manavit, ſponte ſuâ defecerit, æger Phrenitide corripiatur, de vehementi queratur ægitudine, urinam paucam at frequenter reddat ; nullo jam alio auxilio (cùm in propinquo mors ſit) ægro ſubveniri poſſe autumo, quàm ſanguinem è brachio ſatis largâ quantitate extrahendo, corpusquæ exponendo auræ liberiori. Et proſectò haud ita temerarium atque *ἀτοπὸν* videbitur quod jam propoſui, ſi ad illos animum advertamus, qui ob copioſas narium Hæmorrhagias ſubitò ingruentes, ferreas imminentis lethi manus ſalvi evaſere. Illud inſuper eſt perpendendum,

pendendum, quòd in extremo hoc agone, non idcirco instat mors, quòd pustulæ intrò recedant, (extant enim hæ, ut jam diximus, eminentque cum insigni rubore, etiam animam agente agro) sed quòd facies non turgescat ; ad promovendam verò hanc faciei intumescentiam, quicquid id demum est quod ad sanguinem contemperandum facit (Venæ-sectionem autem & modicam refrigerationem eam vim obtinere nemo, opinor, negaverit) necessario, æquè ac Paregoricorum usus, atque ob easdem planè rationes, debet conferre.

Non hæc ita velim intelligi, ac si in qualibet *Phrenitide*, Variolis superveniente, (cum nullum hinc symptoma frequentius occurrat) Venæ-sectionem statim suaderem, sed in illa tantùm quæ ideo accidit, quia facies non turgescit, in *distincto* sc. genere, & pustulis copiâ satis magnâ comparentibus ; vel ubi ob regimen admodum calidum, & Cardiacorum usum, sanguis adeò efferus est, atque ultra omnem modum evectus, ut inducias ferre nequeat donec medicamentis *Paregoricis*, & reliquis eodem facientibus, ad debitam temperiem reduci possit. Cùm enim ita se res habent, Medicus, ad conscientiam suam potius, quàm ad incertam famam se componens,

ponens, vel sanguinem, ut antè dictum, detrahere debet, vel ut æger aere liberiore refocilletur, præcipere: Quod ut efficeretur, satis mihi visum est, ut æger lecto aliquantisper exurgeret; quo factò plures à morte liberavi. Præter ista verò quæ oculis ipse usurpavi, innumera sunt illorum exempla qui his modis quasi Orci faucibus erepti sunt. *Phreneticorum* enim nonnulli Nutricum curam fallentes (miris sc. artibus utuntur homines ita affecti) atque è lecto dilapsi, aeris frigori semetipsos etiam noctu exposuerunt: Alii frigidam vel furtim, vel raptim nacti, vel etiam precibus à nutrice emendicatam, hauserunt, adeoque felici errore salutem jam planè desperatam consequuti sunt.

Unicam hîc loci historiam adscribere non gravabor, quam ab eo ipso accepi cujus res agebatur. Is nempe *Bristolium* profectus, juvenis adhuc, inque ipso ætatis flore, Variolis correptus est, iisque paulò post Phrenitis accessit: Nutrix in urbem ingressa, interim ægrum suum aliorum curæ commisit, mox nempe reditura. Verum dum paulò diutiùs moratur, ægrotus (ut astantibus visum est) interea moritur. Astantes & anni tempestatis, & habitus ægri, crassi sc. atque corpulenti, rationem
P habentes,

habentes, ne oleret cadaver, è lecto sublatus ac nudum mensæ imponunt, linteo superstrato; Nutrix tandem rediens, accepto nuncio, cameram intrat tristissimo spectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultuque conspecto, subobscura quadam vitæ indicia conspici sibi visa est, ac proinde statim projectum corpus in lectum reposuit, adeoque sub manu consilium capiens, ac nescio quid satagens, ægrum suum in vitam revocavit, atque diebus aliquot interpositis sanum conspexit.

Sed ut ad propositum revertar; Proximo loco, si in Variolis *Confluentibus* Saliva eo usque excocta sit & viscida ob calorem præcedentem, ut tantum non suffocetur æger, (quod *undecimo*, ut suprâ diximus, die non insolens est,) *Gargarisma* necessariò in usum trahatur, & ut sæpe die nocteque syringâ in fauces sedulo injiciatur, feriò imperandum. Componatur verò illud è Cerevisia tenui, vel aqua Hordei, cum melle Rosarum. Quod si æger ritè fuerit tractatus, *Ptyalismus*, etiam cum jam cœperit imminui, ita pulchrè suo fungetur munere ut hoc remedio opus non fuerit. Et profectò ubi eò res rediit ut æger singulis momentis à suffocatione periclitetur, stupore obrutus, & spiritu ferè undiquaque

que præcluso, non satis tutò huic remedio fidentur : Ægro ita ad incitas redactò *Emeticum* peropportunè ac feliciter nonnunquam exhibui ex *Infusione Croci Metallorum*, sed dosi paulo majori, sc. ad ʒjß; quando, ob eximiam quâ laborat æger stupiditatem, minor dosi haudquaquam operabitur, atque interim, eos exagitando humores, quos nequeat educere, ægrum in magnum vitæ discrimen conjiciet.

Cætera quæ in hoc morbo accidunt symptomata, ut *præcauentur* ope regiminis moderati, ita ab eodem pleraque etiam *toluntur*; e. gr. ut *Phrenesis* antedicta, à nimia cerebri excalefactione prognata, sanguine quovis modo paululum ventilando curatur, eâdem Methodo & *Comati* (quod alteri contrarium prorsus videtur symptoma, & ab obstructione corticis cerebri fit, dum halitus calidiores à sanguine, regiminis ac medicamentorum calidorum usu attenuato, magnâ copiâ ac vi illic impelluntur) faciliè occurritur.

Eâdem hâc sanguinis contemperatione & *Maculas Purpureas* vidi sublatas: Sed neque hâc neque aliâ Methodo quâcunque, vel *micrum sanguinis*, vel violentam ejusdem è pulmonibus eruptionem adhuc sufflaminare potui; utraque verò *Hæmorrhagia*

rhagia hæc, quatenus mihi hætenus observare licuit, indubiè mortem prænuntiat.

In *Urinæ suppressione*, quæ juniores ac vegetos nonnunquam incescit (à confusione sc. magnâ & spirituum ἀταξία, ejusdem excretioni subservientium, ob sanguinem & humores nimio fervore agitados) omnes *Diureticorum* tribus in auxilium accersivi; sed nihil æquè feliciter hîc mihi cessit atque è lecto eximere ægrum, qui postquam adstantium manibus suffultus, cubiculum bis terve circumambulaverit, mox urinam satis copiosè reddet, haud parvo cum levamine. Testes hîc possim compellare Medicos quosdam è familiaribus meis, qui in hoc casu, ex meo consilio, idem fieri præceperunt; neque eos fefellit eventus.

At verò quæ à materiæ Variolosæ repercussione ob frigus extremum, vel evacuationes indebitè factas, proveniunt symptomata, usu Cardiacorum & conformi regimine sunt tollenda; qui tamen non ultra spatium quo ista perstant continuandus. Horum præcipua sunt Pustularum depressio seu procidentia, & *Diarrhæa* in Variolis *Discretis*. Neque enim in *Confluentibus*, vel Pustularum depressio mali quidquam ominatur, cùm ea sit morbi natura; neque

neque *Diarrhæa* infantium iisdem laborantium, cum salutem ista adferat, non periculum. In utroque hoc casu potio Cardiaca ex *Aquis stillatitiis* appropriatis, cum *Diascordio*, *Laudano liquido*, &c. jure optimo concedetur, idque non tantum ad dicta symptomata submovenda, sed quolibet morbi tempore, si æger de cordis dolore atque ægritudine conqueratur. Sed ut verum loquamur, symptomata hujus generis oppidò rara sunt, si cum illis conferantur quæ extremorum alteri, exitiabili magis, licet minùs culpato, debentur. Et quidem opinor, rumorem illum, qui de crebra pustularum retrocessione invaluit, ex eo natum esse, quòd qui earundem depressiorem in genere *Confluentium* observaverint, illam pro matoris Variolosæ ob susceptum frigus recessu habuerint, cum nihil sit hic præter morbi morem: Atque in genere *Distincto* idem suspicantur, quia sc. pustularum eruptionem atque augmentum ante diem expectant, cum non satis attenderint ad tempus illud quo natura fructum hunc ad maturitatem solet perducere.

Ægro jam convalescente pustulisque deciduis, ubi per dies aliquot carnes idem degustaverit, circa diem nempe *primum* & *P 3* *viceſimum*,

vicesimum, sanguinem è brachio extrahendum cenfeo, si morbus fuerit vehementior; cum inflammatio, quam sanguini impresserunt Variolæ, sive adultus fuerit æger, sive infans, non minùs Venæ-sectionem indicet, quàm colluvies, quæ eidem accrevit, Catharsin: quod satis liquet, *tum* à sanguinis colore, qui post atrociorum morbum educitur, Pleuriticorum sanguini omnino similis, *tum* etiam à magnis istis inflammationibus, quæ post morbum hunc in oculos decumbunt aliisque diris sanguinis excalefacti & à morbo depravati effectibus; unde etiam qui antea pancreaticè valebant, postea cum humoribus calidis acribusque, in pulmones, aut aliam aliquam partem depluentibus, per reliquam vitam omnem conflagunt. At si pauciores extiterint pustulæ, Phlebotomia non opus erit. Post venæ-sectionem, Catharticum exhibeo ad tres vel quatuor vices.

Adhac, ægro à *Confluentibus Variolis* jam diu liberato, & è lecto quotidie surgenti nonnunquam accidit *Crurum tumor* ferus ac molestus; qui tamen vel sponte facessit post Venæ-sectionem & Catharsin, vel usu Herbarum Emollientium ac Discutientium, (quales sunt *Malva*, *fol. Verbasci*,
Sambuci;

Sambuci, Lauri, cum flor. Camomilla & Meliloti,) in lacte coctarum, facile fugatur.
Atque hæc de Historia & Curatione Variolarum, quæ per duos hosce annos grassatæ sunt, quas, ut ab aliis speciebus quæ insectatæ sunt dirimam, *Legitimas* appellare libuit.

CAP. III.

Febris Continua hujus Constitutionis,

IAm ut de *Febre* illa dicam quæ durante *Variolosâ* hâc *Constitutione* dominabatur, & cum *Variolis* ingressâ, stetit cum iisdem, ceciditque. Ita se hîc res habuit; Doluit æger in regione quæ cordis scrobiculo subjicitur, nec sustinuit ut manu illa premeretur; quod quidem symptoma non memini me observasse in alio morbo præter hanc *Febrem*, & hanc speciem *Variolarum*. Capitis dolor, & calor totius corporis, ut etiam *Petechiæ*, satis manifestò indicio se prodebant. *Sitis* interim non urgebat. *Lingua* sanorum similis non raro comparuit, nisi quod quandoque albidâ, sicca rarissimè, nunquam verò nigra. Æger in spontaneos eosque effusissimos sudores ab initio morbi solvebatur, sed cum nullo levamine; quinimo ubi calidioribus medicamentis & regimine provocabantur isti, periculum erat ne mox *Phrenitide* corripereetur: *Petechiarum* insuper numerus augebatur, atque alia symptomata adhuc

adhuc efferabantur omnia. Urinæ separatio, quæ satis videbatur laudabilis *vel* ab initio, spem faciebat salutis; neque tamen æger magis exinde in melius proficiebat quàm post διαφόρῃσιν, de quâ priùs diximus. Si minùs rectè tractaretur hic morbus diutissimè protrahebatur plerumque; neque Crisi aliquâ factâ, nec sponte, more aliarum Februm, desinens, sed vehementibus symptomatis miserum excrucians ad septimanas sex vel octo, nisi Mors intercederet. *Ptyalismus* quandoque satis copiosus sub finem accedebat, si nempe nulla insignior præcesserat evacuatio, atque ægro Julapia refrigerantia imperata fuerant, quo quidem, si neque evacuationibus, neque usu Medicamentorum calidorum fuerit interceptus, morbus ultra spem omnem fugam sibi quærebat. Ut verò Febris hæc ab ista aeris Constitutione Epidemicâ pendeat quæ eodem tempore Variolas producebat; ita profectò dicta Febris, si non eadem planè esset, ejusdem ferè *cum* illis naturæ atque indolis per omnia videbatur, demptis solummodò symptomatis istis, quæ eruptionis vel consequentiæ vel effecta erant necessaria; Nam eodem modo uterque morbus aggrediebatur, dolor idem in partibus quæ cordis scrobiculo subjacent,
si

si manus admoveretur. Linguae item color; Urinae consistentia, &c. Sudores spontanei copiosi ab initio oborti ubique respondebant. Propensio itidem quam habebat hic morbus, quoties in flammam vehementiorem assurgeret, se per *Ptyalismum* exonerandi, eadem prorsus erat atque in Variolis hisce, quoties scilicet *Confluebant*. Cum insuper hac Febris eò præcipuè tempore saeviret, quò latius quàm unquam aliàs, quantum ego observavi, hæc locorum grassabantur Variolæ, nemini dubium esse potest, quin ejusdem omninò sint profapiz. Id certò scio, Phænomena practica omnia quæ Curationem respiciebant, eadem planè fuisse in utroque morbo, exceptis istis, quæ Variolarum eruptio, ejusque effecta in isto morbo indicabant, quæ, cum nulla esset in hac Febre, indicari proinde non potuere; quod quidem mihi abundè constabat ex accuratissimis illis observationibus, quas feci dum utroque morbo laborantes tractarem: Quapropter danda mihi est venia, (non quod nova rerum nomina affectem, quæ perinde mihi sunt invisa atque illi cui maximè, sed ut hanc Febrim à cæteris distinguam) ut istam, à similitudine quam cum hac Variolarum specie habet, *Febrem Variolosam* insigniam.

Ut

Ut ut verò Febris dicta Variolas referebat, nemo tamen sanus eadem illam methodo debere curari facile sibi persuaserit, cum in his mediantibus Abscessulis particulæ inflammatae in habitum corporis amendantur eliminanturque : Qui enim in morbi principio manabant sudores profusi, *Symptomatici* erant, non *Critici* ; cum natura non aliam hinc evacuationem videretur designavisse quàm *Salivationem*, quam tamen ipsa eadem natura pervertit ut plurimum, vel *Diarrheâ*, quæ sæpissimè à radiis inflammatoriis, per arterias mesentericas in intestina delatis, atque eadem ad excretionem sollicitantibus, exoritur, (quod etiam in *Pleuritide* usu venit, aliisque Febris Inflammatoriis, ob sanguinis particularumque fervidarum orgasmum, ut eventilentur satagentium, atque in auras facestant,) vel immensis etiam *sudoribus*, qui morbum hunc pariter cum Variolis ex naturæ præscripto ubique comitabantur : quibus, cum symptomatici essent ipsi, *Salivatio* quæ Critica aliàs erat futura, aliò derivabatur ; ita ut nisi evacuationem aliam suggereret Ars, ad septimanas aliquot perseveraret morbus, nec aliarum Februm more Concoctionem subiret.

Sed

Sed ut paulò ulteriùs progrediamur, quò & Febris hujus naturam rectiùs capiamus, & ea pariter substernamus, quibus *Indicationes Curativæ*, tanquam immobili fundamento, superstrui possint; omnino animadvertendum est, quòd in *Febre* illa, quæ in *Constitutione Intermittentibus Epidemicâ*, vigeat, materiâ quæ à sanguine erat sejungenda tantæ erat crassitudinis, ut separari nequiret sine præviâ Digestione, quâ ad debitam evacuationem disponeretur, (determinato sc. ad hoc tempore,) idque vel *διάρρσιν*, paulò pleniori, vel Dejectionibus Criticis; ita ut id tantùm negotii Medico daretur, sic se ad morbi genium accommodare, ne ex unâ parte in symptomata periculosa assurgeret atque ebulliret, neque ex alterâ ita parum effervesceret ut materiæ inimicæ exterminanda impar prorsus esset, cùm Febris Naturæ instrumentum fuerit, ad hujus secretionis opus deditâ operâ fabricatum. Quin & in *Peste* materia aliqua reperiebatur à sanguine segreganda; sed cum subtilissimarum fuerit partium & maximè inflammabilium, (ita ut quandoque ubi summè exaceruerentur, sanguinem, fulguris instar, pervaderent, nec ebullitionem quidem in eodem ciere valerent) ictu oculi per eum trajiciebat,

trahiebat, nec nisi in glandula aut parte aliqua externa sistebatur; ubi irretita carnes circumjacentes primò in inflammationem, postea in Apostema, pertraxit. Est autem *Apostema* Naturæ machina, quâ ista quæ carnibus infesta sunt amolitur; sicut *Febris* ejusdem est machina, ad dissolanda ea quæ sanguinem malè habent. Quo in casu, Medicorum est, evacuationem materiæ Pestilentialis, quam per hos Abscessus natura molitur, prout decet, regere; nisi forte quis magis consultum esse putaverit, aliam aliquam evacuationem substituere, quæ magis penes illum fuerit, ejusque arbitrio certiùs obtemperaverit, quàm illa Naturæ. Eodem etiam modo procedit Natura in expellenda Variolarum materia, licet ea species sit inflammationis pinguioris ac magis crassæ, quæ per pustulas ubique sparsas ejicitur, *Carbunculorum* loco ac *Bubonum*, &c. Atque in hoc etiam casu, Indicationes Curativæ eò sunt dirigendæ, ut Naturæ per pustulas evacuatio ritè administretur. Jam vero cùm in hoc *Febris Inflammatoriæ* genere, de quo nunc agimus, non inveniatur crassior illa materia, non nisi præviâ Digestione egerenda, sicut in Febre superiùs descriptâ, incassum Ebullitioni obsecundamus ab obtinendam hujusmodi

modi Digestionem; quinimò è contra, haud leve est periculum ne huic viæ infistentes, stimulos addamus morbo, cujus esse in inflammatione plus satis violenta consistit: Atque porro, cùm natura nullam huic Febri evacuationem per modum eruptionis constituerit, quod in Febre Pestilentiali & Variolis fieri cernimus, (ut ut rebus aliis posteriori huic morbo respondeat;) necessario in hoc stabit rei summa, ut sedetur inflammatio evacuationibus & medicamentis contemperantibus. Hunc mihi proponens scopum, hujusce Febris Curationem aggressus sum, quæ methodo hæc haud difficulter expugnata fuit.

Curatio.

Ad ægrum accersitus, mox sanguinem è brachio educendum curavi, modò nimia debilitas, præsertim verò provectior ætas, non contra-indicaret; & Venæ-sectionem insuper alternis diebus ad duas adhuc vices repetendam jussi, nisi redeuntis sanitatis signa aliter suaderent. Diebus interjectis *Enema* è lacte & saccharo, vel simile, injiciendum præcepi; præscripsi & Julapium sequens vel aliud ejusmodi, frequenter per omnem morbi decursum assumendum; & *Aq. Portul. Lactuc. fl. Paralyf. an. ʒ iiij. Syr. de Limon. ʒ j β. Syr. Violacei ʒ j; Cap. ʒ iiij.* quater vel quinquies in die, & ad libitum; serum

serum lactis, Aquam hordei, et similia ejus farinae pro Potu ordinario concessi; pro victu juscula etiam Hordeacea, Avenacea, Panatellam, Poma cocta, &c. jusculis verò è carne pullorum, vel alia quacunque interdixi.

Præ reliquis omnibus edixi ne se in lecto assidue contineret, sed illo abstineret bonam diei partem, idque quotidie; quando observaverim in hac Febre, (uti etiam in *Pleuritide*, *Rheumatismo*, aliisque omnibus morbis Inflammatoriis, in quibus abigendis Venæ-sectio & Refrigeratio primas obtinent,) medicamenta summè Refrigerantia, & repetitam sæpissime Phlebotomiam ne hilum prodesse, dum interim æger, lecto indefinenter affixus, ejus calore torreatur, æstate præsertim. Quocirca nec sudores quibus subinde difflebat æger, ab hac Methodo Refrigerandi, tum Medicamentis exhibitis, tum jugem lecti usum vetando, me deterrebant: Etsi enim, sumptâ à plerumque juvantibus *Indicatione*, magnum sibi quis inde emolumentum haud injuriâ pollicitaretur, refragabatur tamen ubique experientia, quâ magistrâ didici, agrum non modò nihil exinde commodi capere, sed è contra vehementiùs incalescere; ita ut non rarò *Phrenesis*, *Petechiæ*, cæteraque

cæteraque pessimi ominis symptomata mox hujusmodi sudores exciperent, quæ non tam à morbi *malignitate* quàm *sinistro regimine* oriri videbantur.

Si è contra dicatur, jam laudatam Februm curandarum Methodum Authorum Theoriæ omnimodè adversari, qui omnes uno ore pronunciant, Febrim per *διαφύρσιν* rectissimè ac maximè naturaliter expediri; hæc habeo quæ pro me militant, præter certissimæ ac constantis Experientiæ testimonium, mihi in hujus particularis Febris curatione nunquam non suffragantis. Suppono ante omnia, viros doctos, qui sudorum provocationem ad tollendam Febrim efflagitant, eos velle sudores qui à præviâ Digestione humoris alicujus in sanguine stabulantis excernuntur, in quo humore elaborando præparandoque ut per *διαφύρσιν* eliminetur, natura certo aliquo ac determinato tempore fuerit occupata. Verumenimverò longè aliter hîc se res habet; æger enim à primo statim morbi impetu in sudores uberrimos solvitur, qui soli morbi hujus pars magna sunt, & si Phænomenis omninò omnibus sit habenda fides, morbus hicce à nudo potius calore, & sanguinis æstu, quàm ab humore aliquo delitescente, & post debitum Concoctionem

nem è sanguine per sudores expellendo, pendere videtur. Quod si demus, hujusmodi humorem Digestione maturandum in hac Febre, pariter atque in multis aliis reperiri; quorsum attinet, Naturæ (cujus enormiora molimina in ordinem redigere opis est nostræ) plus nimio satagenti morem gerere, hujusmodi sudores vel Cardiacis provehendo, vel regimine calidiore; cum non minùs sudores respiciat quàm Dejectiones tritum illud Axioma, *Coccta, non cruda, sunt medicanda?*

Stante hac Constitutione, accersēbar ad virum doctissimum D. D. *Morrice* (qui tum temporis *Londini*, jam *Petworthiæ* Medicinam cum laude facit,) hac Febre, cum effusissimis sudoribus & frequentibus Petechiis laborantem; Consentientibus aliis aliquot medicis, utrique nostrum familiaribus, Vena-secta fuit, surrexit è lecto, absterfo primum sudore, Medicamentis & Dietâ Refrigerantibus usus est, præsentissimo cum levamine, multis malis atque periculosis symptomatis mox difflatis; & cum eidem methodo insisteret, intra paucos dies sanitati restitutus est.

Sed ad rem: Neque etiam *Diarrhœa*, quæ Febrim hanc sæpissimè comitabatur, me à dicta Methodo vel latum unguem

Q dimovit;

dimovit; quinimò expertus sum (cùm sc. ab halitibus inflammatoriis è sanguinis massa per Arterias Mesentericas in intestina excretis, atque eadem vellicantibus, illa nasceretur) nihil huic profluvio sistendo æquè conducere atque Venæ-sectionem, & sanguinis contemperationem, aquâ *Hordei, sero lactis* atque aliis supra nominatis procurandam.

Hæc sanè Methodus optimè mihi cessit in hujus morbi curatione, ad quam quidem apta nata præ cæteris mihi videtur. Non quod ego nunquam viâ longè contrariâ incedentibus spectator interfuerim, adhibitis sc. Cardiacis & calido regimine, ægro nihilominus à morbo sæpe liberato: ita tamen ut mihi semper videtur is non mediocri discrimen adiisse, nullâ id suadente necessitate: Etenim *Petechiæ*, quæ aliter perpaucæ erant, his modis numerosissimæ scatebant; sitis, quæ ut plurimum vix molestabat, jam intensius urgebat; Lingua, quæ aliàs humida solebat esse, neque à sanorum linguâ, nisi quòd, ut diximus, subalberet aliquantisper, multùm abhorrens, sicca in hoc regimine, arefactaque, quin & nigra sæpe comparebat. Postremò illi ipsi sudores, quos Cardiacorum usu extorquere satagebant, tandem eorundem

dem ope penitus intercidere: Exactâ enim per corporis habitum nimis largâ feri copiâ sanguis humori istiusmodi ulterius suppeditando par non erat, cumque, istâ, quæ dilui debuerat, humiditate, in solidum jam spoliaretur, exarescebat protinus æger; atque in externis partibus constringebatur, omnino præter naturæ morem, quem in hac Febre observare solet; donec tandem sanguis humiditate, ab assumptis mutuâ, denuò repletus, partim Medicamentorum, partim etiâ Febris vi, serum hoc recens ingestum, ac cum illo Febrem, à finibus suis pelleret. Quæ quidem Crisis erat coacta nimis, & nimis periculosa, & (quod adhuc pejus,) rarius etiâ contingebat.

Jam verò, ut supra monuimus, Febris hujus solutio, ut etiâ Variolarum, (quæ soror ejus germana meritò audiunt,) per *Salivationem* non rarò fiebat; quæ quidem nunquam non salutaris fuit, ita ut eâdem liberaliùs procedente tam maculas reverâ purpureas, quàm Febrim ipsam evanescere oculis vidi meis. Obortâ itaque *Salivatione*, nulla omnino Evacuatio convenit, nec quæ venâ pertusâ, nec injecto quæ fit Enemate; cum ab utrâque periculum sit ne humor aliò divertatur. At

ferum lactis, atque alia refrigerandi vi pol-
 lentia necessariam in *Salivatione* eliciendâ
 operam navabant, ut è contra Cardiacâ, &
 quæcumque alia calefaciebant; materiam
 inspissando, ejusdem educationi officiebant.

Diarrhœa.

Superstite adhuc Febre hâc necdum
 extinctâ penitus, anno maximè 1668. *Di-*
arrhœa, sine manifesto aliquo Febris indio,
 Epidemicè grassabatur: Jam enim
Constitutio ad *Dysentericam* illam accede-
 bat, quæ insequenti anno invaluit, ut jam
 proximè dicemus. Hanc nihilominus ean-
 dem ego censui Febrem esse cum *Vario-*
losa adhuc regnante, formâ tantum diversâ,
 atque alio se symptomate efferentem. Cum
 enim mihi constaret, rigorem atque horro-
 rem hanc etiam *Diarrhœam* præcedere so-
 lere, atque illam insuper ut plurimum ex
 eadem *αἰτία* invadere, ex qua solebat
 ista quæ tùm depopulabatur Febris, veri-
 simile mihi est visum, Febrem hanc ortum
 suum debere radiis inflammatoriis in inte-
 stina inversis, atque eadem ad expulsio-
 nem hanc sollicitantibus, cùm interim san-
 ginis massa, ope hujus diverticuli à malis,
 quos aliter radii isti attulissent, effectibus
 integra maneat atque illasa, nullo Febris
 visibili signo exterius se prodente. Adhæc
 æger partes cordis scrobiculo accumbentes

manu

manu premi non tulit (quod quidem symptoma & *Variolis* & *Febri* hujus *Constitutionis* accidisse jampridem ostendimus.) Idem etiam dolor, atque eadem carniū teneritudo sæpenumero externè in Epigastrium protendebatur; nonnunquam etiam inflammatio, quæ in Apostemate atque ægri morte demum terminabatur. Quæ omnia luce clarius indicabant, *Diarrhæam* hanc ejusdem omnino naturæ fuisse atque essentiæ cum illa, quæ tum dominabatur, *Febri*. Sententiam hanc meam magis adhuc ratam faciebat felix eventus, quem *Venæ-sectio*, & *Medicamentorum*, *Diætæ*, atque *Regiminis Refrigerantium* usus, quæ in *Febris Variolose* curatione usurpasse nos sæpe diximus, in sananda etiam hac *Diarrhæa* perpetim habuere; utpote quæ huic *Methodo* promptè cessit: Cùm verò aliâ longè diversâ tractaretur, sive exhibitis *Rhabarbaro* aliisque *Catharticis* *Lenitivis* (ad deturbandos sc. mordaces istos succos, qui intestina ad hujusmodi *Excretiones* putabantur irritasse) sive etiam *Astringentibus*; ex levi, suâ naturâ, morbo in exitialem sæpissime evasit; ut, qui eo anno concinnabantur *Diem obeuntium Indices*, plus satis testantur. Atque hæc dicta sunt de *Morbis Epidemicis*, qui ab hac *Constitutione* pendebant.

SECTIO QUARTA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica partis Anni 1669,
atque integrorum 1670, 1671, 1672,
Londini.*

INeunte *Augusto* An. 1669. *Cholera* 1669.
Morbis, immania *Ventris tormina* sine
Dejectionibus, uti etiam *Dysenteria*,
quæ per decennium jam parcius comparue-
rat, grassari cœperunt; *Cholera morbus*,
quem nunquam antehac ita fuisse Epide-
micum animadverteram, hoc non obstante,
eo etiam anno, uti semper, intra *Augusti*
cancellos stetit, vix in priores *Septembris*
Hebdomadas evagatus. *Ventris autem Tor-*
mina absq; dejectionibus ad *Autumni* exitum
usque perseverabant, & *Dysenterias* comi-
tabantur, quibus etiam latius spargeban-
tur illa : Superveniente verò hyeme tor-
mina ista sine dejectionibus penitus dispare-
bant,

bant, nec deinceps infestabant per sequentes Annos quibus vigeat hæc *Constitutio*, quâ nihilominus *Dysenteria* ~~et~~ *in* ~~indurata~~ *laeviebat*. Cujus rei hanc ego causam fuisse arbitror, quòd scilicet *Constitutio* ista nondum ita perfectè in *Dysentericam* transierat, ut symptomata illa omnia quæ *Dysentericos* affligunt, in singulis valeret producere. Etenim insequente Autumno cum jam redirent tormina, nullo non symptomate Pathognomonico stupatus incessit morbus. Inter *Tormina* hæc, dejectionibus casta, & *Dysenterias* jam memoratas, quæ ubique populabantur, exoriebatur & novum *Febris* genus, utrique comes, quæ non eos tantum invadebat qui priorum alterutro laborabant, sed etiam illos qui ab utroque adhuc immunes perstabant; nisi quòd nonnunquam (at rariùs id quidem) ventris tormina admodum levia accederent, nunc solutâ alvo, nunc verò astrictâ; quæ cum illam Febrem quædamtenus referret, quæ morbis præfatis non infrequenter adhærebat, *Febris Dysentericæ* nomine ab aliis distinguenda est; maximè cum, ut mox docebimus, à *Dysenteria* genio atque indole in eo tantum recederet, quòd *Dejectionibus* istis caruerit quæ in *Dysenteria* indefinenter molestabant,

atque integrorum 1670, 71, 72, Londini. 233

bant, cæterisque iis effectibus quæ huic evacuationi necessario debebantur. Appetente jam Brumali frigore *Dysenteria* ad tempus se subduxit; *Febris* autem *Dysenterica* magis grassabatur; *Variolæ* etiam, at mitiores, & fractis admodum viribus, quibusdam in locis impetebant.

Anno verò subsequente vix dum ingressus, ipso nempe *Januario*, succedere *Morbilli*, qui indies auctiores facti, nullam ferè familiam, nullos saltem infantes intactos sinebant, atque ad *Vernum* usque *Æquinoctium* sensim invalescentes, ab illo tempore, iisdem ferme quibus insurrexerant gradibus paulatim referebant pedem, & *Julio* mense evanescere, non amplius visi per eos annos omnes quibus dominabatur *Constitutio* hæc; nisi quod proximo anno eà ipsa tempestate quâ in præcedente eruperant, rari hæc illac dissiparentur.

Morbilli isti *Variolarum* generi, mihi hætenus non cognito, viam sternebant, quas ut à ceteris distinguam, ob Phænomena irregularia inusitataque à me observata (quæ postea in earundem *Historia* tradentur) à præcedentis *Constitutionis* *Variolis* longè distantia, *Variolas Anomalas Constitutionis Dysentericæ* compellare lubet. *Variolæ* hæc, licet *morbillis* longè infrequen-
tiores,

frequentiores, non paucos tamen aggregabantur, donec inchoante mense *Julio*, *Febres Dysentericae* praevalerent, Epidemice incurstantes; approximante vero Autumno, *Augusto* scilicet, *Dysenteria* postliminio revertebantur atque omnia pervastabant, etiam inclementius quam praegresso anno defavientes. Hyberno tamen frigore terga dederunt, ut prius. Verum enimvero his fugatis *Dysenterica Febris & Variola* hyemem omnem funestabant.

1671. At circa initium *Februarii* Anni insequentis, substitutis *Tertianis Intermittentibus*, uterque morbus rarior prodibat. Dictae *Intermittentes*, licet non admodum Epidemicae, frequentiores tamen erant, quam quovis alio tempore observasse me memini, à quo sc. expiravit *Constitutio* ista, quam sibi adeo faventem illas habuisse supra notavimus. Atque haec, pro more *Intermittentium Vernarum*, Solstitio aetivo vix praterlapso omnino evanescere. Incipiente mense *Julio*, *Dysenterica Febris* quam praecedentibus annis obtinuerant stationem de novo repetebant; Autumno vero aliquantum provectiore, *Dysenteria* jam tertio regressa est, sed contractior quam anno ultimo elapso, quo ad auxilium pervenisse videbatur; supervenienti autem Hyemi

669, aque integrorum 1670, 71, 72, Londini. 235

Hyemi tertium etiam cessit, Febre Dysenterica & Variolis reliquam eam tempestatem iterum contristantibus.

Cum verò, ut jam monuimus, sub ingressu utriusque anni præcedentis morbus aliquis valde Epidemicus invalesceret, Morbilli sc. exoriente Anno 1670; Intermitteutes autem Tertiana Anno 1671. inchoato, quorum prædominio ita intercidebantur Variolarum copiae, ut fines suos, prædictis annis ineuntibus, longè lateque propagare nequirent: Hæc, inquam de causa remoto jam obice, (nempe initio Anni 1672.) cum solæ dominarentur Variolæ, Epidemicè admodum ex consequenti grassabantur, donec subintrante rursus Julio, Febres Dysenterica denuò invaderent, quæ redeuntibus jam quarto Augusto, Dysenterici mox facessiebant; Dysenteria verò non pauciores tantum quàm prioribus annis fuerant, sed mitiora insuper apportabant symptomata. Porro Variolis hinc indeque simul sparsis, haud facile erat dictu, quis morbus præpolleret. Existimo quidem ego, Constitutionem aeris, ad Dysenterias progignendas minùs facientem, Variolis eam subministrasse facultatem, quæ pari passu procedere valerent, secus atque iis annis quibus Dysenteria, Augusto mense confertim

confertim magis trucidabant. *Hyems*, ut solebat, *Dysenterias* ablegavit, sed neque *Febrem*, nec *Variolas*: *Variolæ* hîc etiam pro more suo, exulantibus *Dysenteriis*, rerum denuo potiebantur, & per omnem reliquam brumam regnabant. Quinimo subsequente *Vere*, ut etiam *æstatis* initio, huc atque illuc deferebantur, longè tamen mitiores quàm pro hoc genere.

Verum enim verò quando assero, *Epidemicorum* alterum ab altero, ut clavum à clavo, pelli, non statim dico, cum, qui pellitur ac cedit, morbum in solidum evanescere, at, verò rariùs invadere. Durante enim hâc *Constitutione*, uterque morbus reperiebatur, etiam illâ tempestate quacum minùs ei conveniebat; e. gr. *Dysenteria*, etsi morbus *Autumno* maximè proprius, unum fortasse aut alium, licèt raro admodum, *Vere* incessiebat.

Satis itaque evicimus, quòd per integram hanc *Constitutionem*, subintrante *Julio*, (qui mensis certissima est *Febrium Autumnalium* *Epocha*, uti *Vernarum* *Februarius*) *Febres Dysentericae* grassabantur; *Autumno* verò jam se propiùs admovente, *Dysenteria* (morbus, si accuratiùs loqui velimus, verè *Autumnalis*) iisdem succedebant, quas ab hyeme diffatas excipiebant

atque integrorum 1670, 71, 72, Londini. 237

bant *Febris Dysenterica*, & *Variola*; quæ quidem *Variolæ* non eam tantum hyemem sed & subsequens etiam Ver, nec non æstatem illi conjunctam peragrabant, donec reverso *Julio*, à *Febris Dysentericis* Epidemicè prædantibus ejicerentur: Atque hærerum erant vices dum vigeret prædicta *Constitutio*.

Observare insuper est, quòd sicuti Epidemicorum quilibet in subjecto particulari suas habet periodos, *Augmenti* sc. *status*, & *Declinationis*; ita etiam *Constitutio Generalis* quæcunque, quæ huic alterive morbo Epidemicè producendo favet, pro ratione temporis quo dominatur, suas etiam periodos habet, quatenus sc. indies magis ac magis Epidemicè grassatur, donec *auxilium* attigerit suam, atque exinde iisdem ferè gradibus decrescat, donec tandem penitus exoluerit, alteri *Constitutioni* locum cadens. Symptomatum enim quod attinet vehementiam, atrociora sunt omnia ubi primum se ostendit; quæ quidem paulatim mitescunt, & in Constitutionis Catastrophe tam sunt benigna atque *ευφρόνια*, quàm patitur morbi natura in quo fundantur; quod satis demonstrant *Dysenteria*, & *Variola* hujus *Constitutionis*, ut mox fusiùs declarabimus. Hujus *Constitutionis* morbos particulariter

particulariter tractandos aggredior, quem ipsi servarunt ordine.

CAP. II.

Cholera Morbus.

MOrbus hic, qui, ut antea diximus, Anno 1669. se latius diffuderat quàm alio quovis anno, quantum ego observaveram, eam anni partem quæ Æstatem fugientem atque Autumnum imminentem complectitur, unice ac eadem prorsus fide, quâ veris primordia Hirundines, aut insequentis tempestatis fervorem Cuculus, amare consuevit: Qui ab ingluvie ac crapula nullo temporis discrimine passim excitatur affectus, ratione symptomatum non absimilis, nec eandem curationis methodum respuens, tamen alterius est subfellii. Malum ipsum facile cognoscitur; adsunt enim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & angustia per alvum dejectio; Ventris ac intestinorum dolor vehemens; inflatio & distentio; Cardialgia, sitis Pulsus celer, ac frequens, cum aestu &

& anxietate, non raro etiam parvus & in-
 aqualis; insuper & nausea molestissima,
 sudor interdum diaphoreticus, crurum &
 brachiorum contractura, animi deliquium,
 partium extremarum frigiditas, cum aliis
 consimilis notæ symptomatis, quæ astantes
 magnopere perterrefaciant; atque etiam
 angusto viginti quatuor horarum spatio
 agrum interimant. Est etiam & *Cholera*
sicca à spiritu flatuoso suprâ & infrâ erum-
 pente, idque sine vomitu vel secessu; cu-
 jus unicum duntaxat exemplum me vidisse
 memini ineunte hujus anni Autumno, quo
 tempore prior illa species mihi creber-
 rimè & factò quasi agmine sese obtu-
 lit.

Sedula mentis applicatione, & multipli- *Curatio.*
 ci etiam experientiâ edoctus, quòd si hinc
 acres istos humores, fomitem morbi, Ca-
 tharticis expellere conarer, idem agerem
 atque is qui ignem oleo extinguere satagit,
 cùm Cathartici vel lenissimi operatio om-
 nia magis perturbaret & novos insuper ex-
 citaret tumultus: Et si ex adverso medica-
 mentis Narcoticis aliisque astringentibus
 in ipso statim limine primum humoris im-
 petum compescerem, dum naturali eva-
 cuationi obliterem, & invitum humorem
 detinerem, æger, inimico visceribus in-
 cluso,

cluso, bello intestino indubiè conficeretur. Has, inquam, ob causas mediâ mihi viâ insistendum esse duxi, ut partim scilicet humorem evacua rem, partim etiam diluerem: morbum itaque hâc arte, mihi à multis retrò annis compertâ ac comprobâtâ, toties quoties in ordinem coegi.

Pullus tenerior in tribus circiter aquæ fontanæ congiis elixatur, adeò ut carnis saporem vix perceptibilem liquor referat, hujus decocti (vel defectu ejus, liquoris possietici) capaciores aliquot cyathos æger tepidè exhaurire jubetur; eodemque tempore bona ejusdem quantitas pluribus Enematis successivè injiciendis inservit, donec quâ per superiora, quâ per inferiora, tandem omne jusculum absumptum ac denuo rejectum fuerit. Hisce haustibus, pariter ac Clysteribus, Syruporum *Lactucæ, Violarum, Portulacæ, Nymphææ*, eorumve alicujus, uncia subinde admiscetur; quanquam & citra ejusmodi additamenta, jusculum ipsum per se rem satis commodè exequatur. Ita Ventriculo insigni liquoris quantitate sæpius onerato, atque, ut sic dicam, subverso, ac reiteratâ Enematum injectione, humores acres vel foràs eliminantur, vel retusâ acrimoniâ ad debitam temperiem revocantur. Exantlato hoc eluvionis penso,

se, quod tres vel quatuor horas sibi vendicat, medicamentum aliquod paregoricum curationi coronidem imponit: Mihi hoc crebro in usu est, & *Aq. Paralyf.* ʒj. *Mirab.* ʒj. *Laudani liquidi gut.* xiiij, cujus loco Narcoticum quodvis officinale succenturiari poterit. Atque hæc, quam proposui diluendi humores via, multo tutius, ac expeditius quàm quæ vel per evacuantia, vel per astringentia vulgò instituitur, periculosissimo affectui occurrit, quippe cum ab *illis* tumultus concitator & ferocior evadat ac omnia susque deque vertantur; hæc è contra hostem in medijs visceribus detineant, ac ex advena reddant plane inquilinum; ut taceam, protracto in longitudinem morbo præter periculum ex ejusmodi mora, quâ in massam sanguinis tandem humores vitiosi irrepunt, atque mali moris febrem faciliè accendunt, etiam aëris gravissimi mali tedium procreari.

At verò diligenter est animadvertendum, quòd si non accesserit Medicus, nisi postquam æger vomitu ac dejectionibus, ad horas aliquam multas continuatis, puta 10 vel 12, fuerit exhaustus, & jam frigescant extrema membrorum; hoc, inquam, casu, omissis alijs quibuscunque auxilijs recto cursu ad sacram hujus morbi anchoram,

R

Laudanum

Laudanum intelligo, confugiendum est, quod non tantum exhibendum est urgentibus Symptomatis, sed etiam cessantibus Vomitu ac Diarhœa, mane & serò quotidie repetendum, donec pristinas vires æger, ac sanitatem tandem receperit.

Hic morbus, quantumlibet Epidemicus, rarissimè tamen (quod suprà dictum est) *Augusti*, quo primum cœpit mense, terminos excessit; ex quo mihi subest contemplari elegantissimum illud subtilissimumque artificium, quo utitur natura in Epidemicorum natalibus atque ortu: Licet enim eadem prorsus maneant causæ, unde plures sub finem *Septembris* æquè ac mense precedente, hoc morbo possint corripì, nimia sc. Fructuum Horariorum ingestio; eundem tamen non sequi videmus effectum: Quisquis autem *Cholera morbi legitimi*, quòcum solo nobis impræsentiarum res est, Phanomena studiosè collegerit, fatebitur morbum istum, qui quovis alio anni tempore invadit, quamvis ex eadem occasione prognatum, atque eorundem symptomatum nonnullis stipatum, ab hoc nostro toto cœlo distare; haud aliter ac si in aere peculiaris mensis hujus lateat reconditum ac peculiare quiddam, quod specificam hujusmodi alterationem,

foli

soli huic morbo adaptatam, vel cruori
vel Ventriculi fermento valeat imprimere.

CAP. III.

Dysenteria.

Ventris tormina sine dejectionibus initio *Augusti 1669*, ut supra innuimus, invadere cœperunt; & excurrente eo Autumno, *Dysenterias*, quæ cum iisdem ingrediebantur, æquabant numero, ne dicam, exuperabant. Febris nunc iis accessit, nunc aberat. Dysenteriarum per id tempus grassantium torminibus dicta Ventris tormina omnino respondebant; atrocissima nempe hæc erant, & per intervalla cruciabant; nullæ verò sequebantur Dejectiones vel *Stercorosæ*, vel *Mucosæ*. Pari passu cum *Dysenteriis* per *Autumnum* hunc omnem procedebant, sed, ut jam docuimus, non cum iisdem per Annos sequentes hujus *Constitutionis* Epidemicè ampliùs invadebant. Cùm verò tormina hæc sine dejectionibus neque naturâ suâ, neque illâ, quâ promptissimè sopiebantur, methodo;

à *Dysenterijs* multum diffideant, ad hunc confero,

Animadverti, morbum hunc uti nunc, ita ferè semper, *Autumni* initio invadere solere, & appropinquantì hyemi pro tempore cedere; cum verò annorum series eidem Epidemicè producendo nimium faveat, unum alterumve, etiam quòvis alio tempore potest ferire; quin & circa *Veris* ingressum, fortè etiam maturius (si nempe aura calidior intemperantiori gelu derepente soluto mox supervenerit;) plures aliquot inceslere. Unde, perpauci licèt fuerint qui hoc corripiantur morbo, cum id tempore ita alieno contingat, satis scio illam *Constitutionem* haud mediocriter huic morbo suffragari. Atque ita se res habuit per eos annos, quibus *Dysenteria* ita latè depopulabantur; quandoque enim, circa finem hyemis aut *Veris* initium, uti dictum, hic morbus hunc illumve vexabat.

Nunc cum rigore horrorèque aggreditur hic morbus, quos sequitur totius corporis calor, (ut in *Febribus* solenne est,) atque hunc, brevi post, ventris tormina; ista verò, dejectiones: Sape verò nulla antecedit *Febris* præsensio; agmen autem ducunt tormina, dejectiones subsequuntur: Semper tamen dest ingens cruciatus, & intestinorum depressio

depressio cum dolore quoties exoneratur alvus, cum crebris itidem dejectionibus, & molestissimo viscerum omnium quasi descensu. Dejectiones *mucosæ* sunt omnes, non *sterconosæ*, nisi quod nonnunquam stercoreosa interponitur, idque sine dolore insigni. Mucosis hisce dejectionibus intertexuntur sanguinis quædam lineamenta; quandoque tamen ne minimum quidem sanguinis per omnem morbi decursum iisdem admiscetur; quo non obstante, (modo frequentes sint Dejectiones, cum ventristorminibus & colluvie mucosâ,) morbus haud minùs rectè *Dysenteria* vocabitur, quàm si unà manaret sanguis. Interea temporis æger, si vel ætate floreat, vel Cardiacorum ope incalescat, febricitat, linguâ subalbidâ quadam mucilagine dense oblitâ, &, si vehementiùs fuerit excalefactus, nigrâ etiam atque siccâ: Prosteruntur admodum vires, dissipantur spiritus, nullum non adest Febris malè moratæ indicium. Non dolores tantùm summos atque ægritudinem adfert hoc malum, sed, nisi peritè tractetur, ingens etiam in vitæ discrimen ægrum perducit; cùm enim jam imminutæ caloris Vitalis ac spirituum copię à crebris hisce dejectionibus ante exhauriantur, quàm peccans materia possit è

R 3   sanguine

sanguine exturbari, manuum ac pedum frigore superveniente, à morte periclitabitur, etiam intra morborum acutorum periodos oppetendâ ; quod si intentatas *Parcarum* manus hæc vice cluserit, plura tamen diverſi generis ſymptomata miſerum expectant: v. gr. nonnunquam progreſſo morbo, loco filamentorum ſanguineorum, quæ eodem incipiente dejectionibus permixta conſpici ſolebant, *ſanguis ſincerus*, ne muco quidem intermixto, largiori quantitate ſingulis conatibus egeritur, quod, cum corroſionis majorum aliquot vaſorum, quæ inteſtina perreptant, argumentum ſit, ægro interitum minatur. Nonnunquam etiam inteſtina à magno illo incendio, quod excitavit materiæ calidæ atque acris ad partes læſas affluxus copioſior, *Gangrænâ* inſanabili afficiuntur. *Aphthæ* inſuper exunte morbo oris interna faucesque ſæpenu-merò obſident ; imprimis ubi corpus diu fuerit excalefactum, & materiæ peccantis evacuatio medicamentis aſtringentibus impedita, non exacto priùs per Cathartica morbi fomite. Atque hæc quidem mortem imminentem ut plurimum denunciant. Quod ſi prædicta ſymptomata ſuperaverit æger, & morbus in longum trahatur, tandem inteſtina ordine quæque ſuo deorſum

verſus

versus affici videntur, donec in *rectum intestinum* malum omne detrudatur, & in *Tenesmum* desinat; quo facto, longè secus atque in Dysenteriis Dejectiones *stercorose* vehementissimam intestinorum dolorem inferunt, alvi sc. fœcibus teneriora adhuc intestina inter descendendum radentibus; cum Dejectiones *Mucosæ* eo tantum tempore inferiori intestino, *Recto* nempe, molestias creent, quo materia in eo solo conficitur atque inde excernitur. Hic autem morbus licet *adultis*, maximè *grandævis*, haud rarò exitialis, *Infantibus* nihilominus perbenignus reperitur, qui ad menses aliquot ab eodem quandoque afficiuntur sine quovis incommodo, modo res naturæ permittatur.

Quantam cum hac, quam descripsimus, affinitatem habeat *Endemia* ista *Hibernorum Dysenteria*, non satis scio, cum nondum ea mihi innotuerit; quin & in his, quas incolimus, regionibus quomodo se habeat *Dysenteria*, quam jam depinximus, si ad illas referatur quæ aliis annis infestabant, mihi pariter incompertum est; cum fieri quidem possit, ut variae enascantur *Dysenteriarum* species, ut sunt *Variolarum*, & *Epidemicorum* aliorum, diversis *Constitutionibus* propriæ, & quæ proinde medendi

R 4   methodum

methodum in aliquibus diversam sibi sine jure vendicent. Neque est, cur hos Naturæ lusus hac in re tantopere demiremur, cum in confesso apud omnes sit, quod quo profundius in quæcunque Naturæ opera penetremus, eo luculentius nobis addegeant ingens illa varietas & divinum potent artificium operationum ejus, quæ captum nostrum longissimè superant. Adeo ut quisquis ille fuerit, qui in se receperit hæc omnia mente allequi, & multifarias Naturæ operationes *et modis* indagare, partim magnis ausis excidat, neque voti per omnia compos reddatur: Convitia interim, (si quid judicando valet,) pro Repertorum vel utilissimorum, quam fecit, semente, certò certius sibi metenda proponet, idque eam tantum ob causam, quod primus invenit.

Porro observandum est, quod *Epide-*
mici omnes ubi primum è Naturæ sinu
emergunt exiliuntque, quantum ex eorum
Phænomenis licet conjicere, principio magis
spirituoso ac subtili videntur inhærescere,
quàm ubi jam magis adoleverint, quodque
magis ad occasum vergunt, eò magis indies
crassi atque humores fiunt: Etenim
quales quales demùm fuerint inimicæ istæ
particulæ, quas aeri intimè permixtas *Con-*
stitutionem

Antientem Epidemicam formare opinabitur, omnino par est ut easdem majorem agendi potentiam per ea tempora pollere censemur, quibus primum eruperint, quam postquam earum vires fuerint retractæ, eâ scilicet mensurâ quâ easdem aeri in Crasin statumque Epidemicum evehendo impertierint. Ita primis mensibus, quibus grassabatur *Pestis*, nullo ferè non die ejus contagio afflati, dum in triviis versarentur, inopinantes extincti sunt, nihil prorsus mali præsentientes, cum, ubi morbus magis adoleverat, neminem, nisi Febre atque aliis symptomatis præcedentibus, unquam prostravit : Ex quo abundè conficitur, morbum hunc in ipsis incunabulis magis effieratum atque Acutum fuisse, quàm post principia, licet pauciores primâ acie jugulaverit, aucto jam sc. quem habebat in humana corpora influxu. In *Dysenteriis* pariter, de quibus jam agimus, omnia universim symptomata atrociora sub primo morbi ingressu comparebant, & licet, si ad ægrorum numerum respexeris, latius indies malum serperet, donec tandem ad statum pervenisset, in quo ex consequenti plures interibant quàm ineunte morbo; symptomata tamen sub initio sæviebant magis quàm in *statu*, ac multo adhuc magis quàm in

in *Declinatione*, & cæteris paribus plures pro ægrorum numero, *Ἐλαβε πορφυρεὺς θάλασος & ποῖα κρατῖα*. Adde quod, quo diutius perseverabat morbus, eo magis Humoralis etiam videbatur; v.gr. primo quo invasit Autumno, quam-plurimi nullis omnino Dejectionibus molestabantur; Torminum verò quod spectat atrocitatem, Febris intensiorem, subitam virium prostrationem, aliaque symptomata, insequentium annorum Dysenterias longo intervallo post se reliquit. Quinimò Dysenteria cum Dejectionibus, quæ primæ incessebant, principio magis spirituosæ ac subtili videbantur inhaerere, quàm quæ illas sequebantur. Etenim in primis Dysentericiis & conatus & ad desidendum irritatio majores erant, tum etiam frequentiores; ipsæ verò Dejectiones, stercorosæ præsertim, & minores & magis insolentes: Quibus autem gradibus morbus in genere se promovit, iisdem etiam imminuebantur Tormina, Dejectiones verò magis stercorosæ erant, donec tandem fatifcente *Epidemiâ* hâc *Constitutione* Tormina vix perciperentur, Dejectionesque stercorosæ magis essent quàm mucosæ.

Curatio.

Ut ad Curativas Indicationes tandem procedamus; cùm varia, quæ huic morbo accidunt

occidunt symptomata, diligenter ac mature mecum pensitasset, *Febrē* eum esse (sui sc. generis) in intestina introversam deprehendi, cujus opē humores calidi atque acres in massa sanguinea contenti atque eandem exagitantes, per Arterias Mesaraicas in dictas partes deponuntur; unde à vehementiori sanguinis atque humorum eò contententium impetu patefactis vasorum orificiis, sanguis per sedem effunditur. Interea temporis importuno intestinorum nisu, quæ omnem adhibent operam ut humores acres continuo infestantes expellant, mucus iste, quo naturaliter obducuntur, singulis sedibus, nunc parcius, nunc copiosius, unà egeritur. Proinde ultrò se *Indicationes* offerre videbantur, neque mihi aliud quippiam incumbere existimavi, quàm ut primum acres istos humores sectâ venâ immediatè revellerem, quo facto insuper reliquam massam contemperarem, tum etiam dictos humores per Cathartica subducerem. Hâc itaque Methodo sum usus; Quo primum accersēbar die, venam cubiti tundendam suasi, eadem nocte & *Paregoricum* propinavi; & sequenti Aurorâ Potionem hanc Catharticam Lenitivam mihi familiarem R. *Tamarind.* ʒʒ. *fol. Sennæ* ʒij. *Rhei.* ʒj β. *Coq. s. q.*
Aqua

Aque Colaturæ 3 iij. *dissolve Mann.* o
Syr. Ros. Solut. an 3 j. *m.f.* Potio fumenda
 summo mane. Hanc ego Potionem Electro-
 ario cuilibet cum Rhei paucâ quantitate
 parato, soleo præponere; licet enim Rhe-
barbarum Cholerae atque acrioribus qu-
 busque humoribus evacuandis sit dicatum;
 attamen nisi *Mannæ* aliquid, aut *Syrup.*
Rosacei, vel aliud ejusmodi, eâ quantitate
 admisceatur ut ad pleniorum Catharsin af-
 surgat, non admodum conducit. Quando-
 quidem verò satis est obvium, Medicamen-
 ta Cathartica etiam lenissima, & tantum
Εκκρηστικα, ventris tormina intendere,
 spirituum etiam dejectionem, atque
απορίαν universalem agro inferre, adven-
 titio nempe illo tumultu quo sanguinem ac
 humores commovet inter operandum; ex-
 propter solenne mihi est *Paregoricum* tem-
 porius aliquanto subicere quàm post Ca-
 thartica consuevimus, horâ sc. pomeridia-
 nâ quâcunque, modò Catharticum suo de-
 functum munere videatur; quo sc. quem
 concitavi motum denuò sufflaminare vale-
 am. Deinceps ad duas adhuc vices dictum
 Catharticum præscribo, alternis sc. diebus
 hauriendum; Paregoricum etiam post sin-
 gulas Purgationes, quo supra monuimus
 tempore. Hoc insuper diebus à Purgatione
 vacuis

racis tam manè quàm serò exhibendum
curo, quo sc. symptomatum ferociam de-
bellem, atque inducias impetrem, dum
cum humore peccante exterminando mihi
res est. *Anodyno* autem utebar, maxumè
Laudano liquido, guttis nempe 14 vel 15
in Aqua qualibet Cardiacâ, pro dosi una:
Post Venæ-sectionem & Catharsin semel
celebratam, Aquam Cardiacam è tempera-
rioribus subinde degustandam concessi:
Aquam sc. *Epidemicam*, *Aquâ Scordii com-*
positam, aut similem, (idque inprimis in
semioribus ac Phlegmaticis,) quò nempe
spiritus magnâ Dejectionum vi, quod in
hoc morbo usu venit, prostratos erigerem
quadantenus, & refarcirem: Potus erat
Lac coctum cum Aquæ triplo, aliquando
etiam Lac Cerevisiatum, vel Cerevisia
cum panis cortice & Maci incoctis; Pana-
tellâ item nonnunquam vescebatur, non-
nunquam jusculo è carnibus ovinis maci-
lentioribus. Grandæviores lectulo magis
addixi; Aquam item Cardiacam illis fami-
liarem liberaliùs indulsi, quàm infantibus
aut junioribus par erat. Laudata Metho-
dus omnibus, quæ mihi hætenus innotuere,
in hoc morbo vincendo facilè palmam pra-
ripuit, qui perrarò ultra tertiam Purgatio-
nem duravit.

Quòd

Quòd si morbus præfractior his non cederet, dictum *Paregoricum* ægro exhibui singulis diebus mane & horâ somni, donec omnino convalesceret; nec vel minimè quidem incommodi à tam frequenti Medicamenti Narcotici repetitione mihi adhuc videre contigit, (quantamlibet noxam inde sequuturam comminiscantur inexper- ti,) licèt plures noverim qui in morbo contumaciori idem ad septimanas aliquas continuas quotidie usurpaverint.

Ut unicâ instantiâ (neque enim pluribus Convalescentium exemplis, nullâ cogente necessitate, Lectori tadium creabo) Methodum jam à me propositam commendatam faciam; Vir Pietate atque Eruditione insignis *Joh. Belke S. T. P. & Comiti Sancti Albani* à Sacris Domesticiis; durante hâc Constitutione, *Dysenteria* Acutissimâ laborans, me in subsidium accito, ipsissimâ hâc Methodo restitutus est.

Infantes hoc morbo correpti eodem planè modo erant tractandi; sanguinis tamen extrahendi quantitate, tum etiam Medicamentorum, tam Cathartici quàm Anodini, viribus pro annorum ratione immutatis; ita ut v. gr. Narcotici guttæ duæ infanti unius anni sufficerint.

Laudanum

Laudanum Liquidum, quod in quoti-
diano, ut dictum, usu mihi erat, hanc ad
normam simplicioreni præparavi, & *Vini*
Hispanici ℞ j. *Opii* ℥ ij. *Craci* ℥ j. *pulv. Ci-*
namomi & *Garyophyllorum an.* ʒ j. infun-
dantur simul in B. M. per duos vel tres
dies, donec liquor debitam consistentiam
acquirat, Colatura servetur pro usu. Hanc
nostram præparationem *Laudano* Officina-
rum *solido* anteferendam virtutibus qui-
dem non censeo, sed ob formam saltem com-
modiorem & majorem Dosis certitudinem,
eidem antepono; cum sc. Vino, Aquæ Di-
stillatæ, aut liquori alii cuicunque in-
stillari possit. Et profectò non hic mihi
tempero, quin gratulabundus animadver-
tam, Deum Omnipotentem πάντων δυνάστην,
non aliud remedium, quod vel plu-
ribus malis debellandis par sit, vel eadem
efficaciùs extirpet, humano generi, in mi-
seriarum solamen, concessisse, quàm sunt
Opiata, Medicamenta sc. ab aliqua *Papa-*
verum specie desumpta. Et quamlibet sint
nonnulli, qui credulis persuadere velint,
omnem ferè Narcoticorum, *Opii* præser-
tim ipsius, virtutem ab artificiosa ac debi-
ta, quam soli adhibent, præparatione pen-
dere; qui tamen experientiâ iudice cer-
taverit, & tam simplicem suæcum à naturâ
oblatum

oblatum, quàm ejus præparata cum diligenti observatione in usum frequenter vocaverit, nullum ferè discrimen intercedere comperiet, & mirandos illos effectus quos edit, nativæ ipsius plantæ bonitatis atque excellentiæ, non verò artificis per dædali solertiæ deberi, certò sciet. Quamò ita necessarium est in hominis per manu organum jam laudatum Medicamentum, ut sine illo manca sit ac claudicat Medicina; qui verò eodem instructus fuerit, majora præstabit quàm quis ab uno Remedio facilè speraverit; rudis enim sit oportet & parum compertam habeat hujus medicamenti vim, qui idem latori conciliando, demulcendis doloribus, & Diarrhœæ sistendæ applicare tantùm novit, cùm ad alia plurima, gladii instar *Delplici*, accommodari possit, & præstantissimum sit Remedium Cardiacum, unicum penè dixerim, quod in rerum naturâ hactenus est repertum.

Hâc Methodo erant tractandæ *Dysenteria* in genere. Observandum est autem, quòd cùm primo quæ ingrediebantur anno, indolis magis subtilis, uti dictum, ac spirituosæ essent, quàm quæ sequentibus annis infestabant, idcirco non ita promptè Catharticis parebant Medicamentis atque
illis

illis quæ tam sanguinem diluebant contemperabantque, quàm acres istos humores qui ex eodem in fistulam intestinalem excernebantur. Quamobrem primo autumnino quo *Tormina sicca* & *Dysenteria* invadebant, Methodum sequentem constanter ad utrumque morbum abigendum adhibui, eventu ubique astipulante; donec appetente frigore eandem etiam anno eodem minùs efficacem esse sentirem, atque annis sequentibus, cùm jam magis à subtilitate recederet morbus, prorsus inutilem.

Ita verò processì: si æger ætate florens febricitaret, cubiti venam tundendam præcepi, atque elapsâ horâ unâ aut alterâ, eundem ingesto affatim liquore diluendum, ut in *Cholerâ morbo*, factitaram; non verò, ut illic, juscule è carnibus pullorum, aut Lacte Cerevisiato, at Lactis ipsius sero, quod eadem quâ illic copiâ, frigide propinandum, tepide verò inferius injiciendum curavi, nec Saccharo adjecto, nec aliâ requâcunque. *Tormina*, & *Dejectiones* sanguine permistas, rejecto jam quarto Enemate semper evanescere animadvertēbam: Hoc labore exantlato, & transmissio sero lactis omni, quod duarum triumve horarum spatio fiet, si diligenter operam

S

navave-

navaverit ager, lectulo protinus cum commisi, ubi brevi sponte sua in madorem solvabatur (à sero lactis sanguini immixto,) quem ad horas 24 continuari jubebam, nihil interim concedens præter Lac crudum paulò tepesfactum, quo etiam utebatur solo ad dies tres vel quatuor postquam è lecto surrexerat. Si vel ob lectuli, vel lactis usum nimis prematurè intermissum, recidivam patere-
tur ager, eadem vestigia denuò repetenda erant. Hæc Methodus, si certa atque expedita fuerit, non ideo à viro quolibet prudente repudiabitur, quòd fastoso Remediorum apparatu non se venditet.

Hujusmodi *Febrem* symptomatis, qualia supra descripsimus, stipatam iis in locis & temporibus reperiri quibus *Dysenteria* Epidemicè regnat, & Methodum hanc quam delineavimus, eidem omnino deberi, testimonio viri probi atque eruditi Doctoris *Butler* amplius confirmabitur, qui Nobilissimum D. D. *Henricum Howard* à S. Maj. Regia *Britannica* ad *Moroccensem* in *Africa* Legatum comitabatur; quibus in regionibus, ut mihi ipse retulit, observavit *Dysenteriam* per ea tempora, uti semper, Epidemicè grassari, & *Febrem*, quæ cum illa jungebatur, omnino illi similem quam depinximus; quibus ille medebatur
tam

tam in urbe *Tingitana* quàm aliis in locis, five *Nostrates* essent ægri five *Manri*, dictâ Methodo, felici semper exitu. Quam quidem neuter alteri debemus, sed pari fortuna in eandem dissitissimâ incidimus. Profitebatur autem, optimè istic sibi cessisse in illius morbi Curatione Methodum illam, quâ liquoris diluvio submerguntur *Dysenteria*. Atque existimo ego, omnino par esse ut in calidiori isto Climate longè rariùs successu careat hæc Methodus quàm in nostrâ *Britannia*.

Primo illo Autumno quo vigeat hæc *Constitutio*, *Daniel Coxe* M. D. vir ingenio & omnifariâ eruditione ornatissimus, *Dysenteria* acutissimâ laborans, me, quem consuluit, suadente, ope Methodi jam laudatæ, Citò, Tutò, & Jucundè sanatus est; post tertium sc. quartumve Enema, dum lecto assiderem & Tormina & Dejectiones sanguineæ evanescere; nec qualibet re aliâ, præter lecti ad dictum spatium patientiam, & Lacteam Dietam, ad sanitatem redintegrandam opus habuit. Eodem planè modo & idem postea alios quàm plurimos hoc malo affectos restituit exeunte eo Autumno. Anno autem proximo, illum etiam idem molientem spes fefellit.

Jam olim diximus, quòd sæpenumerò hic morbus, si diutius excurrat, intestina

seriatim omnia deorsum versùs afficiat, donec tandem omnis ejus vis in *Rectum* decumbat cum assiduâ desidendi cupiditate, quâ nihil præter Mucosum quiddam & subcruentum excernitur. Hoc si fiat, frustra erit, me judice, qui medicari sataget vel quâvis Methodo prædictâ, vel Clysteribus Abstergentibus, Glutinantibus atque Astringentibus, pro variis ulceris, quod supponitur, temporibus, injectis; vel etiam Fotu, Incessu, Suffumigiis ac Suppositoriis dictos scopos respicientibus. Liquet enim, hoc ab ulcere *Recti* non procedere, sed ex illo potiùs, quòd *Intestina* quibus gradibus vires resumpserint, iisdem etiam materiæ morbificæ reliquias in *Rectum* deturbaverint; quod quidem indefinenter proritatum singulis sedibus mucosam illam materiam, quâ ex naturæ providentia intestina duplicantur, elidit. Corroboranda est itaque pars affecta, quòd possit, aliorum intestinorum exemplo, jam fatiscentes mali reliquias funditus eliminare. Hoc autem ea sola præstabunt, quæ corpori in genere vires adjicere apta nata sunt. *Topicum* enim, qualecunque id demum fuerit, parti dolenti applicatum, cùm Alienum quid sit, contactu molesto debilitatem magis adferret, quàm robur subministrabit. Tolerandum

dum itaque est ægro, donec Dietâ Analepticâ & liquore aliquo Cardiaco, qui palato arridet maxumè, pro libitu ingesto, revocari possint vires; quibus redeuntibus, pari passu suâque sponte proripiet se hoc *Tenesmi* symptoma.

Accidit etiam nonnunquam, licèt rarò admodum, ut *Dysenteria*, sub initio non ritè curata, particulare subjectum ad annos aliquot discruciet, integrâ sanguinis massâ Crasim quasi Dysentericam jam indeptâ, unde acres calidique humores intestinis continuò suppeditantur, ægro interim singula vitæ munia mediocriter bene obeunte. Hujus specimen se mihi obtulit non ita pridem in muliere quadam meis ædibus vicinâ, quæ per tres annos hujus *Constitutionis* postremos hoc malo continenter exercebatur. Cùm remedia quam plurima esset experta antequam ad me accederet, Venæsectionem tantùm, missis cæteris præsidiis quibusque, celebrandam censui; quam ut sæpiùs repeterem, longioribus tamen interval-
lis, tum sanguinis color, Pleuriticorum sanguinis æmulus, tum insigne illud quod post singulas vices magis ac magis auctum, sentiebat levamen, mihi addebant animos: cujus ope tandem pristinam sanitatèm consequuta est. Atque hæc de *Dysenteriis* dicta sunt.

CAP. IV.

Febris Continua hujus Constitutionis.

EO ipso tempore quo sæviebāt *Dysenteria*, & *Febris* quadam illi simillima, quæ *Dysentericis* accidere sæpe solebat, unā exorta est; quæ quidem non eos tantum quos jam lauciaverat *Dysenteria*, sed ab illa prorsus immunes, (nisi quod subinde, at raro, tormina haud quidem atrocia, nunc cum *Dejectionibus*, nunc sine illis, paterentur ægri,) pariter incescit: Easdem enim ubique ~~degenerans~~ seu causas manifestas & apparentes habuit, quas *Dysenteria*; eadem etiam per omnia symptomata, quæ *Dysentericorum* *Febrem* comitabantur. Ita ut, si evacuationes per alvum *Dysenteria* laborantium excipias, & quæ ab istis necessario pendebant symptomata, dicta *Febris* ejusdem prorsus naturæ cum ipsis *Dysenteris* videretur; & deinceps per hujus *Constitutionis* decursum omnem, parem cum illis subiit symptomatum quorumlibet alterationem, eisdem scilicet differentiis, quoad Augmentum Statum & Declina-

Declinationem, affecta, quibus afficiebantur in genere *Dysenteria*. Hæc itaque *Febris Dysenterica* mihi audiebat.

Memorata *Febris* nonnunquam, uti dictum, cum alvi Torminibus, sed mitioribus, ingrediebatur, (prioribus annis maxime quibus invasit) vel ista ad eam post accedebant, sæpius verò nulla erant. Sudores, qui in Febre *Constitutionis* prægressæ copiosissimi erant, ut supra notavimus, in hac rari ac parci, sed Capitis dolor in hac quàm in illa specie immanior: Linguae agrorum, licet humidæ atque albæ ut in alterâ specie, crassâ insuper pelliculâ oblinebantur. Rariùs hæc per *Ptyalismum* sibi fugam quærebat, quod in aliâ nonerat infrequens. Ad *Aphthas*, cum jam discessum meditaretur, erat propensior quàm vel prior ista, vel alia quævis *Febris* species quam mihi hæctenus contigit videre; huic etenim perquam familiare fuit (uti & Febri etiam illi quæ *Dysenteriis* supervenit) cum jam ferè desineret, materiam foedam atque acrem è sanguine in os atque gulam deponere, unde nascebatur dictum symptoma, in iis præsertim quos contumacior morbus diutiùs maceraverat, & regimen justo calidius ampliùs infirmarat.

Eodem etiam modo generabantur *Aphthe* istæ, quæ *Dysenteris* pervicacioribus cum Febre conjunctis nullo non die accidebant; præsertim si præter regimen calidius, evacuationes etiam per alvum medicamentis Astringentibus prius fuerint exercitæ, quàm morbi fomes è venis Phlebotomiâ & Catharsi exigeretur.

Hæc erant certissima hujusce Febris *xerica*; reliqua symptomata variabant quotannis, & pro manifestis aeris qualitatibus certis quibusdam temporibus, & pro *Dysenteria* in genere progressu, tum etiam vario ejusdem statu. Sed ut hæc clariùs intelligantur, cùm hoc præsertim officio in *Epidemicorum* productione triumphet natura, rem paulo altiùs repetam. Notandum est itaque, quòd, licet aeris *qualitates manifestæ* non eam vim cuilibet *Constitutioni* imprimant, ut causæ sint *Epidemicorum*, qui ad illam propriè referuntur Productivæ, (cùm à reconditâ atque inexplicabili ejusdem conditione fluant isti;) pro tempore tamen in eos habent potestatem, & proinde intromittuntur *Epidemici* aut etiam excluduntur, prout illis favent *Qualitates manifestæ*, vel adversantur; *Universalis* autem *Constitutio* eadem prorsus manet, sive eam promove-

rint

rint istæ, sive quadantenus retardârint. Unde etiam est, quodd, cum varii *Epidemici* in eandem incidant *Constitutionem*, hic aut ille morbus particularis eâ potissimum tempestate se exerat, ad quam sensibiles aeris qualitates eundem destinaverint, atque alteri demum *Epidemico* locum cedat, quem sc. diversæ subsequens temporis qualitates advocaverint. Ex quo fit, ut *Febris Stationaria*, quæcunque demum illa sit quæ ad *Epidemicum* eo anno regnantem attinet, *Julio* mense potissimum sæviat, cujus initio plures hominum catervas simul aggreditur; *Autumno* verò appropinquante, magno illi *Epidemico*, à quo annus insignitur, rursus invalescenti decedit, & parcius infestat, ut quilibet semper annus satis docet. Excalefacta enim à progressa æstate hominum corpora *Febres, Constitutioni Generali* propriæ quæ sunt, promptissimè eo tempore invadunt; appetente verò *Autumno*, quo qui prædominatur *Epidemicus* fasces resumit, istis omnino recedendum est.

Sicuti verò nominatæ *Febres* sensibili aeris Qualitati acceptum referre debent quodd jam hoc mense exoriantur; ita etiam symptomata varia, à sua natura, quatenus ab ejusmodi *Constitutione Generali* pendent, prorsus

prorsus aliena, à manifestarum qualitatum quæ in illum incidunt *mensuræ*, peculio sumunt mutuo. Hinc est, quod quibus annis dictæ Febres hoc mense turmatim ingrediuntur, variis symptomatis novis stipantur, præter illa quæ eis sunt propria quatenus ab ejusmodi *Constitutione Generali* procreantur; eadem tamen ipsæ manent, licet apud vulgus ob *quædam* diversitatem *Noxæ* quotannis *Febres* audiant. Ad paucas verò tantum septimanas perseverant symptomata hæc magis peculiaris, quibus elapsis propria solummodo symptomata, quæ eis accidunt quatenus Febres sunt *Stationariæ* talis *Constitutionis*, reperiuntur per reliquum annum.

Hoc tum in aliis liquebat Febribus, tum magis peculiariter in *Dysentericis* mensis *Julii* 71, & 72, in quarum *priore* vehemens ægritudo, & Bilis æruginosa, cum magna in Diarrhœam propensitate sub morbi finem, continuò observabantur: In *posteriore*, doloris sensus in partibus corporis musculosis, Artubus maxumè, ad Rheumaticorum ferè dolores accedens: Faucium insuper Inflammatio, mitior tamen quam in Angina laborantibus. Utraque tamen hæc in eadem *Febre specificâ* coibant, & eadem plane medendi ratione utraq; profligabantur;

tur; differebant autem respectu tantum
qualitatum sensibillum quibus donaban-
tur tempora illa in quæ incidebant. Im-
provisa verò subitaneaue harum Februm
circa dicti mensis initium eruptio, & nova
ad tempus aliquod peculiarium symptoma-
tum facies (licet neque specie distarent, ne-
que methodo medendi quam postulabant,
à Febre illâ quæ integrum percurrerat an-
num:) Hæc, inquam, plus satis evincunt,
quàm sit difficile, certam Febris speci-
em omni tempore è Phænomenis eli-
cere; licet eam satis rectè possit dignoscere,
qui ad alios morbos eodem anno ingruen-
tes diligenter attenderit, & propria insu-
per Febris symptomata, quæ ad hunc vel
illum *Evacuationis* modum spectant, ritè
observaverit. Nec parùm facit ad investi-
gandam Febris speciem consideratio sive
Methodi sive Medicamenti, à quibus ea-
dem minimo cum negotio expugna-
tur.

Quod ad reliquas symptomatum, Febres
Stationarias comitantium, differentias spe-
ctat, *varia* Constitutionis *tempora* eæ tantum
respiciunt, atque eo nomine vel sunt in-
tensiora vel remissiora, prout intenduntur
vel etiam remittuntur symptomata aliorum
Epidemicorum ad quos ipsa pertinent. Sed
ut

ut ad rem revertamur. *Febris* hæc quæ cum *Dysenterijs*, ut supra dictum, est ingressa, parèm cum iis passum tenuit, nisi quòd se paululum subduceret, dum alii horum annorum Epidemici prævalerent; persistebat tamen illa, nunc plures nunc pauciores petens, durante hac *Constitutione*.

Curatio.

Pro hujusce *Febris Curatione*; cùm observassem, uti priùs dictum, Phænomena *Febris Dysentericorum* quamplurium eadem planè esse cum illis quæ hujus anni *Febres solitarias* comitabantur, consentaneum mihi videbatur, sanatos iri ægros meos, si evacuationem illam quadantenus imitarer, quâ natura materiam illam corrosivam atque acrem, quæ & ipsius *Dysenteriae*, & supervenientis *Febris* causa *Continens* est, solet ablegare. Ac proinde eadem ipsâ *Methodo*, tum quoad *Venæ-sectionem*, tum repetitas *Purgationes*, & *Cardiaca*, *Febrèm* hanc aggressus sum, quam in *Dysenteriae* curatione supra fusiùs diduximus; Nisi quod *Paregorica* *Purgationibus* interjecta non tantùm non hîc juvare, sed & obesse deprehenderim, secus atque in *Dysenteria*, cùm ab his detineretur materia illa quæ *Catharsi* eliminari debuerat. *Pulticulâ Avenaceâ*, *Hordeaceâ*, *Panatellâ* &

& similibus sub primis morbi diebus victi-
tabat æger; potus erat Cerevisia tenuis
parum tepefacta: Post celebratam verò
semel iterumve Catharsin, nulla suadebat
necessitas pullorum carnibus aut similibus
Eupeptis agro interdicere; cum hæc per
Purgationem Medicatio ea indulgeat, quæ
non poterant concedi si alii viæ insisteretur.
Tertia ut plurimum Purgatio, inter-
posito semper die, morbum absolvit; ne-
que tamen perpetuum id fuit, sed aliæ insu-
per nonnunquam instituendæ erant. Si Fe-
bre jam pulsâ, fractiores adhuc essent ac
magis effoetæ ægri vires, atque is tardius
convalesceret (quod *Hystericis* frequen-
tissimè accidebat,) *Laudano* in parva dosi
exhibito easdem restaurare, & spi-
ritus transfugos ac dissipatos in desertas
stationes revocare conabar; rarò autem
remedium illud repetebam; neque un-
quam præscripsi nisi biduo triduove à po-
strema Catharsi. Nihil verò æquè ad reno-
vandas vires refocillandosque spiritus
faciebat, atque auræ liberior usus mox ut
Febris recesserit.

Ansam autem ad praxin hanc instituen-
dam hinc primùm arripui; quòd nempe,
nascente fermè *Constitutione* hâc, dum ir-
requieto sollicitoque animo novæ hujus
Febris

Febris naturam volutarem, ad juvenem mihi vicinam advocabar, Febricitantem quidem illam atque acerbissimo incipiente dolore serè enectam, aliisque symptomatibus, quibus *Febrē Dysentericā* onerari jam diximus: Hæc enim à me interrogaretur, & de modo quo Febris primum invadebat, & de ejusdem duratione, falsa est, se à *Dysenteria*, quæ tum ubique serè grassabatur, à quatuordecim retro diebus fuisse liberatam; cui sive sua sponte discedenti, sive medicamento ope depulsæ, protinùs successit dicta Febris cum dolore capitis: Quibus ego me rectissimè occurrere posse conjectabam, si *Dysenterie* loco aliam evacuationem substituerem, ejus simillimam, quâ præclusa Febris oborta est; ac proinde methodo supra laudatâ eandem restitui: Atque huic quidem se promptissimè dedebant hujus *Constitutionis* Febres. Semper enim rebar, non sufficere ad comprobandam in *Acutis* Medendi rationem, ut feliciter ea cederet, (cùm ab imperitissimarum muliercularum temeritate sanentur nonnulli,) sed requiri adhuc, ut morbus nullo negotio victus quasi suoapte genio cedat, atque abitus affectet quantum ejus fert natura. Sed hæc extra oleas.

Ineunte

Ineunte *Junio* 1672. Vir Nobilissimus Prudentissimus Dominus Comes *Salis-*
uriensis hâc Febre laborans cum tormini-
bus, alvo tamén non solutâ, accersiri me-
jussit, & Methodo propositâ sanitati red-
ditus est. Neque aliâ mihi ullâ fuit opus
dum hæc staret Febris.

In Adolescentibus, aliquando & in pau-
lò provectioribus, Febris hæc caput non-
nunquam petebat, unde delirabant, non
quidem ut in aliis Febribus, Phrenetico-
rum more, sed quasi stupore, ad *Carum*
proximè accedente, perculsi. Hoc illis præ-
ceteris accidebat, qui sub morbi principio,
in sudoribus quoquo modo extorquendis
operam inauspicatò collocarant. Non id
mihi contingebat Felicitatis, ut his sub-
levandis par tunc temporis essem, licèt nul-
lum non moverem lapidem, nullumque non
è remediis hætenus notis in suppetias advo-
carem. Atque hæc de Febre hujus *Consti-*
tutionis possint sufficere.

CAP. V.

Morbilli.

Sub initio *Januarii* 1677. (ita ut solent præmaturè) *Morbilli* sunt ingressi, atque indies magis invalescebant, donec instante *Verno Æquinoctio* à *pulv* adepti, exinde iisdem gradibus imminuti, tandem *Julio* sequenti penitus extinguerentur. Horum jam ego Historiam (cùm omnium quos hætenus vidi in suo genere perfectissimi illi mihi videantur,) certam atque exquisitam, quatenus mihi tum observare licuit, literis consignabo.

Ortum habet hic morbus atque Occasum temporibus supra notatis. Infantes plerumque aggreditur, omnesque adeo ex illis, iisdem mœniis conclusos. A rigore atque horrore, calorisque & frigoris, quæ se mutuo *primo* die expellunt, inæqualitate tragoediam orditur; tandem effulgente *secundo* die in Febrem consummatam definit, vehementi ægritudine, siti, inappetentiâ, linguâ albâ, (non verò siccâ) tussiculâ, capitis atque oculorum gravedine,

&

& somnolentiâ perpetuâ stipatam. Plerumque etiam è naribus atque oculis stillat humor, sternutat æger tanquam à suscepto frigore, intumescunt palpebræ (paulò sc. ante eruptionem,) vomit, sæpius tamen laborat *Diarrhœa* cum Dejectionibus coloris subviridis; Dentientibus maximè id convenit. Infantes etiam per hunc morbum solito sunt morosiores. Ingravescunt ut plurimum symptomata ad *quartum* usque diem, quo tempore plerumque (licèt ad diem *quintum* aliquando differantur) circa frontem & reliquam faciem maculæ parvæ rubræ; pulicum moribus persimiles, prodire incipiunt; quæ tam numero quàm magnitudine auctæ, racematim coalescunt, & faciem maculis rubris majusculis, variæ figuræ, interstinguunt. Quæ quidem maculæ rubræ è parvulis quibusdam papulis rubris haud longè ab invicem diffitis, supra cutis superficiem paululum elevatis, conflantur, quarum protuberantia; digito leviter admoto, tactu potest deprehendi, licèt oculorum longiùs remotorum aciem ferè effugiat. A vultu ad pectus ventremque, crura deinde ac tibias se diffundunt hæ maculæ, licèt truncum atque artus rubore inficiant tantùm, nullâ eminentiâ sensibili cutis æquabilitatem transgressæ.

gressæ. Eruptione *Morbilorum* non perinde deliniuntur symptomata, atque *Variolarum*; Vomitus tamen post eruptionem nunquam observavi; Tussicula nihilominus, Febrisque intenduntur, cum spirandi difficultate, oculorum debilitate defluxioneque in eisdem decumbente; somnolentiâ perpetuâ, atque inappetentiâ, uti prius, adhuc perseverantibus. Die *sexto*, aut circiter, frons & facies asperescunt emorientibus pustulis, ruptaque cuticulâ, & per id temporis, maculæ per reliquum corpus & latissimæ sunt, & maximè rubescunt. *Octavo* circiter die maculæ in facie evanescent, & vix in reliquo corpore cernuntur; *nono* verò nullæ sunt prorsus, facie atque artubus, quandoque & toto corpore quasi farinâ conspersis; particulis scilicet disruptæ cuticulæ paulum elevatis & vix cohererentibus, quæ morbo jam abituriente in frustra distrahitur, & postea à toto corpore squammularum formâ decidit. Evanescent itaque *Morbilli* die ferè *octavo*, quo tempore vulgus (à spacio quo perdurare solent *Variolæ*, deceptum) easdem introverti affirmat, licet reverâ illi cursum à natura destinatum absolverint, & symptomata quæ iisdem recedentibus superveniunt ex eo nata autumat, quod justo citius

citiùs se intro *Morbilli* receperint. Observare enim est, Febrem atque spirandi difficultatem tunc temporis augeri, importuniùs urgere Tussiculam, ita ut nec interdiu nec etiam noctu ferè somnus possit obrepere. Infantes præsertim sub regimine calidiori, aut qui calidioribus usi sunt medicamentis ad promovendam Morbillo-
rum eruptionem, huic malo sunt obnoxii, quod Morbillis jam facessentibus se ostendit, unde in *Peripneumoniam* conjiciuntur, quæ plures jugulat quàm aut Variolæ ipsæ, aut symptoma quodcunque ad eum spectans morbum; licèt omni prorsus periculo vacent *Morbilli* si modo peritè tractentur. His etiam non rarò accidit *Diarrhea*, quæ vel morbum statim excipit, vel etiam ad plures septimanas excurrit post morbi, omniumque ejus symptomatum fugam; haud sine magno ægri discrimine, in quo ab hinc ortâ spirituum profusione continuâ, versatur. Aliquando etiam post regimen intensè calidum Exanthemata livescunt primò, mox nigrescunt; id verò *Adultis* tantum contingit, de quibus con-
clamatum est ubi primum nigredo ista conspicitur, nisi Phlebotomiâ & temperationis regiminis refrigerio iis actutùm subveniatur.

Curatio.

Morbillis ut naturâ, ita & medendi, quam sibi poscit hic morbus, ratione, cum *Variolis* satis convenit: Medicamenta, & Regimen calidiora periculi plenissima sunt, ut ut frequenter in usum revocentur ab ignaris ægrorum Curatricibus, eo animo ut morbus à corde procul submoveatur. Fæliciter præ aliis mihi cessit methodus illa, quâ æger ad dies binos ternosve ab eruptione lecto astringebatur, quò sanguis leniter pro morbi genio particulas inflammatas facilè separabiles, à quibus offendebatur, per cutis spiracula diffilaret; nec lodicibus, nec igne, præter modum quem sanus tenebat, adjectis: A carnibus quibuscunque arcebam, juscula avenacea, hordeacea, & similia, nonnunquam & pomum coctum concedebam; Potus vel erat Cerevisia tenuis, vel Lac cum Aquæ triplo coctum. Tussim, quæ huic morbo ferè assidua est, decocto aliquo Pectorali subinde hausto delinitum volui. Rarissimè perit qui hoc utitur regimine; nec, præter necessaria atque inevitabilia morbi symptomata, novis insuper malis atteritur: Tussis præ reliquis fatigat; à qua tamen nihil est periculi nisi morbo sublato: cùmque adhuc per septimanam unam aut alteram persistat, auræ liberioris usu, *Decocto Pectorali*,
Syrupo

Syrupo Violarum, Capillorum Veneris cum oleo Amygdalarum dulcium atque id genus remediis Pectori dicatis, haud difficulter fugatur; quinimò sponte suâ & paulatim decrescit & tandem fatiscit. Si autem æger à Cardiacorum, vel Regiminis justo Calidiorum usu, vel *Morbillis* adhuc vigentibus, vel post eorum discessum (quod magis est familiare) Febre vehementi atque *Dyspnæâ* aliisque Accidentibus, qualia *Peripneumonicos* solent affligere, in vitæ discrimen adducatur, felicissimo semper eventu vel tenerrimorum Infantum venas in brachio secui, eductâ eâ sanguinis quantitate quam ætas viresque indicarent. Quandoque etiam, urgente morbo, Phlebotomiam iterare haud sum veritus. Profecto haud paucos Infantes hoc statim symptomate enecandos, benedicente summo Numine, misso sanguine eripui. Infantibus autem accidit illud post *Morbillorum* recessum, quibus ita est exitiale, ut inter præcipuos *Parcarum* ministros jure habeatur, plures jugulans, quàm vel ipsæ Variolæ; nec dum mihi visus est qui certâ aliâ methodo, eidem potuit occurrere. Quin & *Diarrhœa*, quam *Morbillos* excipere diximus, Venæ-sectione pariter sanatur: cùm enim halitibus inflammati sanguinis in

intestina ruentibus ortum suum debeat, (quod etiam in *Plenritide*, *Peripneumoniâ*, aliisque, qui ab inflammatione creantur, morbis usu venit) à quibus illa ad excretionem stimulantur, sola Venæ-sectio levamen adferet, à qua tum revelluntur acres isti humores, tum etiam sanguis ad debitam redigitur temperiem.

Neque est cur quis miretur me in teneris infantibus Venæ-sectionem instituentem suadere, cum sanguis, quantum ego hætenus potuerim observare, haud minus tutò ex eorum venis quàm ex adultorum extrahatur. Et profectò ita est illa necessaria, ut nec symptomati memorato, nec aliis quibusdam quæ infantibus accidere solent, omisâ Phlebotomiâ certò mederi valeamus. Exempli gratiâ, quo pacto Puerorum *Dentientium Convulsionibus*, quæ nono decimoque mense superveniunt, (cum Gingivarum intumescentiâ doloreque, à quibus comprimuntur nervi atque irritantur, unde etiam Paroxyismi isti nascuntur) sine Venæ-sectione opem feremus? Quæ sola in dicto Affectu *specificis* quibuscunque vel decantatissimis, quæ hætenus innotuere, longè est anteferenda; quorum nonnulla adventitio calore nocent etiam; & dum occultâ aliqua proprietate morbo adversari credun-

creduntur, manifesto calore eidem militant, atque ægrum ad plures deducunt. Prætereo impræsentiarum ingens illud solatium quod adfert Venæ-sectio Infantum *Pertussi*, (quam Nostrates vocant *Hooping Cough*) in quâ Remedia quælibet Pectori dicata longo post se linquit intervallo.

Quod de horum symptomatum, *Morbillis* decedentibus supervenientium, curatione jam diximus, nonnunquam etiam eisdem florentibus potest competere, si nimirum artificiali, si fas est dicere atque adscititio calori ea debeantur. Hoc anno 1670 famulam Dominæ *Annæ Barington* hoc morbo laborantem, unâ cum *Febre*, *Dyspnœâ*, *Maculisque purpureis* corpus omne deturpantibus, aliisque symptomatis quam plurimis periculosissimis, Medicus invisebam; cùm regimini, & Medicamentis, quæ satis multa usurpaverat, calidioribus ista omnia tribuerem, sanguinem è brachio extrahendum curavi, & Ptisanam Pectoralem atque Refrigerantem sæpe assumendam præscripsi, quorum ope, & regiminis simul temperationis, & maculæ, atque alia omnia symptomata pedetentim evanescebant.

Hicce Morbus, mense *Januario*, ut dictum est, natus, ad *Æquinoctium* usque *Vernum* crescebat indies; à quo tempore imminutâ paulatim vi, sequenti *Julio* planè cessit; nec est reversus per omnes annos quibus hæc *Constitutio* dominabatur, nisi quòd insequenti Vere, nonnullibi, licèt rariùs, se ostenderet. De *Morbillis* hæc dicta sunt.

CAP.

CAP. VI.

Variola Anomala hujus Constitutionis.

Morbilli prædicti, (quod jam supra innumimus,) *Variolarum* speciem, ab illa, quam propagaverat *Constitutio* præcedens, diversam introducebant, eodem ferè cum illis tempore ingredientem, initio sc. *Januarii* 16⁶²; quæ licèt non usque adeo *Epidemica* atque ipsi *Morbilli*, eodem tamen comitabatur per omne illud tempus quo dominabantur, atque iis etiam fatiscensibus, per residuos hujus *Constitutionis* annos perseverabat. *Dysenterijs* nihilominus primas concedebat, sub auspiciis *Autumni* ipsarum adventis atque amicissimi, grassantibus; *Hyeme* verò, *Dysenterijs* alienâ tempestate pressis, denuò recrudescere hæc de quâ agimus species. Atque hunc servabant ordinem per singulos hujus *Constitutionis* annos, nisi quòd postremo quo illa vigeat *Autumno*, Anno sc. 72, (languescere jam istâ *Constitutione* & *Dysenterias* jam exolescentes segniùs promovente) *Variola* præter solitum, hoc quoque

quoque tempore grassabantur, atque ita pares *Dysenteris* concurrebant, ut haud facile esset dictu, quis morbus plures occuparet; licet, quantum ego conjectando valui, praevalere *Dysenteria* adhuc videretur. Quin & hæ etiam *Variola*, ad exemplum Epidemicorum aliorum quorumlibet, primo statim insultu atrociores erant, atque indies increbrescebant donec ad statum pervenissent, quem semel transgressa, tum quoad symptomatum vehementiam, tum ægrorum numerum, sensim imminuebantur.

Sed ut particularia earum Phænomena referamus; haud parum præter opinionem mihi primum comparebat hoc *Variolarum* genus, cum animadverterem istud quamplurimis Phænomenis insignioribus ab eo differre quod produxerat *Constitutio* præcedens, & in quibus observandis me operam satis sedulam olim collocasse rebar. Hæc tantum earum Phænomena ab alterius generis Phænomenis dissidentia, impræsentiarum tractabo, prætermisissis iis quæ cum Variolis ita prolixè supra descriptis habebant communia.

Discretum Variolarum genus his tantum à genere *Discreto communi* alterius *Constitutionis*, determinabatur: Primò, quòd
cum

cùm in iis, quoties erant *interstinctæ*, Eruptio diem *quartum* prævertere non soleret, hic in *tertium* plerumque incidebat; quod *Confluentibus* solenne quidem est. Deinde, non ad eam magnitudinem, procedente morbo, hic assurgebant pustulæ atque in alio genere; magis autem exasperabantur in minori mole, & sub diebus ultimis ubi jam maturuerant *nigræ* frequentius viscebantur. Illud etiam addam, quòd nonnunquam, licèt rariùs, ægrum etiam paucissimis notatum pustulis, *Ptyalismus*, haud secus atque in *Confluentibus*, exerceret. Ex quibus conficitur, *Distinctas* hujus *Constitutionis* Variolas, ad *Confluentium* naturam propiùs accedere, atque *Inflammationis* magis intensæ esse participes, quàm quæ in *Distincto* Genere usu venire solet.

Confluentes verò ab aliis, quos per alios annos ego observaveram, *Confluentibus*, in multis, quæ jam recensebo, discrepabant. Nunc *secundo*, nunc *tertio* die se primùm monstrabant, specie tumoris subrubri, atque uniformis, vultum omnem contegentis, *Erysipelate* quidem densioris, nullo ferè visibili pustularum discrimine; reliquum corpus congeries quædam (ceu pannilatiores,) ex infinitis propemodum pustulis rubris efferatis in unam conflatæ varie-

gabant

gabant, inter quas sparſæ, in femoribus præcipuè, veficulæ quædam ſatis conſpicuæ, ambuſtorum ad inſtar, ſero limpidiore diſtentæ eminebant; quod quidem diſruptâ ſubinde pelliculâ copioſè effluibat, ſubjectâ carne nigredine & Sphacelo quaſi affectâ. Rariùs autem occurrebat hoc tam dirum ſymptoma, idque primo tantum menſe quo hæc ſpecies regnabat: Quo tempore inter alios ita malè multatos, inunte *Januario* 16to accerſiri me curavit vir probus, nomine *Collins*, Zythepa in Parochia S. *Ægidii*, cujus filius adhuc infans veficulas habuit in femoribus Juglandem nucem exæquantes, ſero limpidiore repletas; quibus diſruptis ſubſtrata caro quaſi mortificata omnino comparebat, atque non ita diu poſt æger fatiſ conceſſit; quæ & eorum omnium ſors fuit, quos hoc tam funeſto ſymptomate correptos vidi unquam. Die *undecimo* circiter, pellicula alba reſplendens tumori ſubrubro, variis faciei partibus, & paulatim vultui omni obducta eſt. Pellicula hæc alba brevi poſt materiam quandam cruſtoſam ſplendefcentem eructabat, colore quidem neque flavo, neque fuſco, (qui duo in aliis Variolarum ſpeciebus reperiuntur,) ſed rubio ſaturato, concretum ſanguinem imitante,

imitante, qui maturefcente pustulâ ad nigrorem indies magis accedebat, donec tandem facies integra nigredine, fuliginis omnino æmulâ, tingeretur, Cùmque in alia Variolarum *Confluentium* specie dies *undecimus* in maximum vitæ discrimen agros adduceret, & plerisque emorientium supremus esset; in hac specie æger, nisi regimine immoderatè calido oppressus mortis refrigerium maturiùs præoccupasset, *decimum quartum* ut plurimum diem, aliquando etiam *decimum septimum* expectabat, quo demùm elapso salva reserat. Notandum est tamen, quòd qui lethalibus istis vesiculis ac mortificatione, quæ nonnullis primo mense quo hæc species invadebat accidisse memoravimus, Libitinæ destinabantur, intra paucos dies ab eruptione interibant.

Et Febris, & symptomata alia omnia quæ vel præcedebant, vel comitabantur hoc Variolarum genus, graviora erant quàm in præcedente, & Inflammationis adhuc majoris manifesta dabant indicia. Ægri ad Salivationem erant procliviores. Pustulæ & efferationes, & mole longè minores; ita ut non facilè, ubi primum apparebant, ab *Erysipelate* quis eas discreverit, vel etiam à *Morbillis*, nisi quòd hi ex die

die Eruptionis certò innotescant. Pustulae deciditibus furfures diutius hærebant, foedioraque stigmata inurebant cuti. Operæ pretium est & illud adjungere, quòd durante hac omni *Constitutione*, quâ tam Epidemicè sæviebant Dysenteria, *Variola* regimine justo calidiore provocata per Dysenteriam nonnunquam viam sibi facerent, quod ne semel accidisse hætenus quidem animadverteram.

Observare autem convenit, *Variola* hæc non ita diris symptomatis per omnia sua tempora fuisse stipatas; postquam enim binos exegerant annos, tertio, sc. 1672, mitescere cœperunt, & exuto nigro colore, paulatim ad flavum illum, & *favorum* similem, accedebant, qui *Variolæ Legitimæ* maturescantibus est proprius; ita ut postremo hujus *Constitutionis* anno, benignæ plane essent & boni moris, habitû generis ratione. Quo non obstante, satis liquebat, illas ad aliam prorsus Classẽ relegandas esse, ex pustularum nimirum exiguitate tam eximiâ, ad salivationem dispositione, atque aliis.

Curatio.

Quamlibet ob causarum Differentiæ cuiuslibet specificæ quâ immergimur, ignorantiam, impossibile fuerit *rationem* harum Variolarum *formalem* comprehendere, quatenus

tenuis ab illis, quas alia promit *Constitutio*, contradistinguuntur; mihi tamen liquidò constabat ex singulis Phænomenis *inflammationem* in his quàm in illis longè immaturorem fuisse, ac proinde omnem medendi rationem in eo stare, ut pluribus adhuc repagulis sisteretur effrenata sanguinis Ebullitio. Id autem maximè efficiebatur (post *Hypnotica* dicto modo exhibita) regimine temperato, indulgendo sc. ægro usum liberaliorem liquoris alicujus qui non eum excalefaceret, sed potius fervidissimum illum æstum (quo hic morbus, pustulis maximè ad maturitatem jam pervenientibus, miseros præ cæteris quibusque morbis fatigat atque exurit) illico commitigaret. *Decoctum Album* dictum, ex pane sc. & C. C. C. exiguâ quantitate in multa aqua factum, & Saccharo dulcoratum hic juvabat; at Hydrogala è tribus Aquæ partibus & Lactis unâ simul coctis, & ægri palato & votis magis ut plurimum, refrigerando respondit; nec eò tantum profecit ingesti liquoris copia, quò insignem calorem, cum *Maturationis* Febre præcipuè vigentem, restingueret, sed quatenus Ptyalismum etiam promoveret, atque eundem diutiùs protraheret, quàm poterat fieri si æger nimio æstuarer calore.

Præter

Præter hæc omnia, sæpenumerò ita bene-
cessisse liquores hosce affatim haustos ob-
servavi, ut eorum usu *Variole*, quæ cum
pessimis *Confluentia* signis exhibant, progre-
diente morbo *Distinctæ* sint factæ; pustu-
læ quæ maturescentes rubram primò, mor-
nigram materiam aliter evomuisent, fla-
vissimæ comparerent; pro efferatis insuper
atque minutulis *benignæ* atque optimi mo-
ris haberentur.

Neque etiam *Fluxus Mensium*, qui fe-
minis hoc morbo laborantibus haud in-
frequens accidit, liberalem horum liquo-
rum usum quicquam prohibet; imo verò
& suadet, si nempe tempore non solito isti
fluant. Etenim non jam alia de causâ peri-
clitantur fœminæ, nisi quòd sanguis ab im-
modico morbi calore plus justo attenuatus,
quâ data porta ruat, naturæ ductus se-
quens; præsertim ubi noxia Curatricum
temeritas, regimine calidiori & *Decocto*
C. C. cum floribus Calendulae, &c. adhibitis,
oleum igni affuderit. Quicquid autem san-
guinem potenter diluit contemperatque,
(licèt non immediatè, in quantum tamen
eiusdem fluxum cohibet) tum pustulis, tum
faciei manuumq; tumori in statu conservan-
dis necessariò conferet; cùm ex adverso
Remedia calidiora, licèt ad hunc scopum
rectiùs

rectius videantur collimare, cum tamen jugem hunc sanguinis fluxum promoveant, longissimè aberrant. Quinimò nec dubium mihi est, quamplurimas mulieres hoc errore periisse; dum sc. Assistentes, ne pustulæ ob sanguinis fluxum conciderent, veriti, malo huic Cardiacis medicamentis, & regimine adhuc calidiori adhibitis, occurrere niterentur; quo facto misellas certius pessunderunt; quantumlibet *adstringentia* varia Cardiacis admiscentes, Hæmorrhagiam sistere, atque pustularum unà tumorisque debitam elevationem tueri sategerint.

Haud ita pridem *Dominam* tam virtutibus quàm stirpe prænobilem, *Variolis nigris* & mali moris laborantem, tractavi. Quamvis autem ab initio iis omnibus illi interdixeram, à quibus sanguis exagitari poterat, cum tamen temperamento esset admodum sanguineo, viridi juventutæ vegetaque, fervida etiam anni tempestas accederet, derepente, tertio scilicet die ab eruptione, ita largo *Mensuum profluvio*, tempore illis non debito, correpta est, ut astantes mulieres eam jam abortivisse suspicarentur. Licet hoc symptoma ad dies multos importunè urgeret, non tamen idcirco existimavi, Lactis & Aquæ usum à

me præscriptorum, intermitteri deberi : quid quod magis jam necessarium illum esse, & liberaliùs adhuc indulgendum censuerim ? quod etiam per omnem morbi decursum factitavimus, præsertim cùm appeteret *Febris Maturationis*. Quo quidem tempore Medicus Doctissimus, Candidissimusque, Dominus D. Millington, ejusdem mecum olim Collegii Socius, jam amicissimus, ad sociam operam invitabatur ; qui cùm omnia satis bene respondere, pro hujus morbi genio, animadverteret, mihi lubens assensit ut pergeret ægra dictos liquores affatim haurire, quos ipsa sibi gratissimos & tam ad salivam facere quàm ad refrigerium & refectionem sæpe affirmabat. Cùm verò jam indurari facies cœperit, & crustâ obduci, ab halitibus putridis à materia purulenta, quæ in hoc pessimo *Variolarum* genere male olebat, intromittendis ægræ nostræ metuentes, vini Canarini semi-cocti cochlearia paucula, semel in die assumenda, vel quoties in ventriculo ægritudinem aliquam persentisceret, concessimus. Pauculis hisce, nisi quod haustulum etiam *Paregoricum* horâ somni quotidie imperaverimus, convaluit ; neque delirio, neque alio quovis symptomate, præter dictam Hæmorrhagiam, adstantibus molesta. Facies manusque

manusque satis intumescebant; pustulæ, quantum tulit morbi species, satis magnæ erant; Salivatio copiosa & facilis ad metas usque; postremò, quantumlibet pustulæ, quæ faciem obsidebant, cùm maturescerent, nigredinem affectare viderentur, in plerisque tamen ejus partibus flavescebant.

Quibuscunque verò caloris atque inflammationis gradibus *Variolarum* species, huic *Constitutioni* peculiaris, alias aliarum *Constitutionum* species superaverit, cùm tamen *Discretæ* essent Pustulæ, vel saltem *paucæ*, docuit experientia, non opus esse tantâ prædictorum liquorum quantitate ingerendâ; satis autem fuit, ut æger pro sitis modo atque imperio cerevisiam tenuem potaret, jusculis Avenaceis, Panatellâ, & pomo cocto subinde, vesceretur; & si ex Ephebis excesserat, *Paregoricum*, (*minoribus* non concedendum,) cùm vel ægrota- ret, vel ob nimias vigilias delirare inciperet, assumeret. Neque aliud quicquam tentabam (nisi quòd ægros lecto addicerem) ubi pustulæ *rare* comparebant. Atque hæc solâ Methodo Charissimus mihi filius, *Gulielmus Sydenham*, distincto hujusce- modi Variolarum genere laborans mense *Decembri* 1670. Favente Numine, restitutus est.

De Variolis hujus *Constitutionis* nihil superaddam, cùm jam aliam speciem fusiùs tractaverim, à quibus hæ in eo tantùm discrepant, quòd naturæ sc. calidioris fuerint, & magis *inflammatoriæ*; unde sequitur, diligentiozem adhuc operam fuisse navandam, ut restingeretur intensior iste calor, qui tam iis naturalis erat, & ægro ita certum minitabatur incendium.

CAP. VII.

Colica Biliosa.

PER omnes hujus *Constitutionis* annos, cum sanguis ad humores cholicos fervidusque in viscera deponendos propensior esset, *Colica Biliosa* præter solitum plures invasit; qui morbus licet *Chronicis* annumerari debeat, ac proinde extra oleas mihi sit, cum tamen ab eadem sanguinis indispositione penderet hoc tempore, à qua & *Epidemici* plerique qui tum grassabantur, vel eo nomine hinc mihi veniet tractandus; præcipuè verò quia animadverti, morbum huncce eadem planè præcessisse symptomata Febrilia, quæ *Dysenteriam* per illa tempora regnantem præcedere solebant; atque eundem etiam aliquando (quod supra notavi) *Dysenteriam*, quæ post diuturnos cruciatus ægro tandem valedixisse videretur, fuisse infectum. Ubi verò *Dysenteriam* diutinam non excipiebat, plerumque à Febre ordiebatur, quæ per horas aliquot tantum affligens, in hunc morbum solebat desinere.

Juvenes ut plurimum temperamento calido ac bilioso præditos, ætate præsertim, ad-
 ritur. Intestinorum dolor atrocissimus est,
 & præ cæteris omnibus, quibuscum morta-
 lium calamitosissimi committuntur, maxi-
 mè intolerabilis. Intestina nonnunquam
 quasi injectâ fasciâ constringit, nunc in
 punctum contractus quasi terebello perfo-
 rat: subinde remittitur dolor, mox re-
 crudescit Paroxysmus, quem æger præsen-
 tiens, vultu miserabili atque ejulatu ceu
 præsentem exhorret, & aversatur. Sub ini-
 tio hujus morbi non ita certò ad unum ali-
 quod punctum determinatur dolor atque
 in ejusdem progressu; neque tam crebra
 est vomituritio, neque alvus ita pertina-
 citer *Cathartorum* vim eludit; quo au-
 tem magis augetur dolor, eo obstinatiùs in
 puncto figitur, vomituritio succedit fre-
 quentior, & major alvi Adstrictio; donec
 tandem ab ineluctabili horum symptomatum
 vi *totalis Peristaltici intestinorum motus in-
 versio* (nisi maturiùs quis tulerit suppetias)
 atque *Iliaca Passio* procurantur; in quo
 morbo *Cathartica* Medicamenta omnia in
Emetica statim transeunt: Enemata etiam
 injecta, unâ cum alvi facibus, per omnem
 intestinorum ductum fursum lata, vomitu
 ejiciuntur. Quæ hoc modo excernitur
 materia,

materia, sincera si fuerit atque *αμύνης*, viridis aliquando, aliquando etiam flava, aut insoliti cujusdam coloris spectatur.

Cum singula hujus Affectus Phænomena, eum ab acri aliquo sive humore, sive halitu, è massa sanguinea in intestina excusso, nasci apertè doceant, Indicatio Curativa primaria mihi hæc est, ut sc. evacuetur dictus humor, tam *Antecedens* in venis, quàm *Continens* in visceribus conclusus; altera verò ab hac, ut Anodynorum usu & compescatur humorum eo tendentium impetus, & mitigetur immitissimus dolor.

Sanguinem itaque è brachii venis paulò *Curatio.* liberalius educi (si nempe id fuerit hætenus intentatum) & post horas 3 vel 4 Anodynum exhiberi curo. Postero die Catharticum aliquod Lenitivum præscribo, interposito die uno repetendum, ad tertiam etiam nonnunquam vicem, prout humoris reliquæ plures mihi videntur, aut pauciores. Observandum est autem, quòd si malum hoc sive Fructibus Horariis nimis avidè ingestis, sive alii cibo cuicunque *durantiq* originem suam debeat, unde sc. fœci pravi corruptique primùm in sanguinem transmittabantur, atque ex eodem postliminio in viscera; rebus, inquam, sic stantibus, ventriculus ante omnia eluendus

est Lacte Cerevisiato affatim hausto & per vomitum rejecto, quo exantlato, Anodynum propinandum est; sequenti autem die primum vena secunda, & in cæteris eo quem jam docuimus ordine, procedendum.

At verò cum & doloris vehementia, & vomituritio, ob quam intestina ad inversionem quasi feruntur, Catharticorum operationi obsistant, intendendæ sunt eorundem vires, neque Leo subere excipiendus, frustra enim mitius Catharticum exhibueris, nisi fortè æger alvo sit facilè solubili, quod diligenter inquirendum est: Cum enim hujusmodi medicamen viam sibi facere per intestinorum canales non valeat, æger ab eo læditur magis, dum scilicet ab ejusdem inefficaci agitatione & vomitus & dolor augentur. Potio Cathartica Lenitiva ex infusione *Tamarind. fol. Senn. & Rhei*, in qua dissolvi possunt *Manna*, & *Syr. Rosaceus*, Catharticis aliis anteferenda, cum humores minùs exagitet & commoveat: Cum tamen sive ob ægri aversationem medicamenti formæ liquidioris, sive vomituritionem, in ventriculo retineri vix queat, Pilulæ necessariò in subsidium vocandæ; inter quas *Cochia* mihi præ cæteris semper placuere, utpote certissimo pede, quam

quam coeperunt viam insistentes, tum in hoc casu, tum aliis plerisque. Ubi verò tanta est sive Ventriculi debilitas, sive etiam Vomituritio, ut nec Pilulæ possint detineri, ibi remedium primò *Anodynum* impero, & paucis horis elapsis *Catharticum*; eo temporis spatio interjecto, ut *Catharticum* à *Narcotico* tanto distet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas autem in ventriculo moras trahat, quæ ad virtutem Purgativam eidem communicandam sufficiant, ut suam demum exerat operationem, cessante altero. Licet *Catharticum*, modò id possit fieri, diu post *Anodynum* rectissimè propinatur, cùm etiam ad horas duodecim ab hoc assumpto, alvus isti ægriùs respondeat, atque non nisi operosius solvatur.

Cùm autem hîc, uti in aliis plerisque morbis in quibus indicantur *Narcotica*, *Catharticum* semper dolorem intendat, (saltem finitâ jam operatione, quâ quidem vigente mitiùs nonnunquam cum ægro agitur,) idcirco solenne mihi est *Anodynum* ingerere, ubi primum expiravit *Cathartici clypea*. Quale quidem mane etiam & ferò quotidie hauriendum impero, spatio sc. omni inter Purgationes medio, quo certius dolorem consopiam, donec Catharsis debite fuerit celebrata. Peraçtâ

Peraçtâ *Catharsi* humorum *ὀπραιορ* com-
 pescere (quod jam solum restat agendum)
Anodyno mane & vesperi jugiter exhibito,
 contendo; quod etiam sæpius aliquando
 est repetendum: nec unquam mihi conti-
 git, dolores vehementiores sedare posse
 nisi Dosi largiori & reiteratâ; quæ enim
 alteri malo debellando par esset, ab hoc
 vincitur, violentiâ doloris remedii vires
 frangente. Tutissimè autem repetuntur
Narcotica urgente hujusmodi dolore, non
 item ubi ille desierit. Quamobrem doloris
 indicium secutus, *Narcoticum* repeto, do-
 nec vel cessaverit ille, vel admodum fuerit
 mitigatus; eo nihilominus interjecto tem-
 poris spatio, ut compertum mihi sit, quid
 à dosi præcedente sperari debeat ante-
 quam alteram superaddam. Plerumque
 verò, nisi ubi summè viget dolor, *Parego-
 ricum* mane & serò exhibitum sufficiet.
Anodynum mihi familiare *Laudanum* istud
Liquidum est supra descriptum, cujus *gut-
 te* xvi. in Aqua Cardiaca stillatitia solvun-
 tur; vel augetur dosis pro doloris magni-
 tudine.

Simplicissima hæc Methodus, quâ pri-
 mum Humor peccans Venæ-sectione & Pur-
 gatione evacuatur, deinde *Narcoticorum*
 ope conciliatur quies, semper mihi felicis-
 simè

simè cessit præ aliis quæ mihi hæctenus inno-
tuere omnibus. Cùm *Enemata* Carminan-
tia, eo fine injecta, ut humores acres exter-
minent, crabrones irritent tantùm, & con-
citato humorum tumultu diuturniorem
reddant morbum. Hic autem imprimis ani-
madverti volo, quòd licèt tam Phleboto-
miam quàm Catharsin huic sedandi Metho-
do necessariò esse præmittendam affirma-
vero, nonnunquam tamen, re ita postu-
lante, ea utrâque omisâ à *Paregoricis* or-
dienda tela est. Exempli gratiâ, ubi ob
prægressam ægritudinem aliquam, Evacu-
ationes copiosiores non ita diu ante *Colicæ*
adventum institutæ fuerint; (non rarò
enim ob viscerum debilitatem, maximè si
accedat major caloris gradus à vino, vel
spirituoso liquore alio immodicè hausto,
qui nuper ab alio convaluere morbo, in
hunc præcipitantur) hoc, inquam, in casu
non modò non necessarium, sed & noxium
esse censeo, alia insuper adjiciendo Cathar-
tica novos excitare tumultus, atque omnia
denuò perturbare. Illud jam taceo, quòd
in hoc Affectu æger ut plurimum, priùs
quam consulatur Medicus, repetito *En-
ematum* usu intestina satis proluit; ita ut
partim hac de causa, partim ob diuturnio-
rem morbi moram *Narcotica* ferè sola in
usum videantur revocanda.   Mense

Menſe *Auguſto* 1671. Nobiliſſimus Do-
minus Baro *Anneſly*, *Colicâ Bilioſâ* labo-
rans cum cruciatu intolerabili, & frequenti
vomituritione, jam ab aliquot diebus, ad
Caſtellum de *Belvoir* accerſiri me juſſit;
nullum non Enematum genus, atque alia
inſuper remedia à Medicis Doctiſſimis Ex-
perientiſſimiſque eo locorum degentibus
præſcripta jam tentaverat. Ego nullis uſus
ambagibus, repetitum Narcoticorum uſum
ad normam jam traditam ſuaſi, quorum
ope propediem convaluit, & mecum ad
urbem ſanus rediit.

Quandoquidem autem dolor hic præ-
cæteris quibuſque ex ſua natura recidivus
ſit, omnis ei revertendi anſa *Anodyno* bis
quotidie ad aliquot dies exhibito præſcin-
denda eſt. Quod ſi, quoties intermittitur
Narcoticum, dolor ſubinde recrudeſcat,
(ut nonnunquam ſit) nihil à me hætenùs
excogitari potuit quod ad perſanandum
ægrum ita certò faceret atque *Equitatio*, vel
in curru vectio, quo longiora itinera con-
fici debuère; *Anodyno* interim mane &
ſerò indefinenter propinato. Hujusmodi
enim exercitiis materia morbum commit-
tens in corporis habitum deducitur, ſan-
guis perpetuâ agitatione comminutus de
novo quaſi depuratur; ipſaque demùm
intestina

intestina caloris nativi excitatione haud parum corroborantur ac refocillantur. Nec pudet fateri, me dicto exercitio in partes adscito morbum hunc, cui alio quovis modo devincendo par non fui, plus semel penitus expulisse. Neque verò illud tentandum est, nisi post evacuationes debitas sufficienter celebratas, neque ab eo nisi post dies aliquammultos desistendum.

Pauper quidem mihi vicinus, qui & adhuc est superstes, *Colicâ Biliosâ* vehementissimâ per hos annos laboravit, quam *Cathartics*, *Clysteribus*, *Globulisq; plumbeis* devoratis expugnare, diu, sed frustra, erat conatus: Hic Ego ad frequentem Narcoticorum usum confugi, neque poenitendâ operâ; quamdiu enim ista repeterentur, satis rectè habuit; sed cùm his palliaretur tantùm malum, non extirparetur, (revertebatur enim ut primum erat exhausta Narcoticorum vis,) Ego hominis misertus, & gravi morbo, & re angustâ afflictissimi, Equum ex meis commodabam, quo iter dicto jam modo peragendum aggrederetur; eoque ad dies pauculos continuato, viscera eas vires recepère, ut morbi reliquiis excutiendis paria jam essent, & sine Anodynorum præsidio omnino convalesceret.

Et

Et ut quod res est loquar, non in hoc tantum casu, sed in morbis aliis *Chronicis* quàm pluribus hoc exercitii genus nunquam non cum uberrimo fructu usurpatum memini, modò quis in illo improbius perseveraret. Si enim nobiscum reputemus ventrem inferiorem, in quo disponuntur organa secretoria, hoc maxumè exercitio vibrari, eaque succussionibus aliquot mille uno in die exagitari solere, facile credemus, eadem succum quemlibet recrementitium ibi impactum ope dicti exercitii posse excutere, & (quod majoris adhuc est momenti) validiori istà caloris nativi excitatione ita corroborari, ut munere, quod iis mandavit natura, in sanguine depurando rectè defungantur.

Dietam, si junior fuerit æger & calidioris temperamenti, refrigerantem atque incrassantem impero, puta Hordei cremorem, Panatellam, &c. & tertio quoque die, si latret adhuc stomachus, pulum teneriorem, merulamve piscem coctum; Potum non alium concedo quàm cerevisiam tenuem mitemque, vel lac cum Aqua coctum: neque ulterius quicquam indulgeo, nisi Equitatio ad redintegrandum sanitatem necessaria, pleniorum victum & generosiorum postulet liquorem,

rem, quibus rependantur spirituum exercitio exhauriendorum damna.

Quinimò observatione constat, quòd ubi hic morbus minùs peritè tractatus diutissimè fatigaverit, ita ut viscera elanguescerent, atque ager extremâ jam macie atque debilitate tantùm non esset confectus, in hoc, inquam, casu liberalior sive *Aquæ Epidemica*, sive *Mirabilis*, sive aliùs demum cujuscunque quâ sanus maximè delectabatur, usus, hoc tempore eundem ultra spem omnem juverit; hujus enim ope paucissimæ istæ caloris nativi spirituumque reliquæ excitabantur, & fermentum præternaturale, visceribus adhærens, & novis paroxysmis fomitem subinde ministrans, à liquoribus magis spirituosus extinguebatur.

Porro ut in morbi curatione, ita etiam & eodem jam depulso, Diætâ illa tenuis, de qua diximus, adhuc aliquandiu est observanda. Cùm enim morbus hic recidivam præ aliis omnibus affectet, atque insuper sedem sibi delegerit præcipua Cœctionis instrumenta, (*viscera* intelligo, jam ab eodem infirmata) vel levissimus hujus generis error, malum haud leve confestim apportabit. Quocirca tam in hoc, quàm in cæteris omnibus viscerum Affectibus cibi

cibi ~~non~~ cane pejus & angue sunt vitandi; & qui conceduntur ~~non~~ ea tantum quantitate sumendi, quæ ad vitam sustinendam possit sufficere.

Colica Hysterica.

Fœminarum nonnullas vexat *Affectus Hysterici* species quædam, *Colicam Biliosam* ita ad unguem referens, tam doloris acerbitate, quam situ, tum etiam humoribus coloris flavi viridisque vomitu rejectis, ut mihi obiter tractanda veniat, ne à quopiam pro jam dicto morbo hæc habeatur.

Quæ habitu corporis laxo crudoque sunt mulieres cum hoc malo præ cæteris conflitantur, quæque alio aliquo Affectu Hysterico jam pridem laboravere; aut (quod sæpenumero fieri solet) quæ à partu difficili ac laborioso ob natum infantem grandiusculum, qui vires & naturam maternas nimis exhaustit, vix evasere. Regionem ventriculi, nonnunquam & paulo inferiorem, dolor haud mitior quam in Passione Colicâ Iliacâve primùm obsidet, quem vomitiones sequuntur enormes, nunc viridis materiæ, nunc verò flavæ. His accedit (quod sæpe observavi) major animi dejectio desperatioque quam in morbo alio quocunque. Post diem unum alterumve faceffit dolor, qui post paucas septimanas

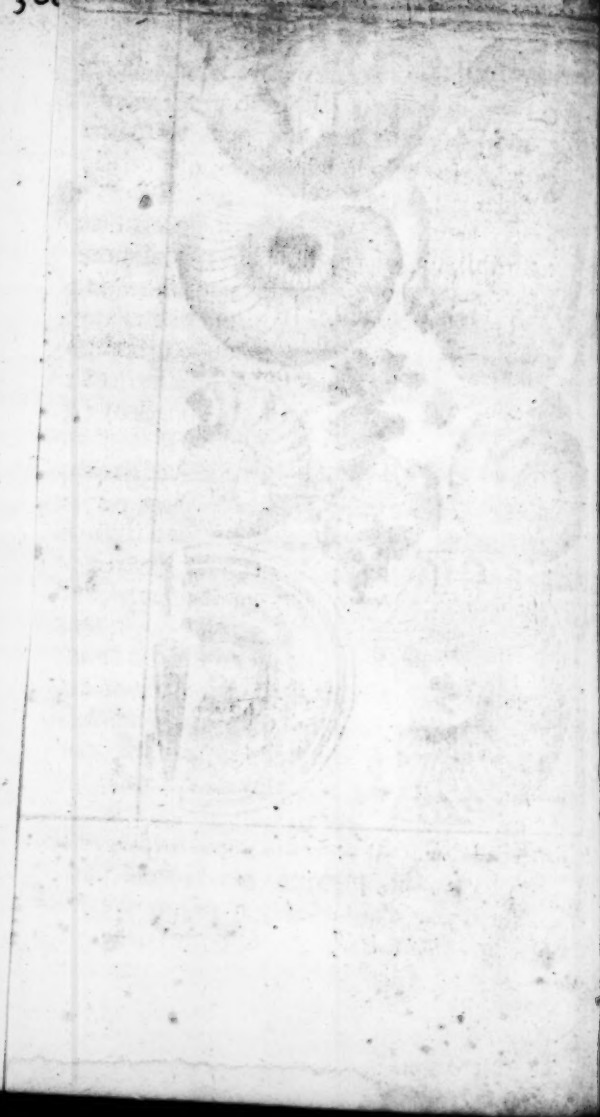
manas revertitur, nihilo leniùs sæviens
quàm antequam solveretur Paroxysmus:
Icterus quandoque satis spectabilem, comi-
tem sibi adsciscit, intra dies pauculos spon-
te evanescentem. Cessantibus jam sympto-
matis omnibus, ubi ægra sibi satis valere
videatur, levissima animi commotio, sive
ab ira sive à dolore ea fuerit excitata (qui-
bus hoc in casu promptissimè afficiuntur
fœminæ) dolorem ferè revocat; quod
etiam & de Ambulatione, & de alio ex-
ercitio quolibet præmaturè nimis suscepto
dicendum est; cum ab hujusmodi causis
eleventur vapores in habitu corporis laxo
atque imbecilliori. *Vapores* cum vulgo di-
co; cum sive istiusmodi sint, sive *Convul-*
siones particularum partium, utrovis pari-
ter modo solventur *φαινόμῆνα*. Hi vapores,
sive Convulsiones hæ, ubi hanc illamve
corporis regionem invaserint, pariunt
symptomata, ei, quam invasere, parti ac-
commoda; ac proinde licèt unum atque
eundem ubique morbum faciant, pleros-
que tamen quibus miseri cruciantur affabrè
simulant; quod vel ex hoc liquet Affectu,
qui cum partes *Colo* adjacentes infederit,
Colicam Biliosam ad amissim imitatur. Ne-
que minùs id patet in multis aliis corporis
partibus eodem morbo tactis; e. gr. non-

nunquam *Renum* alterum vehementissimè dolore afficit, unde vomitus immanis: que etiam per ureteris ductum persepelatus, *calculum* simulat, & cum ab Ematis aliisque medicamentis Lithonriptis & calculo exturbando dicatis exasperat uno eodemque tenore diutissimè affligi subinde etiam (præter morem suum, cui per se omni vacet periculo) ægrum ad plures deducit. Vidi insuper & symptomata eodem prognata, quæ *vesicæ calculum* omnino referebant: Non ita diu est; à quo noctu excitabar, ut Comitissa mihi vicina dolore in vesicæ regione admodum violento & urinæ suppressione derepente correptæ, consulerem: Cum ego illam Affectibus Hystericis variis obnoxiam certò scirem, atque ex eo augurarer, non istam, quem putabat, laborare morbo, Enemata, quæ parabat ancilla, injici non patiebar, ne ab iis cresceret morbus; at horum loco atque Emollientium v. gr. *Syr. de Althæâ*, &c. quæ adferebat Pharmacopola, *Narcoticum* exhibui, quod symptoma illud subito compescuit. Neque sanè vel una aliqua pars corporis ab hujus mali insultibus penitus eximitur, siue interna ea fuerit, siue externa, ut sunt Fauces, Coxæ, Crura, in quibus omnibus dolorem excitat intolerabilem.

entissimo
 anis; at-
 rsepe de-
 ab Ene-
 ntriptici
 speratur,
 affligit,
 um, cum
 ad plu-
 mata ab
 om-
 à quo
 vicina,
 um vi-
 epente
 illam
 cer-
 onisto
 Ene-
 pati-
 5 at
 . Syr.
 aco-
 pto-
 sanè
 mali
 a ea
 xæ,
 tat
 ra-

intolerabilem, atque, ubi discefferit, tenerritudinem quandam quæ tangi recuset, relinquit, perinde ac si carnes multo verberare fuerint emollitæ.

Quemadmodum autem quædam ad *Colicæ Hystericæ* historiam pertinentia obiter tradidi, ne sc. illa pro *Biliosa* falsò haberetur; ita & quædam etiam alia *ὡς παρόδω* attingam, ad *symptomatis* doloris, qui eam comitatur, curationem facientia: *Curatio* enim *radicalis*, quæ *morbum* sublatâ causâ tollit, alterius omnino est & speculationis, & loci.

Venæ-sectio & repetitæ purgationes, quæ in *Colica Biliosa* incipiente apertissimè indicantur, hîc locum non habent nisi in casu infra dicendo. Docet enim experientia, & exasperari dolorem, & invalescere symptomata alia omnia, à tumultu, quem ista cient, adjuta; atque adeò plus semel animadverti, *Enematum*, vel lenissimorum, repetitionem, continuam symptomatum seriem invexisse. Experientiæ ratio etiam astipulabitur, quæ morbum hunc à spirituum potius *ἀταξία* atque inordinato motu, quàm humorum vitio aliquo produci dictabit, si expendamus nempe circumstantias illas, quibus ut plurimum originem suam debet: Hujusmodi sunt,

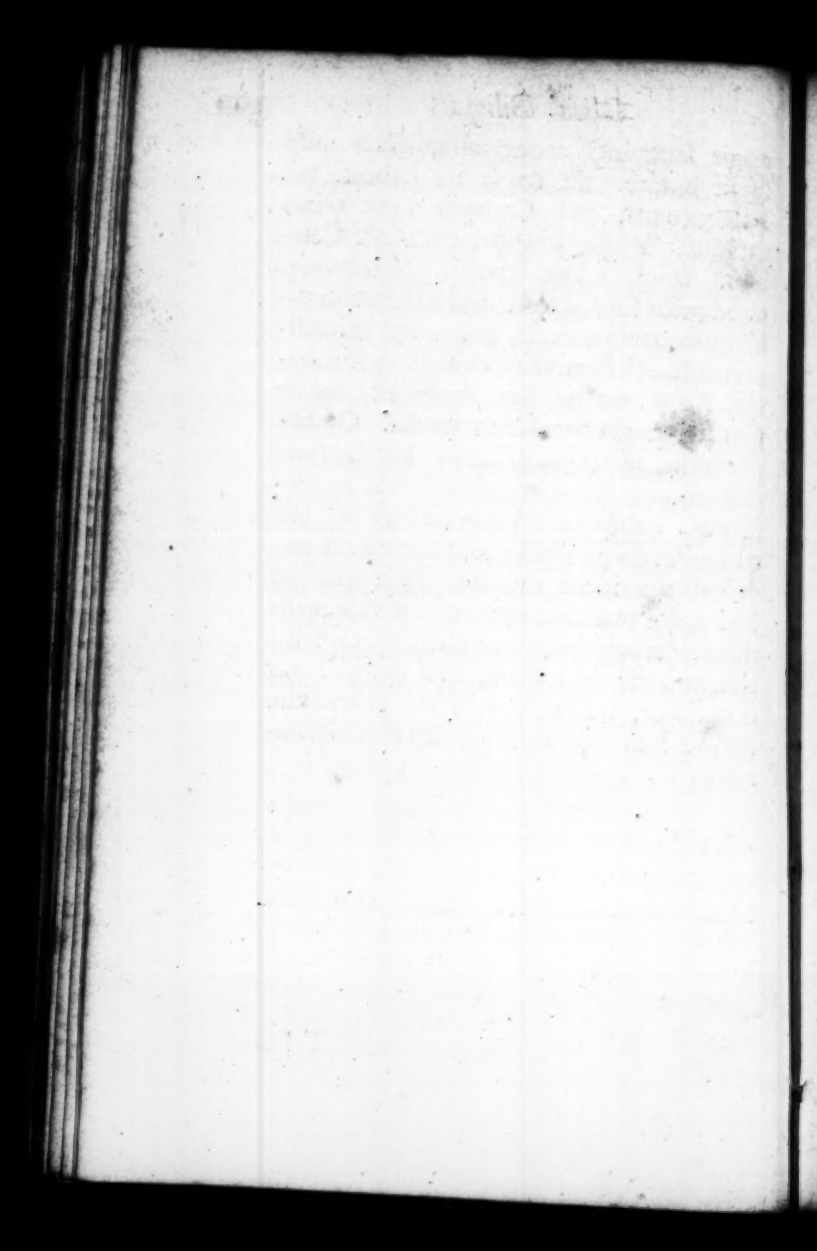
X 2   magnæ

magnæ atque indebitæ sanguinis profusiones, motus animi uti etiam & corporis violentiores, & alia id genus. Quæ omnia, remedia illa suadent proscribenda, à quibus major spirituum perturbatio possit excitari, atque eorum loco *Anodyna* esse usurpanda, licet *viridis* ac pravus materiæ vomitu rejectæ color contrarium indicare videatur : Subtilior enim est atque minutior colorum speculatio, quàm ut evacuationibus, quas ipso facto nocentes deprehendimus, auctoritatem conciliare valeat. Nullusque dubito, morbum hunc (qui licet acerbissimum dolorem, nullum tamen vitæ discrimen apportat) ob errores hoc nomine commissos, lethalem sæpenumerò evadere. Adde, quòd si quis *Emeticum* vel fortissimum hodie propinaverit, ut sc. eam, quam putat, morbi mineram exhauriat, ægra postero die materiam æquè viridem aut pravi alterius coloris, atque erat prior illa, evomet.

Observandum est tamen, eam quandoque sanguinis atque humorum copiam reperiri, quæ *Narcotici* operationi eò usque obsistat, ut, quamlibet sæpissimè repetatur, orgasmum tamen cohibere nequeat, nisi sectâ prius ægræ venâ, aut alvo subductâ ; quod in fœminis temperamenti
magis

magis sanguinei atque viraginibus mihi subiit notare. Si ita se res habeat, vel Phlebotomiâ, vel Catharsi, fortè etiam utrâque, *Anodyno* via aperienda est. Celebratâ enim harum utravis, *Narcoticum*, quod prius summâ licèt dosi exhibitum nihil quicquam profecit, jam etiam in mediocri dosi, effectum obtinebit cui destinabatur. Rarò autem hoc contingit, neque tum reiteranda sunt hæc remedia. Quibus præmissis, ubi opus iis fuerit, in *Anodynâ* eâ methodo, quam in *Colicâ Biliosâ* proposuimus, exhibendis progrediendum est, quæ crebrius parciùsve sunt ingerenda pro doloris recedentis ratione. Quæ quidem Methodus præsens atque instans vehemētissimi doloris *symptoma* tantum respicit; cùm non hîc loci illam, quâ morbi *causæ* occurritur, tractandam in me receperim. Atque hæc de morbis hujus *Constitutionis*.

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica partis Anni 1673.
atque integrorum 1674, 1675.*

CIrca initium mensis *Julii* 1673. alia ^{1673.} quædam *Febris* species est ingressa, *Constitutione* verò necdum ita ad eam unicè dispositâ ut penitus excluderentur *Constitutionis præcedentis* morbi, non admodum fuit Epidemica. Nondum enim desierat ista *Variolarum* species quæ Anno 1670. primùm cœpit invadere, licèt jam & rariùs occurreret, & mitiora essent symptomata; ita ut bini hi morbi pari ferè passu procederent, neuter verò multùm grassaretur: *Priori* Constitutione nondum ita prorsus evanescente ut nullos proferret morbos veteris prolapix, (*Dysenteria* enim perpauca adhuc reperiabantur,) neque *Novâ* ita adhuc confirmatâ ut eos produceret, qui alios exterminaret omnes.

312 *Constitutio Epidemica partis Anni 1673.*

Et per Autumnum hunc & Hyemem omnem *Variola* pari cum hac *Febre* ince-
debant passu, neutro tamen morbo admo-
dum grassante, atque interim tantum non
extinguebantur *Dysenteriae*. *Novembri* au-
tem tum currente, post acerrimum Gelu, ad
dies aliquot perdurans, succedente inspe-
rato tempestate calidiori quam ego me per
istud anni tempus unquam observasse me-
mini, pauculae *Dysenteriae* & paulò ante, &
circiter Festum *Nativitatis Domini* hic
illuc spargebantur: Hæ autem extre-
mum morientis *Lucernæ* conatum re-
ferebant, mox enim morbus hicce, (ista
saltem ejus species) omnino intercidit.

1674. Præmaturè admodum sequente Anno,
mense sc. *Januario* invadebant *Morbilli*,
haud minùs Epidemici atque erant isti qui
eodem fermè tempore Anni 1670. fuerant
ingressi. Etenim in nullam non ferè familiam
se insinuabant, infantes præ cæteris omnes
adorti. Non autem perinde Regulares
erant, neque Typum ita ad amissum ser-
vabant, atque isti qui prædicto anno in-
festabant. De hac autem illorum ab invi-
cem discrepantiâ plura dicam, ubi de illis
agam particulariùs. Hi magis indies magis-
que grassabantur ad *Æquinoctium* usque
Vernale, à quo tempore iisdem gradibus
decesce-

decreſcebant, donec paulò poſt elapſum *Solſtitium* *Æſtium* tandem evaneſcerent.

Sicut autem *Morbilli Epidemici*, qui invadebant initio anni 1670, *Variolas nigras* ibidem deſcriptas introducebant, hi pariter haud minùs *Epidemici* qui initio hujus anni comparebant, *Variolarum* ſpeciem introduxêre iſti perſimilem. Cùm enim (quod priùs eſt notatum,) *Variola* præcedentis *Conſtitutionis* poſt priores annos duos puſtulas emitterent minùs ac minùs nigricantes, majores inſuper ſenſim & majores, donec ſub finem anni 1673, pro ſpeciei ratione, mites eſſent & benignæ, jam receptâ priſtinâ feritate, & peſſimis ſymptomatis ſtipatæ revertebantur. Invaluit hæc *Variolarum* ſpecies Autumno proximo, longiùs etiam in Hyemem excurrans, quæ, cùm ſolitis calidior multò eſſet, morbo favebat; appetente verò tempeſtate frigidiore imminuta eſt, Febri jam graſſanti mox locum cedens.

Febris hæc quæ per annum perſeverarat 1675. omnem, initio *Julii* 75. longè latèque depopulata eſt; ſed *Autumno* jam appropinquante in viſcera cœpit converti, nunc *Dyſenterie* ſymptomatis, nunc *Diarrhææ* ſe prodens, licèt quandoque neque hanc haberet

haberet comitem, neque illam, sed caput magis tentabat, stupidiores reddens ægros. *Variolæ* interea, quæ jam pauculos hinc inde affecerant, sub *Æquinoctium Autumnale* penitus disparebant, vix unum alterumve jugulantes. Jam enim *Febris* alios vincens Epidemicos, anni prædominio potiebatur. Observandum est nihilominus, quòd cùm proclivior esset *Febris* hæc materiam morbificam in viscera deponere, quæ *Dysenteriam* quandoque, sæpius autem *Diarrhœam* excitabat, ex hac occasione Ventris Tormina eam edidisse stragem vulgò putabantur quæ *Febri* huic revera fuerat imputanda; licèt nemo qui ægros hoc Autumno tractaverit, nescius sit, quantum invaluerit hæc *Febris*; ut nec etiam, *Dysenteriam* dictam & *Diarrhœam* pro *symptomatis* magis quàm *morbis* Essentialibus ac *Primariis* haberi debuisse.

Hunc *Febris* ista cursum tenuit per omnem Autumnum, nunc caput petens, nunc viscera, ubique sæviens sub persona symptomatum iis partibus accidentium, ad finem usque *Octobris*: Quo tempore quæ eò usque tepida atque ad instar æstatis placida fuerat tempestas, derepente in frigidam humidamque est mutata; unde etiam *Catarrhi* & *Tusses* increbuère magis quàm alio
ullo

ullo, quod memini, tempore. Quod autem maximi erat momenti, Tussibus hisce supervenire solebat *Febris* hujus Constitutionis *Stationaria*, quæ ansâ hinc arreptâ & magis grassabatur, & quædam etiam symptomata variabat. Cùm enim paulò antè, insultus, ut jam dictum, in præfatas partes plerumque fieret, nunc in pulmones & Pleuram præ cæteris detorquebatur, unde symptomata nascebantur *Peripneumonica* & *Pleuritica*: licèt eadem omnino *Febris* esset, quæ *Julio* 1673. ingressa, sine quavis symptomatum alteratione progrediebatur, donec *Catarrhi* isti accederent.

Hi *Catarrhi* & *Tusses* usq; ad exitum *Novembris* perseverabant, quo elapso derepente minuebantur. *Febris* autem eadem planè mansit atque erat antequam *Catarrhi* se ostenderent; licèt nec ita prorsus *Epidemica*, neque iisdem symptomatis stipata, cùm horum utrumque per *Accidens* à *Catarrhis* penderet. Quinetiam recedentibus *Catarrhis* *Variolæ* hinc inde spargi cœperunt, ejusdem planè generis cum *Variolis* anni præcedentis; sed cùm jam secundum fermè annum explevissent, non ita atrocia erant symptomata ac ubi primùm invaderent. Quamdiu adhuc stabit hæc *Constitutio*, dicere non habeo; id certò scio

scio, illam perquam *Anomalam* atque Irregularem hactenus fuisse, atque morbos omnes per eam natos ejusdem omninò indolis.

De hujus *Constitutionis* Epidemicis, eo quo se invicem ordine excipiebant, jam agam.

CAP.

CAP. II.

Febris Continua hujus Constitutionis.

HÆc, perinde atque alii Epidemici, mox ab ingressu socia habebat symptomata, quæ indicia haud obscura dabant, majorem & spirituosam magis tunc esse inflammationem, quam ubi morbus magis adoleverat. Etenim primo quo invadebat anno, uti & Vere insequente, symptomata Pleuritica Febri superveniebant, & sanguis è venis extractus (saltem pro prima & secunda vice) *Pleuriticorum* referebat sanguinem; at morbo jam provectiori cessabant ea signa Inflammationis intensioris.

Præter symptomata Febribus *universis* communia, *hanc* Febrem ista sequebantur: Ut plurimum afficiebatur æger dolore Capitis & Dorsi satis atroci, stupore item, & dolore Articulorum, Artuumque tensivo, imò & totius corporis, at mitiori aliquanto quàm Rheumatismo laborantes. Primis diebus calor & Frigus sibi invicem succedebant, quandoque etiam ineunte morbo

bo æger in sudatiunculas erat propensior.

Lingua, ubi Febris suo genio erat permissa, nec sicca, nec à colore naturali multum recedens, nisi quòd magis alberet, neque sitis multum urgebat: Quòd si exacerlesceret æger ultra ordinariam Febris sortem, lingua aridissima erat cum flavedine subfusca, sitis etiam intendebatur; Urinæque, quæ aliter colorem ferè naturalem servare solebat, intensè rubebat.

Febris his tantum gravata symptomatis, si peritè tractaretur, die *decimo quarto* agro valedicebat; pertinacissima, *primo post vicesimum*.

Inter hujusce Febris symptomata eminebat affectus quidam *Comati* haud dissimilis, quo corieptus æger obstupebat delirabatque, imò ad septimanas aliquot dormitabat nonnunquam, nec nisi valido clamore expergiscebatur; à quo agrè excitatus oculos aperiebat tantum, & post ingestum sive medicamentum, sive potum cui assueverat, mox in stuporem dilabebatur, ita quandoque profundum, ut in Aphonia desineret absolutissima.

Qui sic fuerat affectus æger ubi ad se rediit, die *vicesimo octavo* vel *trigesimo* cœpit convalescere; cujus primum signum erat,

erat, quòd cibi aut potùs genus aliquod infuetam aut absurdum deperiret. Convalescentis caput ad dies aliquot debile atque infirmum, nunc versùs hanc partem, nunc illam nutabat; aliaque aderant signa, quæ Caput plurima fuisse passum ostenderent. At quo passu vires restituebantur, eo ipso discessit dictum symptoma.

Quandoque non tam dormitabat æger quàm tranquillè delirabat, incongrua tamen subinde effutiens, ceu iratus, ac mente motus; at non eò excandescentiæ & furoris ascendebat, quo solent ii qui à Variolis atque aliis Febribus Phrenetici fiunt; à quibus hic in eo etiam discriminabatur, quòd per intervalla abruptè dormiebat, stertebat etiam profundius. Adhæc non ita erat acutum hoc symptoma atque illud, sed erat diuturnius. *Pueris* etiam hoc plerumque accidebat aut iis qui nondum adoleverunt, illud *Adultis* maximè. In utrisque verò si ingererentur Calidiora remedia & sollicitarentur sudores, malum in caput facilè transferebatur, & dictis symptomatis ansam præbebat.

Ubi verò symptoma hoc nec sponte suâ accessit, nec medicamentorum vi coactum, morbus intra diem *decimum quartum* terminabatur ut plurimum, nonnunquam etiam

etiam intra tertium quartumve, quod factum vidi.

Autumno 1675, ut supra innuimus, Febris hæc per Dysenteriam sibi fugam querere, nonnunquam & per Diarrhœam affectabat: Harum posterior præcipuè sæpe excurrebat stupore adhuc manente. Ultraque verò quantum diligenti observatione assequi poteram, nihil erat aliud quàm Febris symptoma.

Curatio.

Curationem hujus Febris quod attinet; sub primum introitum, nempe *Julio* 1673. tum ex variis Phænomenis ab istis longè diversis quæ præcedentem comitabantur, tum ex eo quòd Catharticis minùs pareret, quibus felicissimè Febres omnes Constitutionis prægressæ deviceram, statim didici, Febrem hanc esse alterius planè familiæ, & diutiùs quàm solebam aliàs, in ejus specie investiganda hærebam, & ex consequenti anxius dubitabam, quem mihi Curationis scopum proponerem. Quo enim tempore primum erupit hæc Febris, nullum habuit alium Epidemicum sibi *συγγενον*, cujus perspecto genio, de hujus natura verisimile aliquid conjectare possem; cùm Variolæ, uti dixi, quæ illam comitabantur, nigrarum istarum, quæ anno 1670. invaserant, reliquias omnino referrent, jamque & mitissimæ

mitissimæ essent & tantùm non exolerent. Nihil mihi itaque aliud jam restabat, nisi ut in hunc morbum nudum & ab aliis sepositum accuratissimo examine inquirerem, atque oculo ad *Juvantia* & *Ledentia* quàm diligenter maximè potui semper intento, viam pro virili, Exploratoris instar, prætentarem. Atrox capitis dolor; propensioque quam habebat h'c morbus ad dolores lateribus infigendos, tum etiam sanguis Pleuriticorum similis, me statim edocebant, Inflammationem haud medioerem huic Febri subesse, nec tamen eam posse ferre largiorem istam evacuationem quæ Pleuritidi convepit: Sanguis enim post primam aut secundam saltem vicem detractus Glutinis colorem, quo tegebatur superficies; protinus amisit; nec repetitâ adhuc venæ-sectione levabatur æger, nisi fortè morbus in Pleuritidem veram transfiret; quod nonnunquam accidebat post regimen justo calidius, præsertim primo *vere* quo invadebat, sc. Anno 1664; quo tempore à solis accessu occasionem nactus (cùm etiam nondum adolesceret morbus & principio magis spirituosò inniteretur quàm postea) ad genus Peripneumonicum videbatur accedere. Cùm verò & experientiâ & exemplo à repetita Phle-

botomia deterrerer, licèt luce clarius esset Febrem hanc, præcipuè sub primum ingressum, haud parum inflammatoriam fuisse, nihil jam restabat quo ejus calor restringui posset præter Enemata sæpius repetenda, & medicamenta Refrigerantia. At præter hos Affectus Inflammationem apertè prodentes, illud *stuporis* Phenomenon, Febri huic, quàm alii cuilibet familiaris, omnino indicabat continuò repetenda esse Enemata, quibus materia Febrilis, quæ ita promptè caput petebat, ab eo diverteretur; quin & Venæ-sectioni repetitæ, quam ægrè tulit propria hujus morbi natura, substituebantur illa, atque ejus pensabant defectum, sanguinis fervorem placidè ac sensim temperantia, & causam eliminantia morbificam. Porro judicabam Emplastra *Epispastica* satis ampla cervici posteriori applicita in hac Febre potius ex usu fore quàm in aliis, quibus materia Febrilis haud ex æquo caput tentabat; Etenim à cruciatu & fervore vehementibus, quos dicta Epispastica parti cui imponuntur solent imprimere, materia, quæ secus in caput ascenderet, in locum affectum corrivatur. His, & regimini ad eundem refrigerandi sanguinis scopum facienti, tandem morbus quasi naturaliter sponteque

suâ

sua cedebat ; quantumlibet saeviret si methodo ab hac diversa eum quis aggredere-
tur ; quod mihi ab experimentis plus satis
frequentibus abundè liquebat.

Hunc itaque cursum institui : Sanguinem è brachii venis mittendum, eâ quantitate, quæ ægri viribus, ætati, aliisque circumstantiis convenire mihi visa est, ante omnia curabam, atque eodem ferè tempore Emplastrum Epispasticum bene largum Nuchæ applicandum. Die proximo Clysterem Lenitivum ita tempori injiciendum præcepi, ut ante noctem sedari posset tumultus qui ab eo inter operandum excitaretur, horâ scilicet secundâ tertiâve post meridiem. Repetebatur Enema illud singulis diebus donec imminueretur morbi vis. Quo quidem tempore ab eo cessandum esse duxi, imò & maturiùs, si nempe Febris diem quartum & decimum excessisset, jamque inveterasset ; quo in casu licet ab Enematis præcedentibus debellata non fuerit, eadem tamen post elapsos hos dies supervacanea esse comperi : Morbi enim acie per Ebullitionem prægressam jam retusâ, atque ægro *ἰσχυρὸς* constituto, & à symptomatis violentioribus quæ ab eo pendebant, securo, nihil prius erat, quàm ut morbum suo uti Genio, & quasi sensim
Y 2 deflagrare

deflagrare, ac suis viribus ruere sineremus. Quod mihi semper cessit melius quàm evacuationem qualemcunque violentiorem hoc tempore moliri. Aegro interim carnibus interdixi, cerevisiam verò tenuem ad arbitrium concessi.

Restat & aliud, quod, quia multiplicitate experientiâ astipulante, aëris optimè solebat vertere, in describendo hujusce morbi regimine mihi minimè prætereundum fuit, nempe ut aeger quotidie lecto abstineret, saltem ad horas aliquot; vel si id vetaret major ejus debilitas, vestes saltem indueret, & supra lectum cubaret, capite paulò elatiori: Etenim cùm magnum illum impetum, quo Febris in caput ferèbatur, & inflammatoriam simul sanguinis Diathesin contemplerer, subiit mihi in mentem, aërum à corporis positura nonnihil emolumenti capere posse, si nempe ea talis fuerit ut à circumambiente nullatenus augesceret calor (quod omnino fieri necesse est si in lecto se jugiter contineat) neque sanguinis in capitis arcem tendentis impetus promoveretur; cùm illine cerebri fervor intendatur, proindeque spiritus animales calefiant atque exagitentur, à quibus & vehementior Cordis vibratio & Febris augmentum.

Quantum-

Quantumlibet autem ægris conducat in Febribus omnibus quæ inflammationis intensioris sunt participes, ut non semper lecto incarcerentur, animadvertendum est tamen, eosdem si diutiùs quàm par erat pro una vice à lecto abfuerint, declinante præsertim morbo, in dolores vagos, qui in *Rheumatismo* desinere possint, nonnunquam de facili incidere; nonnunquam etiam superficiem corporis *Ictericâ* deturpari; quæ si cui contingant, lecto addendus est, quo apertis cutis spiraculis commodè difflari possint istiusmodi particulæ quæ malorum alterutri formitem præbent; hoc verò ad diem unum aut alterum tantum, sudore non provocato: Hujusmodi autem Accidentia oppidò rara sunt, nec nisi in Febris declinatione comparent unquam; quo tempore cùm jam morbus mitior est, longè tutiùs ægro permittes ut in lecto assidue decumbat, quàm vel initio, vel in statu; quinimò per hoc tempus id magis confert ad materiam Febrilem digerendam, quæ, si æger maturiùs lecto affigatur, efferatur magis, atque incendiatur.

Hic si quis objecerit, dictam Methodum, licèt ad sanguinis impetum à Capite amoliendum reficiendumque ægrum, satis

commodam, minùs tamen expedire, eò quòd evacuationi per sudores, quâ materia Febrilis jam concocta eliminanda omnino erat, officiat : Respondeo, nihil agere contrà-sentientem, nisi priùs argumenta confecerit, hujusmodi evacuationem omni Feбри deberi, quod haud ita in proclivi atque facili est. Docet enim Experientia, non autem Ratio, quænam Februm species per Diaphoresin, quæ per Catharsin sit exterminanda, &c. Quinimò est cur arbitremur, dari quasdam Februm species, quas Natura methodo sibi peculiari, sine visibili aliquâ Evacuatione, ablegat, reducendo sc. in sanguinis massam eique assimilando materiam illam morbosificam, quæ cum eodem minus quadrabat. Quâ ego nixus ratione, sæpenuerò tam in hac Februm specie, quàm aliis, mox à primo insultu, totoque sanguine nondum inquinato, easdem in ordinem redege, imperato tantùm Lactis cum Aqua Potu, esuque Carnium & jussulorum è carnibus ægris interdicto ; Permissis interim & exercitii consueti usu, & aurâ liberiore, nullâque prorsus evacuatione vel semel institutâ.

Quòd si demus, Naturam non aliâ methodo quàm per Diaphoresin morbum vincere

vincere posse, an non eos volumus sudores, qui morbo jam fatifcente prorumpunt & à præviâ Digestione fluunt, non verò istos qui primis morbi diebus protrusi, ab interrupta furentis naturæ œconomiâ nascuntur? Hujusmodi, opinor, sudores non erunt promovendi, at compescendus potius tumultus ille cui ortum suum debent. Istiusmodi autem sudores multas Februm species, licet non omnes, solent comitari. Neque enim sum nescius, quasdam Februm species ejus esse indolis, ut in *παραμῶν* sudorem hunc Criticum sibi postulent: Tales sunt particulares Intermittentium Paroxyismi; magna item & frequentissima Naturæ Febris ab illa pendens Constitutione quæ ad Intermittentes Epidemicè producendas unicè facit. In his enim, si cui methodo insistatur quæ non eò tendit ut materia morbifica digeratur primùm, dein per sudores eliminetur, augebitur morbus: Quocirca nullæ hîc evacuationes locum habere debent, nisi quatenus morbi impetum primis diebus quibus aggreditur, sufflaminare valent, ne inter medentium operas æger fato succumbat. Quin & Febris Pestilentialis causa, cùm tenuissima sit & perquam subtilis, vel primis morbi diebus, sudoribus diffari potest, suffragante ubique experientiâ.

Istis autem in Febris in quibus ordinario symptomatum ductu, & si suo genio uti permittantur, nusquam videmus naturam materiam morificam jam præparatam tempore præfinito evacuare solere; nescio an non plus satis temerarius is fuerit, qui sudore provocando vim morbo inferre cogitet, atque ægrum eâ solâ methodo restituere, [cū, ut docet Divinus senex, *Τῆς φύσεως ἀντιπερὶ τῆς κατὰ πάντα :*] Atque illud quidem usu venire autumo in Febre hac particulari de qua hic agimus, quam, multiplici experienciâ edoctus, satis scio sine sudoribus fugari posse; ægrum etiam, dum eosdem importuniùs sollicitamus, sæpenuerò nulla cogente necessitate in manifestum vitæ discrimen conjici, à materiâ morificâ in caput sursum latâ: Attamen neque in hac Febre, neque in alia qualibet vel ex eis quæ sudore Critico solvi non solent, si fortè hujusmodi sudor morbo jam imminuto sponte supervenerit, quē ex symptomatum omnium remissione debitæ Concoctionis sobolem esse arbitremur, medicorum prudentissimus quisque eum contemnet; ubi verò non ita sponte exit, quī certò scire possumus an non hominem è mediō tollamus, dum humores regimine & cardiacis calidioribus

oribus ad ejusmodi sudores disponere nitimur? Si quis fortè in Thesaurum incid-rit, nisi desipiat, humo tollet; stultus au-tem sit oportet qui hâc fretus fortunâ, om-nem adhibet operam ut alium ejusmodi cum vitæ periculo adipiscatur. Quo verò cunque modo hâc se res habeat, mihi abun-dè constat, solam Febrem calorem eum se-cum adferre, qui materiæ Febrili ad Cocti-onem præparandæ possit sufficere, neque eo intensiorem à regimine fervido forinse-cis accersendum.

Præfatam Methodum per Venæ-sectio-nem atque Enemata in hujusce Febris cu-ratione quàm felicissimè succedere compe-riebam; eam verò, quoties à Diaphoreticis lacefferetur, non solum Anomala malique moris symptomata, sed etiam dubium sem-per exitum habuisse; Inter symptomata eminebat tacitum illud delirium, quod non tam insanâ loquacitate se prodebat, quàm *stupore* Coma æmulante, quod uti diximus huic Feбри frequens solebat accidere. Hoc symptoma, (licèt nonnunquam sponte suâ ortum illud viderim,) à nimia Curatricum diligentia in provocandis sudoribus malè positâ, ut plurimum invitabatur: Hoc enim pacto materia morbifica quæ in hâc Febris specie sudoribus morem gerere recusabat, vehementer

vehementer exagitata in caput tandem elevabatur cum ingenti ægrorum discrimine.

Jampridem animadverti in Curatione Febris Constitutionis alterius, quod per ultimos annos hujusmodi *Stupor* Pueros maximè, atq; eos qui ex ephebis vix excesserant subinde invadebat, sed nec ita profundus, nec perinde Epidemicus atque erat is qui hanc Febrem comitabatur. Neq; tamen illum, licèt huic inferiorem, multò minùs hunc, ubi primùm ingrederetur morbus, edomare potui; licèt nullum non lapidem movèrem, repetitis Venæ-sectionibus non in brachiis tantum, sed cervice etiam & pedibus, Emplastris Vesicatoriis, Cucurbitulis, Enematis, Diaphoreticis omnis generis, &c. in partes adscitis. Tandem statui, post sanguinem è brachio eductum, Epispasticum Cervici applicatum, atque Enemata duo vel tria è Lacte & Saccharo injecta primis morbi diebus, nihil quicquam ampliùs moliri, nisi quod ægrum & à carnibus & à liquoribus spirituosis quibuscunque arcerem: Ad naturæ methodum interim attendebam, cujus ego vestigiis inhærens symptoma hoc superare tandem discerem. Morbus interim cui invigilabam, tutò, licet tardè recedens, tandem

tandem evanuit. Huic itaque methodo insistendum mihi esse duxi in Febribus quas deinceps tractavi universis; quod quidem si & symptomatis magnitudinem, & eventum ubique votis respondentem spectamus, haud parvi momenti mihi videtur. Et sanè mihi nonnunquam subiit cogitare, nos in morbis depellendis haud satis lentè festinare, tardius verò nobis esse procedendum, & plus Naturæ sæpenumero committendum, quàm mos hodie obtinuit. Errat enim, sed neque errore erudito, qui Naturam Artis adminiculo ubique indigere existimat. Namque id si fieret, parciùs humano Generi ea prospexisset, quàm postulat speciei Conservatio: cùm ne minima sit proportio inter morborum ingruentium frequentiam, & facultates quibus pollent homines ad eosdem fugandos, vel iis sæculis quibus Medendi Ars maximè caput ex tulit, & à quampluribus exulta est. Aliis in morbis quid hoc profecerit nescio. Illud satis scio ex diligenti observatione mihi astipulante, quòd in Febre de quâ jam agimus, dictum symptoma post usurpatas evacuationes generales, Venæ-sectionem dico & Enemata, solo tempore feliciter solebat vinci.

Antea

Antea diximus Convalescentiæ præ-
 cia Signa ut plurimum ad diem usque Tri-
 cesimum differri solere, (in stupore scilicet paulò confirmatori) ægro nonnun-
 quam etiam Aphoniâ correpto: quibus
 elapsis, incongruum aliquod atque absur-
 dum sive cibi, sive potûs genus importunè
 fragitabat, Ventriculi fermento à morbo
 diuturniore impense vitiato. Hoc in casu,
 quandoquidem jam exhaustæ corporis vi-
 res refectione omnino indigerent, lubens ea
 etiam concessi quæ minùs ægro convenire
 viderentur, modò palato magis arride-
 rent.

Mense Septembri 1674. filium Novem-
 nem Librarii cujusdam ædibus meis vicini,
 nomine *Not*, hâc Febre unâ cum sympto-
 mate jam sæpe memorato laborantem tra-
 ctabam: Extracto è brachio sanguine, &
 Clysteribus per primos aliquot morbi dies
 continuos injectis, importunissimæ Matri
 obstabam, quæ rem ocyùs expediri acriter
 urgebat quàm ego cum salute filii stare
 posse arbitrabar. Datis itaque induciis,
 nulloque medicamento alio propinato præ-
 ter Julapium aliquod è vulgaribus, quod
 pacandæ quidem matri potius destinaba-
 tur, quàm filio restituendo, trigessimum
 circiter diem melius habere cœpit; edulia
 varia

varia etiam absurda miserè discupiens, quorum pars aliqua concedebatur, licèt nullo alio nomine concedi debuisset ; atque ita tandem prorsus convaluit.

Quamvis autem *Stupor* hic ad *Comatis* accedens naturam, huic Febri aliis symptomatis frequentius superveniebat, quandoque tamen, at rariùs, *Phrenesis* absque stupore nonnullos invadebat, in quâ æger insomnis dies noctesque agebat, nullâ ratione poterat regi aliâque patiebatur symptomata iis similia, quæ vel ab aliis Febribus, vel à Variolis in *Phrenesin* actos infestabant. Inducias non tulit symptoma hoc, ut solebat *Affectus Comatosus* jam memoratus, donec fieret digestio, ægrum verò intra paucos tollebat, nisi inflammatio cohiberetur. Aque hîc mihi suppetias præ cæteris tulit *Vitrioli spiritus*, quam post *Venæsectionem* atque *Enematis* unius alteriusve injectionem cerevisiæ tenui instillatum pro potu ordinario concessi : Qui intra dies paucos & somnum conciliabat, & sanitatem, superatis symptomatis, ægro reddebat : quod quidem nullâ aliâ methodo efficere valebam. Atque hoc reiteratâ sæpe *Experientiâ* mihi abundè constabat.

Febri huic, Autumno 1675. & *Dejectiones Dysenterica* superveniebant quandoque & *Diarrhæa*. Istas ego statim perspeti *Symptomaticas* fuisse huic Febri, non verò, ut in Constitutione præcedenti, *originalis* & primò ortas. Quo non obstante, cum morbi causa in sanguinis massâ clauderetur, Venæ-sectionem ea indicabat; quæ quidem, propinato etiam post Narcotico ad duas vices, symptomati huic debellando par erat.

Septembri 1675. Domina *Conysby* juxta Equilia Regia habitans me accersivit; laboraverat ea hac Febre, ventris torminibus derepente jam correpta, quæ deinceps excipiebant *Dejectiones* sanguineæ ac mucosæ: Licet protritæ jam ab aliquot diebus, ob morbum diutinum vires essent, maxime verò à *Dejectionum* frequentia quæ nocte prægressâ multum fatigaverant, sanguinem tamen è brachio statim educendum curavi, & paulo post Narcoticum exhibendum, quibus peractis ea ipsâ nocte *Dejectiones* stercoreosæ conspiciebantur. Mane & vespere sequentibus Narcoticum repetebam prædictum, imperato etiam medicamento Cardiaco moderatori quo spiritus refocillarentur: atque ab his statim convalevit.

Diarrhæam

Diarrhæam quod attinet, quæ eodem febre anni tempore huic Febri haud rarò accidebat, minùs adhuc ista faceſſebat negotiũ; cumque ea neque ægro prodeſſet, neque etiam officeret, quantum mihi obſervare licuit (ſive adeſſet ſtupor, ſive etiam abeſſet) nullam ab illa Indicationem Curativam elicere valebam, modò intra eos ſtaret limites ut æger ab eà de vitâ non periclitaretur: quo in caſu Narcoticum ſine dubio indicabatur; atque in eo ſolo probandus Anodynorum uſus per omnem morbi hujus decurſum: ingens enim illa propenſio quâ hâc Febre laborantes in ſtuporem ferebantur, ab his intendebatur, ac proinde niſi urgente neceſſitate in uſum nunquam erant revocanda.

Notandum eſt haud rarò accidere tam ab hâc Febre quàm Febribus aliis convaleſcentibus, iis maximè quos illæ diutiùs maceraverant, nec niſi poſt longas magnasque evacuationes tandem demiſerant, (præſertim ſi invalidiori eſſent corporis habitu,) ut noctu in lecto cubantes incaleſcerent primùm, mox ſudore diſſluerent, à quibus vehementer infirmabantur, & vires tardiùs recipiebant, nonnulli etiam præcipitabantur in tabem. Cùm ſymptoma hoc non aliunde naſci exiſtimarem quàm à ſanguine

336 *Febris Continua hujus Constitutionis.*

sanguine ob morbum contumaciorem co-
 usque depauperato debilitatoque ut suc-
 cos, quos recenter advectos nequiret assi-
 milare, per sudores ejicere moliretur; ita
 affectis author semper fui, ut singulis auro-
 ris noctibusque cochlearia tria quatuorve
 Vini Malacensis annosioris haurirent, cu-
 jus usu ægris vires crescebant jugiter, &
 evanescebant sudores. Atque hæc de Febre
 hujus Constitutionis continua.

CAP. III.

Morbilli.

O Riente anno, mense sc. *Januario* 167², ingressa est *Morbilorum* species quædam ab eâ diversa quæ eodem mense Anno 166² invaserat; neque tamen minùs Epidemicè sæviebant hi atque isti, sed non perinde erant regulares, neque ita constanter Typum observabant: Nunc enim citiùs, nunc seriùs erumpebant; cùm in alia specie, eruptio in diem ab invasione *quartum* semper incideret. Adhæc humeros, & cæteras trunci partes primùm occupabant; cùm isti alteri faciem primùm peterent, & in reliquum corpus paulatim spargerentur. Nec hæc in specie observare licuit, nisi rarissimè, eas cuticulæ desquamationes ad instar farinæ inspersæ, quoties recederent *Morbilli*; quæ in aliâ specie haud minùs certò conspiciebantur, quàm post Febris *Scarlatinæ* decessum conspici solent. Plures insuper è medio tollebant, quoties imperitè tractarentur, quàm priores illi. Febris enim & *Dyspnœa*, quæ *Morbillis* abiturientibus

Z

entibus solebant accidere, vehementiores erant; & *Peripneumoniam* hîc propius referebant, quàm in altero genere. Quantumlibet autem fuerint *Anomali* atque irregulares hi *Morbilli* quoad jam memorata symptomata, in præcipuis tamen satis iis competeat Historia quam de morbillis tradidi cùm morbos An. 1670. Epidemicos describerem, quæ idcirco impræsentiarum repetenda non erit. Hi, uti etiam Priores isti, ad Vernum usque Æquinoctium invalescebant, à quo tempore decrescentes, appetente Solstitio æstivo, aut non diu post, evanuerunt.

Curatio.

Curatio, cùm nullâ ferme in re ab illa differat quam in Morbillorum historia jam fusè tradidi, exinde petenda est. Unicam tantùm hîc pro meo more, instantiam adferam Methodi quâ illas aggrediebar.

Februario 1674. Domina virtutibus ornatissima, atque in exemplum nata, Comitissa *Sarisburiensis* me accersivit: Infantium unus tantùm tum temporis ægrotabat, mox reliqui (5 autem vel 6 erant) quos omnes eâdem methodo tractavi. Lectulo eos addixi ad dies binos ternosve ante eruptionem, ut sanguis, pro suo genio, particulas facile separabiles morbum committentes, per cutis poros eliminaret. Neque autem
vel

vel stragulis, vel igni quibus sani assueverant, quidquam adjici patiebar; ab esu carnum arcebam, juscula Avenacea, Hordeacea, ac subinde pomum coctum concedens, cerevisiam tenuem insuper, vel lac cum aquæ triplo coctum pro potu. Urgenteque, pro more, Tussi, Ptisanam Pectoralem sæpe assumendam præscripsi. His peractis omnino convaluere, brevi illo spatio quod hic morbus solet percurrere; neque vel per ejus decursum, vel eodem fatiscente, symptomate quovis morbo huic non familiari, tentabantur.

Duobus primis mensibus quibus hæc morbillorum species se prodebat, intercurrebat & *Febris* quædam *Morbillosa* hic illic sparsa, in quâ ἐκθύματα nonnulla per truncum corporis, colli præsertim posteriora, atque humeros erumpebant, ἐκθύματα Morbillorum imitantia; à quibus in illo saltem disternabantur, quod non universum corpus pariter occuparent, quas diximus partibus contenta: *Febris* etiam (licet ejusdem planè generis) immanior erat, & ad dies 14, nonnunquam etiam plures, protrahebatur. Nec Venæ-sectionem tulit hæc *Febris*, nec Enemata, ab utrisque irritata; at Methodo quæ Morbillis superius dicata est, lubens concessit.

fit. Atque hæc de Morbillis fuerunt dicenda.

CAP. IV.

Variola Anomala hujus Constitutionis.

Quemadmodum Morbilli Epidemici initio anni 1670 incurfantes, *Varicellæ nigræ* ibidem delineatas introduxere, ita etiam hi, qui haud minus Epidemice grassabantur initio Anni 1674, Variolarum speciem introducebant tam earum similem, ut eadem ista revixisse omnino videretur, non alia subnasci: cum enim (ut jam diximus) in priore illâ variolarum specie post elapsos priores annos duos, pustulæ minùs indies nigræ comparerent, & grandiores etiam pedetentim conspicerentur, donec exeunte anno 1663, morbus jam mitis, habitâ generis ratione, ac benignus esset; jam pristinâ ferociâ, & infauſto malorum symptomatum agmine stipatus denuò revertebatur. Etenim pustulæ fuliginem nigredine æquabant, ubi nempe confluerint, & æger non priùs extingueretur quàm ad maturitatem istâ pervernerint;

nerint; immaturæ enim fuscæ tantum erant colore. Pustulæ quinetiam perpusillæ erant si numerosæ, (Paucae enim ubi fuerant tantum, haud erant minores, quàm in aliis Variolarum generibus, nigrae verò rarissimè.) Verbo dicam, istas quas anno 1670. descripsimus satis referebant; licèt non in omnibus cum iis quadrarent, distarent autem pauculis quibusdam, quæ quidem majorem sub his quàm illis aliis putredinem latere, naturæque eas esse magis crassæ & inconcoctilis ostendebant: Maturæ enim pejùs olebant, ita ut eisdem graviter laborantes præ fœtore vix quirem accedere. Tardiùs etiam periodum absolvebant, hærebantque diutiùs, quàm ulla species alia quam mihi adhuc videre contigit.

Notatu interim est perdignum, quòd quantò mitior est morbi species, tantò citiùs pustulæ ad maturitatem, atque morbus ad finem perducitur. Ita in specie istâ regulari Variolarum Confluentium quæ anno 1667. ingressa est, Dies *Undecimus* maximum adferebat vitæ discrimen, quo semel elapso, non ampliùs ut plurimum ægro metuendum erat. In proximè sequenti specie anomala Confluentium quæ initio anni 1670. cœperunt invadere, æger die

Decimo quarto vel ad extremum *Decimo septimo* maximè periclitabatur, quos si æger superaverit, salvus omnino erat, nec ququam post hunc diem ab hoc morbo interemptum hætenùs observavi. At verò in hac specie Confluentium, æger etiam post diem *viceßimum* contrucidabatur; nonnunquam & si convalesceret, quæ paucorum sors erat, non tantùm tibiæ intumescebant, (quòd quidem in Variolis Confluentibus quibusq; familiare est,) sed brachia insuper, humeri, crura, partesque aliæ; qui quidem tumores ab intolerabili dolore *Rheumaticorum* per omnia æmulo, tragoediam ordiebantur; postea haud rarò suppurabantur, & in sinus ingentes & partium musculosarum apostemata desinebant, ægro in vitæ periculo etiam ad multos dies à discessu Variolarum adhuc versante. Adeò ut mihi luculenter constaret de gradibus quibus hic se Epidemicus promoveret per tres hæc Constitutiones, quarum posterior priorem semper exuperavit, tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minùs coctilem.

Videntur autem mihi hæc, quas jam tracto, *Variola*, nova quædam Variolarum species, è priore jam inveterascente suborta. Quamvis pro aeris diathesi eum
 producente

producere Epidemicum, Variolæ nigrae, quæ initio anni 1670 primum se ostendebant, ad ~~reparandum~~ suam usque progredirentur, tamen ad instar recidivæ alicujus morbi à materia pristina denuò fermentescente, aer rursus ad Variolarum productionem faciens, ex veteri penu easdem deprompsit; qui quidem morbus redintegratus sumptisque de novo viribus, reviviscere planè & quasi rejuvenescere videbatur. Tantò autem magis Anomala hæ erant, tantòque magis intensam redolebant putrefactionem, quantò materia, è quâ generabantur, istâ crassior erat atque faculentior, ad quam præcedentes primum ortum referebant. Quòd ut magis elucescat, existimandum omnino est, nullam ejusmodi diathesin in ipso aere supponi debere, quæ hunc hoc in loco Epidemicum propaget, alium verò longè diversum in alio non ita multum distante; hoc enim si fieret (sit autem subinde) quilibet ventorum motus Constitutionem distlare valeret; vero autem similis mihi videtur, hunc vel illum particularem aeris tractum effluviis repleti à minerali aliquâ fermentatione, quæ aerem, per quem feruntur, particulis nunc huic animalium generi, nunc alteri exitialibus, contaminantia,

morbos variis terræ Affectibus appropriatos eò usque propagant, donec expiraverit subterranea illa halituum minera; quæ pariter in novam denuò fermentationem agi possit, ex reliquiis nempe materiæ exulescentis, uti in casu jam memorato. Mihi verò, qui non ultra quàm res ipsa loquitur sapere audeo, perinde est, an hæc, an alia aliqua Hypothesis Phænomena rectius solvat. Id saltem pro comperto habeo, quas jam tractavi Variolas, præcedentis Constitutionis Variolis fuisse simillimas, nisi quòd & crassiorē naturam, & putredinem longè intensiorem redolere videntur. Quibus etiam de causis duabus, ubi admodum *confluerent*, plures orco dabant quàm species alia quælibet quam mihi hætenus videre contigit; &, si quid meo judicio tribuendum sit, Pestem ipsam, pro numero sc. ægrotorum, pernicie æquabant; licèt, ubi *Discretæ* invaderent, haud certius intentarent periculum quàm alia quævis species, & tam pustularum magnitudine, quàm colore, aliisque circumstantiis boni se moris esse faterentur.

Curatio.

Curationem quod attinet; Jam à multis annis miratus sum Indicationes planè contrarias, quas hic mihi morbus subinnuere videbatur. *Hinc* enim luce clarius fuit, à calidiori

calidiori regimine symptomata, quæ à nimia inflammatione pendent, statim produci, Febrim sc. Phrenesin, maculas Purpureas, & similia, quibus hic morbus præ cæteris quibusque est obnoxius; inde verò regimen justò frigidius faciei manuumque intumescentiæ, quæ hic apprime est necessaria, officere, & pustulas flaccidiores reddere. Postquam hæc diu multumque apud me satis anxie revolveram, intellexi tandem, utrique huic incommodo eodem simul tempore posse occurri. Usus enim Aquæ cum Lacte coctæ, Cerevisiæ tenuis, aut liquoris alterius similis liberaliorem concedendo, penes me erat internum sanguinis ὀργασμὸν frænare; Atque ex adverso ægrum in lectulo jugiter detinendo, ne brachio quidem exerto, blando ejus calore pustularum elevationem & faciei manuumque intumescentiam valebam promovere. Neque hæc secum methodus pugnare videtur; sanguis enim, eruptione jam finitâ, particulas inflammatas in corporis habitum eructasse putandus est, neque jam stimulis ad ulteriorem materiæ secretionem indigere: Ita ut, cùm jam in habitu corporis, maturandisque Abscessibus rei cardo versetur, id tantum sit agendum *sanguinis* nomine, ut sc. sanguis ab halitibus

halitibus calidis, à carne pustulis oblecti
 retro agendis, fartus testus conservetur.
Pustularum verò, ut 'blando partium ex-
 ternarum calore ad maturitatem illæ per-
 ducantur. Jam verò, ut ut feliciter mihi
 cesserit hæc Methodus, uti priùs docui, in
Variolis aliis Confluentibus, in istis tamen
 hujusce Constitutionis illa me fefellit; ita
 ut eorum plerique qui vehementius labo-
 rabant interirent, sive methodo jam à me
 laudatâ, sive regimine & Cardiacis calidio-
 ribus uterentur. Omnino itaque intellexi
 desiderari adhuc aliquid præter ista, quæ
 vel ad compescendam sanguinis ebullitio-
 nem, vel ad pustularum elevationem, ma-
 nuumque atque faciei intumesceniam fa-
 cerent; desiderari sc. aliquid, quod Pu-
 trefactioni magis intensæ, quam in his Va-
 riolis præ cæteris quibusque observaram,
 vincendæ par esset. In mentem mihi tan-
 dem venit *Vitrioli Spiritus*, quem existi-
 mabam utrique intentioni, tum Putredinis
 oppugnandæ, tum perdomandæ caloris fe-
 rociæ, satisfacere posse. Quamobrem Ægro
 sibi relicto, donec & dolor & vomituritio,
 quæ eruptionem præcedere solent, jam desi-
 nerent, & Variolæ conferto agmine prodi-
 rent omnes, tandem die *quinto sextove*
dictum spiritum, cerevisiæ tenui ad levem
 aciditatem

aciditatem instillatum, pro potu ordinario concessi ad libitum sumendum, liberaliùs verò, cùm appeteret Febris maturationis; quem Potum, donec perfectè convalesceret, imperavi usurpandum quotidie.

Hic spiritus, ceu morbo reverà specificus, symptomata omnia ad miraculum ferè compescebat: Facies & maturiùs, & longè altiùs intumescebat: Variolarum interstitia, ad colorem magis rubrum, & Rosæ Damascenæ æmulum magis accedebant: Pustule quoque minutissimæ grandescabant, saltem quantum ea species pateretur: Pustulæ etiam quæ aliter nigra comparuissent, hic materiam quandam flavam & colore Favum referentem eructabant. Facies deinceps, pro nigrâ, colore flavo saturato ubique tincta conspiciebatur: Celerius maturecebant, atque tempora alia omnia diei unius aut alterius spatio, citiùs percurrabant. Hæc autem accidebant omnia, si liquorem nempe laudatum liberalius haurirent: Quâpropter, quoties ægrum copiam subjugandis symptomatis debitam respuere animadverterem, spiritum istum, vel Syrupum aliquo in cochleari permistum, vel Aquæ Destillatæ cum Syrupo junctæ additum, subinde ingessi, quo pensaretur sc. liquoris parcior usus.

Varia

Varia hujus Medicamenti commoda recensui, incommodi ne minimum quidem ex eo natum hætenus potui deprehendere. Licet enim Salivatio die undecimo decemove ferè ab eo sistatur, cujus vicem per id temporis Dejectiones aliquot subire solent; tamen ab his minùs ægro erit periculi, quàm ab ista fuit; Quandoquidem, quod plus semel diximus, qui Variolis *Confluentibus* laborant, eo præcipuè urgentur discrimine, quòd saliva his diebus viscidior reddita fauces præcludat, cui quidem symptomati hoc in casu Diarrhœa succurrit, quæ vel sponte suâ desinet, vel saltem, ubi nullum amplius à variolis periculum est, Lactè & Aquâ mistis, & Narcotico assumptis faciliè compescetur.

Ægro interim in lecto jacenti, inclinis quoque brachiis, stragula præter solita adjici non patiebar; concessi etiam, ut ab hac in illam lecti partem se pro arbitrio transferret, ad sudores arcendos, in quos proclivissimus erat, hoc non obstante remedio. Jusculis interim Avenaceis atque Hordeaceis victitabat, nonnunquam & pomo cocto. Ultimis diebus, si vel langueret æger, vel ægrotaret stomacho, Vini Canarini cochlearia tria quatuorve indulgi. Haustum verò Paregoricum jam à quinto sextove

sextove die singulis vespers temporius propinandum Adulto (Infantibus enim eo non erat opus,) præscripti; *Laudani Liquidi* sc. guttas 14. in *Aq. fl. Paralyf.*

Die Decimo quarto, ægrum è lecto surgere permisi; vicesimo primo sanguinem è brachio educendum curavi; Catharticum deinde ad duas vel tres vices exhibui; quibus peractis ægri facies coloratior ac magis vivida conspiciebatur, quàm solebat eorum quos hic morbus ita malè multaverat: Adde, quòd Methodus laudata vix patitur faciem cicatricibus deturpari, quæ ab humoribus calidis efferatisque proveniunt cuticulam rodentibus.

Die *Julii* 26. 1675. Vir Nobilis mihi-
que Amicus Dominus *Elliot* Regi à cubi-
culo, Domesticum è suis meæ curæ com-
misit, ferâ hâc Variolarum *Confluentium*
Nigrarum specie propediem laboraturum:
Habebat is annos octodecim circiter, tem-
peramento erat admodum sanguineo, & in
hunc morbum à nimia Computatione re-
cens inciderat: Confluebant pustulæ den-
sior agmine quàm alias vidi unquam, ita
ut nulla ferè inter eas intercapedo linque-
retur quâ distingui possent. Remedii hujus
δεστικωτάτη confusus viribus, venam nul-
lus secui, licèt tempus quo accersebar id
mihi

mihi liberum faceret, atque etiam secare debuisssem, cùm à nimia Vini ingurgitatione invitaretur morbus. Post Eruptionem finitam, die viz. quinto vel sexto, *Spiritum Vitrioli* in lagenas aliquot cerevisiâ tenui repletas jussi instillari, atque hunc Potum ordinarium concessi pro arbitrio sumendum. Die octavo ea sanguinis quantitas è naribus fluxit, ut Nosocomia hoc symptomate territa, me oculis accersendum putaret: Adveniens ego, cùm ab immodico sanguinis calore & impetu inustato illud oriri animadverterem, Cerevisiam tenuem dicto spiritu imprægnatam uberius adhuc hauriendam imperavi, quo facto Hæmorrhagia dicto citius est coercita. Salivatione satis copiosâ, faciei & manuum intumescentiâ, pustularumque augmento ritè procedentibus, morbus se satis feliciter expedivit; nisi quod ultimis diebus Dejectiones aliquot mucosæ sanguineæque interpellarent, quæ fortè nullum successissent negotium, si venam, eo quo diximus nomine, mox accersitus aperuisssem. Nihilominus nullo alio præsidio Dysenteriam adoriebar, quàm Narcotico illo, quod aliàs etiam, si hoc symptoma non urfisset, singulis noctibus fuisse assumendum, quo vis ejus retusa erat donec evanescerent pustulæ;

pustulæ; posteaque extractâ è brachio sanguinis quantitate satis largâ, Lactêque atque Aquâ affatim haustis, subitò convaleuit.

Eodem ferè tempore quidam è meis vicinis Dominus *Clench* duos mihi liberos faciendos tradidit; quatuor annos habebat alter, alter adhuc lactebat, nec dum sextum mensem attigerat. Pustulæ utrisque perpusillæ erant, *Confluxiles* admodum, & ad Erysipelatis modum prodibant, generisque nigri dicti. *Vitrioli spiritum* utrisque in potu omni instillandum curavi, quem non obstante ætate, Junioris præsertim, tenellulâ, ne hilum averfabantur; quin & nullo symptomate graviore affecti convalescere illico. Amicissimus mihi Vir, Dominus Doctor *Mapletoft*, utrosque mecum invisens, ætate majorem jam convalescentem reperit, minorem verò in cunis adhuc laborantem.

Animadvertendum est autem, quòd, sicuti Variolæ hujus Constitutionis quæ non confluebant, satis erant benignæ, ita neque remedio jam præscripto opus habebant; satis verò erat istâ eas Methodo tractare quam generi *Distincto* jam supra deberi docuimus.

Habes jam, Lector, quæ de *Variolis* mihi erant dicenda omnia; quæ licet non nemo fortasse parvi penderit pro sæculi genio, scio tamen ego, haud parvo mihi labore, curâ atque industriâ, per multos annos continuos ea stetisse; neque jam à me fuisse evulganda, nisi vicisset charitas in proximum, & studium aliis benefaciendi vel pretio existimationis propriæ, quam satis intelligo à subjecti novitate gravandam fore. Neque tamen video, cur aliquem malè habeat nova Methodus ei morbo medendi; cujus nec apud *Hippocratem* vestigium ullum, nec apud *Galenum* invenitur, (nisi quis fortè locus difficillimâ ratiocinatione torqueatur,) cùm quæ à Modernis adaptantur Curationes, à magnis illis rei Medicæ luminibus non institutæ, æquo jure ab his negliguntur, atque ab illis magni fiunt.

Quin & pari ratione nemini mirum debet videri, si quid immutavero in ea Methodo, quâ expugnandæ sunt istæ Febres quæ ab iis pendent Constitutionibus, quæ Variolis Epidemicæ sunt; Etenim si in prioribus illis mundi sæculis Variolæ nusquam gentium comparuerint, sequitur neque istiusmodi Febres uspiam locorum extitisse unquam. Vero autem simillimum est,

ne

ne quid dicam, audacius, Variolas nondum tunc temporis in rerum naturâ fuisse repertas: si enim per antiquiora tempora perinde atque nunc dierum hic morbus inváluisset, sagacissimum *Hippocratem*, opinor, is nunquam latuisset; qui cum morborum Historias & clariùs intellexerit & descripserit accuratiùs quàm Post-natorum quispiam, & hujus etiam descriptionem genuinam, atque simplicem pro suo more nobis reliquisset. Quocirca opinari mihi fas sit, morbos certas habere periodos pro occultis illis atque adhuc incompertis Alterationibus, quæ ipsius terræ accidunt visceribus, pro variâ sc. ejusdem ætate ac duratione: quodque, sicuti alii morbi jam olim extitêre, qui vel jam ceciderunt pepitus, vel ætate saltem penè confecti exolevêre, & rarissimè comparent (cujusmodi sunt *Lepra* atque alii fortasse nonnulli;) ita qui nunc regnant morbi aliquando demùm intercident, novis cedentes speciebus, de quibus nos ne minimùm quidem hariolari valemus. Hæc se ita res habere potest, quicquid de eâ videatur nobis *Beausseis*, qui heri tantum nati sumus, cras tortè interituri: neque quas de morbis Authores, vel antiquissimi, congesierunt rationes, ævi multò productionis, si

354 *Tusses Epidemicæ, cum Pleuritide &*
cum Antiquissima mundi EPOCHÆ con-
ferantur.

C A P. V.

Tusses Epidemicæ, cum Pleuritide &
Peripneumoniâ supervenientibus.

CUM tempestas placida ac tepens, immò
verò ætatis simillima, præter solitum
ad postremos usque *Octobris* dies perseve-
raret, Anno 1675, eam verò mox excipe-
ret alia multum diversa, frigida scilicet
atque humida subito ingruens, *Tusses* ubi-
que numerosiores grassabantur quam alio
quovis, quod memini, tempore, nemini
ferè parcentes cujusunque is fuerit sive
ætatis, sive temperamenti, integras verò
simul familias pervadentes. Neque nume-
ro tantum erant spectabiles (cùm qualibet
hyems haud paucas nobis generet) sed etiam
ob anceps illud periculum, in quod eos
quos affecerant, per accidens conjiciebant.
Cum enim *Constitutio*, & jam, & per Au-
tumnum omnem modò elapsam, in produ-
cenda Febre Epidemica supra descriptâ
omnes nervos intenderet, cumque jam
nullus

nullus existeret morbus alius Epidemicus, cujus contranifu hujus vires aliquantisper possint refringi, Tussies istæ Febri sternebant viam, atque in eam quàm libentissimè commigrabant. Interea, quemadmodum Tussis Constitutioni opitulabatur in Febre producendâ, ita etiam Febris occasionem ex Tussi natam arripiens, jam Pleuram ac Pulmones haud aliter invadebat, ac caput invaserat vel septimanâ illâ quæ harum Tussium exortum fuerat prægressâ ; Quæ tam improvîsa symptomatum mutatio nonnullis, qui minùs diligenter adverterant animum, ansam præbuit, Febrem hanc pro *Pleuritide Essentiali*, aut *Essentiali Peripneumoniâ* habendi, licèt eadem omnino illa maneret atque fuerat per integram hanc Constitutionem. Nunc enim, uti priùs semper, cum dolore Capitis, Dorsi, atque Artuum quoslibet aggredebatur ; quæ symptomata omni ubique hujusce Constitutionis Febri conveniebant. Materia tantùm Febrilis, cùm stimulante Tussi in Pleuram ac Pulmones uberiùs deponeretur, symptomata dictas partes attinentia excitabat ; attamen Febris, quantum mihi licuit observare, eadem prorsus cum illa fuit, quæ ad eum usque diem fuerat depopulata quo hæ

Tussès primùm comparebant; quia & remedia quibus promptissimè parebat, idem planè demonstrabant. Et quantumlibet lateris dolor punctorius, spirandi difficultas, color detracti sanguinis, & reliqua signa Pleuritidi familiaria, *Essentialem Pleuresin* subesse innuerent, non aliam tamen medendi methodum postulavit hic morbus, quàm quæ Febri hujus *Constitutionis* quadrabat, ab illa verò quæ *Veræ* Pleuritidi conveniebat, abhorrebat admodum, ut ex infra dicendis liquebit. Addo, quòd cùm Pleuritis, quoties est morbus primarius, eo plerumque anni tempore soleat invadere quod inter Ver atque Æstatem ambigens, utriusque quasi fibula est; hic morbus alieno prorsus sydere natus, pro symptomate tantùm Febris, isti anno propria quæ fuit, ducendus est, atque accidentalis Tussis sobole.

Curatio.

Ut ad eam methodum ritè procedam, quàm hujus Anni Tussibus, (tum etiam istis quæ aliis annis contingunt, modò ab iisdem causis nascantur) deberi monuit experientia; animadvertendum est, effluvia ista, quæ à sanguinis massâ per insensibilem transpirationem ablegari solent, à frigore cutis spiracula subito contrahente intrò verti, & in Pulmones deponi, quos irritando,

irritando, Tussim mox excitant. Cùmque hoc pacto detineantur calidæ istæ & recrementitiæ sanguinis exhalationes, quo minùs per cutis poros exeant, Febris in sanguinis massâ facilè accenditur; ubi scilicet vel tanta est halituum copia ut pulmones iis eliminandis haud sufficiant, vel calore adventitio sive Remediorum, sive Regiminis justo calidiorum quasi adjecto oleo ignis augetur, & qui in Febrim jam plus satis erat proclivis in eandem præceps agitur. Verumenimverò, qualiscunque fuerit Febris *Stationaria*, quæ illum annum funestat, atque per id temporis dominatur, Nova hæc Febris statim in ejus nomen ac familiam adoptatur, ejusdem ubique genio obsequens, licèt symptomata quædam adhuc retineat, à Tussi, quam habuit parentem, pendentia; Ac proinde satis constat in Tussi quâlibet ex hac προφασει natâ, non tantùm ipsi morbo, sed & Febri, quæ Tussi huic paratissima accedit, occurrendum esse.

Hac innixus basi, iis qui meam implorabant opem hoc modo succurrere conabar. Si Tussis nondum Febrim, atque alia symptomata, quæ ut plurimum se adjungere solere diximus, accersiverat, satis esse arbitrabar, ægrum à carnibus & liquoribus

spirituosis quibuscunque arcere; hortabar item ut exercitiis uteretur moderatis, & frueretur aurâ liberiore, Ptsanam Pectoralem refrigerantem subinde hauriens. Sufficiebant nimirum paucula hæc & ad Tussim perdomandam, & Febrim, aliaque symptomata quæ illam comitari solebant, pærvenienda. Sicut enim abstinentiâ à carnibus, & liquoribus spirituosis, tum etiam Refrigerantium usu ita contemperabatur sanguis, ut impressioni Febrili ineptior esset; ita etiam exercitii ope fervida illa sanguinis effluvia, quæ, quoties corporis Porri à repentino frigore occluderentur, intro acta Tussim excitabant, viâ sibi naturali ac genuinâ exhalabant opportuniùs, & cum bonis ægri rebus diffilabantur.

Tussim quod spectabat sedandam; haud vacabat periculo Narcoticis atque Anodynis illam aggredi; nec minùs periclitabatur, si quis liquoribus spirituosis calidisque medicamentis idem moliretur, cum utroque modo inviscatâ atque induratâ Tussis materiâ, halitus isti, qui à sanguine placidè ac sensim discedentes tussiendo in auras evanescerent, jam exitu negato, in cruoris massa præclusi Febrim ibidem ciebant. Atque hoc sæpenumerò non paucis è vulgo inconsultioribus pessimè cessit, qui,

qui, cum spiritu vini ustulato aliisque calidis liquoribus Tussi obicem ponere niterentur, Affectus Pleuriticos & Peripneumonicos invitabant, atque insanâ hâc sapientiâ morbum suâ naturâ levissimum & facîle sanabilem, in periculosum ac sæpe lethalem transformabant: Nec minùs hallucinabantur (licèt magis cum ratione insinire viderentur) qui provocatis sudoribus morbi causam exterminare volebant: Quamvis enim non diffiteamur, sudores sponte prorumpentes haud rarò præ cæteris quibuscunque præfidiis causam morbificam expellere, liquet tamen, nos, dum in iis extorquendis sumus, sanguinem incendere, & quem servare volumus ægrum, letho dare posse.

Quandoque verò, non tantùm ubi minus ritè tractaretur morbus (quo sc. supra descripsimus modo,) sed etiam nonnunquam suâ sponte (maximè in delicatioribus ac tenellulis,) nunc statim ab initio, nunc post diem unum aut alterum, Tussi superveniebat calor ac frigoris vicissitudo quædam, capitis, dorsi, atque artuum dolor, adsudores nonnunquam propensio, noctu maximè (quæ omnia pariter Symptomata febrim hujus *Constitutionis* plerumque sequuntur ;) quibus sæpe adjuungebatur

lateris dolor, nonnunquam etiam Pulmonum quasi constrictio coarctatioque, unde difficulter spirabat æger, inhibebatur Tussis, excitabatur Febris vehementior.

Febri, & pessimis ejus symptomati rectissimè, (quantum accuratè factâ observatione mihi constitit) occurrerebatur venæ sectione in brachio, & Epispastico Nuchæ applicato; Clystere item quotidie injicendo. Ægrum interim monebam, ut singulis diebus ad horas aliquot lecto absisteret, abstinere à carnibus, nunc Cerevisiam tenuem, nunc Lac Aquæ permixtum, nunc Ptisanam aliquam Refrigerantem a Lenientem sorberet. Elapso jam biduo triduoque, si nondum minueretur dolor lateris, sed adhuc vehementer urgeret, sanguinem secundò detraxi, & ut in usu Enematum persisteret adhuc, suasi. Enemati autem quod attinet, diligenter adverterendum est (tam in hac quàm aliis Febribus) ea, jam fractis morbi viribus & retusâ acie, non diu & continuò repetenda esse, maxime in Fœminis Passioni Hystericæ obnoxiiis, aut Viris Hypochondriacis; cùm talium sanguis atque humores *συμπαράλλητοι* sint, ac nullo ferè negotio exagitentur atque æstuent, unde perturbatur corporis œconomia, & symptomata Febrilia etiam
 altra

ultra solitam periodum ægros disruci-
ant.

Sed ut ad rem revertamur, dùm hoc pacto spatium morbo concederemus, quo sanguis calidas illas particulas quæ in Pleuram ac Pulmones impegerant, sensim ex-
cuteret, symptomata universa placide so-
lebant evanescere; cùm, qui morbum fe-
rociùs atque hostili manu aggrediebantur,
ingenti remediorum molimine bellum in-
ferentes, vel suos Ægros amitterent, vel
saltem Phlebotomiâ sæpius repetitâ quàm
vel postulabat morbi genius, vel etiam tutò
ferebat, eorundem vitam redimere coge-
rentur. Cùm enim in verâ Pleuritide Ve-
næ-sectio repetita omnem numerum absol-
vat, solaque ad Curationem sufficiat, (mo-
dò non obstiterint medicamenta & regi-
men calidiora, quæ contrà militant) ex ad-
verso in hoc symptomate satis erat semel,
vel ut plurimum bis venam secasse, modò
ægro concederetur ut è lecto exurgeret, &
& potu refrigerante uteretur. Nulla au-
tem cogebat necessitas, si bene observave-
rim, sanguinem sæpiùs educere, nisi ubi à
calore foris accedente admodum inten-
deretur dictum symptoma; neque etiam
in hoc casu periculo id omnino vacabat.

Hanc

Hanc jam nactus anſam, paucula de eo dicam quod omnium ore tritiſſimum eſt, *Pleureſin* ſcilicet quandoque ita *Malignam* reperiri, ut per eos annos Phlebotomiam ferre neſciat, ſaltem toties repetitam, quoties hic morbus communiter depoſcit. Cenſeo equidem *Pleureſin* Veram atque *Eſſentialem*, quæ, ut poſthac dicetur, omnibus annorum omnium Conſtitutionibus indifferenter infeſtat, omnibus indifferenter annis Venæ-ſectionem pariter repetitam indicare; aliquando tamen accidere ut Febris ejus anni propriè Epidemica, à repentina aliquâ manifeſtarum aeris qualitatum alteratione, materiam morbiſicam in Pleuram aut Pulmones libenter deponat, ipſaque Febris nihilominùs eadem prorsus maneat. In hoc caſu, etſi Venæ-ſectio poſſit concedi ut huic ſymptomati, ſi multùm ſæviat, occurratur; generaliter tamen ſi loquamur, non multò plus ſanguinis ſymptomatis ratione educendus eſt, quàm Febris nomine debuerat educi, à quâ pendet iſtud ſymptoma: Namque ſi hæc ejus ſit indolis ut à repetitâ Venæ-ſectione non abhorreat, poteſt ea repeti in Pleuritide quæ ejusdem ſymptoma eſt; at verò ſi Febris repetitam Venæ-ſectionem reſpuat, neque juvabit iſta, imò & nocebit in Pleuritide, quæ cum

cum Febre stabit cadetve. Hoc autem modo se res habuit, me saltem judice, in *Pleuritide symptomaticâ* quæ Febrem comitabatur hoc in loco grassantem quo tempore subingrediebantur *Tusses*, hæc nimirum hyeme 1675. Atque hoc quidem mihi ideo reticendum non erat, quòd existimem dubio illum tramite errare, atque incerto duci filo, qui in Februm Curatione non continenter ob oculos habet anni *Constitutionem*, quatenus huic aut alteri morbo Epidemicè producendo favet, cæterisque morbis omnibus unà concurrentibus in ejus similitudinem ac formam detorquendis.

Novembri anni præfati, Dominum *Thomam Windham*, Domini *Francisci Windham* Equitis filium natu maximum, hæc Febre laborantem tractabam. Querebatur is de latris dolore, aliisque symptomatis, de quibus cæteri hoc morbo affecti. Venam haud plus semel tundendam curavi, *Epispasticum* Nuchæ apponi, *Enemata* quotidie injici; nunc *Ptisanas* atque *Emulsiones* refrigerantes, nunc *Lac Aquæ* immistum, nunc *Cerevisiam* tenuem propinavi; suasi ut lecto absteret quotidie ad horas pauculas; quâ methodo intra paucos dies restitutus est, & celebratâ *Catharsi* omnino convaluit.

At

At priusquam his, quæ de Morbis Epidemicis disserui, ultimam imponam manum, Objectioni quam contra eorum nonnulla adferendam prævideo, occurrendum mihi est; quod nempe non satis cum *malignitate* istâ pugnare videantur quæ pluribus horum morborum adhæret. Non is sum qui receptam à viris Doctissimis, sive hujus sæculi, sive antiquioribus, de malignitate opinionem convellere aut possim, aut etiam velim, cum ista indiciis plus satis se prodatur manifestis, in Epidemicis plerisque. Liceat mihi tantum quæ de ejus naturâ sentio in medium proferre, quod hæc nostra Praxis minùs à ratione abhorreere videatur. Ipse enim cum eruditissimo *Scaligero*,

Non mihi, sed Rationi, aut quæ Ratio esse videtur

Milito; securus quid mordicùs hic tenet, aut hic.

Censeo itaque ego *malignitatem* eam omnem quæ Epidemicis competit, (qualiscunque tandem fuerit specifica ejus natura,) particulis calidissimis ac spirituosissimis, humorum in humano corpore contentorum naturæ plus minùsve adversantibus,

tibus, consistere ac terminari; quia solæ istiusmodi particulæ humores ita subito alterare valent atque in morbis malignis fieri videmus. Censeo item calidas illas & spirituosas particulas assimilando maximè agere; cùm ex naturæ lege quodlibet Principium Activum sui simile procreare satagat, & quæ ei cunque obsistunt ad propriam indolem inflectere atque accommodare: Ita ignis ignem generat, & maligno infectus morbo socium inficit, spirituum sc. emissionem, qui humores mox inficiendos sibi assimilant, & in naturam suam perducunt trahuntve.

His præmissis, omnino sequitur nihil esse prius quàm ut dictæ particulæ sudore eliminantur; hoc enim modo morbus confestim funditus extirparetur: At hîc reclamatione experientia, docetque hoc in omni *malignitatis* specie fieri non posse. Quamvis enim in ipsâ *Peste* particulæ pestilentiales, tum quod admodum fuerint subtiles, tum etiam quod sanguinis partibus maximè spirituosissimis insideant, dissipabiles sint, atque excitato sudore non interrumpendo ejici queant; in aliis tamen Febribus, ubi particulæ assimilantes non in eam subtilitatem sunt evectæ, atque etiam humoribus magis crassis incorporantur, minera illa
maligna

maligna non tantum sudoribus diffari non potest, sed sæpenumero etiam augetur, quibus isti sollicitantur, Diaphoreticis. Quantò enim magis usu calefacientium actuantur particulæ hæ calidæ ac spirituosæ, tantò magis intenditur ea quam habent assimilandi facultas; quantòque etiam magis excalefiunt humores isti in quos agunt, tantò libentiùs in assimilantium castra migrant, earundem impressiõibus cedentes. Cùm ex aduerso ratio dictare videatur medicamenta illa quæ contrariæ sunt naturæ non tantum particularum calidarum atque acrium vim inhibere, sed etiam humores condensare obfirmareque, quò spirituum morbificorum fortiùs sustineant impetum, vel etiam frangant. Atque appellanda hic mihi venit Experientia, quâ magistrâ edoctus sum & Purpureas Febrium maculas, & Variolarum pustulas nigras, eò promptiùs sumpsisse incrementum, quò magis calefieret ager, easdem verò pro ratione moderationis regiminis, quod iis omnino debetur, decrescere solere ac minui.

Jam si quis me roget, quì fiat ut, cùm *malignitas* in ejusmodi particulis calidis ac spirituosis consistat, haud rarò ita parca Febris signa conspiciantur, etiam in morbis summè malignis; responderem percontanti,

Primò

Primò in præcipuâ illâ, & maximè insigni malignitatis instantiâ, ipsâ *Peste*, abunde constat particulas *vooneas* ita supra modum subtiles esse, atque aculeatas, (præsertim ubi primùm incipit grassari) ut auræ ad instar sanguinem pervadant, ac syderatis quasi ejus spiritibus, ne in Ebullitionem quidem illum attollant, unde æger sine Febre perit.

At verò in minori isto malignitatis gradu qui in aliis Epidemicis reperitur, symptomata Febrilia ita parum conspicua redduntur, nonnunquam à confusione in sanguine atque humoribus excitatâ à particulis inimicis eorum in gremio conclusis; unde natura quasi oppressa non potis est symptomata illa magis regularia exerere quæ morbo competunt, at anomala sunt *φαινόμενα* fere omnia ob *διςδρομίαν* penitus everfam dirutamque; quo in casu deprimitur sæpe Febris, quæ, obtinente genuino naturæ ductu, omnino vigeret. Quandoque etiam pauciora se ostendunt Febris indicia quàm pro morbi genio, ob metastasin mineræ malignæ vel in Genus Nervosum factam, vel in alias partes corporis, vel etiam humores extra sanguinis pomœria, dum tureret adhuc materia morbum commit- tens.

Quicquid

Quicquid verò id fuerit, ne hariolari quidem possum quænam alia Medendi Methodus *malignitati* qualicunque adhibenda sit, præter eam quæ Epidemico, cui inhaeret, debetur. Ita ut siue Epidemicus de eorum numero sit, qui primò Concoctionem materiæ Febrilis, mox ejusdem ritè dispositæ eliminationem per sudores sibi vendicant; vel eorum, qui per eruptionem aliquam fugam sibi quærunt; vel etiam eorum, qui ab artis præsidio viam sibi aperiendam præstolantur; in singulis his, inquam, generibus, *Malignitas* morbi comes, cum ipso morbo stabit cadetque, pari usâ fortunâ, & pari etiam passu recedens; atque ex consequenti, quæcunque evacuatio Febrî in genere competit eadem & malignitati debetur; quantumlibet evacuationes istæ sibi invicem fuerint contrariæ. *Malignitati* itaque isti quæ *Febres Autumnales Intermittentes* comitatur, uti & *Febrem Continuum*, quæ ejusdem est indolis, medebitur Diaphoresis, quæ concoctionem subsequitur ceu ejus effectum. *Variolarum malignitati* subveniet tempestiva Abscessulorum maturatio, atque ita dereliquis; in quibus omnibus, peculiaris *malignitatis* species istis præsertim modis ac methodo illâ optimè superatur, quibus libentissimè

libentissimè cedunt peculiares isti morbi
ad quos illa spectat, sive hâc methodo
procedendum fuerit, sive alterâ. Hoc mi-
hi dictat ratio, nisi pro Junone nubes; at-
que huic etiam Experientia jugiter suffra-
gatur.

BB

CAP.

CAP. VI.

Anacephaleosis.

ATque ita demùm animadvertimus, spatium illud annorum, quo finiuntur prægressæ observationes, genera *Constitutionum* omnino Quinque peperisse; Quinque nimirum peculiare aeris Diatheses, totidem *Epidemicorum* species peculiare, Februm nominatim, producentes: Februm autem harum prima, quæ iis annis infestabat quibus *Intermittentes Autumnales* maxumè grassabantur, unica mihi videtur, (quantum observatione diligenti fidæque hætenus assequi potuero) in quâ Natura ita omnia symptomata moderabatur, ut materiam Febrilem debitâ Coctione præparatam certo suo tempore ad exitum disponeret, vel per justam *διαφόρην*, vel *διαπνοήν* paulo liberaliorem, (quæ idcirco *Febris Depuratoria* mihi audit.) Et perfectò facilè adducor ut credam, præcipuam hanc esse atque *Primariam Naturæ Febrem*, tum ob regularem illam methodum, quâ utitur in promovenda materia morbifica, eademque

eâdemque præfinito tempore digerendâ ;
 tum etiam quia hæc Febribus aliis quibullibet
 frequentior occurrit ; cùm credibile
 sit *Febres Intermittentes* Epidemicè sæpiùs
 grassari, quàm alios morbos quoscunque,
 si illis nempe habenda sit fides, qui de ea-
 rum frequentia in sæculis jam elapsis tot &
 tanta scripserunt ; quicquid demum in
 causa fuerit quòd ita raræ comparuerint, à
 quo *Pestis* hanc urbem est depopulata :
 Enimverò *Febris* hæc *Pestilentialis Inflam-*
matoriis iis omnibus, quæ pòst invasere,
 se ducem præbebat ac *περὶ εὐρύ.* *Febri* au-
 tem isti *Primaria*, de quâ supra, adaptan-
 tur, ni fallor, illustria illa, atque necessa-
 ria Axiomata, quæ tradiderunt *Hippocra-*
tes, aliique medici antiqui ; quorum ope
 ita illa est regenda, ut præparetur materia
 Febrilis ad Crisin per sudores ritè facien-
 dam : Neque enim satis video, quì possint
 accommodari dicti Aphorismi subsequen-
 tibus istis Febrium speciebus, quæ diver-
 sam longè habent indolem, & rarò ejusmo-
 di Methodo aliquâ solvi solent, quâ nos
 adjuti, si ad eam accedamus scilicet, eam-
 que perficiamus, morbos hosce subjugare
 possimus. Ut ut verò hæc se res habeat, no-
 tatu dignum esse autumo, quòd cùm *Fe-*
bris hæc, quæ ab illâ *Constitutione* pende-

bat, quâ Intermittentes cæteris prædominabantur, (si vel diutiùs perflisteret, vel æger nimis evacuationibus fuerit exhaustus) subinde in Intermittentium castra de facili transiret ; istæ Febres, quæ sequentes funestabant annos, etiam si diutissimè cruciarent, rarissimè tamen Intermittentes fierent : indicio satis manifesto eam *Febrem Continuum* atque *Intermittentes* istas, vel naturâ quadantenus convenire, vel non multum ab invicem abhorreere.

Jam si quis à me percontetur, quo demum pacto *Febris Continua* speciem ex notis in Febrium descriptionibus à me traditis queat expiscari, cum plerumque singulæ iis implicentur symptomatis, quæ omnibus in genere competunt Febribus, (cujusmodi sunt calor, sitis, inquietudo, &c.) Huic ego responderem difficile id quidem esse, at non planè impossibile, modò quis seriò atque ad amussim exegerit circumstantias eas omnes quas in Historia præcedenti indigitavimus ; maximè si in urbe aliquâ, aut loco alio hominibus referto, examen instituat. Ponamus enim Medicum ad *Febre Continuum* laborantem accersiri, id primò habet adminiculi ad judicium ritè formandum, quòd vel ex observatione propriâ, vel aliis indicantibus facile

facile resciscat, quinam alii morbi præter hanc Febrem, & cujus demum generis, eo locorum Epidemicè grassantur; quo cognito non amplius dubitabit cujus generis esse debeat Febris ista, quæ huic alteri Epidemico regnanti famulatur. Quamvis enim fieri possit ut Febris iis tantum se prodatur symptomatis quæ omnibus omnino Febribus sunt communia, (præsertim si in *ἀναξίαν* & confusionem agatur à Methodo quæ ab ejus curatione prorsus aliena est) alii tamen Epidemici characteres naturæ atque indoli suæ proprios ac peculiare apertissimè agnoscent. Verbi gratiâ, qui *Variolas* inspexerit, facile conjectabit, (modò ejus morbi Historiam probè calleat) vel à die quo primùm erumpunt Pustulæ, vel ab earum magnitudine, atque colore, &c. ad quodnam Variolarum genus species illa particularis fuerit referenda: atque ubi semel cognoverit quænam sit illa Variolarum species quæ eo anno atque per loca ista increbrescit, satis illi constabit de specie Febris cujusvis per id temporis, atque eo locorum grassantis. Et sanè si morborum Historias ad unguem perdidicissem, (quam ego mihi laudem minimè sumo) sicuti Epidemico quovis conspecto non dubitarem de Febris tum regnantis genere

pronunciare, licet ne unam viderim quidem; ita *Febris* qualibet conspecta, quicquam ei jungeretur Morbus Epidemicus, me satis doceret, an *Variola* scilicet, vel *Morbilli*, vel *Dysenteria*, &c. Cum tam peculiare aliquod horum genus, quam *Febris* peculiaris, particularem quamlibet Constitutionem jugiter comitetur.

Secundo autem, præter indicia illa quæ Epidemicorum unà invadentium confideratio nobis suggeret, & ipsa cujusslibet *Febris* symptomata ad ejusdem speciem dignoscendam, haud obscuram lucem foenerantur. Quamlibet enim, ut supra innuimus, Febres in universum omnes quædam habent symptomata omnibus communia, sunt tamen & certæ aliquæ Distinctionis notæ quas singulis speciebus sigillatim impressit Natura; quæ cum subtiliores sint ac magis reconditæ, non nisi à cautissimis, & minutissima quæque pensculatim trutinantibus erui solent, aut investigari. Inter hæc signa distinguenda semper existimavi ego, ægri sive sudationem, sive siccitatem in hoc vel illo morbi tempore, *Febris* speciem præcipuè & præ cæteris demonstrare, modo illa à statu naturali ac suo, Methodo minus congruâ non fuerit dejecta. Atque hoc ipsum liquidò mihi constabat in *Febribus* omnibus

omnibus Epidemicis, quotquot observationes hæ nostræ hætenus complectuntur. Exempli gratiâ, iis in Febribus quæ vige-
bant durante *Intermittentium Autumnalium*
prædominio, ægri externa arescebant, nec
vel minima sudoris præsignatio ante mate-
riæ Febrilis concoctionem, quæ die deci-
mo quarto plerumque perficiebatur, in
conspectum se dabat. Neque etiam cieri
hic poterat sudor sine ingenti ægrorum
discrimine, qui in Phrenesin, aliaque sym-
ptomata periculosissima mox à coacto su-
dore præcipitabantur. In *Febre Pestilen-
tiali*, quæ hanc quidem subsecuta est, (*In-
flammatioriarum* autem omnium quæ ab illo
tempore invasere, chorum duxit) nulli su-
dores sponte suâ prorumpebant, at à sudo-
rificis excitari poterant vel primis morbi
diebus, atque iis semel abortis æger nullo
non symptomate levabatur. Febre proxi-
mè succedente quæ *Variolas* iis annis comi-
tabatur quibus illæ *Regulares* erant, æger
suâ sponte effusissimis sudoribus totus di-
manavit, vel à morbi initio; at qui istis
indulgebat æger, intendebat illicò sym-
ptomata omnia, haud mitigabat. In binis
illis Febribus quæ duabus *Variolarum Ano-
malarum* speciebus, atque *Dysenteris* se
comites adjungebant, & sudores Anomali

etiam fuere; at plerumque solis primis diebus exeuntes. Licet qui primam Febrem comitabatur sudor, quàm qui posteriorem, aliquantisper esset copiosior; sed in neutra emolumento fuit ægro, cùm non à prævia Concoctione, sed à confuso particularum noxiarum motu is eliceretur.

Arduum verò id mihi imprimis videtur, Novæ Febris speciem, vertente primum anni *Constitutione*, indagare, cùm nec dum specimen ejus aliquod quis oculis usurpaverit, nec dum resciverit, qualesnam demum sint futuri morbi Epidemici, quosut plurimum Febris prævertit. Molestum esset singula enumerare quæ iis annis, de quibus egi, occurrebant, quo liqueret anas haud obscuras à natura nobis suggeri, quibus adjuti hoc præstare valeamus; ac proinde Cognitio hæc à perdiligenti atque accuratissimâ Circumstantiarum omnium observatione necessariò pendeat. Quantumlibet autem difficile id fuerit, imò si & impossibile planè supponamus, Novæ Febris, ubi primum ingreditur, speciem certò distinguere; tamen ad Curationem quod attinet, Indicatio à *Juuantibus* & *Lædentibus* sumenda, nobis saltem relinquitur; cujus ope viam paulatim prætentantes ægrum in tuto possumus collocare,

care, modò ne plus satis properemus ; quã
quidem festinatione nihil ego quicquam
exitius esse autumo, nec re ullã aliã Fe-
bricitantium plures vitã spoliari. Neque
pudet fateri, me non semel in curandis
Febribus, ubi nondum constaret quid mi-
hi agendum esset, nihil prorsus agendo &
mihi & ægro consuluisse optime ; dum
enim morbo invigilarem, quo eum oppor-
tuniùs confodere valerem, Febris vel
sponte sua sensim evanuit, vel in eum se
Typum redegit, ut jam mihi innotesceret
quibus armis esset debellanda. Sed, quod
dolendum omnino est, ægrorum quam-
plurimi, haud satis gnari quòd perinde sit
Medici periti quandoque nihil agere, at-
que alio tempore efficacissima adhibere
remedia, probitatis atque fidei fructum
hunc capere nolunt, sed vel negligen-
tiã vel ignorantia id imputant ; cùm
Empiricorum insulsiſſimus quilibet medi-
camenta medicamentis adjicere æquẽ no-
vit, ac solet magis quàm Medicorum pru-
dentissimus.

Hæc sunt ferè quæ hætenùs observavi,
saltem quæ ad normam aliquam reduci po-
tuerint, de *Morborum Epidemicorum* specie-
bus, atque ordine illo quo invasere ab
anno 1661. ad finem usque anni 1675.

Quo

Quo quidem tempore *Variolæ*, & *Febris Continua* earum Comites, quæ sermè à biennio dominatæ sunt, mitiores jam factæ videntur exolescere. Qui post sequentur morbi, solus novit, qui novit omnia.

SECTIO

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Intercurrentes.

Observationes annorum, quos jam descripsi, satis arguunt Febrium alias *Stationarias* meritò audire; ejusmodi Febres intelligo, quæ, cùm à particulari quadam, at nondum satis cognitâ hujus aut alterius anni *Constitutione* pendeant, singulæ suo ordine invalescunt, grassantur admodum, & quasi cæteris dominantur per continuam illam annorum seriem. An dentur etiam aliæ species præter jam dictas: An etiam exacto quodam annorum curriculo, aliæ alias certo ac constanti ordine excipiant, an secus se res habeat nondum mihi licuit deprehendere. Sunt verò & aliæ Febres Continuæ, quæ licet jam parcius, jam inclementius sæviant & depopulentur, tamen cum Stationariarum quibuscumque, ut etiam & secum invicem eodem

eodem anno indifferenter commifcentur, quas idcirco *Intercurrentes* appellandas cen-
ceo. Quid tam de illarum ingenio, quàm
de Methodo Medendi eisdem adhibendâ,
haftenus observando didici, in fequentibus
tradam. Sunt verò, *Febris Scarlativa. Pleu-
ritis. Peripneumonia Notha. Rheumatismus.
Febris Erysipelatosa. Angina.* Et fortè aliz
quædam.

Jam verò cùm univerfos hosce morbos,
vel adhuc comitetur Febris, vel fâtem
fuerit comitata, donec exoneratâ in partes
five has five illas, pro morbi ratione, ma-
teriâ Febrili, sibi exitum invenerit; nullus
dubito Febrem ipsam pro morbo primario
habendam, reliquosque affectus à quibus
ut plurimum morbi isti nomen mutuantur,
symptomata esse, quæ vel peculiarem
receptus modum, vel partem, in quam ruit
morbi vis, præcipuè spectant. Verùm mo-
dò de re conveniat, nullam de nominibus
movebo litem; mihi integrum fuerit mor-
bum hoc vel illo nomine designare, pro ar-
bitrio meo.

Animadvertendum est, quòd sicuti *Fe-
bres Stationarie*, de quibus supra egimus,
magis minúsve Epidemicè infestant, quòd
jam diximus, prout annorum Constitutio
in secreta atque inexplicabili aeris tem-
perie

perie fundata, eisdem favet, ita etiam *Intercurrentes* hæ nonnunquam, licet non ita frequenter atque istæ, Epidemicè grassantur. Quamvis enim plerumque oriantur ab hac vel illa particulari corporum particularium ἀνωμαλία, quâ sanguis atque humores quoquo modo vitiantur, aliquando tamen originem debent suam mediatè quidem causæ alicui Generali in aere, manifestis qualitatibus hominum corpora ita disponente ut exinde tales talesve sanguinis atque humorum dyscrasie generentur, quæ *Intercurrentium* ejusmodi *Epidemicarum* causæ fuerint immediatæ. Uti cum Gelu acrius diu perseveraverit, se in Veris usque pomœria longiùs extendens, derepente autem calidior tempestas succedat, *Pleuritides*, *Anginae* fimilesque morbi alii solent invadere, qualiscunque demùm fuerit *Constitutio* annorum *Generalis*. Et quoniam hi nonnunquam Epidemicè grassantur perinde atque alii isti, idcirco ut hos ab illis Febribus dispescam, quæ ad certam annorum seriem determinantur, omnibus indifferenter annis communes *Intercurrentes* appellare libet.

Quanto autem à se invicem intervallo diffideant duo hæc Febrium Genera, quantum ad causas ab aere subministratas, quoad

quoad alias tamen causas externas, ac Procatarticas spectat, sæpenumerò conveniunt. Ut enim jam mittamus Contagium, quod quidem nonnunquam Febrium Stationariarum aliquibus ansam exporrigit, & *Cupulam* taceamus, quâ matre proferuntur tum istæ Febres, tum hæ etiam de quibus jam ago; causa evidens externa Febrium quamplurimarum inde petenda est, quòd quis scilicet vel præmaturiùs vestes abjecerit, vel ab exercitio incalescens se frigori incautiùs exposuerit; unde Poris subito occlusis, retentisque iis halitibus quibus aliàs per cutis spiracula patebat exitus, hæc vel illa Febris species in sanguine succenditur, prout vel Generalis Constitutio quæ tùm temporis obtinet, vel particulares humorum dyscrasie in hanc vel illam Febris speciem potentiùs determinaverint. Et sanè existimo plures modo jam designato, quàm Peste, Gladio, atque Fame simul omnibus perire: Etenim si quis ægrum Medicus de prima morbi occasione paulò minutiùs interrogaverit, (modò ex Acutorum istorum numero sit quos supra tractavimus) audiet quasi semper, vel eum vestem aliquam temerè deposuisse cui pridem assueverat, vel corpus motu excofactum subito frigori permisisse, atque ex alterutra

alterutra harum ~~ex quibus~~ incidisse in morbum. Quam ob causam familiares meos semper moneo, ut nullo alio anni tempore quicquam vestium, quibus assuevere, sibi detrahant, nisi mense uno ante *Solstitium Æstivum*, alioque idem proximè excipiente: Nec minori cum studio eisdem hortor, ut ab exercitio calescentes, frigus sedulò evitent.

At verò diligenter hîc loci notandum est, quòd licèt morbi isti, qui sub Intercurrentium titulo jam mihi tractandi veniunt, plerique, si non omnes, *Essentiales* fuerint morbi, sæpenuerò tamen *Affectus* quidam, tum eos quoad Phænomena referentes, tum eodem etiam insigniti nomine, istis Febribus superveniunt quas *Stationarias* appello, & sunt nuda earum symptomata: Quo in casu non jam illa Methodus adhibenda est, quæ iis debetur quoties Morbi sunt *Essentiales*, at ista potiùs quam sibi postulat Febris cujus nunc sunt symptomata, ad quorum quidem curationem ea leviter tantùm inflectenda est: In genere autem ad Anni Febrim seriò attendendum est, investigandumque quo illa pacto facillimè expugnari possit, *Venæ-sectione*, an sudoribus, vel aliâ methodo qualibet. Hoc si susque deque habeatur, cum ingenti ægrorum

agrorum discrimine perſepe errabimus. Si quis objecerit hos ipſos Affectus, quos ego Eſſentiales voco, & de quibus jam ago, reverà ſymptomata tantum eſſe; reſpondeo, ſymptomata ea fortè eſſe reſpectu Febris ad quam propriè ſpectant, at ſymptomata ſunt ſaltem Februm, quæ illa ſemper ac neceſſariò producant. v. gr. in *Pleuritide* Eſſentiali Febris ejus eſt indolis, ut ſemper materiã morbiſicã in *Pleura* deponat; in *Angina* Eſſentiali ejus indolis eſt, ut eandem ad fauces ſemper amandat, atque ita ſe res habet in cæteris: Cùm ubi Affectuum memoratorum utriusque Febrì ſuperveniãt, quæ ad hanc illamve annorum Conſtitutionem ſpectat, atque ab ea pendet, idem per accidens tantum, neutiquam verò neceſſariò producit. Quo nomine haud parum à ſe invicem diſterminantur.

Jam autem, ut Affectus *Eſſentiales* mihi dictos ab iis qui *Symptomatici* tantum ſunt, ritè diſtinguamus, multum conferet nobiscum perpendiſſe, quòd qualia ſint ſymptomata quæ invaſionem Febris hujus alteriusve *Stationariæ* comitantur, talia omnino erunt ſymptomata quæ inſultum ſive *Pleuritidis*, ſive *Anginæ* ſequuntur, quoties ejusmodi Febris *Accidentia* ſunt tantum.

tum. Quod quidem cernere erat in *Pleuritide symptomaticâ* prædictâ, quæ Febri per hyemem grassanti, anno 1675. superveniebat. Quotquot enim hæc laborabant Pleuritide, ubi primùm corripiebantur, Capitis, Dorsi, & Artuum patiebantur dolorem; quæ certissima erant & maximè vulgaris Febrium earum omnium symptomata quæ & antequam ingrederentur Pleuritides, invadebant, atque illis expirantibus adhuc durabant. Cùm quoties uterlibet horum Intercurrentium morbus *Essentialis* est, omnibus indifferenter annis pari modo aggreditur, nihil prorsus habens commune cum Febre Stationariâ per id tempus regnante. Adhæc, symptomata omnia quæ post emergunt magis perspicua sunt, cùm non obscurentur ac confundantur ab aliorum *παροξυσμών*, quæ naturæ sunt diversæ, & ad aliam spectant Febrem, admixtionem. Præterhæc, Anni tempus, quo essentielles Intercurrentes plerique, non tamen omnes, solent infestare, haud rarò subinnuit ad quam classem hujusmodi Affectus referendi sint. At verò ad Morborum tum horum, tum aliorum etiam omnium Diagnosin, is demum instructissimus accedet; qui observatione assiduâ ac diligenti ita intimè eorum Phænomena rimando perscrutatus

fuerit, ut ubi eos inspexerit, genus statim nōrit distinguere; licet Differentiarum Characteristicarum aliæ ita sint fortassè subtiles ac delicatæ, ut easdem alteri verbis nequeat exprimere.

Quandoquidem autem variæ hæ Febrium species, (quantum quidem assequi possum ex Phænomenis, quæ tum morbos ipsos, tum medendi rationes attinet, sedulo pensitatis) peculiari, ac cuilibet morbo propriæ sanguinis inflammationi ortum debent suum; in eodem refrigerando contemperandoque omnis mihi ferè Curationis vertitur cardo: Methodo interim pro morbi genio variatâ, & cui, Experimentiâ jugiter suffragante, ea species liberrimè concedit, materiæ morbificæ eliminandæ ubique satago. Et profectò in Febrium quarumlibet curatione omne punctum tulerit, quâ portâ excludenda veniat materia Febrilis; qui certò nōrit; Venæsectione v. gr. Sudoribus, Catharsî, aut si qua est alia, magis apposita.

CAP. II.

Febris Scarlatina:

Scarlatina Febris, licet nullo non tempore possit incidere, ut plurimum tamen exeunte æstivo se prodit, quo quidem, integras Familias, Infantes vero præteritis infestat. Rigent, horrentque sub initio, ut in aliis Febribus, qui hæc afficiuntur, neque vehementer admodum ægrotant: postea cutis universa maculis parvis rubris interstinguitur, crebrioribus certè & multo latioribus, magisque rubentibus, ut non perinde uniformibus, ac sunt illæ quæ *Morbillos* constituunt. Ad duos tresve dies persistunt hæ maculæ, quibus demum evanescentibus, decedentèque subiecta cuticulâ, restant furfuraceæ quædam squammulæ ad instar farinæ corpori inspersæ, quæ ad secundam aut tertiam vicem se promunt, conduntque vicissim.

Cum hic morbus nihil aliud mihi videatur, quàm mediocris sanguinis effervescencia à prægressæ Æstatis calore, aut alio aliquo modo excitata, nihil quicquam molior

Curatio:

quò minus sanguis sibi despumando vacet, & materiæ peccanti, quæ satis promptè abjungitur, per cutis poros ablegandæ. Quamobrem tum hinc & à Venæ-sectione, & ab Enematum usu mihi temperans (quibus remediorum formis factâ revulsione particulas sanguini infestas cum eodem intimiùs permisceri, & motum Naturæ magis congruum sufflaminari autumo;) tum ex altera parte ab exhibendis Cardiacis, quorum æstu impetuosius fortè exagitabitur sanguis, quàm pro pacatâ & leni illâ separatione in qua jam totus est; (Quid quòd & vehementior Febris hoc fomite possit accendi?) satis habeo ut æger à carnibus in solidum abstineat, & à liquoribus spirituosus quibuscunque, tum ut neque usquam foràs prodeat, neque se perpetim lecto affigat. Cute jam penitùs desquamata, & cessantibus symptomatis, è re fore existimo ut Purgetur æger leni aliquo medicamento, ætati atque viribus accomodo. Simplici hâc & naturali planè methodo, hoc morbi nomen, (vix enim altiùs astringit,) sine molestia, aut periculo quovis, facillimè abigitur. Cùm è contra si plus negotii ægris facessamus, vel lectulis continenter incarcerando, vel Cardiacis aliisque remediis supervacaneis nimis doctè & (ut

(ut vulgo videtur) secundum artem supra modum ingestis, morbus statim intenditur, & æger non raro nulla alia de causa, quàm nimia Medici diligentia ad plures migrat.

CAP. III.

Pleuritis.

Hic morbus, quo nec alius frequentior, nullo non tempore infestat, potissimum verò anno inter Ver & Æstatem ambigente. Nam per id temporis sanguis à nova solis vicinia excalefactus in effervescentias & inordinatos motus effrænatiùs ruit. Temperamento sanguineo præditos præ reliquis aggreditur, sæpe etiam rusticos, & *duro jam fractos membra labore.* A rigore plerumque atque horrore orditur, quos excipiunt calor, sitis, inquietudo, & cætera Febrium symptomata plus satis nota. Elapsis pauculis horis, (licet aliquando multò seriùs ingruat symptoma hoc) æger vehementi dolore, eoquæ Punctorio, in laterum alterutro circa costas corripitur, qui nunc versus Omoplatas,

nunc Spinam, punc ex adverso versus anteriora pectoris se propagat. Tussi etiam crebra affligitur, quæ magnum adfert cruciatum, à partium inflammatarum contentione ortum, unde spiritum subinde reprimat, ut prima tussiendo molimina coerceat. Quæ singulis vicibus *Anacatharsi* rejicitur materia, sub initio morbi pauca & tenuis conspicitur, & sæpe sanguinis particulis intermixta; sed procedente morbo copiosior est & magis concocta, sanguine etiamnum permixto. Febris interea pari passu incedit, quin & vires sumit à symptomatis illis quæ ab ipsa nascuntur. Atque dicta Febris cum funesto comitatu omni, (Tussi scilicet, sputo sanguinis, dolore, &c.) pro ratione liberioris materiæ morbosicæ expectorationis, sensim minuitur. At vero materia hunc morbum committens, non semper, eodem procedente, concoctionem expectorationi debitam attingit; fit enim non rarò ut materia paucula adhuc & tenuis, sicut in principio morbi, tussiendo educatur, & consequenter Febris cum reliquis symptomatis ne hilum remittat, donec ægrum jugulaverit. Æger interea nunc alvo est nimis adstricta, nunc soluta nimis dejectionibus crebris & liquidissimis. Est ubi morbo admodum invalescente, &

Venæ.

Vena-sectione non celebratâ, æger ne tussire quidem valeat, sed immani dyspnœâ laborans, tantum non suffocetur inflammationis vi; quæ tanta aliquando reperitur, ut pectus ne ad spatium quidem respiratori debitum sine exquisitissimo dolore queat expandi. Est etiam ubi post ingentem inflammationem, & omissam Phlebotomiam, quæ nascente morbo fuerat imperanda, mox ad Apostema res redit, pure in thoracis cavitatem subinde depleto; quo in casu, quamvis Primaria Febris vel omnino cessat, vel mitius saltem urget, attamen in vado non est æger, sed *Empyemate*, atque *Febre Hæctica* succedentibus, miser *Tabes* extinguitur.

Jam verò licet *Pleuritis* propriæ illi atque specificæ sanguinis inflammationi, quæcam, quando affectus primarius existit, producere solet, originem suam debeat; per accidens tamen aliis Febris quandoque supervenit, cujuscunque demum generis eæ sint; ex præcipitatione scilicet materiæ Febrilis in pleuram, vel musculos intercostales. Atque illud quidem in ipso ferè Febris initio accidit, crudâ adhuc existente materiâ Febrili, nondumque per idoneam ebullitionem subactâ, adeoque nec ad separationem debitam per loca

magis conferentia præparatâ. Hoc autem incommodi sæpiſſimè ex intempeſtivo ac præpoſtero calidorum medicamentorum uſu inferitur, qualia à nobilibus quibuſdam fœminiſ exhiberi ſolent; quarum interim benevolentia charitaſque multo meliù in paſcendis pauperibus, quàm in iſdem medicandis, collocâretur. Atque illæ quidem eo conſilio (ſi tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo ſtatim Febris inſultu provocetur ſudor; parum cogitantes quàm inconfultò atque infeliciter idem tentent. Naturâ enim hoc pacto turbata, humores adhuc crudos exiſtentes expellere, qua data porta cogitur; atque adeò nunc in cerebri Meninges impetû fertur materia Febrilis, indeque *Phrenitis* naſcitur; nunc ad membranam coſtas ſuccingentem idem malum appellit, ex quo *Pleuritis* oboriri ſolet; præſertim ubi ægrorum ætas, ac temperamentum, annique tempeſtas inter Vêr atque Æſtatem ambigens, ſua etiam ſymbola ad hanc rem contulerint: Certè enim tempeſtate illâ Febres in Pleuritidem tranſire proclives ſunt.

Pleuritidem autem, ejuſmodi quam diximus præcipitationi ortum ſuum debere, evacuati per Venæ-ſectionem cruoris color ſubindicare videtur. Nimirum ſanguis

guis (saltem ille qui post primam vicem extrahitur) ubi refrixerit, sevi liquati præ se fert speciem ad crassitiem satis conspicuam, ac superficiem habet veri *puris* æmulam, & tamen ab eo longe diversam, utpote quæ fibris, instar reliqui sanguinis, arctè contexitur, nec ad modum puris diffluit, quin à reliquo divulsa discolor illa pars, formam cuticulæ tenaciæ & Fibris refertæ exhibet; & fortasse nihil aliud est quàm Fibræ sanguineæ, quæ rubicundo ac naturali suo integumento per præcipitationem exutæ, ambientis aeris frigore in membranam hujusmodi subalbidam concrevere. At verò (ut id obiter attingam) animadvertendum est, quòd si sanguis è secta venâ non recto flumine versùs Horizontem profiliat, sed per cutim repens perpendicularitèr dimanet, ut ut celeri se proripiat gradu, sæpe tamen ad dictum colorem non accedit, cujus ego me causam nescire fateor. Neque æger ab istiusmodi sanguinis missione perinde levatur, ac si modo primùm descripto fluat. Quinimo cùm hoc ipso modo extrahitur, si orificium angustius, sive quid aliud obstiterit, quo minus pleniori exeat gurgite, neque hic sanguis Pleuriticorum sanguinem colore æmulatur, neque æger par exinde commodum

modum capit. Observavi etiam, quòd si sanguis recens extractus, quocunque demum modo fluxerit, immisso digito agitur, superficie rubenti ac floridâ, ut in aliis morbis quibuscumque, spectabitur.

Ut ut verò sanguis se habet; Morbus hic tametsi infamis, & plerisque aliis suapte naturâ periculosior, tamen si peritè tractetur, facile vincitur; & quidem non minus certò & constanter, quàm alii Medicorum conatus ad homines ab orci faucibus liberandos, morbosque averruncandos, perducere ad exitum felicem solent.

Variis hujusce morbi Phenomenis diligenter perpensis, nihil aliud illum esse arbitror, quàm Febrem à propria & peculiari sanguinis inflammatione ortam, quâ natura materiam peccantem in Pleuram deponit, nonnuquam & in pulmones, unde *Peripneumonia* suboritur; quam à priore gradu tantum, & pro majore ejusdem causæ intentione, extentuque latiori differre autumo.

Curatio.

Hunc itaque in dicto morbo pellendo mihi scopum propono, ut scilicet sanguinis inflammationem reprimam, & particulas ejusdem accensas, quæ in membranam costas succingentem vim fecerunt, & incendio collabefecerunt omnia, per evacuationes debitas revellam. Quam;

Quamobrem in Venæ-sectione spem ponens maximam, ut primum accersor, sanguinem è brachio lateris affecti ad uncias decem aut circiter mittendum curo. Portionem deinde sequentem statim à Venæ-sectione primum celebrata sumendam præscribo. *R. Aq. Papav. Rhead. ʒ iiij. Sal. Prunell. ʒ j. Syr. Violar. ʒ j. M. F. Haustus.* Item *R. Amygd. dulc. N. vij. Sem. Melon. Pepon. an ʒ ʒ. Sem. Papav. alb. ʒ ij. contundantur simul in mortario marmorea, sensim affundenda Aq. Hord. lb j ʒ. Aq. Rosar. ʒ ij. Sacchar. cand. ʒ ʒ. M. F. Emulsio ; Cap. ʒ iiij,* quartâ quâque horâ. Pectoralia etiam impero frequenter usurpanda, e. gr. *R. decoct. Pectoral. lb ij. Syr. Violar. & Capillor. Ven. an. ʒ j ʒ. M. F. Apozema Cap. lb ʒ. ter in die.* *R. Olei Amygdal. dulc. ʒ ij. Syr. Violar. Capill. Ven. an. ʒ j. Sacch. cand. ʒ ʒ, M. F. s. a. Eclegma,* de quo lambat sæpius in die. *Oleum* etiam *Amygd. dulc.* per se, vel *Oleum Sem. Lini* recentè extractum magno sæpe cum fructu assumuntur. Dietam quod spectat, carnibus omnino interdico, atque insuper earundem decocto quamlibet limpidissimo. Consulo ut iusculis vescatur Hordeacis, Avenaceis, & Panatellâ, & pro Potu utatur Prisanâ ex decocto Hordei cum rad. Acetosæ, Liquerit, & c. ac nonnunquam

quam Cerevisiâ lupulatâ tenui. Porro, sequens Unguentum præscribo & *Oleum Liliorum Amygd. dulc. & Unguent. Dialtheæ an. 3 j. M. F.* Linimentum, quo inungatur latus affectum mane & sero, superimponendo folium brassicæ. Jubeo item ut indicatorum remediorum usu persistat per omnem morbi decursum. Eodem ipso die, si dolor vehementer urgeat, sanguinis eandem quantitatem rursus detrahi præcipio, vel nihilominus, die sequenti, ut etiam tertio die; atque hoc modo ad quartam usque vicem, continuis quatuor diebus, (nisi prius æger convaluerit) Venæ-sectionem repeto, ubi scilicet dolor, atque alia symptomata admodum sæviunt: At verò, si vel morbus remissior & minoris periculi, patiatur ut lentiori pede progrediar, vel etiam dejectæ ægri vires non faciliè ferant Venæ-sectionem post tam brevia intervalla repetitam; Phlebotomiam jam bis celebratam non deinceps repeto nisi interjecto die uno aut altero inter singulas vices. Quæ quidem in re normam mihi statuo Contra-indicantia; hinc nempe morbi violentiam, inde verò imminutas fractasque ægri vires ad invicem trutinatas. Et quanquam in curandis morbis integrum mihi esse volo, ut plus minusve sanguinis, pro rei ratione, demendum

demendum præcipiam, rarò tamen observavi *Pleurēsia* confirmatam in Adultis minori quàm 40. circiter unciarum sanguinis impensâ sanatam: licèt in Pueris semel tantum aut bis secuisse venam ut plurimum suffecerit. Neque, quæ nonnunquam supervenit, *Diarrhœa*, repetendis jam dictis Venæ-sectionibus obicem ponit, quæ quidem ipsa hæc Methodo brevî sistetur, etiam non adhibitis medicamentis restringentibus. Enemata vel in solidum omitto, vel maximâ, quâ fieri potest, inter repetitas Venæ-sectiones intercapedine curo injicienda, eaque non nisi simplicissima illa è Saccharo in lacte soluto. Durante morbo id ago, ne æger nimis exæstuet, ac proinde liberum illi facio ut lecto quotidie eximatur, idque ad horas aliquot, prout vires suaserint; quod quidem tanti est in hoc morbi genere, ut si æger lecto jugiter affigatur, neque hæc tam larga sanguinis evacuatio, neque remedia alia utcunque refrigerantia, ad dicta symptomata perdomanda vel minimum aliquando proficiant. Mox ab ultima Venæ-sectione (nisi fortè prius id contingat) symptomata omnia mitescunt, & æger (qui per aliquot adhuc dies, & à liquoribus spirituosis quibuscunque, & à crassioribus cibis arcendus est)
pristinæ

pristinās vires non ita diu post resumet; quo quidem tempore non abs re erit ut alvus tenuiori aliquo Cathartico sollicitetur.

Jam verò si quem moveat, quod hunc viā insistentes, *Expectorationem* vix quidem attingamus, nedum quibus illa rationibus per variā morbi tempora sit promovenda, operosius disseramus; sciat ille, hæc non per incuriam nobis excidisse, sed deditā operā diuque satis cogitata, neglecta tandem fuisse & præterita: Cum semper existimaverim in summo discrimine versari illos qui morbum hunc expectorationi eliminandum committerent. Nam ut tadium hujus Methodi, quā Natura materiæ morbificæ ejiciendæ satagit, omittamus, nimium periculosa insuper res est alex; cum non rarò eveniat, parte aliquā materiæ jam concoctæ, fortè etiam per *anagapov* rejectæ, reliquam adhuc crudam manere, idque successivè, præstantissimis quibusque remediis maturantibus expectorantibusque incassum usurpatis, cum expectoratio nunc quidem satis auspiciatò procedat, nunc penitus supprimatur; agro interim usquequaque periclitante, atque pro meo in expectorationem imperfecto (quod sanè nullum prorsus est) sive vivis,
sive

sive etiam mortuis adjudicando. Cùm è diverso, mediante Venæ-sectione, morbifica materia penes meum sit arbitrium, & orificium à Phlebotomo incisum tracheæ vices subire cogatur. Quinimò constanter assero, huncce morbum, qui, si juxta præcepta à nobis damnata tractetur, inter patentissimas orci januas meritò recensetur, æque certò ac tutò, Methodo jam à me præscriptâ (ut de brevissimo quo profligatur tempore nihil jam dicam) ac alium quemlibet morbum debellari. Nec dum mihi innotuit vel minimum damni à tam largâ sanguinis, (ut imperitis videri potest) detractione cuiquam fuisse illatum.

Sæpe quidem aggressus sum in tractando hoc affectu, *ὑγίαινα* rationem aliquam stabilire, quæ citra ingentem hanc sanguinis jacturam subsisteret: nempe vel humorem resolvendo, vel expectorationis promotione illum evacuando. Sed nondum ea fors mihi contigit, ut huic ipsi, supra memoratæ, praxi, parem aliquam reperire potuerim; cujus beneficio (non obstante tristi illâ de *Pleuritide sicca*, prognosi) agrum etiam non moratus expectorationem ab insultu morbi vindico; per ipsum sectæ venæ orificium & Pleuritidi fugam parans & sanitati redditum.

CAP. IV.

Peripneumonia Notha.

SUB hyemis exitum, Vereque adhuc nascente, quotannis emergit Febris *Symptomatic Peripneumonice* haud paucis conspicua. Paulo habitiores ac crassos ea præ cæteris aggreditur; virilem ætatem vel assequutos, vel etiam (quod sæpius accidit) prætergressos, liquoribus spirituosiss (vini maxime spiritui) plus æquo addictos. Cum enim in hujusmodi hominibus sanguis humoribus pituitosis, brumæ tempore congestis, fuerit oneratus, atque idem ab in-eunte Verè in novum motum cientur, Tussis hanc nacta occasionem, mox subin-greditur, quâ ministrâ dicti humores pituitosi in pulmones irruunt; quo tempore si fortè æger, nullo vivens consilio, liquores ejusmodi spirituosos adhuc liberalius hauriat, crassescente jam ferè quæ tussim excitabat materiâ, & ab ea præcluduntur Pulmonum aditus, & Febris omnem sanguinis massam depascitur. Primo Febris insultu nunc incalescit æger, nunc friget: Vertiginosus

ginosus est, de capitis dolore queritur lancinante, quoties Tussis importuniùs fatigat. Potulenta omnia vomitu rejicit, nunc sine Tussi, nunc illâ vexattis. Urina turbida cernitur, & rubens intensè. Sanguis detractus Pleuriticorum sanguinem refert. Anhelus sæpenumerò spiritum crebrò ac celeriter ducit. Si moriatur ut Tussim provocet, haud aliter dolet caput, ac si in partes mox diffiliret (qua loquendi formula ægri ut plurimum utuntur;) dolet & Thorax omnis, vel saltem pulmonum coarctatio adstantium auribus percipitur, quoties tussit æger, pulmone non se satis dilatante, præclusis adeò ab intumescèntia, ut videtur, meatibus Vitalibus; unde intercepta circulatione, sanguineque quasi præfocato; nulla ferè, præsertim in habitioribus, Febris indicia sunt; licèt hoc accidere etiam possit ob materiæ Pituitosæ copiam, quâ horum sanguis gravatus in plenam ebullitionem nequit assurgere.

In curanda hac Febre id mihi negotii *Curatio* dari sentio, ut sanguinem istum; qui ad Pulmonum & suffocationem & incendium facit, Phlebotomiâ revellam; ipsos pulmones remediis Pectoralibus deobstruam atque eventilem; & diætæ refrigerantis ope, totius corporis calorem compescam.

D d

Cum

Cùm verò *hinc* materiæ Pituitosæ saburra in venis contenta, Pulmonum inflammationi fomitem quotidie subministrans, Venæ-sectionem sæpe repetitam videretur indicare; *illinc* verò observatio, quam facere potui diligentissima, me doceret Phlebotomiam sæpe repetitam Febricitantium iis qui crassiore essent corporis habitu (præsertim ætatis florem prætergressis) pessimè cessisse, atque adeò ab ejusmodi repetitione haud minùs abstergeret; *Catharsin* ego crebriorem Venæ-sectioni succenturiabam, quæ ei satis rectè substituitur, in illis qui à largiori & iterata sæpius Phlebotomiâ abhorrent. Ad hunc itaque modum processu, sanguinem è brachio in lecto jacentis extrahendum præcepi, nec passus sum ut ex eo surgeret ad duas treve horas; cùm omnis sanguiniseductio, quæ universam corporis compagem labefactat quadantenus concutitque, hoc pacto faciliùs tolleretur; ita ut mitiùs cum ægro agatur cùm in lecto cubanti uncia decem fuerint detractæ, quàm si sex septemve tantum amiserit, postquam è cubili surrexerit. Die sequenti Potionem sequentem mane sumendam propino. R. *Cassia extract.* ʒ j. *Glycyrrhizæ* ʒ ij. *Ficus pinguis* N. iiii. *fol. Senn.* ʒ ij ʒ. *Agarici trochiscat.*

cat. 3 j. Coq. f. q. aq. Colat. 3 iiii. dissolve Manna 3 j. Syr. Ros. solut. 3 β. Postridie sanguinem secundā vice mittere soleo, atque interjecto die uno Potionem Catharticam modò præscriptam iterum exhibeo, diebus alternis jugiter repetendam, donec omnino convaluerit æger. Diebus à purgatione vacuis, Decocto Pectorali, Oleum Amygdal. dulc. ac id genus aliis, ut utatur consulo. A Carnibus & earum jusculo, maximè verò à liquoribus spirituosus quibuscunque, ægrum interim inhibeo; quorum loco Ptisanam ex hordeo & liquiritia, (Cerevisiam item tenuem, si eam efflagitet) pro potu ordinario concedo.

Atque istā quidem methodo vincenda erat *Peripneumonia* hæc *Notha*, orta ab exundanti colluvie Pituitosa in sanguine aggestā ob Hyemis analogiam, & in pulmones explosā; in qua non tantum iterata Venæ-sectio, sed & Cartharsis etiam indicabatur; secus atque in *Vera Peripneumonia*; quam ego ejusdem planè indolis cum *Pleuritide* esse arbitror, atque ab illa in eo tantum differre, quòd *Peripneumonia* Pulmones universaliùs afficiat. Quin & utrique morbo parì omnino methodo medemur, Venæ-sectione sc. præ cæteris, & medicamentis Refrigerantibus.

Notha hæc *Peripneumonia*, licet ad *Asthma siccum* aliquantulum accedat, tum quoad spirandi difficultatem, tum etiam alia quædam symptomata, ab illo tamen satis dignoscitur, cum in ista manifesta Febris atque Inflammationis signa se prodant, quæ in hoc nusquam comparent; quamlibet in hac specie minora sint longè, at obscuriora illis quibus insignitur *Vera Peripneumonia*.

CAP. V.

Rheumatismus.

Nullo non tempore incessit hic morbus, maximè *Autumno* & præ cæteris annis florescentes & οἱ γόνυ χλωρόν. Hæc ut plurimum occasione nascitur; æger sc. sive exercitio aliquo vehementiori, sive alio modo excalescens, mox repentinum frigus admisit. A rigore atque horrore orditur tragœdiam, quos statim excipiunt calor, inquietudo, sitis, & reliqua illa infœlix symptomatum caterva, quibus stipantur Febres. Elapso die uno alterove, (est & ubi citius) æger atroci dolore, nunc in hoc nunc in illo artu infestatur, in carpis, humeris, genibus præsertim; qui locum subinde mutans, vicissim illos occupat, rubore quodam & tumore in parte quàm postremum affecit adhuc residuis. Primis aliquot diebus, Febris & symptomata jam memorata rarò coincidunt; Febris autem sensim evanescit, manente dolore, quin & nonnunquam immaniùs sæviente, materiâ sc. Febrili in artus translata; quod satis

arguit Febris ipsa sæpius recrudescens ob materiam morbificam ab intempestivo Externorum usu reperiussam. Morbus hic quoties à Febre sejungitur, *Arthritis* sæpe audit; quamvis essentialiter ab illâ distinguatur, prout cuiusvis facili constabit, cui uterque morbus intimiùs fuerit perspectus: unde forsàn petenda est ratio, cur tam sicco illum pede transiverint scriptores Medici: Nisi forte arbitremur, hanc morbi speciem ad reliquam malorum *Iliada* de novo accessisse. Ut ut se res habeat, jam plus satis grassatur hic morbus; & licet rarissimè hominem è medio tollat, Febre semel depulsâ, tamen & vehementia doloris & diuturnitas cum prorsus contemni non sinunt. Etenim si minùs peritè tractetur, non ad menses tantum, sed annos etiam aliquot, imò per omnem adeò vitam miserum haud infrequenter discruciat; quamvis in hoc casu, non eodem semper vigore, sed Paroxysmis quibusdam periodicè repetitis, ad instar *Arthritidis*, subinde laceffit: imò verò potest fieri ut ubi diu multùmque vexaverint dicti dolores, tandem sponte desistant; atque interim ager omni membrorum motu ad mortem usque privetur, digitorum articulis quasi inversis, & protuberantiis, ut in *Arthritide*, nodosis in

interna

interna magis quàm externa digitorum parte se prodentibus: stomacho nihilominus valeat, & cætera sanus vitam toleret.

Est & alia hujus morbi species, licèt non hujus esse prolapiæ vulgò credatur, quæ *Lumbago Rheumatica* aptissimè dicitur: immanis dolor sc. idemque fixus circa lumborum regionem, ipsumque aliquando ad os sacrum se demittens, *Paroxysmum Nephriticum* mentitur; nisi quod æger non vomituriat: nam præter dolorem atrocissimum & vix ferendum circa ipsos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad vesicam usque, eodem, licèt mitiori, tentantur. Qui & mihi olim imposuit, tanquam à materia aliqua sabulosa in iis partibus hærente penderet; cum reverà materiæ *Rheumatismi* peccanti & inflammatae ortum suum debeat, quæ quidem partes illas jam solas urit, intacto reliquo corpore. Immanis hic dolor, nisi abigatur eodem modo quo prior species, pariter etiam perdurat, pari sævitiâ excrucians; adeò ut miser nequeat procumbere, sed vel è lecto exiliat, vel super eodem erectus sedeat; corpore interim perpetuâ agitatione nunc versus anteriora, nunc posteriora inclinato, reductoque.

Curatio.

Cum utraque hæc morbi species ab inflammatione videatur oriri, quod tum jam dicta arguunt Phænomena, tum præsertim sanguinis Venæ-sectione educti color, utpote qui Pleuriticorum sanguini tam est similis quàm ovum ovo, neque quisquam reperiatur, qui hos inflammatione laborare vel quidem dubitaverit; his, inquam, ita se habentibus, censeo ego, Curationem non aliunde quàm à Phlebotomia debere sumi, sanguine interim contemperato, ejusque nimio fervore repressio, tum medicamentis refrigerantibus atque incrassantibus, tum etiam conveniente regimine.

Ac proinde, ut primum accersor, statim sanguinis $\frac{3}{4}$ x. è brachio lateris affecti mitti jubeo, & Julapium refrigerans incrassansque ad hanc ferè normam præscribo. R. Aq. Nymph. Portulac, & Lactuc. an. $\frac{3}{4}$ iiii. Syr. è succo citri $\frac{3}{4}$ j β . Syr. Viol. $\frac{3}{4}$ j. M. F. Julap. de quo bibat ad libitum; vel etiam Emulsionem in curatione morbi Lateralis jam descriptam. Ad dolorem sedandum, Cataplasma è mica Panis filiginei & lacte croco tincto, parti affectæ applicandum, & sæpe renovandum curo. Dietam quod spectat, carnibus prorsus interdico, quin & eorum jusculo quantumlibet tenui limpidoque, quibus substituo juscula Hordeacea,

Jeacea, Avenacea, Panatellam, &c. ejusmodi. Cerevisiam tenuem mitemque pro potu tantum concedo, vel etiam (quæ magis ad rem facit) Ptisanam ex hordeo, rad. Liquerit. Acetosæ, &c. in aqua fontan. incoctis. Volo interim, ut per aliquot horas singulis diebus lecto se abstineat, cum calor qui à jugi decubitu nascitur, morbum promoveat intendatque.

Die sequente sanguinis tantundem detrahi præcipio; atque intercalato die uno alterove, pro ægri viribus, tertio; dein interjecto trium quatuorve dierum intervallo (prout ægri vires, ætas, constitutio, aliæque circumstantiæ suadent momentque) quarto, atque ultimo ut plurimum, Venæ-sectionem repeto: raro enim usu venit ut ultra quartam vicem venam incidamus, nisi vel regimen justò calidius præcesserit, vel medicamina calidiora ægro præter necessitatem fuerint ingesta. Quin & Anodyna sive Paregorica dicta Remedia effusorem sanguinis missionem postulant: Quamobrem, ut ut sæviat dolor, per omnem hujus morbi decursum religiosè mihi ab his temperandum existimo, cum illorum usu figatur morbus, neque tam facilè Venæ-sectioni cedat; quæ ideo ob hæc ipsa medicamenta officiosè nimis exhibita, sæpius quàm

quàm erat opus, celebranda est. Quid quodd & in morbi statu, neque eam quam titulo pollicentur, ἀναλγησίαν, valeant præstare.

Interim dum prædicta remedia, Diætæque sedulò usurpantur, Enema è Lacte Saccharato subinde injici curo, diebus scilicet à Plebotomia vacuis. Porro ut hæc omnia ad dies minimum octo ab ultima Venæ-sectione diligenter observentur, seriò hortor moneoque; quibus elapsis, Potionem Catharticam è Lenitivis præscribo mane hauriendam, & insequenti vesperi, dosin paulò liberaliorem *Syr. de Meconio in Aqua fl. Paralyf.* quo sc. sanguinis orgasmus, unde & recidivæ periculum aliter intentari poterit, penitus reprimatur. Quibus ritè peractis, ut in pristinum vitæ genus (quoad victum, exercitia, atque aerem) pedetentim se recipiat, lubens patior; ita tamen ut neque vinum neque liquorem spirituosum quemlibet, neque etiam cibos, sive sãle, sive aromatis conditos, sive etiam *δυσπεψία* quæcunque, nisi diu postea, degustare liceat.

Post venam, quoties supra innuimus, pertusam, ægri dolores admodum imminuentur, neque tamen adhuc prorsus evanescent; at verò refarcitâ, quam fecerat sanguinis

sanguinis detractio, virium jactura, (super-
veniente maximè proximo illo anni tem-
pore, quod magis faciet ad redintegran-
dum corporis robur, quàm id quo primum
decubuit æger) symptomata ad unum
omnia certo certius cessabunt, atque æger
pancraticè imposterum valebit

Jam verò, tametsi prædictâ Methodo,
aut aliâ huic simili, tempestivè atque sub
ipso morbi ingressu adhibitâ, eum, quem
jam dixi, finem, ut plurimum sortiatur;
non rarò tamen accidit, ut ubi æger per
errorem contrario planè modo fuerit
tractatus, doloribus vagis, nunc quidem
mitioribus, nunc verò atrocioribus, per
omnem vitam miserè discrucietur: qui
quidem minùs cautis nullo negotio impo-
nunt, & pro *Scorbuti* symptomatis vulgò
habentur. Hic enim obiter, sed & liberè
tamen dicam, quòd licèt nullus dubitem
quin *Scorbutus* in his Plagis Borealibus re-
vera inveniat, tamen eum morbum non
tam frequentem, quàm fert vulgi opinio,
occurrere, persuasum mihi habeo; mul-
tos autem ex iis Affectibus (ne plurimos
dicam) quorum nomine *Scorbutum* incusa-
mus, vel morborum *Fientium*, nondum
verò *Factorum*, quique nullum adhuc cer-
tum induerunt Typum, effecta esse; vel
etiam

etiam infelices reliquias morbi alicujus nondum penitus devicti, à quibus sanguis cæterique humores contaminantur: Verbi gratiâ, quibus in corporibus materia aliqua *Arthritidi* producendæ apta recens generatur, nondum tamen in artus depluit, varia se ostendent symptomata, quæ *Scorbuti* suspicionem facient, donec *Arthritis* jam formata, atque actu se exerens, nulum amplius dubitandi locum relinquat. Neque ignoramus, non pauciora symptomata *Scorbutum* mentientia, *Podagricos* jam à Paroxysmo liberatos infestare; dum scilicet vel intempestivus evacuantium usus, vel ægri affecta ætas, vel alia aliqua causa, naturam interpellaverit, quò minus materiam omnem Arthriticam in artus exonerare valuerit; quæ adhuc retenta, cum *li ave mris de qv* existat, totam sanguinis massam inquinat, & confertissimo pessimorum symptomatum agmine hominem laceffit. Quod quidem non de *Arthritide* tantum, sed & de *Hydrope* adhuc incipiente dictum volo; de quo morbo licet vulgò jactetur, *Ubi desinit Scorbutus ibi incipit Hydrops*; hæc tamen regula sæpe sæpius non aliter est accipienda, quàm quòd, ubi primum se *Hydrops* manifestis prodit indiciiis, præconcepta de *Scorbuto* opinio statim collabascit.

Potest

Potest & idem hoc affirmari de quàm plurimis aliis morbis Chronicis, vel adhuc in corpore humano nascentibus, quique proinde nondum certum aliquem sibi cuderunt Typum; vel etiam de illis, qui, licet partim fugati sint, nondum tamen penitus debellati exterminatique videntur. Et sanè nisi hoc concedamus, *Scorbuti* nomen, uti hodie fit, in immensum crescet, & omnem ferè morborum numerum absolvet. Cum, si id sedulò agamus ut abdita cujusque morbi penetralia perscrutemur, eumque post irregularium symptomatum vela latentem eruamus, suâ se mox specie fit proditurus, & ad illam ad quam attinet familiam haud difficulter relegendus. Quin & Methodus quâ hujuscemodi morbi sunt abigendi, non adulterinis illis symptomatis, sed ipsi morbo, qualisnam is demum fuerit, ceu perfectè formato, jamque actu existenti accommodanda.

Sed hîc notandum, non aded consultum esse, quando *Rheumatismus* aliquot annorum Diurnitate altas radices egit, sanguinem tam brevibus ac sub ejusdem primordiis fiebat, intervallis mittere; quin præstare, septimanarum aliquot intercapedine repetitas illas Venæ-sectiones disternare; quæ tandem vel penitus materiam

teriam morbosam averruncabunt, vel saltem eò conducent, ut Fontanellâ in crurum alterutro excitatâ, & Spiritu Volatili Domini Doctoris *Geddart*, in vino Canarino mane & serò exhibito, reliquæ ejus extirpentur.

CAP. VI.

Febris Erysipelatosa.

NUllam non corporis partem, idque nullo non tempore incescit hic morbus, at præ reliquis faciem, exeunte præsertim ætate; quo tempore sæpe dum sub dio versatur, corripitur æger. Facies siquidem ex improvise in tumorem attollitur, qui subito exorsus cum dolore ruboreque summis, denso minimarum pustularum ordine distinguitur, quæ auctâ magis inflammatione in vesiculas subinde facessunt: hinc per frontem ipsumque caput latius serpit, oculis interim tumoris magnitudine planè obrutis (rusticis *Syderatio* audit;) neque multum profecto abludit, nisi quod adsunt pustulæ, ab iis symptomatis quæ inflicta ab apum vesparumque aculeis comitantur

comitantur vulnera. Hoc se habet modo *Erysipelatis* notissima species ac vulgaris.

At verò quamcunque corporis partem hoc vitium obsederit, ut etiam quocunque anni tempore, rigor atque horror, nisi præcesserint (quod nonnunquam pridie, aut nudius tertius solet contingere,) huic se inflammationi ut plurimum adjungunt, sitis insuper, inquietudo, ac reliqua Februm indicia. Procedente morbo, uti primum Febris dolorem, tumorem, atque alia peperit symptomata, (quæ indies ingravescentia nonnunquam in *Gangrena* terminantur,) ita hæc invicem haud mediocrem ad Febris augmentum conferunt operam, donec remediis idoneis utraque restinguantur.

Est & alia hujusce morbi species, licet rarius occurrens: Hæc quolibet anni tempore invadit, idque hæc ut plurimum *ερεσφασα*, quod scilicet æger vinorum subtilium magis magisque attenuantium potationi paulò liberalius indulserit, aut liquoris similis spirituosi. Febriculam, quæ agmen ducit, mox excipit pustularum per universum ferè corpus eruptio, quæ urticarum puncturas referunt, & nonnunquam in vesiculas attolluntur, mox recedentes, tuberculorum more sub cute se condunt cum pruritu mordacissimo & vix tolerando.

Hic

Curatio.

Hic ego materiam peccantem sanguinē permixtam ritè evacuandam, ejusdemque sanguinis ebullitionem remediis illum contemperantibus sufflaminandam censeo; eam denique, quæ jam partibus impacta est, materiam evocandam, discutiendamque.

Hæc ut fiant, ubi primùm accedo, satis largam sanguinis quantitatem è brachio extrahi præcipio, qui quidem Pleuriticorum sanguinem ferè semper æmulatur. Die sequente blandam illam Potionem Catharticam mihi in Praxi familiarem exhibeo, & horâ somni (si paulò frequentius dejecerit æger) haustum aliquem Paregoricum e.gr. *Syr. de Meconio in Aq. fl. Paralys.* vel alium ejusmodi. Peractâ Catharsi, partem affectam sequenti Decocto foveri jubeo. & *Rad. Alth. & Lil. an. 3 ij. fol. Malv. Sambuc. Verbasc. an. M ij. flor. Melilot. summit. Hyper. & Centaur. min. an. M j. Sem. Linj & Fœnigr. an. 3 β. Coq. in j. q. aq. ad t̄b iij.* coletur liquor & tempore usûs adde singulis libris Decocti, *Spir. Vin. 3 ij.* Stuphæ è panno laneo levis texturæ hoc decocto immersæ ac expressæ, calidè admoveantur parti bis in die, quæ post forum quotidie illinatur seq. mixturâ, & *Spir. Vin. t̄b β. Theriac. Androm. 3 ij. pulv. Piperis longi, Caryophyll. an. 3 ij. M.* Charta Emporetica hæc mixturâ madefacta parti circumvolvatur. Æger

Æger insuper ut jusculis tantum hordeaceis atque avenaceis, cum pomis assatis vescatur, volo; tum etiam cerevisiâ utatur tenuissimâ, & per horas aliquot singulis diebus à lecto sibi temperet. Hâc methodo tum Febris, tum alia symptomata citissime ut plurimum fugantur. Sin aliter, rursus venam seco; quod & tertium nonnunquam fieri debet, interposito semper die uno, si prava nempe adsit sanguinis diathesis, & Febris intensior. Diebus à Venæsectione liberis Enema è Lacte cum Syr. Violaceo, & Julap. refrigerantia ex Aq. Nymph, &c. in *Rheumatismi* curatione jam dictis, qualibet horâ diei usurpanda præscribo. Ut plurimum verò unica Venæsectio & subsequens Catharsis, si tempori adhibeantur, rem expediunt.

Quæ urticarum puncturas, cum pruritu, refert species pari modo est amolienda, nisi quod hæc remediis ab extra applicandis minus egeat.

CAP. VII.

Angina.

Quolibet anni tempore aggreditur, maximè tamen illo quod Ver atque Æstatem interjacet, juvenes præ cæteris, & temperamento sanguineo præditos; Rufos etiam, quòd non semel observavi, præ reliquis omnibus. Rigent horrentque mox à primo morbi insultu, sequitur Febris, & paulò post dolor, & Faucium inflammatio; cui nisi maturè succurratur, æger statim nec deglutire valet amplius, nec spiritum per nares ducere, sed cum sensu quodam strangulationis præcluduntur Fauces ab inflammatione & tumore Uvulæ, tonsillarum, laryngis, ita ut tantum non suffocetur. Ingens ab hoc morbo periculum, utpote qui paucis nonnunquam horis hominem jugulat; quoties scilicet magna vis materiæ Febrilis in prædictas partes conjicitur, neque satis tempestivè convenientium remediorum usu, ingruenti occurritur procellæ.

Cavatio.

Opem laturus, sanguinem cum primis è brachio copiosè detraho, mox ex ranula utraque;

utraq; dein, ut partes inflammatae melle Rosaceo spiritu sulphuris ad summum acorem permixto, tangantur, author sum: mox Gargarisma sequens præscribo, non vulgari modo usurpandum, sed ita ut in ore sine ulla agitatione contineatur, donec incalefcat, dein expuatur & repetatur subinde. R. Aq. Plantag. Ros. rubr. & Sperm. Ranar. an. ʒ iiij. Album. ovorum in aquam agitando redact. N. iij Sacch. cand. Alb. ʒ iij. F. Gargarisma. Jubeo etiam ut de Emulsione in cura Morbi lateralis præscriptâ vel simili, indies sumat.

Sequenti mane, nisi Febris & dolor inter deglutiendum perceptus aliquantulum remiserint, venam in brachio rursus ferio, Catharsi in diem posterum rejectâ. At si utraq; hæc minuantur, Catharticum Lenitivum statim exhibeo; quod quidem post sanguinis missionem præ omnibus aliis perutile, ac apprime necessarium esse multiplici experientiâ comperii. Si fortean, quod quidem oppidò rarum est, Febris, aliaque symptomata, etiam post Catharsin, bellum minentur, iteratâ, ut prius, Venæ-sectione perdomanda sunt. Per integrum hujusce morbi decursum, Enema Refrigerans Emolliensque omni mane, dempto illo quo Ca-

tharſi vacat, injiciendum, atque ægrum hoc pacto reficiendum quotidie præcipio. Carnes, cujuſcunque demum generis, ut & juſcula ex iis parata, ſacra ſunto; juſculis verò hordeaceis, avenaceis, pomis coctis ac id genus aliis veſcitor, piſanâ ex hordeo, vel cereviſiâ tenuiſſimâ utitor. Lectulo interim per horas aliquot quotidie abſiſtat; cùm hujus tepor tum Febrî, tum reliquis ſymptomatis, quæ hæc methodo expugnare ſatago, vires addat. Animadvertendum eſt autem, quòd iſtiusmodi *Angina*, quæ Febris, mihi *Stationaria* dictæ, ſymptoma tantùm eſt, illâ ipſâ methodo curari amat, quam Febris ea ſibi vendicat, ac proinde vel per διαφόρην & cutis ſpiracula exterminanda eſt, vel per aliam qualemcunque medendi methodum, quæ Febrî Primariæ, cui inhæret, debetur.

Sunt & aliæ Febres *Intercurrentibus* jure merito annumerandæ, quæ, quoniam alio aliquo modo immediatè abitum ſibi parant, & in hoc vel illo ſymptomate deſinunt, vulgò Febres non habentur; licèt tales ab origine verè fuerint, atque Affectus ille à quo morbus nomen mutuatur, Febris tantùm ſit *ſymptoma*, quæ in illo demum terminatur. Impræſentiarum duas tantùm, *Hæ-*
morrhagiam

morrbagiam scilicet *Narium*, ac *Hæmoptoen*, leviter perstringam.

Hæmorrhagia Narium quâvis anni *Hæmorrhagia Narium.* tempestate infestat, præcipuè sanguine præfervido, temperamento verò debiliore præditos; idque magis ætate in-
gravescente, quàm adolefcente. Primo ut plurimum appulsu Febris præ se fert indicia, quâ derepente sibi per nares, quâ data porta, faciente viam, dolor & calor sinciput adhuc torquent. Sanguis ad horas aliquot profluit, dein aliquandiu sistitur, mox denuò erumpit, atque hæc vicissim : donec tandem vel remediorum usu, vel sponte sua ob imminutam copiam deperditamque cohibitus, omnino cessat; ita tamen ut ægro singulis annis à recidiva metuendum sit, si vel à liquoribus spirituosis, vel aliâ occasione quâlibet æstuarè contingat.

Eum hîc mihi scopum propono, ut sanguinis fervor nimius atque Ebullitio, unde oritur dicta præter naturæ modum extravasatio, frânis omnibus compescatur, ejusque impetus aliò vertatur. Ea propter frequenter brachii venas tundo, & sanguinem liberaliter extraho, *Pleuriticorum* sanguini colore semper respondentem. Victûs rationem refrigerantem atque incrassantem

Ee 3   injungo.

injungo. Ut Aq. fontan. partes tres, Lactis unam simul coctas, & frigide hauriendas, poma cocta, juscula hordeacea, & similia a carnibus abhorrentia. Julapia insuper refrigerantia atque incrassantia, una cum Emulsionibus, in morbis Inflammatoriis supra descriptis. Lectulo item ut absistat per aliquod spatium cottidie, moneo; tum ut nullo non die injiciatur Enema leniens refrigeransque, nec vel semel quidem omitatur: Haustu quinetiam hora somni Pargorico è Diacodio, ceu catenâ, constrictus sanguinis furor coerceatur. At verò, quando hujusmodi Hæmorrhagias non raro committetur lymphæ acrior, quæ sanguini permista ejus motum adjuvat, venarum orificia referando, præter revulsionem & refrigerationem, solenne mihi est Catharticum blandius vel in ipsius morbi ἀκμῇ propinare, cujus operatione finitâ, Anodynum exhibeo præter solitum viribus auctum; & ubi symptoma penitus evanuerit, aliud demum Catharticum.

Hæmoptoe.

Hæmoptoe etiam, quæ in ætatis ac veris confinio homines calidioris temperamenti, at minùs robusti adoritur, & quorum pulmones minus rectè valent, præ senibus item juniores, ejusdem ferè indolis cum Hæmorrhagia jam tractatâ mihi est; cum
&

& hæc quoque Febris sit, quæ tam nomen, quam essentiam exuit suam illâ quâ soluta est Crisi; hoc ferè tantum discrimine, quòd in morbo *priori* sanguis nimium agitatus in narium venulas, in *hoc* verò in pulmones impetum fecit; utque in illo, durante fluxu dolor & calor sinciput jugiter lancinant, ita in hoc pectus uterque obsidet càm debilitate quadam. Quin & hoc vitium eandem ferè quam Hæmorrhagia methodum medendi sibi vendicat, nisi quòd Catharsin minùs ferat, à quâ, præsertim repetitâ, æger facilè in tabem conjicitur. At Phlebotomia crebrò celebrata, Enema quotidie injectum, Diacodium horâ somni propinatum, Diæta insuper, & medicamenta, tam incrassantia, quam refrigerantia, opus pro voto absolvent.

Atque hæc sunt quæ hætenus observavi de numerosa ista Morborum Tribu in varias familias dispertitâ, qui *Febrium* sub nomine censentur, atque de iis symptomatis quæ ab illa pendent; in quibus id seriò egi, ut nullas Putationes meas, nulla imaginaria Cerebri commenta orbi venderem; animo verò sincero candidoque, nullique adeò Hypothesi adstricto, eorum Historiam & naturalia Phænomena aliis traderem; Curationes etiam pari fidè & cau-

telâ pari subnecterem. Quodd si vehemens desiderium Methodum certiorum minûsque lubricam in utilissimo tuendâ mortalium vitæ negotio expiscandi constabiliendique, me in semitas nullo antea pede calcatas pertraxerit; nemo Eruditorum, uti spero, mihi imputabit, quodd vel spretis aliorum iudiciis meo nimium fidam, vel rebus studeam novis; cum & non spernendus rerum eventus mihi hæc investiganti ingentes hucusque animos addiderit, & posterorum experimenta sine dubio meam fidem sint liberatura. Et profectò haud oscitanter impugnandum est hoc morborum tam pestiferum agmen, quodd nullo non die cum genere Humano bellum gerit internecinum atque ἀπωδον; & cuius telis duo ad minimum hominum trientes, si eos demas qui violentâ morte perimuntur, confossi quotannis occumbunt. Indesinenter horum morborum impetus, & quotidiana, quas etiam de viris robustissimis & ætate maximè florentibus reportabant, Victoriæ, (non obstantibus suppetiis iis omnibus, quas nobis hætenus attulere speciosæ istæ Methodi in speculativorum libris satis fidenter descriptæ) animo meo hæc primùm agitati minûs satisfaciebant; cum reapse cernerem, ludicra ista Cerebroforum com-
menta

menta ita parùm ad redintegrandam æg-
 rum sanitatem conferre, ut qui ad Asyla
 hæc confugerant, quicquid pollicitarentur
 Thraſones Dogmatici, haud meliori in lo-
 co eſſent, quàm qui neglectâ Arte ſe totos
 naturæ permiferant. Si quid ego hîc egero,
 quo vel periculi, vel etiam difficultatis,
 quæ in his morbis perſanandis plerumque
 occurrunt, pars aliqua levetur, (quod,
 ſalvâ Verecundiâ, me mihi polliceri poſſe
 ſaltem ſpero) ſcopum quadantenus aſſe-
 quutus ſum, & dulciſſimum improbi labo-
 ris in bono Proximi quærendo rectè collo-
 cati, fructum fero. Hæc præcipua ferè
 ſunt quæ jam habeo comperta, (vel ſal-
 tem ad methodum aliquam novi reducere,)
 circa *Febres*, & *ſymptomata* quæ ab eiſdem
 pendent, ad hunc uſque 30 *Decembris* diem
 An. 1675. quo hæc conſcribo.

FINIS.

Δόξα τῷ ὃν ὑψίστῳ Θεῷ.

THE HISTORY OF THE
 CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
 TO THE PRESENT TIME

BY NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES

VOLUME THE FIRST

BOSTON: PUBLISHED BY
 J. B. ALLEN, 1825

THE HISTORY OF THE
 CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
 TO THE PRESENT TIME

BY NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES

VOLUME THE SECOND

BOSTON: PUBLISHED BY
 J. B. ALLEN, 1825

THE HISTORY OF THE
 CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
 TO THE PRESENT TIME

BY NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES

VOLUME THE FIRST

BOSTON: PUBLISHED BY
 J. B. ALLEN, 1825

Elenchus Rerum.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Morbis Acutis in genere.

Morbis naturæ conamen in ægri salutem Pag. 1. Morbi partim ab aere, partim à variâ Fermentatione, & Humorum Putrefactione, Ibid. Pestis & Arthritis Naturæ Medicatricis instrumenta, p. 3. Ratio Morborum Acutorum, p. 3. Febres Intermittentes Acutis, licet minus propriè, accensendæ, p. 4. Chronicorum ratio, p. 4 & 5. Acuti ab aeris alteratione impressi Epidemici dicuntur, p. 5. Acuti à particulari corporum ἀνωμαλία, quovis cujuslibet anni tempore invadentes, Intercurrentes seu sporadici dici possunt.

CAP.

Elenchus Rerum.

CAP. II.

De Morbis Epidemicis.

Epidemicos, tum à propriis quibusdam symptomatis, tum à medendi ratione dispari, differre ab invicem constat, Pag. 6. Februm Continuarum Epidemicarum diverse species, diversâ omnino Methodo sunt curandæ, p. 7. Febres Stationariæ ab occultâ alteratione in terræ visceribus aerem contaminante pendere videntur. p. 8. Stationariæ dicuntur quæ Generalem anni Constitutionem sequuntur, neque extra illam comparent, p. 9. Intercurrentes quæ omnibus annis competunt, Ibid. Sensibiles aeris qualitates ad has producendas facere possunt, non ad illas, Ibid. Unde Epidemicorum alii Regulares, alii Anomali, p. 10. Epidemici vel sunt Vernales, vel Autumnales, p. 11. Vernalium alii circa Æquinoctium Vernalium ad statum perveniunt, circa Solstitium æstivum evanescent; alii Æquinoctium Autumnale, Brumaleque Solstitium præstolantur, p. 12. Cholera morbus per unum mensem, Dysenteria, Febres Quartana, & Tertiana Autumnales, vix ultra duos Epidemicè grassantur, Ibid. Intermittentes

Elenchus Rerum.

termittentes Autumnales aliquandiu sub Continuarum specie nonnunquam latent, p. 14. Epidemici prædominantis generis οὐχ ἕξοι omnes se accommodant, p. 15. Quo ab hyemis frigore presso, inferioris ordinis Epidemici se efferunt, p. 16. Diverſarum Febrium rationes à cauſa morbiſica in humano corpore aggeſtâ perperam deducuntur, p. 18. In novis Febris ad magna remedia tardiùs procedendum; Indicationem à Lædentibus & Juvantibus præſertim eſſe ſumendam, Ibid.

CAP. III.

Conſtitutio Epidemica annorum 1661, 62, 63, 64. Londini.

Tertianæ hujus Conſtitutionis ab Intermittentibus Tertianis aliis differentia, p. 22. Febris Continua hæc Intermittentium quaſi compendium, p. 23. Unica hæc fuit Febris Continua ſpecieſ ab An. 61. ad Annum 65. Quo ordine morbi Epidemici hanc Conſtitutionem pervadebant, & ſe mutuo excipiebant, p. 25. Febris Continua hujus Conſtitutionis aliarum omnium præcipua videtur, Ibid. Cæteris etiam frequentior, ib. Symptomata ejus magis peculiaris, p. 26.

CAP.

Elencbus Rerum.

CAP. IV.

Febris Continua hujus Constitutionis.

*Fermentationis atque Ebullitionis vocabula minus propriè in Februm negotio usurpantur, p. 28. Febrilis sanguinis Commotio vel ad materia Heterogeneæ secretionem dirigitur, vel ad immutandam sanguinis Diathesin, p. 29. In utroque casu id maxime indicatur ut sanguis intra modum naturæ proposito congruentem contineatur, p. 30. Quibus nocet Vena-sectio, quibus eadem prodest, p. 31. Quibus Emeticum est propinandum, in quibus ab eo abstinendum, p. 33. Id si prætermissum fuerit, ubi indicabatur, Diarrhœa insequitur, Ibid. At non semper in Febris malignis, p. 34. Ea ab exhibito Emetico, non verò ab astringentibus, statim sistitur, Ibid. Emetica Antimoni alia periculosa nisi copiose diluantur, p. 35. Ubi indicatur utrumque, Vena-sectio Vomitorium debet præcedere, p. 36. Emeticum in morbi initio propinandum, vel quovis morbi tempore, modo vires ferant, Ibid. Post Emeticum haustus Paregoricus horâ somni exhibendus, p. 38. Nonnunquam etiam Diascordii dosis satis
larga*

Elenchus Rerum.

larga præscribenda est, Ibid. Vomitoria ex infusione Croci Metallorum nullis infra adolefcentiam constitutis tunc exhibentur, p. 39. Sanguinis æstus in nonnullis Venesectione repetita, in aliis Clystere alternis diebus injecto frænandus, p. 40. Plura de usu Enematum, p. 41. Cardiaca quibus conferunt, & quo morbi tempore exhibenda, p. 43. Materia Febrilis concoctio nihil est aliud quàm peccantis materiæ à sanâ separatio, p. 45. Despumatio circa diem 14. peragitur, Ibid. Refrigerantia post diem 14. exhibita morbum protrahunt, p. 46. Cardiaca moderatiora in morbi principio, calidiora in progressu adhibenda, p. 47. Formula Cardiacorum, Ibid. Si Fermentatio rectè procedat nullis omnino remediis est opus, p. 48. Circa diem 15. Potio purgans sumenda est, ne sc. sedimentum à Fermentatione hic illic depositum in sanguinem remigrans recidivam conciliet, p. 49. Quare Purgatio non ita necessaria est post Febres, aliosque etiam morbos Vernales, atque post Autumnales, p. 50. Purgationis omissio post morbos Autumnales, plurimum morborum fons, Ibid. Catharsis ad diem decimum septimum quandoque est differenda, Ibid. Dieta & regimen Convalescentium, p. 51. Vinum Malagatum axuosum vel aliud è generosis,

Elenchus Rerum.

generosis, senibus in morbi fine confert ad phlegma viscosum expectorandum, p. 52. Errores medentium quandoque in morbi malignitatem, & Scorbutum solent transferri, Ibid. Non tamen negatur Febres alias malignas esse, alias cum Scorbuto complicari, p. 53. Refrigerantia & Enemata se-rius exhibita materię morbificę despumationem, maximè in grandævis, retardant, Ibid. Adolescentulorum juxta cubantium calor his præ cæteris omnibus prodest. Cujus ratio redditur, p. 54. Symptomata quædam hujus Febris propriam sibi curam postulant, p. 56. Phrenitis & vigilię quo pacto tractandę, Ibid. Narcotica vigente Febre non prosunt, at in morbi declinatione præclaros effectus edunt, p. 57. Ejus rei ratio redditur, Ibid. Ante diem duodecimum, vel etiam decimum quartum, non sunt exhibenda, p. 58. Æger, si id commode fieri possit, prius est purgandus, p. 59. Vigilię post Febrem quo modo consopienda, Ibid. Oleum Amygdal. dulcium in Tussi reliquis anteferendum, parcè at frequenter sumendum est, p. 61. Narium Hæmorrhagia huic Febri symptomatica ut curanda sit, p. 62. Ea nonnunquam permittenda; utpote quâ morbus Criticè aliquando solvitur, p. 63. Post Hæmorrhagiã immodicã quamlibet

Elenchus Rerum.

quamlibet purgandus est æger, ne recidivam
patiatur, Ibid. Singultus, senibus maximè
accidens post copiosas evacuationes, sæpe
mortis est prænuncijs, Ibid. Diascordii
dosis liberalior specificis omnibus in eo se-
dando præfertur, p. 64. Diarrhæa, ob vo-
mitorii in principio exhibendi omissionem
oborta, Emetico sistenda est. Si ea exhibitio
Emetico nihilominus supervenerit, Enema
Astringens injiciendum, p. 65. Ad genuinam
sanguinis depurationem duplex secretio re-
quiritur, & quæ per Fæces fit, & quæ per
Flores, p. 66. Hæc sensim & paulo pleni-
ori dia. mon, potius quàm sudore manifesto
peragitur ut plurimum, Ibid. Separatione
hæc per flores jam facta, minus periculosa
est Diarrhæa, Ibid. Passionis Iliacæ
causa duplex, obstructio & Irritatio,
p. 68. Quo pacto ea producit, p. 69.
Argenti vivi & Globulorum usus in Ileo
parum conducunt, noxam sæpe inferunt,
Ibid. Methodus quæ Ileus curandus est,
p. 70. Ventriculus prius est roborandus,
quàm ingeratur Catharticum, aliàs Eme-
ticum evadet, Ibid. Diæta & regimen hoc
morbo laborantis, p. 71. Et ab eo jam con-
valescentis, Ibid.

Elenchus Rerum.

CAP. V.

Febres Intermittentes.

In Februm Intermittentium Paroxysmis tria tempora spectanda sunt, Exhorrescentia, Ebullitionis, Despumationis, p. 72. Ratio harum omnium redditur, p. 73. Qui in Febris Paroxysmo pereunt Exhorrescentia tempore fato funguntur, Ibid. Unde est quod redeunt Paroxysmi, 74. Paroxysmorum descriptio, p. 76. Paroxysmorum re-duplicatio vel à materiae Febrilis excessu atque activitate, vel à prostratis aegri viribus producitur: in hoc casu Paroxysmus Adventitius Primarium insequitur, in illo eum antevertit, p. 77. Utriusque ratio indicatur, Ibid. Febres Intermittentes Vernales sunt, vel Autumnales, p. 78. Quae quidem Essentialiter distinguuntur, p. 79. Vernales omnes vel quotidianae sunt, vel Tertianae, Ibid. Quare paucae Febres Continuae Vere occurrant, nisi in Constitutione Epidemica, p. 81. Intermittentes Vernales rarissime diuturnae, semper verò salutares, Ibid. Tertianae vernales à Phlebotomia & Catharsi indebitè celebratis, protrahuntur, Ibid. Aegrorum ab his Convalescentium nonnulli

Elenchus Reium.

nonnulli in Maniam incidunt, p. 82. Terti-
ana Autummalis Epidemica haud semper
vacat periculo. Quartanae Autumnales na-
tu grandiores quandoque jugulant, p. 83.
Juniores non nisi appetente Solstitio Bru-
mali, frequentius etiam Aequinoctio Ver-
no, ab iis liberantur, Ibid. Qui semel
Quartana laboraverit, haud diu ab eâ se-
cundâ vice multabitur, p. 84. Intermit-
tentes Vernales suo arbitrio possint permit-
ti, cum neminem jugulent, Ibid. Curantur
nunc Emetico, nunc Diaphoreticis, nunc
etiam Enematis, p. 85. Phlebotomia manu
liberaliori celebrata diuturnas ea reddit,
Ibid. Intermittentes Autumnales haud ita
facile submoventur, p. 86. Earum Paro-
xysmi plerumque una eademque diei horâ
variis agris contingunt, Ibid. Harum Ty-
pus, præcipue Epidemicarum, primis in-
vasionis diebus difficulter distinguitur,
p. 87. Quartanae genuina Autumni sobo-
les. Ibid. Quotidianam hâc tempestate nul-
lam observavi unquam, Ibid. Intermitten-
tes Autumnales oriuntur à sanguine in
decidentie statu constituto, & proinde
impressioni morbifica magis obnoxio, p. 88.
In Febris Autummalibus tam Continuis
quàm intermittentibus, Fermentatio, na-
turæ ductu, spatio horarum, 336 aut circi-

Elenchus Rerum.

ter peragitur, p. 89. Excipiuntur tamen istæ Febres quæ à levi aliqua offensa ex sex rerum non naturalium abusu ortum ducunt, p. 91. Adolescentulorum item Febres & eorum qui sanguine spirituosus sunt præditi, Ibid. Quæ ad Fermentationem requirantur, Ibid. Catharsis (nisi modo infra dicendo instituta) præsertim verò Phlebotomia in Intermittentibus Autumnalibus ubique nocent, p. 94. Intermittentium Tertianarum Autummalium Curatio, p. 95. Tertianæ Duplicis Curatio, p. 96. Cortex Peruvianus inducias sæpius quartanæ impetrat, quàm eam debellat, p. 97. Magno cum ægri emolumento exhibetur, qui paululum ab ejus usu respirat à morbo, p. 98. Methodus exhibendi corticis, Ibid. & p. 99. Idem & in Tertianis quàm Vernis, quàm Autumnalibus cum fructu exhiberi potest, Ibid. In infantibus, & florentibus ætate, sive Tertianâ sive Quartanâ laborantibus, tota res naturæ permittenda, p. 100. In provectionibus Fermentatio Cardiacorum & Corroborantis Diætæ beneficio sustinenda, p. 101. Aeris mutatio bis necessaria est, jam perfectâ sanguinis despumatione; ante hoc tempus minus convenit, p. 102. Saltem operet ut medicamento Cardiaco forti hoc temporis articulo utantur, Ibid. Calidiora citius

Elenchus Rerum.

*citiùs exhibita, vel morbum duplicant, vel in
Febrim Continuum permutant, p. 103. Sub-
lato morbo æger sedulo purgandus est, p. 104.
At non nisi elapso mense uno à quo non Pa-
roxysmi tantum, sed etiam ea alteratio,
quæ diebus iis, in quos incidere debuerat
Paroxysmus, persentiscitur, prorsus eva-
nuerint, p. 105. Purgatio quoties repeten-
da, & quibus intervallis, Ibid. Quorsum
haustus Paregoricus horâ somni assumen-
dus singulis vicibus, p. 106. Symptomata
Febribus Intermittentibus Vernis pauca su-
perveniunt in declinatione, Autumnalibus
plura & graviora, Ibid. Hydrops hic sym-
ptomaticus unde oritur, p. 107. Juvenes ra-
rò obsidet, nisi à Catharticis per febris de-
cursum sæpe iteratis, accersitus fuerit, Ibid.
Recens Catharticis & Aperientibus facile
sanatur, Ibid. Hydrops ex Febre Inter-
mittente natus non nisi post Febris disces-
sum Catharticis expugnandus, at infusio-
nibus rad. Raphani rustici, fol. Absinthii,
Baccarum Juniperi, Cinerum Genistæ, &
similibus tentari potest, p. 108. Infantum
ventribus inflatis, Tussi, & Rachitidi quo
pactò subveniendum, quoties à Febribus
Autumnalibus ista nascuntur, Ibid. Abdo-
minis inflatio in pueris, & crurum tumor
in Adultis, Febres has brevi solvendas*

Elencbus Rerum.

prænuuciant, p. 110. *Vera Rachitides* rariùs occurrunt, nisi iis annis quibus *Intermittentes Autumnales* prædominium habent, Ibid. *Tonsillarum* dolor post *Febres* siue *Continuas* siue *Intermittentes*, cum *raucedine*, oculis cavis, & facie *Hippocraticâ* mortem certò imminentem præmonstrant, Ibid. *Mania* peculiaris *Intermittentes* diuturniores excipiens, modo longè diverso ab aliis ejus speciebus, *Cardiacis* sc. generosioribus sananda, p. 112. Nec *Vena-sectionem*, nec *Catharsin*, nec *Enemata* potest ferre, Ibid. *Febris Continua* atque *Intermittentes* jam descriptæ, soli ferme erant morbi *Epidemici* qui per annos 1661, 62, 63, 64, emicnere. Eadem ab anno 1664 ad hunc usque Annum quo hæc edimus, rarissima *Londini* comparuere, p. 114. De *Variolis* hujus Constitutionis nonnulla, Ibid. & p. 115.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica Annorum 1665, &
1666. Londini,*

F*ebbris Continua Epidemica novi generis unà cum morbis alijs Inflammatorijs grassari incipit, p. 117. Ejus signa Diagnostica, p. 118. Diarrhœa, quam in priore Febre diximus assumpto Emetico præcaveri potuisse, hâc ab eodem provocabatur, Ibid. Pestis seivissimè debacchatur. Varia ejus tempora, Ibid.*

CAP. II.

Febris Pestilentialis & Pestis,

Februm nonnullarum, quæ pro Malignis vulgò habentur, symptomata, non à morbi indole, sed à Therapeia perperam administratâ proficiuntur, p. 120. Febris verè maligna cum Peste specie convenit, nec ab eâ

Elenchus Rerum.

nisi ob gradum remissiore[m] discriminatur, Ibid. Variolæ & Pestis ostendunt morbos Epidemicos à diversâ Aeris massæ craspiendere, p. 121. Qualis ea sit planè ignoratur, Ibid. Pestis vix Britanniam nostram frequentius quàm post annorum circiter 40 revolutionem devastat, p. 122. Febres quæ anno uno vel altero post graviores Pestem grassantur Pestilentes sunt, & simile[m] medendi rationem sibi vendicant, Ibid. Præter aeris διαθεσιν, requiritur etiam πύασις à pestifero aliquo corpore vel immediatè, vel mediatè transmissi fomes, ad Pestem excitandam, Ibid. Quæ ab aere jam infecto latius propagatur, p. 123. Quoties Epidemica est tempore inter Ver ac Æstate ambigente exoritur, Ibid. Alio aliquo tempore oppidò raro, p. 124. Aeris dispositio quantumvis λοιμώδης, Pesti excitandæ per se impar videtur, Ibid. Nec Pestis Epidemica erit nisi accedente idoneâ aeris Diathesi, p. 125. Modus invadendi describitur, Ibid. Repentina Exanimatio nisi in Pestis admodum funestæ exordio vix contingit, p. 126. Quibus tumores sine Febre & gravi aliquo symptomate prorumpunt, ii nullâ egent Curatione, Ibid. Morborum Essentiæ perinde ac Animalium stirpiumve nos latent, Ibid. Non causarum, sed

Elenchus Rerum.

sed methodi experientiâ comprobata cognitione, affectuum plurimorum curatio absoluitur, p. 127. Pestis est Febris sui generis, à particularum sanguinis spirituosorum inflammatione originem ducens, Ibid. Febres Pestilentes ab inflammatione sunt remissiore, p. 128. Ignis sacer Pestis imago quædam, p. 129. Pestem ab inflammatione oriri pluribus argumentis conficitur, p. 130. Alexipharmaca aliaque calidiora medicamenta per accidens, tantum profunt, sc. quatenus Diaphoretica sunt, p. 132. Vinum liberalius haustum & Antidota fortiora complures verisimiliter in Pestem præcipitarunt, Ibid. In curandâ Peste, aut Naturæ succurremus ejusdem ductum sequendo, aut methodum tutiorem ab ejus methodo diversam substituendo, p. 133. Alexiteria tam in hoc quam aliis morbis omnibus, evacuationem potius sollicitando, quàm virtute aliquâ specificâ prodesse videntur, p. 134. Pestis per Abscessus in Emunctoriis; Febris Pestilens per Diaphoresin maximè ex Naturæ lege solvi videtur, Ibid. Diversa itaque his morbis medendi ratio adhibenda est, p. 135. Sudores in Peste excitati nonnunquam funesti, p. 136. Bubonis eruptionem materiam alioversum distrahendo sæpe impediunt,
P. 137.

Elenchus Rerum.

p. 137. In aliis morbis *Natura ductum sequi*, in Peste ei renunciare Medicus tenetur, Ibid. Vel per sanguinis missionem, vel per sudores Pestis expugnanda videtur, p. 138. Phlebotomia largâ manu ac repetitis vicibus celebrata, nullo tumore protuberante, nemini adhuc, quod scimus, unquam funesta, Ibid. Parca, vel tumore jam conspicuo instituta, quare semper damnoſa, Ibid. & 139. Venæ-sectionem in Peste convenire plures iique gravissimi Scriptores jampridem senserunt, Ibid. Botalli testimonium luculentissimum, exemplis probans innumeris, Venæ-sectione in omni Peste supra omnia remedia salutarem esse, p. 140. Confirmatur idem Historia admiranda & irrefragabili hîc apud nostros, p. 141. Pestilentis Fermenti per διαφύσιν dissipatio Evacuationi per Venæ-sectionem quo nomine anteferenda, p. 143. Quibus illa urgetur difficultatibus, Ibid. Macule purpurea, Pestilenciales à Fibrarum sanguinearum dissolutione oriri videntur, non secus ac Vibices à plagâ fortiori inflicta, p. 144. Diaphoresi juxto præmaturius abruptâ, Bubones prodire jam incipientes vel remeant, vel nunquam ad legitimos Abscessus perducuntur, Ibid. Idem in Variolarum Abscessulis etiam accidit eâdem de causa,

Elenchus Rerum.

causâ, Ibid. Quibus argumentis Author inductus est ut aliam ab eâ quam hactenus cum successu usurpaverat methodum, novæ huic Febri adaptaret, p. 145. Febres Continuae circa veris finem & initium æstatis vel in Intermittentes, vel in Pleuritides aliosque Generis Inflammatorii morbos promptissimè faceffunt, p. 146. Febris Pestilentialis (dubitatur an non vera Pestis illa fuerit) tam Peste jam incipiente grassari, quam eâdem parcius sæviente ab Authore Venæ-sectionibus repetitis curata fuit, p. 147, & 148. Sanguis hîc aut sufficienti quantitate, aut non omnino detrahendus, p. 149. Quam ob causam Author ab hâc methodo desistere coactus est, Ibid. Ejus rei Historia, p. 150. Qualem deinde medendi rationem substituit, p. 151. Venæsectio Diaphoresi præmissa, eam & tutiorem reddit, & expeditiorem, Ibid. Capitis obtectio ad sudores ciendos multum confert, p. 152. Ubi primum materiæ morbificæ radii versus ambitum corporis se exporrigunt, alvi profluvium & Vomitiones ab iisdem orta ultro sedantur, Ibid. Historia id confirmatur, p. 153. Diaphoresis ad naturalis diei spatium semper continuanda, Ibid. Ab abstersione sedulo cavendum, Ibid. Nec inducium nisi post horas 24. à finitis

Elenchus Rerum.

*finitis sudoribus mutandum, Ibid. Si sudores citius abrumvantur, recrudescent illi-
cò symptomatum sevitia, p. 154. Objectioni
Diemerbroechii respondetur, contra pro-
lixiorẽ Diaphoresin, Ibid. Ostenditur
agros haud inde debiliores reddi, at vires
è contra recipere, Ibid. Æger in sudoris
vigore jussulis ac sorbilibus Confortativis
refici potest, p. 155. Catharticum postridie
exhibendum, Ibid. Mirus hujus Methodi
successus in Febre Pestilentiali, p. 156.
Tumore jam enato venam aperire Author
non sustinuit, Ibid. Quà lege tutò id ten-
tari posse videtur, Ibid. Authoris sinceritas,
p. 157. Quid per Naturæ nomen intelligi
is velit, p. 158.*

SECTION

SECTIO TERTIA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica Annorum 1667,
1668, partim etiam Anni 1669,
Londini.*

V*ariolæ in Constitutione Pestilentiali
rarissimæ comparebant, p. 161. Quo
anni tempore invalescebant maximè, quo
minuebantur, Ibid. Novum Febris genus
cum Variolis exoritur, invalescens quoties
illæ minuerentur, quoties invalescerent, re-
cedens, p. 162. Cum Variolis unà etiam
disparuit, Ibid. Diarrhœa se his comitem
adjungit, p. 163. Morbus hic nihil aliud
esse videbatur quàm Febris quæ tum regna-
bat, introversa, Ibid. Hæ Variolæ Genui-
næ præ cæteris, ac Regulares; à quibus ut
in suo genere perfectissimis, tum vera mor-
bi Historia, tum medendi Methodus est
desumenda, Ibid. Non tantùm Febris quæ-
dam propria, sed & peculiare Variolarum
genus*

Elencbus Rerum.

nus cuilibet Constitutioni peculiari competit. Ibid.

CAP. II.

Variolæ Regulares.

Quo anni tempore ingrediuntur Variolæ Regulares, quo etiam Irregulares, p. 165. Variolæ vel distinctæ sunt, vel Confluentes, Ibid. Discretarum symptomata ubi primum invadunt, p. 166. Eruptio quo tempore accidit & quo se habet modo, p. 167. Discretarum Historia, p. 168, & 169. Confluentium Historia, p. 170. & seq. Morbi magnitudo unde æstimanda, p. 174. Sali-vatio in Adultis, in Infantibus Diarrhœa Confluentes ferè semper comitatur, Ibid. Febris ab insultu primo usque ad Eruptionem, dein circa tempus maturationis Pus-tularum præcipuè dominatur, p. 176. Sub Vesperam exacerbatur morbus, Ibid. Variolis Discretis laborantes octavo, Confluentibus verò, undecimo die maxime intereunt, p. 177. Illorum Catastrophe describitur, Ibid. Horum item, p. 178. Regimen Calidius quibus minùs officiat, Ibid. Alia symptomata utrique generi Variolarum communia recensentur. Phrénitis sc. Affectus

Elenchus Rerum.

feſtus Comatoſus, macula purpurea, p. 180.
Miſtus ſanguineus, ſanguinis ſputum, à
qua cauſa hic naſcantur, p. 181. Urina
ſuppreſſio totalis quibus maximè contingit,
& quo morbi tempore, p. 182. Sympto-
mata à frigore ſuſcepto oriunda pauca ſunt
& raro occurrunt, Ibid. Inflammatio vi-
detur hic morbus tum ſanguinis, tum re-
liquorum etiam Humorum, p. 183. Duo
habet tempora, ſeparationis & Expulſionis,
Ibid. Indicationes Curativæ duæ. 1. Ut
æqualis tenor Ebullitionis conſervetur. 2.
Ut Abſceſſuli ſuſtineantur debito modo,
p. 184. Cavendum ne nimium aſſurgat
Ebullitio, & quamobrem, p. 185. Quo
diutiùs natura ſeparationem molitur, eo cer-
tiùs & univerſaliùs eandem abſolvit, Ibid.
Regiminis juſto calidioris noxæ, p. 186.
Nondum conſtat vel unum ex eo periſſe,
quod Variolæ primò non eruperint, p. 187.
Ebullitio Venæ-ſectiõne, Clyſteribus, Eme-
ticis, Catharticis è contrario non eſt minu-
enda, Ibid. A Venæ-ſectiõnis atque, alia-
rum Evacuationum uſu promovetur ſepiſſi-
mè Eruptio, nunquam impeditur, Ibid.
Argumenta contra remedia Evacuàntia,
p. 188. Regimen calidiùs non tantùm
ſecretionis, ſed quovis morbi tempore vi-
tandum; & quâ de cauſâ, p. 189. Caven-
dum

Elenchus Rerum.

dum pariter à frigore: à quo etiam pustularum Eruptio impeditur, p. 190. Gradus caloris earum expulsionì promovende accommodatissimus Naturalis omnino est, Ibid. Cardiacorum usus quando indicatur, p. 191. Repetitis Ebullitionibus in sanguine excitatis agrorum mors potiori jure tribuenda est, quàm Venæ-sectioni, p. 192. Curatio, Ibid. Variolæ ante diem quartum, qui Eruptioni proprius est, haud temerè incutem propellenda, Ibid. Nimia hæc diligentia ex Distinctis Confluentes possunt fieri, p. 193. Non opus est ut æger ante diem quartum lecto addicatur, p. 194. Sanguinis mictus, & maculæ Purpuræ etate florentibus ideo nonnunquam superveniant, quòd lectulo præproperè nimis affigantur, Ibid. Cardiacum blandius die quarto exhiberi potest, si Eruptio parum pro votis succedat. Laudanum liquidum & Diacordium reliquis præferuntur, p. 195. Nec vel urgente Diarrhœa citiùs est illud propinandum, Ibid. In quo casu sanguis mittendus est, p. 196. In Genere Discreto atque æstivo tempore, æger singulis diebus per horas aliquot è lecto potest surgere, p. 197. Ejus commoda, Ibid. In lecto quoties jugiter cubandum est, non sunt adjicienda stragula præter ea quibus sanus consue-
rat,

Elenchus Rerum.

rat, Ibid. Sudores non sine ingenti periculo promoventur, p. 198. Vinum Canarinum, vel aliud Cardiacum in fine morbi exhibendum, nè halitus putridi in sanguinis massam postliminio revertantur, Ibid. Dieta etiam calidior eandem ob causam, Ibid. Discretum Genus ex sua natura omni vacat periculo, p. 199. Phlebotomia regimen calidius minus periculosum reddit, Ibid. Unde est quod tenuioribus æquior sit hic morbus, quàm divitibus, p. 200. Variolæ Confluente hæud minùs à Discretis discrepant, quàm ab illis ipsa Pestis, Ibid. Æger hic in lecto assidue continendus, at modicè tectus, nec uni ejus parti affixus. At persæpe versandus, ut evitentur sudores, p. 201. Ptyalismus, qui Evacuationi per pustulas pleniori hic substituitur, in vigore conservandus, Ibid. Cum Eruptione incipit & die undecimo minuitur, p. 202. Tumor faciei dicto die evanescit; cum quo si salivatio unà dispareat in lubrico sunt res ægri, Ibid. Salivatio quò pacto promoveri possit, Ibid. Narcotica ad sustentandum Ptyalismum præ cæteris quibusque faciunt, p. 203. Quare non nisi Adultis ea sunt indulgenda, Ibid. Paregorica quæ adferunt Adultis commoda, Ibid. Post plenam eruptionem

Elenchus Rerum.

ad morbi usque finem tuto & utiliter sumuntur, p. 204. Qua hora potissimum exhibenda sunt, Ibid. In Variolis Confluentibus haud minus cerè Infantes Diarrhœa comitatur, quàm adultos Ptyalismus, p. 205. Diarrhœa in hac Variolarum specie salutaris, in distinctâ non item. Muliercularum eandem sistentium operâ multa infantum millia periere, Ibid. Facies ultimis morbi diebus Oleo Amygdalarum dulcium innungenda, p. 206. Sub hoc regimine à Cicatricibus non valde metuendum, Ibid. Olea & Linimenta efficiunt hîc magis quàm prosunt, Ibid. Curatio symptomatum, Ibid. Ad promovendam faciei intumescentiam Paregoricum debet propinari, p. 209. Nunquam die octavo, sanguis e brachio copiose extrahendus, Ibid. Auræ etiam liberiori exponendus, Ibid. Non quod pustula recedant perit æger, sed quod facies non turgescat. In quo Variolarum genere, & quo in casu Phrenitis Venæ-sectionem indicat, p. 208. Phreneticorum exempla suadent ut aere liberiori isti resocillentur, p. 209. Historia miranda cujusdam pro mortuo expositi, & eo pacto convalescentis, Ibid. In Variolis Confluentibus, si æger die undecimo à saliva jam viscidior pane suffocetur, Gargarismate, vel etiam Emetico fortiori

Elenchus Rerum.

fortiori sublevandus est, p. 210. Coma etiam sanguinis contemperatione ac ventilatione curatur, p. 211. Ut & maculæ Purpureæ, Ibid. Mictus sanguineus, & sanguinis è pulmonibus eruptio ubique mortem prænunciant, p. 212. Urinæ suppressioni quo pacto occurri potest, Ibid. Pustularum depressio, & Diarrhæa in Variolis Discretis medicamenta Cardiaca postulant, Ibid. Unde natus videtur rumor de crebrâ pustularum retrocessione, p. 213. Post morbum atrociorẽ sanguis quare è brachio extrahendus, p. 214. Æger ad tres vel quatuor vices purgandus est, Ibid. Crurum tumor sponte non facessens; quo modo tolli debet, Ibid.

CAP. III.

Febris Continua hujus Constitutionis.

Describitur hæc Febris, p. 216, & 217. Eiusdem cum Variolis prosapiæ omnino fuit, p. 218. Methodo tamen eadem quâ illæ curari non debuit, p. 219. Natura hîc Evacuationem per Ptyalismum designasse videtur, Ibid. Unde oritur Diarrhæa tam in hoc morbo quàm aliis Inflammatoriis, Ibid. In Febre Constitutionis Inter-

Elenchus Rerum.

mittentibus Epidemica, materia erat crassior, non nisi prævitâ Digestione à sanguine separanda, p. 220. In hac non item, p. 221. Ejus Curatio, p. 222. In hac Febre, aliisque morbis Inflammatoriis Phlebotomia & Refrigerantia parùm prodesse solent, si æger in lecto indefinenter se contineat, p. 223. Æger in hoc morbo à sudoribus non levabatur, sed inde pejùs habuit, Ibid. Quibus rationibus ductus Authorum plerorumque Theoria hic adversatur, p. 224. Febris hac à nudo potiùs calore, quàm ab humore aliquo è sanguine expellendo pendere videtur, Ibid. Cocta, non cruda sunt Medicanda, tam sudores respicit quàm Dejectiones, p. 225. Vena-sectio & sanguinis Contemperatio Diarrhæam huic morbo familiarem, præ cæteris sistebant, p. 226. Regimen Calidum & periculosius erat, & pluribus gravabatur symptomatis, Ibid. Febris hac per Salivationem non rarò solvebatur, p. 227. Quâ abortâ nulla convenit Evacuatio, Ibid. Refrigerantia Salivationem promovent, quàm reprimunt Cardiaca Calesfacientia, p. 228. Diarrhæa Epidemica sine Febre, ejusdem cum hac Febre essentie videbatur, eadem planè habens symptomata, & parem medendi Methodum postulat, p. 229.

SECTIO

SECTIO QUARTA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica partis Anni 1669,
atque integrorum 1670, 1671, 1672,
Londini.*

Qui morbi ineunte Augusto 1669. sunt ingressi, p. 231. Cholera morbus mense Augusto ferè finiebatur, Ibid. Quare Tormina sine Dejectionibus Dysenterias duratione non aequabant, p. 232. Febris Dysenterica, Dysenteriâ se ad tempus subducente, magis grassabatur, p. 233. Morbilli Variolis Anomalis Constitutionis Dysenterica viam sternebant, Ibid. Quo ordine varii morbi se ostendebant per annum 1670. p. 234. Quo etiam anno 71. Ibid. Quo item anno 72. p. 235. Mensis Julius certissima est Februm Autumnalium Epocha, uti Vernarum Februarius, p. 236. Morborum circulus per omnem hanc Constitutionem, p. 237. Uti morbi Epidemici

Elenchus Rerum.

in subjectis particularibus, ita etiam Constitutiones Generales suas habent periodos, Ibid.

CAP. II.

Cholera Morbus.

Cholera morbi descriptio, p. 238. Cholera sicca, p. 239. Curatio Cholera morbi nec Catharticis, nec Astringentibus est tentanda, & quamobrem, Ibid. Quid patio perficitur, p. 240. Aegro in extremis fere versante ad Laudanum rectè confugiendum est, p. 241. Cholera morbus qui quovis alio anni tempore invadit, ab hoc Legitimo toto cælo distat, p. 242.

CAP. III.

Dysenteria.

Tormina sine Dejectionibus nec suâ natura, nec Curationis methodo multum à Dysenterii dissidebant, p. 243. Dysenteria Autumni initio solet invadere, appropinquant Hyemi cedens pro tempore, p. 244. Dysenteriae descriptio, p. 245. Cardiacorum & regiminis Calidioris in hoc morbo incommoda,

Elenchus Rerum.

incommoda, Ibid. Intestina quandoque Gangrænâ afficiuntur, Ibid. Aphthæ mortem imminuentem ut plurimum denunciant, Ibid. Hic morbus licet Adultis, maximè Grandævis, sæpe exitialis, Infantibus perbenignus est, p. 247. Epidemici ubi primum oriuntur principio magis spirituoso videntur inhærescere, & ad occasum vergentes magis crassi indies atque humorales redduntur, p. 248. Id contingit ob fractas particularum inimicarum vires à quibus pendet Constitutio Epidemica, p. 249. Probatur exemplo Pestis & Dysenteriarum, Ibid. Curatio, p. 250. Dysenteria hæc Febris videtur in intestina introversa, p. 251. Humores acres venâ sectâ revellendi & per Cathartica educendi. Sanguis Contemperandus, Ibid. Paregoricum quare temporius hic exhibendum quàm post Purgationes solet, p. 252. Aqua Cardiaca temperatior post Venæ-sectionem & Catharsin semel celebratam concedenda; maximè Grandævioribus, p. 253. Hi etiam lectulo magis addicendi, Ibid. In morbo contumaciori Paregoricum singulis diebus mane & serò ad septimanas aliquot tutè potest, & debet exhiberi, p. 254. Infantes quo pacto in hoc morbo tractandi, Ibid. Laudani Liquidi simplicior preparatio, p. 255. Nar-

Elenchus Rerum.

*Narcoticorum vis non tam ab artificiosa
preparatione, quam ipsius Opii excellentia
nativa videtur pendere, Ibid. Opium est
remedium Cardiacum præstantissimum, si
non unicum, hætenus cognitum, p. 256.
Dysenteria, incipiente illa Constitutione,
ad modum ferè Cholera morbi optimè cura-
batur, non item sequentibus annis, p. 257.
Dysenteria eodem modo in Africâ per ea
tempora sanabatur, p. 258. Exempla ali-
quot adducuntur, p. 259. Tenesmus sub
finem hujus morbi non est ab ulcere Recti,
sed à materia mucosa quâ intestina dupli-
cantur, p. 260. Topicum qualecunque hic
nocet, Ibid. Sola Dieta Analeptica prodest,
p. 261. Dysenteria inveterata Venæ-sectio-
ne repetita curatæ exemplum, Ibid.*

CAP. IV.

Febris Continua hujus Constitutionis.

*Febris Dysenterica describitur, p. 263. Aph-
thæ unde tam in hac Febre, quam in Dy-
senteris pervicacioribus, p. 264. Aeris
qualitates manifestæ non sunt causæ Epi-
demicorum productivæ; eos tamen vel ex-
cludunt, vel admittunt pro tempore, Ibid.
Febris Stationaria quæ ad Epidemicum
prædominan-*

Elenchus Rerum.

prædominantem attinet, Julio potissimum
sevit : Autumno vero appropinquante,
magno Epidemico cedit, p. 265. Nomina-
te Febres symptomata varia à sua natu-
rà aliena, à manifestis qualitatibus mutu-
antur, Ibid. Unde tot Febres Novæ vulgò
audiunt, p. 266. Febris speciem optime
diagnoscet qui ad alios morbos eodem anno
ingruentes diligentius attenderit ; & ad
symptomata modum Evacuationis specta-
ntia, p. 267. Ad Methodum insuper, vel me-
dicamentum, à quibus Febris facillimè
vincitur, Ibid. Febrinum Stationariarum
symptomata vel intentiora sunt, vel remis-
siora, prout intenduntur vel remittuntur
symptomata Epidemicorum ad quos perti-
nent, Ibid. Febris hac eadem Methodo
quàm Dysenteria curabatur, nisi quòd Pare-
gorica Purgationibus interjecta obessent,
p. 268. Tardius convalescentibus Lau-
danum in parva dosi, biduo triduove à
postremâ Catharsi elapso rite concedebatur,
p. 269. Auræ liberior usus viribus reno-
vandis imprimis conferebat, Febre fuga-
tâ, Ibid. Unde ansa ad hanc Praxin in-
stituendam data est, p. 270. Ad compro-
bandam medendi Methodum in Acutis re-
quiritur ut morbus quasi suo pte genio cedat,
Ibid. Adolescentes stupore ad Carum
accedente

Elenchus Rerum.

accedente percussis, maximè qui in sudoribus extorquendis operam collocarant, nulla Arte sublevari poterant, p. 271.

C A P. V.

Morbilli.

Morbilli quo anni tempore regnant, p. 262. Eorum descriptio, Ibid. Et Historia, p. 273, & 274. Regimen justo calidius quæ hic adferat incommoda, p. 275. Et quo pacto iisdem possit subveniri, Ibid. Morbillorum Curatio, p. 276. Morbillis & naturâ & Medendi ratione cum Variolis convenit, Ibid. Infantes Febre, Dyspnœa aliisque Accidentibus post Morbillorum discessum laborantes, Venæ-sectione solâ liberantur, p. 277. Phlebotomia haud minùs tutâ Infantibus quàm Adultis, p. 278. Convulsionibus Puerorum Dentientium præ Specificis quibuscunque opem fert, Ibid. Infantum item Pertussi, vel Tussi Convulsivæ, p. 279.

Elenchus Rerum.

CAP. VI.

Variolæ Anomale hujus Constitutionis.

Variolæ Anomale Distinctæ quibus discrimi-
nabantur à Genere Distincto Regulari,
p. 283. Ad Confluentium naturam illæ
propius accedebant, inflammationis ma-
joris participes, Ibid. Confluentes Anoma-
le quibus discrepabant à Confluentibus Re-
gularibus, Ibid. & 284. Curatio Vario-
larum Anomalarum utriusque generis,
p. 286. Inflammatio in his quàm in Regu-
laribus intensior, regimen temperatum ma-
gis adhuc efflagitabat, p. 287. Fluxus
mensium, tempore non consueto, liberalem
liquorum Refrigerantium usum suadet &
quare, p. 288. Remedia Cardiacæ & re-
gimen calidius hîc adhibita plurimas mu-
lieres pessumdederunt, p. 289. Historia
cujusdam fluxu mensium unâ cum Variolis
laborantis insignior, Ibid. In genere Dis-
creto satis erat ut eger pro sitis modo Cere-
vissiam tenuem potaret.

Elenchus Rerum.

CAP. VII.

Colica Biliosa.

Quo nomine hic venit tractanda, p. 293. Vel Dysenteriam diuturniorem excipiebat, vel à Febre ordiebatur, Ibid. Ejus morbi descriptio, p. 294. In Iliacam Passionem facile transit, Ibid. Causa morbi est acris aliquis sive humor sive halitus è sanguine in intestina excussus, p. 295. Curatio Venesectione & Cathartico Leniente perficitur, Ibid. Si à fructibus Horariis aut cibo duobus oritur morbus, ventriculus est eluendus & Anodynum exhibendum antequam secetur vena, p. 296. Quando intendenda sunt Catharticorum vires, & quam ob causam, Ibid. In magna Ventriculi debilitate & Vomitione Narcoticum Cathartico præmittendum, p. 297. Anodynum mane & serò exhibendum quotidie & spatium inter Purgationes medio, & post singulas Purgationes, Ibid. Tutissimè repetuntur Narcotica urgente hujusmodi dolore, non item ubi ille desierit, p. 298. Enemata Carminantia diuturniorem morbum reddunt, p. 299. Cum Evacuationes copiosiores non diu ante Colicæ adventum fuerint

Elencbus Rerum.

fuerint instituta, à Paregoricis omnino incipiendum est, Ibid. Ejus rei exemplum proponitur, p. 300. Equitatio, ceteris non proficientibus, Curationem nonnunquam absoluit. Cautiones circa eam, Ibid. Exemplum memorabile, p. 301. Unde est quod Equitatio tantum præstet in morbis Chronicis quam plurimis, p. 302. Qualis Dieta hîc conveniat, Ibid. In morbo diuturniore, & magna debilitate Aquæ Epidemica, Mirabilis, aut alterius similis usus debet concedi; & quare, p. 303. Dieta tenuis quare aliquandiu post depulsum morbum est observanda, Ibid. Colica Hysterica Biliosa simillima, p. 304. Quibus potissimum fœminis contingit. Ejus descriptio, Ibid. Levissima animi commotio dolorem revocat, p. 305. Exercitium item prematurè nimis susceptum, Ibid. Vapores, sic vulgè dicti, symptomata pariunt parti quam obsederint accommoda, plerosque morbos affabrè simulantes, Ibid. Colica Hysterica Biliosam nonnunquam mentitur, Ibid. Quandoque etiam vel Renum, vel etiam Vesicæ calculum. Enematis, aliisque Lithontripticis exasperatur, p. 306. Sedatur Anodyno, Ibid. Nulla corporis pars, siue interna, siue externa ab ejus insultu eximitur, Ibid. Nec Venæ-sectio, nec Catharsis

Elenchus Rerum.

Catharsis hinc celebranda. Nocent & Enemata, p. 307. Hic morbus à spirituum àrtificia, potius quàm vitio humorum videtur nasci, Ibid. Emetica etiam frustra propinantur, p. 308. In feminis tamen temperamenti magis sanguinei & Viraginibus, nonnunquam vel Phlebotomiâ, vel Catharsi, vel utrâque Anodyno via aperienda est, p. 309. Hec Methodus doloris symptoma tantùm respicit, non causam morbi, Ibid.

SECTIONIO

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

*Constitutio Epidemica partis Anni 1675.
atque integrorum, 1674, 1675.*

EXolescente Constitutione Dysentericâ,
Nova suboritur circa initium Julii
1673. Syllabus morborum se per hoc tri-
ennium excipientium, quo ordine inva-
lescebant, recedebantque, p. 312, 313.
Dysenteria & Diarrhœa pro hujus Febris
symptomatis potius quàm morbis Essenti-
alibus erant habendæ, p. 314. Post su-
bitam tempestatis mutationem Catarrhi &
Tusses se huic Febri adjungunt, unde nas-
cuntur symptomata Peripneumonica &
Pleuritica, Febre eâdem manente, p. 315.
Constitutio hæc perquam est Anomala, ut &
ejus morbi, p. 316.

Elenchus Rerum.

C A P. II.

Febris Continua hujus Constitutionis.

Nascente morbo majora erant inflammationis signa, quàm eo jam proveciore, p. 317. Symptomata huic Febri peculiaria recensentur, Ibid. Affectus quidam Comatosus hanc Febrim comitabatur, nonnunquam in Aphonia desinens, p. 318. Qui eo passus discessit quo vires ager resumpsit, p. 319. Remedia Calidiora & Diaphoretica symptoma hoc accersebant, Ibid. Ubi primum erupit hæc Febris nullum habuit Epidemicum sibi οὐρεσθαι, unde ejus species difficilior investigabatur, p. 320. Phlebotomia in hac Febre haud plus semel celebranda erat; repetitis Enematis ac Medicamentis refrigerantibus curatio absoluebatur, p. 322. Epispastica posteriori cervici applicita hic magis ex usu quàm in aliis Febris, Ibid. Curatio, p. 323. Enemata quo usque repetenda, Ibid. Quare è lecto surgendum erat quotidie, p. 324. Cavendum tamen nè diutius quàm par est ager à lecto abfuerit, p. 325. In morbi declinatione tutius ager in lecto jugiter decumbit, quàm vel initio, vel in statu & quare;

Elenchus Rerum.

quare, Ibid. Diaphoresis non omni Fe-
bri debetur, p. 326. Sudores à prævia Di-
gestionē fluentes prosunt, nocent alii, p. 327.
Intermittentium Paroxysmi, & Febris
ejus Constitutionis in παρὰ φύσιν sudorem
Criticum postulant, Ibid. Febris item
Pestilentialis vel primis morbi diebus,
Ibid. In hac Febris specie, quæ sine sudo-
ribus potuit fugari, non sine discriminē ii
solicitabantur, p. 328. Stupor Comatosus
à nimia Curatricum diligentia sudores im-
portunè provocantium, ut plurimum inevi-
tabatur, p. 329. Quo pacto symptoma hoc
vincebatur, p. 330. In Morborum curatione
nocet quandoque festinatio, p. 331. Etiam
incongrua ciborum genera Convalescenti-
bus nonnunquam indulgenda, p. 332. Spi-
ritus Vitrioli ad Phrenesin debellandam
egregiè contulit, p. 333. Dysenteria sym-
ptomatica quo pacto tollebatur, p. 334. Di-
arrhæa à Narcotico, ubi opus erat, siste-
batur, p. 335. Narcoticorum usus hoc solo
in casu hîc erat probandus, Ibid. Conva-
lescentium sudores Nocturni unde orti, &
quo modo tollendi, Ibid.

Elenchus Rerum.

CAP. III.

Morbilli.

Morbilli Anomali hujus Constitutionis quibus maximè differebant à Regularibus jam descriptis, p. 337. Febris Morbillofa nec Vene-sectionem tulit, nec Enemata: Methodo Morbillis dicata concessit, p. 339.

CAP. IV.

Variolæ Anomalæ hujus Constitutionis.

Variolæ hujus Constitutionis nigrae Anni 1670. satis referebant, p. 340. Putredinis majoris erant soboles, natureque magis crassa ac incoctilis, p. 341. Quanto mitior morbi species, tanto citius pustula ad maturitatem, morbus ad finem perducitur, Ibid. Per tres hasce Constitutiones, posterior Variolarum species priorem semper exuperavit, tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minùs coctilem, p. 342. Species nova hæc videtur è priore jam inveterascente suborta, Ibid. Morbi Epidemici ab aere effluviis à minerali aliquà fermentatione repleto, oriri videntur,

Elencbus Rerum.

videntur, p. 343. Eousque propagantur donec expiraverit subterranea illa halituum minera, p. 344. Curatio, Ibid. Indicationes planè contrarias suggerit hic morbus, Ibid. Quæ in Variolis aliis Confluentibus feliciter cessit methodus, hic non profecit, p. 346. Spiritus Vitrioli omnem numerum absolvit, Ibid. Quo tempore & modo exhibendus, Ibid. Quæ ab eo liberaliùs sumpto commoda, p. 347. Nihil ab eo incommodi, licèt Salivationem ferè sistat; cujus vicem subeunt Dejectiones aliquot, p. 348. Nullum Variolarum vestigium vel apud Hippocratem vel Galenum, unde excusatio Methodus nova; cùm Modernorum tantùm Curationibus adversetur, p. 352. In Curatione Febrinum Variolosarum eadem pariter de causâ innovandum fuit, Ibid. Videntur morbi certas habere Periodos pro occultis alterationibus quæ terræ visceribus accidunt, pro variâ sc. ejusdem aetate ac duratione, p. 353. Unde Novæ Morborum species exoriantur, prioribus etiam extinctis, Ibid.

Elenchus Rerum.

CAP. V.

Tusses Epidemicæ cum Pleuritide & Peripneumoniâ supervenientibus.

Ex improvisâ symptomatum mutatione Febris, quæ eadem manebat, pro Pleuritide Essentiali, aut Essentiali Peripneumonia ab incantioribus est habita, p. 355. Mendendi Methodus eadem quæ Febrî hujus Constitutionis quadrabat; ab illâ verò quæ Pleuritidi veræ conveniebat, longè diversa, p. 356. Non eo anni tempore invadebat Febris hæc quo solet Plenritis, Ibid. Curatio, Ibid. Tussis ex quâ cœta nascitur, ut & Febris eam comitans, Ibid. Nova hæc Febris in Febris Stationariæ tum regnantis nomen & familiam statim transit, p. 357. Tussis sine Febre, abstinentiâ à carnibus, moderato exercitio, & Ptisanâ Pectorali Refrigerante curabatur, Ibid. Nec Narcotica, nec Liquores Spirituosi, nec Diaphoretica hic tutò usurpabantur ad sedandam Tussim, p. 358. Et quare, p. 359. Enemata (tam in hac quam aliis Febribus) fractis jam morbi viribus non sunt repetenda; maxime
in

Elenchus Rerum.

in Fæminis Hystericis, Virisque Hypochondriacis, p. 360. Pleuritis vera solâ repetitâ Venæ-sectione curatur. In hac Febre semel, vel ut plurimum bis, venam secasse satis erat, p. 361. De Pleuresi malignâ dictâ, quæ Venæ-sectionem non fert, p. 362. In Pleuresi symptomaticâ non multo plus sanguinis symptomatis ratione educendus est, quàm Febris nomine, à quâ pendet, educi debuerat, p. 362. In Februm Curatione Anni Constitutio, quatenus huic alterive Epidemico producendo favet, ob oculos semper est habenda, p. 363. Malignitas in particulis calidissimis ac spirituosissimis, humorum in humano corpore contentorum naturæ adversantibus, consistere videtur, p. 364. Particulæ dictæ assimilando agunt, p. 365. Hæ in Peste sudoribus eliminari possunt: Non vero in iis Febribus in quibus particulæ assimilantes non ita sunt subtiles, Ibid. Usu Calefacientium actuatæ, magis assimilant particulæ calidæ, & humores extenuati minùs resistunt, p. 366. Docet experientia Purpureas Februm maculas, & Variolarum Pustulas nigras à calefacientibus augeri. A regimine verò moderatiori minui solere, Ibid. Particulæ vomeræ in Peste ita quandoque subtiles sunt, ut ne sanguinem qui-

Elencbus Rerum.

dem in Ebullitionem attollant, unde ager sine Febre perit, p. 367. In malignis aliis Epidemicis ita parca Febris signa conspiciuntur, nonnunquam ob Confusionem in sanguine & humoribus, nonnunquam etiam ob metastasin mineræ malignæ in genus Nervosum, vel alias corporis partes, Ibid. Nulla alia Methodus Medendi malignitati qualicunque, præter eam quæ Epidemico cui inhaeret, debetur, p. 368.

CAP. VI.

Anacephalaësis.

Quinque Constitutionum Genera; quinque nimirum aeris Diatheses, quæ totidem Febrium Epidemicarum species peculiares producebant, hoc tractatu describuntur, p. 370. Harum prima, Depuratoria quæ dici potest, præcipua Naturæ Febris videtur, Ibid. Huic adaptantur Axiomata quæ tradiderunt Hippocrates aliique Medici Antiqui: Sequentibus Febrium speciebus vix accommodanda, p. 371. In hac Constitutione Febres Continuae in Intermitteutes, utpote sibi cognatas, facile transibant, in aliis verò rarissimè, p. 372. Febris Continuae species potest dignosci, primò ab aliis Epidemicis

Elenchus Rerum.

Epidemicis eo locorum tum grassantibus, p. 373. Secundo à propriis cujuslibet Febris symptomatis, p. 374. Ægri sive sudatio, sive siccitas in hoc vel illo morbi tempore, Febris speciem præ cæteris demonstrat, Ibid. Cognitio speciei Novæ Febris vertente primum anni Constitutione, à perdiligenti atque accuratissimâ Circumstantiarum omnium observatione pendet, p. 376. Indicatio à Juvantibus & Lædentibus sumenda ad Curationem saltem relinquitur, Ibid. Ubi nondum constat quid sit agendum, nihil agendo & Medico & Ægro optimè consultitur, p. 377.

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Intercurrentes.

Febres Stationariae quae à particulari anni Constitutione pendent & singula suo ordine grassantur. Intercurrentes quae cum Stationariarum quibuslibet, ut etiam & secum invicem eodem anno indifferenter commiscuntur, p. 379. Intercurrentes sunt Febris Scarlatina, Pleuritis, Peripneumonia Notha, Rheumatismus, Febris Erysipelatosa, Angina. In his Febris morbus Primarius videtur, & reliqui Affectus tantum ejus symptomata, vel ejusmodi, vel partem in qua illa sit, spectantia, p. 380. Intercurrentes nonnunquam, licet non ita frequenter ac Stationariae, Epidemicè grassantur, p. 381. Duo hæc Februm Genera quoad Causas externas sæpenumerò conveniunt, p. 382. Plures præmaturâ Vestium Abjectione, & subitâ Refrigeratione post exercitium, quàm Peste, Gladio & Fame simul omnibus

Elenchus Rerum.

omnibus, percunt, Ibid. Vestes quibus quis assueverit non nisi mense uno ante Solstitium Æstivum, & alio idem proximè excipiente sunt deponende, p. 383. Quoties hi morbi Essentiales non sunt, sed Februm Stationariorum symptomata, istà Methodo tolli debent quā Febris illa curatur, Ib. In genere ad Anni Febrim serid attendendum est, Ibid. Qualia sunt symptomata quæ invasionem Febris Stationariæ comitantur, talia omnino erunt symptomata quæ insultum sive Pleuritidis, sive Anginæ sequuntur, quoties ejusmodi Febris Accidentia sunt tantum; quo ab Essentialibus morbis distinguuntur, p. 384. Anni tempus quo Intercurrentes plerique infestare solent, Essentiales ii fuerint, an symptomatici, subinnuit, p. 385. In Februm curatione maximi momenti est scire quā portā sit excludenda materia Febrilis, p. 386.

CAP. II.

Febris Scarlatina.

Exeunte æstate ut plurimum invadit: infantes præ cæteris, p. 387. Descriptio morbi, Ibid. Curatio, Ibid. Nec Venæ-sectione, nec Enematis, nec Cardiacis est opus. A carnibus

Blenchus Rerum.

*carnibus tantum & spirituosos liquoribus
eger abstineat, nec foras prodeat, nec lecto
perpetuo affigatur, p. 388.*

CAP. III.

Pleuritis.

*Quare tempore inter Ver & astatem medio
potissimum invadat, p. 389. Morbi Histo-
ria, Ibid. Temperamento sanguineo predi-
tos Rusticosque frequentissime aggreditur,
Ibid. Febribus quandoque supervenit, se-
pissime ex intempestivo ac prapostero Cali-
dorum Medicamentorum usu, p. 392. De
Pleuriticorum sanguine quadam notatu
digna, p. 393. Curatio Pleuritidis, p. 394.
In Adultis raro minori quam 40. circiter
unciarum sanguinis impensa sanatur, p. 397.
Diarrhoea repetita Vena-sectione sistitur,
Ibid. Aeger e lecto quotidie eximendus ad
horas aliquot, Ibid. Hic morbus Expec-
tationi eliminandus non sine ingenti peri-
culo committitur, p. 398.*

CAP.

Elenchus Rerum.

CAP. IV.

Peripneumonia Notha.

Sub Hyemis exitum emergit : Paulo habitiores
& crassos, virilem aetatem assequutos, vel
prætergressos, liquoribus spirituosiss additos
præcipue aggreditur, p. 400. Morbi de-
scriptio, Ibid. In habitioribus nulla fere
Febris indicia, vel ob interceptam Circula-
tionem, vel Pituita, quâ sanguis gravatur,
copiam, p. 401. Curatio Vena-sectione, Re-
mediis Pectoralibus, & Diætâ Refrige-
rante perficitur, Ibid. In crassioribus,
maximè ætatis florem prætergressis, cum
minùs feliciter cedat Vena-sectio repetita,
Catharsis crebrior est substituenda, p. 402.
Sanguis è brachio ægri in lecto jacentis ex-
trahendus, Ibid. Vera Peripneumonia à
Pleuritide in eo tantùm differt quòd Pul-
mones universaliùs afficiat, p. 403. Notha
hæc Peripneumonia ab Asthmate sicco di-
stinguitur Febre, quam illa semper habet
comitem, p. 404.

Elenchus Rerum.

CAP. V.

Rheumatismus.

Annis florentes maximè, atque Autumno præcipuè invadit : à repentino frigore post calcificationem admissio plerumque oritur, p. 405. morbi Historia, Ibid. Febris sæpe recrudescit ob materiam morbificam ab intemperativo externorum usu percussam, p. 406. Arthritis sæpe audit hic morbus, quoties à Febre sejungitur : non est tamen, Ibid. Eo desinente æger nonnunquam membrorum motu ad mortem usque privatur, Ibid. Lumbago Rheumatica, alia hujus morbi species, describitur, p. 407. Utraque morbi species ab inflammatione orta, Venæsectione & refrigerantibus tollenda est, p. 408. Ab Anodynis abstinendum, quorum usu morbus figitur, p. 409. Quo tempore Purgandus æger, p. 410. Dolores à Rheumatismo imperitè tractato relictæ pro Scorbuticis sæpè habentur, p. 411. Scorbutus non ita frequens apud nos morbus est atque à vulgo putatur, Ibid. Multi ex iis Affectibus qui Scorbutici audiunt, vel effecta sunt morborum Fientium, vel nondum perfectè devictorum reliquia, Ibid. Probatur

Elenchus Rerum.

Probatur illud exemplo Arthritidis, Podagrae, atque Hydropsis, p. 412. Methodus Medendi non adulterinis illis symptomatis, sed ipsi morbo, seu perfectè formato est accommodanda, p. 413. In Rheumatismo inveterato longius spatium inter Venæ-sectiones repetitas est interponendum, p. 413. Fontanella in crure, & spiritus Volatilis Domini Doctoris Goddard hîc profunt, p. 414.

CAP. VI.

Febris Erysipelatosa.

Describitur morbi species notissima, p. 414. Describitur species alia rariùs occurrens, p. 415. Curatio materiam peccantem Evacuantibus, partibus jam impactam Discutientibus, & sanguinem contemperantibus, absolvenda, p. 416. Topicis etiam post Catharsin applicandis, Ibid. Quæ Dieta hîc conveniat, p. 417.

CAP.

CAP. VII.

Angina.

Tempore Ver atque Aestatem interjacente, Juvenes praeter ceteris, & temperamento sanguineo praeditos, Rufos item, invadit, p.418. Morbi descriptio, Ibid. Curatio sanguine copiosè detractò primùm è brachio, mox ex Ramula utraque; Litu ex ex melle Rosaceo & spiritu Vitrioli; Gargarismate; dein Catharsis perficitur, p.419. Enema etiam Refrigerans & Emolliens quotidie injiciendum est. A carnibus omnino, à Letto per horas aliquot singulis diebus abstinendum, p.420. Angina symptomatrica eadem Methodo quà Febris cujus symptoma est, debet curari, Ibid. Nonnullae Febres Intercurrentibus annumerande, vulgè pro symptomatis tantùm habentur. Hujusmodi sunt Hemorrhagia Narium, & Hemoptoe, p. 421. Describitur Narium Hemorrhagia, Ibid. Ejusdem Curatio, Ibid. Quo nomine Catharsis hinc instituenda, p. 422. Hemoptoe ejusdem ferè indolis cum Hemorrhagia jam tractatà, p.423. Eandem ferè quam Hemorrhagia

Elenchus Rerum.

Hæmorrhagia Methodum medendi sibi vendicat, nisi quod Catharsin minus ferat; à quâ, præsertim repetitâ, æger facile in tabem conjicitur, Ibid. Conclusio, Ibid.

FINIS.
